

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

Ujhelyi Dávid

A paródiakivétel szükségessége és lehetséges keretrendszere a hazai szerzői jogban

Ujhelyi Dávid

A paródiakivétel szükségessége és lehetséges keretrendszere
a hazai szerzői jogban

Vákát

Ujhelyi Dávid

A paródiakivétel szükségessége és lehetséges keretrendszere a hazai szerzői jogban

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

Budapest, 2021

Szakmai lektor
Dr. Pogácsás Anett

Kiadja a Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Ludovika Egyetemi Kiadó
A kiadásért felel: Koltay András rektor

Székhely: 1083 Budapest, Ludovika tér 2.
Kapcsolat: kiadvanyok@uni-nke.hu

Felelős szerkesztő: Karácsony Fanni
Olvasószerkesztő: Pokorádi Zsófia
Korrektor: Bujdosó Hajnalka
Tördelőszerkesztő: Fehér Angéla

Nyomdai kivitelezés: Pátria Nyomda Zrt.
Felelős vezető: Orgován Katalin vezérigazgató

DOI: https://doi.org/10.36250/00940_00

ISBN 978-963-531-459-1 (nyomtatott)
ISBN 978-963-531-460-7 (elektronikus PDF) | ISBN 978-963-531-461-4 (ePub)

© A szerző, 2021
© A kiadó, 2021

Minden jog védve.

Tartalom

Köszönetnyilvánítás	7
Ajánlás	9
Bevezetés	15
A paródiakivétel nemzetközi háttere, a háromlépcsős teszt	21
A nemzetközi szerzői jog fejlődésének releváns állomásai	21
A háromlépcsős teszt megjelenése és fejlődése	31
A paródia megítélése a háromlépcsős teszt fényében	61
Részkonklúzió	67
A paródia megítélése az EU jogának szemszögéből	69
Az EK kezdeti jogharmonizációs tevékenységéről	69
Az EU átfogó harmonizációjának eredményei	71
Az EUB C-201/13. Deckmyn-ügyben hozott ítélete és annak hatásai	79
Részkonklúzió	92
Paródia az egyes nemzeti jogrendszerekben	95
Paródia a kontinentális Európában	95
Paródia az angolszász országokban	109
A paródia megítélése a magyar jog alapján	153
Részkonklúzió	162
A szerzői személyhez fűződő jogok és a paródia kapcsolata	165
Személyhez fűződő jogok a nemzetközi jogforrásokban	167
A személyhez fűződő jogok (hiánya?) az EU-ban	169
A skála két végpontján: Franciaország és az Egyesült Államok megoldásai	173
Személyhez fűződő jogok a hazai szabályozásban	180
Részkonklúzió	186
Konklúzió helyett: a hazai paródiakivétel szabályozási lehetőségei	191
A paródiakivétel szabályozásának előkérdései	191
Zárszó	201
Forrásjegyzék	205
Irodalomjegyzék	205
Jogforrások	243
Jogesetek	249
Mellékletek	257

Vákát

Köszönetnyilvánítás

Mindenekelőtt köszönet illeti Csehi Zoltánt, aki témavezetőként végtelen türelemmel segítette jelen monográfia előkészítését.

Köszönet illeti Grad-Gyenge Anikót, Faludi Gábort, id. Ficsor Mihályt és Mezei Pétert, akiknek a témában, illetve kapcsolódó területein kifejtett kiemelkedő munkássága, gondolatébresztő eredményei és segítő észrevételei nélkül jelen monográfia nem született volna meg.

Külön köszönet illeti Pogácsás Anettet, akinek páratlan szaktudása és önzetlen barátsága nélkül ma egy szerzői jogással és egy monográfiával kevesebb lenne hazánkban. Jelen munka hiányosságai és pontatlanságai a szerzőnek tudhatóak be, ám érdemei és eredményei Pogácsás Anett nélkül nem jöttek volna létre.

Végezetül köszönet illeti feleségemet és fiamat, akik a jelen monográfia írását megelőző kutatás és az azt követő írás idejére – többnyire – türelemmel nélkülöztek.

Vákát

Ajánlás

„Humorban nem ismerek tréfát” – jutott eszembe Karinthy elhíresült mondata, amikor először olvastam Ujhelyi Dávid kiváló művét, amelyet most az Olvasó is kezében tart. Legfőképpen azért, mert a Szerző a paródia könnyedsége mellett annak rendkívül erős társadalmi szerepére, óriási jelentőségű jövőjére, szabályozási nehézségeire, igényére és lehetőségeire helyezi a hangsúlyt. A megannyi klasszikus és modern dogmatikai, érdekkiegyensúlyozási, jogalkotói és jogalkalmazói problémát felvető kérdéskört ezért a legnagyobb komolysággal járja körül, miközben rendkívül színes, élvezetes stílusban tárja elénk kutatása eredményeit.

Az *alfa* és a *Z generáció* tagjai bizonyára a mémeket és egyéb humoros, gúnyos felhasználói tartalmakat (*user uploaded content*) tekintik a paródia világának – és kétségtelen, hogy tömegével ömlik ránk a legkülönfélébb „vicces” tartalom a modern kommunikációs csatornák mindegyikén. A paródia maga ugyanakkor évezredekre visszanyúló gyökerekkel rendelkezik, és valamennyi társadalomban meghatározó szerepe volt. „És azt igen bölcsen tevék a hajdankor fejedelmei, hogy a gúnyt maguk körül tarták és fizettek neki, hogy ott maradjon, mert amidőn később kizárták az igazmondást a vár kapuján, a bolond a nép között beszélt” – jegyzi meg lényeglátóan Jókai Mór *A magyar nép élce* című művében, rámutatva, hogy a gúny és a humor mindig is a véleménynyilvánítás fontos és – különösen egyes társadalmi relációkban – nélkülözhetetlennek tűnő eszköztárát képezte.

A Szerző visszatekint ezekre a gyökerekre, ugyanakkor a paródián mint irodalomtudományi műfajon és a paródia céljára készült műveken túllépve kifejezetten a szerzői művek paródiacélú felhasználására mint aktuális kihívásra koncentrálna, amely a paródiakivétel hazai jogrendszerünkben való hiányára tekintettel különösen szembeötlő, mégis régóta húzódó jogi probléma. Hiába elterjedt és közkedvelt tehát különféle alkotásokat változatos módon, a legkülönfélébb műfajú és minőségű paródiákhoz felhasználni, e felhasználás jogszerűségének feltételeivel az esetek jelentős részében a felhasználók nincsenek tisztában. A jogi háttérrel illetően fennálló bizonytalanság viszont sajnos teljesen érthető – magyarázza a Szerző, és éppen erre reagálva vállalkozik a feladatra, hogy feltárja a jelenlegi szabályozást, és továbbmenve vázolja annak – a hiányosságokat kiküszöbölő – kívánatos keretrendszerét.

A szerzői jog nemzetközi és európai uniós szabályrendszerén magabiztosan kalauzolja végig az Olvasót a téma szempontjából releváns rendelkezések

elemzésével, a háromlépcsős teszt bonyolult viszonyrendszerének világos és összefüggéseiben is tiszta bemutatásával. Ugyancsak egyedülálló a szakirodalomban az egyes külföldi megoldások és a joggyakorlat bemutatásával és azok tanulságainak összefoglalásával foglalkozó fejezet, amely nemcsak rendkívül érdekes része a műnek, de abból a szempontból is értékes, hogy segítségével a magyar gyakorlat elemzése és értékelése is megfelelő kontextusba kerül.

Egyáltalán milyen paródia tartozhat a szerző vagyoni jogait korlátozó parodiakivétel körébe? Fontos szempont-e, hogy a paródia által kifejezett gúny mire irányul? Szükséges-e, hogy a paródia maga is egyéni, eredeti jelleggel rendelkezzen, azaz szerzői mű legyen? Milyen – szerzői jogi belső és külső – korlátai képzelhetők el a megengedett paródiának? Hosszan sorolhatnánk a felmerülő kérdéseket, hiszen igen kényes egyensúlyi helyzetet kell fenntartani. Az adott szerzői művet paródia céljára, egyfajta véleménynyilvánításra felhasználó személy mellett az adott mű maga is eredeti szerzője véleményének sajátos kifejeződése. Az érdekkiegyensúlyozás folyamatos feladat, és számos, a szerzői jogon túlmutató szempont határozza meg. Ahogyan arra az Alkotmánybíróság a IV/139/2017. és a IV/572/2020. számú határozataiban is felhívta a figyelmet:

„[A]nnak megítélése, hogy az adott kommunikatív cselekmény valóban a szólásszabadság hatálya alá tartozik-e, több tényező összetett értékelése alapján dönthető csak el. [...] [E]gy tett véleménynyilvánításként kezelésének szükséges, de semmiképp sem elégséges feltétele, hogy a cselekményt elkövető a véleménye kifejezésének céljából cselekedjen – annak ellenére, hogy egy tett véleménysszabadság oldaláról történő megítélése szempontjából a jogalkalmazónak elsődlegesen azt kell vizsgálnia, hogy a cselekvőnek mi volt a célja, illetve motívuma a cselekvése során.”

A szerzői művek paródiacélú felhasználása során is lényeges szempont lehet a paródia által kifejezett gúny célja, ugyanakkor a felhasználás megítélésének a véleménynyilvánítás további, általános korlátai is keretet adnak. A Szerző azonban azt is kifejti és meggyőzően indokolja, hogy ezeken és a parodiakivételen szerzői jogi törvényünkbe illesztésén túl – az integritás védelme kapcsán megfogalmazott javaslata szerint – további fontos belső, szerzői jogi pontosítás is szükséges a jogalkotó részéről a megfelelő kiegyensúlyozás biztosíthatósága érdekében. Mindennek lehetséges feltételrendszerét és megvalósítási módját világosan tisztázza, ennek részeként különösen hiánypótlónak tekinthető az eddigi szakirodalomban méltatlanul háttérbe szoruló szerzői személyhez fűződő jogok kérdésével foglalkozó fejezete.

Különösen hálásak lehetünk a Szerzőnek, hogy műve nem tartalmaz felesleges csapásokat, határozott, egyenes úton vezeti az Olvasót a téma megértése és a probléma lehetséges feloldása felé. Az eltérő igényeket és érdekeket meszszenenőkig figyelembe véve, gazdag forráselemzéssel alátámasztva alakítja ki álláspontját, arra a következtetésre jutva, hogy „[a] paródia tehát nemcsak megnevettet, kritizál és elgondolkoztat, hanem egyúttal a szerzői jog céljait is szolgálja, nemcsak értékes, hanem hasznos eszköz is a jogalkotó kezében a szerzői jogi keretrendszer finomhangolására”.

A szerzői művek paródiacélú felhasználásának bizonytalan jelene kapcsán a szerzők, felhasználók és egyéb érdekeltek úgy érezhetik, hogy a hírhedt mondat inkább megfordítva szemlélteti a helyzetet: „Szeretem én a viccet, csak nem értem” – legalábbis ami annak a jogi háttérét illeti. Az Olvasó nem választhat ennél a kötetnél hasznosabb útikalauzt, ha szeretné magát túllendíteni ezen a holtpontra, és nemcsak szeretné megérteni a paródiacélú felhasználások jelenlegi szabályrendszerét, hanem szeretne képet kapni a felmerülő problémák és hiányosságok – a (C)DSM-irányelv átültetése okán talán nem is olyan távoli – jövőbeli megoldási lehetőségeiről.

Budapest, 2021. február 15.

Dr. Pogácsás Anett

Vákát

*„You are going to create a foundation for literary property.
This is what is right, and you are going to embody it in law.”*

Victor Hugo¹

¹ Brian Fitzgerald – John Gilchrist (szerk.): *Copyright perspectives, past, present and prospect*. Springer, 2015. 3. Victor Hugo 1878. június 17. napján, az ALAI alapító kongresszusán elhangzott beszédét Benedict Atkinson fordította angol nyelvre.

Vákát

Bevezetés

A szerzői jogi védelem alatt álló művek paródia céljából való felhasználása közel sem új keletű jelenség, ám a paródia (görög eredetijében: *παρωδία*, amely *ellendalt* jelent a *παρά*, vagyis *para*, ellen és az *ὀδή*, vagyis *odie*, dal szavak összeolvadása útján)³ – mint irodalomtudományi műfaj – eredete ettől is régebbre vezethető vissza.⁴ Homérosz *Batrachomyomachiája* (Csokonai fordításában *Homerus Batrachomiomachiája vagy a Béka és egér-harc*)⁵ saját műve, az Iliász elé állít görbe tükröt,⁶ amikor a nemes Pszikharpax (Morzsalopó) és a híres Phüszignathosz (Fizignátus, Pufók) szerencsétlen kimenetelű találkozásából kikerekedő, az istenek érdeklődésére is számot tartó egynapos, véres háború történetét írja le egerek és békák között, a Kr. e. 5. században.⁷ Shakespeare ugyancsak az Iliászhoz nyúlt vissza az 1602-ben alkotott *Troilus és Cressida* című színdarabjában,⁸ amely a trójai háború eseményeit követi attól a ponttól, hogy Achilles megtagadja a harcban való részvételt. A mű a klasszikus görög tragédiákat hivatott parodizálni, ennek egyik eszköze, hogy a szereplők gyakran igen vulgárisan fejezik ki gondolataikat.

Miguel de Cervantes Saavedra 1605-ben kiadott *Az elmés nemes Don Quijote de la Mancha* című regénye⁹ a középkori, lovagias romantikát hivatott parodizálni, Jonathan Swift 1726-ban megjelent *Gulliver utazásai* című regénye¹⁰ pedig

² Marcus Fabius Quintilianus: *Szónoklattan (Institutio oratoria)*. Budapest, Pesti Kalligram, 2009. VI. könyv, 3. fejezet, 97. bekezdés. „Vagy pedig közismert vesszorokhoz hasonló gúnyversikéket találunk ki; ezt paródiának nevezik.” (Adamik Tamás fordítása).

³ Enrique Jiménez: *The Babylonian disputation poems*. Leiden, Brill, 2017. 104.

⁴ Simon Dentith: *Parody – The new critical idiom*. London, Routledge, 2010. 10.

⁵ Csokonai Vitéz Mihály: *Homerus Batrachomiomachiája vagy a Béka és egér-harc*. Budapest, Szépirodalmi, [1791] 1960.

⁶ Leon R. Yankwich: Parody and burlesque in the law of copyright. *The Canadian Bar Review*, 33. (1955), 10. 1133.

⁷ David Sider: *Hellenistic poetry: a selection*. Ann Arbor, University of Michigan Press, 2017. 562.

⁸ William Shakespeare: *Troilus és Cressida*. (Ford.: Szabó Lőrinc) Budapest, Európa, 1983.

⁹ Miguel de Cervantes: *Az elmés nemes Don Quijote de la Mancha*. Budapest, Európa, [1605] 1989.

¹⁰ Jonathan Swift: *Gulliver utazásai*. Budapest, Aquila, [1726] 1999.

a hősköltemények, a korabeli utaztató regények és az akkori angol belpolitika kritikájaként íródott.¹¹ François-Marie Arouet, vagyis Voltaire 1759-ben közzétett *Candide vagy az optimizmus* című regénye¹² irodalmi közhelyeket, vallási témákat és személyeket, illetve más társadalmi jelenségeket figurázott ki. James Joyce 1918–1920 között, egy újságban megjelent *Ulysses* című regénye¹³ ugyancsak Homérosz egyik művét, az *Odüsszeiát* parodizálta,¹⁴ ám ezen túlmenően számos stílust és társadalmi kérdést is gúnyos színben tüntetett fel.¹⁵

Ugyanakkor ahhoz, hogy paródia céljából készült műveket találjunk, nem kell évszázadokat visszatekintenünk: George Lucas 1977-es *Star Wars* (magyarul: *Csillagok háborúja*) című filmét 1987-ben *Spaceballs* (magyarul: *Űrgolyhók*) néven parodizálták,¹⁶ amelyet megszámlálhatatlan további átdolgozás követett;¹⁷ J. K. Rowling Harry Potter-sorozatának egyik humoros(nak szánt) feldolgozása pedig címében (*Barry Trotter and the unauthorized parody*) büszkén hirdeti, hogy a felhasználás engedély nélkül történt.¹⁸

De paródiákért még csak nem is kell külföldre menni, az *Ügyvédek Lapja*-nak beszámolója szerint a Budapesti Királyi Ítéltábla 1914-ben már érintette a kérdést, megtiltva az engedély nélküli felhasználást: „Egy szerzői jog bitorlása iránt indított perben a bpesti kir. ítélőtábla kimondotta, hogy: a paródia szerzője nem tekinthető jogosultnak arra, hogy a paródia egyes részeit, melyek magukban véve csak más művek utánzatai, különállóan többszörözhesse és forgalomba helyezhesse.”¹⁹

A *Magyar Közélet* című lap pletykarovata pedig arról adott hírt 1937-ben, hogy az engedély nélküli paródia a színházi életben sem volt ismeretlen fogalom,

¹¹ Robert L. Mack: *The genius of parody: imitation and originality in seventeenth- and eighteenth-century English literature*. London, Palgrave Macmillan, 2007. 31.

¹² Voltaire: *Candide vagy az optimizmus*. (Ford.: Gyergyai Albert) Budapest, Európa, [1759] 2011.

¹³ James Joyce: *Ulysses*. Budapest, Európa, [1922] 2012.

¹⁴ Margaret A. Rose: *Parody: ancient, modern and post-modern*. Cambridge, Cambridge University Press, 1993. 255; Robert Spoo: Injuries, remedies, moral rights, and the public domain. *James Joyce Quarterly*, 37. (2000), 3–4. 338.

¹⁵ Jörg W. Rademacher: *Moderne und besondere Begabung*. Münster, LIT Verlag, 2002. 94.

¹⁶ Az *Űrgolyhók* adatlapja.

¹⁷ Linda Hutcheon: *The theory of parody – The teachings of twentieth-century art forms*. Chicago, University of Illinois Press, 2000. 27.

¹⁸ Michael Gerber: *Barry Trotter and the unauthorized parody*. Greencastle, Fireside, 2002.

¹⁹ Jogesetek – a Magyar Királyi Curia, a Királyi Táblák és a Magyar Királyi Közigazgatási Bíróság elvi jelentőségű határozatai. *Ügyvédek Lapja*, 31. (1914), 21. Melléklet, 1–8.

bár az eredeti szerzők tiltakozása ebben az esetben is gátat szabott a felhasználásnak: „A Belvárosi közönsége egyelőre ragaszkodik az »Eltévedt báránycák«-hoz, amelynek bár-lánycák című változata a Komédia nevet viselő, frivolitásairól ismert Jókai-teri »intézetben« ontja a kétes ízű elméncségek. Egyszer felröppent a hír, hogy Bárdosék tiltakoznak a Komédia paródiája, illetve a cím ellen. Azután elaludt ez az akció.”²⁰

A paródiák kivitelezése és kontextusa a múlt század hajnala óta persze sokat változott, a YouTube videómegosztó platformon például számtalan audiovizuálisan elkészíthető és megjeleníthető paródia elérhető, a felhasználók pedig jellemzően abban a tudatban vannak, hogy magatartásuk – bizonyos keretek között – nem jár szerzői jogi következményekkel. Ugyanakkor Magyarországon ez jelenleg nincs így, jól mutatja ezt az az eset, amely során a Pamkutya nevű csatorna Luis Fonsi *Despacito* című daláról 2017-ben készített, *Undorító* című paródiáját a jogosult napokkal a közzététel után eltávolíttatta,²¹ majd a hazai internet felhördülését követően²² az átdolgozás – a felek közötti megállapodást követően – ismét elérhetővé vált.²³

Persze érthető is, hogy a felhasználók nem látnak tisztán a paródia tekintetében. A konkrét esetben a YouTube irányadó tájékoztatója magyarul is beszámol az Egyesült Államok jogában ismert *fair use* adta lehetőségekről,²⁴ miközben az általános szerződési feltételei szerint a felhasználó lakóhelye szerinti ország joga az irányadó²⁵ – márpedig a hazai szerzői jog nyilvánvalóan nem tartalmazza a tesztet, sem más nyílt végű szabad felhasználási esetet. Ugyancsak kevés segítséget ad a gyakorlat számára, hogy míg számos külföldi országnak a paródiával kapcsolatos szabályozása egyértelműen megjelenik a szellemi tulajdonjogi vagy

²⁰ Igaztollú Olivér levelei színházról, filmről, pletykáról. *Magyar Közélet*, 9. (1937), 9–10. 10–12.

²¹ Kovács M. Dávid: Letiltották a Pamkutya Despacito-paródiáját. *Index.hu*, 2017. augusztus 28.

²² Érdekes adalék, hogy a [Google statisztikái](#) szerint 2008-tól egészen jelen sorok írásáig 2017 augusztusában, vagyis pontosan a paródia körüli vita idején kerestek rá legtovább Magyarországról a „paródia” kifejezésre a YouTube platformon.

²³ Visszakerült Pamkutyáék Despacito-paródiája YouTube-ra. [Szeretlekmagyarorszag.hu](#), 2017. augusztus 31.

²⁴ A [méltányos használat](#)tal kapcsolatos tudnivalókról szóló [tájékoztató a YouTube felületén](#).

²⁵ Lásd a [YouTube általános szerződési feltételeit](#). „Ha Ön az Európai Gazdasági Térségben vagy Svájcban él, a jelen Szerződésre, valamint a jelen Szerződés értelmében Ön és a YouTube között fennálló kapcsolatra az Ön lakóhelye szerinti ország joga az irányadó, és jogi eljárást a helyi bíróságokon kezdeményezhet.”

szerzői jogi törvényében,²⁶ addig hazánkban szerzői jogi ismeretekkel felvértezve is komoly utánajarást igényel a helyzet pontos feltárása.²⁷

Jelen értekezés – érzékelve vagy legalábbis vélelmezve a hazai megközelítés bizonytalanságait – annak feltárására vállalkozik, hogy a hazai szerzői jog milyen megközelítést alakított ki a paródia vonatkozásában, ez az álláspont mennyiben helytálló, volna-e olyan pontja, amely kiigazításra szorul, és ha igen, ez a releváns jogszabályok milyen módosítása útján képzelhető el. Ezen feladat ugyanakkor nem valósítható meg sem a nemzetközi szerzői jogi környezet és irányadó jogintézmények – különösen a háromlépcsős teszt –,²⁸ sem pedig az Európai Unió (EU) szerzői jogi *acquis*-jának alapos vizsgálata nélkül.

Ennek megfelelően jelen értekezés *A paródiakivétel nemzetközi háttere, a háromlépcsős teszt* című fejezete igyekszik feltárni a témához kapcsolódó nemzetközi jogforrások releváns rendelkezéseit, kiemelt figyelmet fordítva a szabad felhasználásoknak keretet adó háromlépcsős tesztre és annak értelmezési lehetőségeire,²⁹ illetve hazai inkarnációjára, az *A paródia megítélése az EU jogának szemszögéből* című fejezet pedig az uniós jogforrások, az Európai Unió Bíróságának (EUB) döntései és az azokból levonható következmények bemutatására és elemzésére vállalkozik.

A paródiacélú felhasználásokból fakadó szerzői jogi kérdések teljes körű feltárásához ugyanakkor ennyi nem elegendő: jelen értekezés *Paródia az egyes nemzeti jogrendszerekben* című fejezete kettős célt szolgálva egyrészt igyekszik megvilágítani az egyes külföldi jogrendszereknek a paródiával kapcsolatos megközelítését és – ahol ez relevánsnak tűnik, így különösen az Egyesült Államok tekintetében – gyakorlatukat is, másodsorban pedig ezen fejezet keretében kerül sor a paródia hazai megközelítésének kritikai elemzésére is.

Ezt követően még egy, a nemzetközi és hazai jogirodalomban és gyakorlatban is egyaránt elsikkadni látszó kérdéskör³⁰ megvizsgálása tűnik szükségesnek,

²⁶ Lásd a jelen értekezés *Paródia a kontinentális Európában* és *Paródia az angolszász országokban* című alfejezeteit.

²⁷ Lásd jelen értekezés *A paródia megítélése a magyar jog alapján* című alfejezetét.

²⁸ Mireille van Eechoud: *The work of authorship*. Amsterdam, Amsterdam University Press, 2014. 154.

²⁹ Lásd például Christophe Geiger: Copyright as an access right: securing cultural participation through the protection of creators' interests. In Rebeca Giblin – Kimberlee Weatherall (szerk.): *What if we could reimagine copyright?* Canberra, ANU Press, 2017. 101.

³⁰ Lásd még Daniel Clode: Power to the artist: the false promise of moral rights. *A Journal of Policy Analysis and Reform*, 5. (1998), 1. 123–132.

gondolva itt a paródia által a személyhez fűződő jogok körében felvetett kérdésekre. Az *A személyhez fűződő jogok és a paródia kapcsolata* című fejezet a paródiacélú felhasználások tekintetében releváns személyhez fűződő jogok azonosítását követően feltárja ezen jogok nemzetközi, uniós és hazai hátterét, majd kísérletet tesz olyan javaslatok megfogalmazására, amelyek alkalmasnak tűnnek a paródia – és a megötte meghúzódó véleményszabadság³¹ – és a személyhez fűződő jogok közötti egyensúly megfelelő biztosítására.

A javaslatok sorát a *Konklúzió helyett: a hazai paródiakivétel szabályozási lehetőségei* című fejezet hivatott folytatni, amely röviden és összefoglalóan ismerteti a jelen disszertáció által feltárt beavatkozási pontokat, majd dogmatikai és kodifikációs szempontokat egyaránt figyelembe véve előterjeszti a hazai paródiakivétellel kapcsolatos javaslatát, amelyet az utolsó fejezetben található zárszó követ.

³¹ Andres Guadamuz: Living in a remixed world: comparative analysis of transformative uses in copyright law. In Lilian Edwards – Burkhard Schafer – Edina Harbinja (szerk.): *Future law – Emerging technology, regulation and ethics*. Edinburgh, Edinburgh University Press, 2020. 356.

Vákát

A paródiakivétel nemzetközi háttere, a háromlépcsős teszt

A nemzetközi szerzői jog fejlődésének releváns állomásai

A nemzetközi szerzői jog alatt egy komplex, eredendően a nemzeti jogokra épülő,³² de egyre több önállóságot élvező szerző jogforrási rendszert értünk, amely mára alapjaiban határozza meg az egyes államok szerzői jogi keretrendszerét.³³ Fejlődésének felosztására számos megközelítés létezik,³⁴ ezek szintéziséből kiindulva első lépésként két időszakot különíthetünk el: egyrésről az első szerzői jogi törvény, a *Statute of Anne* elfogadásától³⁵ a BUE megkötéséig terjedő időszakot szokás azonosítani, amely ezek szerint 1709-től 1886-ig³⁶ datálható.

Ezen időszakban – amelyet az egyszerűség kedvéért nevezhetünk a bilaterális egyezmények korának – a nemzetközi jogalkotás korai indikációja, ösztönző ereje az egymással szomszédos, adott esetben egymás nyelvét is beszélő országok vonatkozásában keresendő, ahol a szerzői jogi rendelkezések területiális természetéből eredő problémák hamar felütötték a fejüket: az egyik államból származó szerzői művek védelme a határoknál véget ért, az engedély nélküli felhasználások

³² Shira Perlmutter: Future directions in international copyright. *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, 16. (1998), 2–3. 309, 370.

³³ A 20. század elején maga a fogalom is komoly fejtörést okozott, lásd Alex Gibson: International Copyright. *The Commonwealth Law Review*, 4. (1907). 253–257.

³⁴ Lásd például Katie Lula: Neither here nor there but fair: an international copyright legal system between east and west, past and present. *Asian-Pacific Law & Policy Journal*, 8. (2006), 1. 102–127; Daniel J. Gervais: The internationalization of intellectual property: new challenges from the very old and the very new. *Fordham Intellectual Property, Media & Entertainment Law Journal*, 12. (2002). 933–948.

³⁵ Richard A. Bernstein: Parody and fair use in copyright law. *Copyright Law Symposium*, 31. (1981). 4.

³⁶ Amennyiben szélesebben, a szellemi tulajdonjog teljessége tekintetében szemléljük ezt az időszakot, a végpont az ipari tulajdon oltalmára létesült párizsi uniós egyezményhez (Magyarországon kihirdette az ipari tulajdon oltalmára létesült uniós egyezmények 1967. július 14-én Stockholmban felülvizsgált, illetve létrehozott szövege módosításának kihirdetéséről szóló 1986. évi 20. törvényerejű rendelet) igazodva 1883-ra módosul.

elleni fellépés a területi hatályt meghaladóan nem volt biztosítható,³⁷ ezt a helyzetet pedig számos piaci szereplő ki is használata. Ennek okán születtek meg azon kétoldalú egyezmények, amelyben a szomszédos nemzetek szerzőinek kölcsönös védelméről rendelkeztek.³⁸

A bilaterális egyezmények kidolgozása során a jogi szabályozás közelítése, összhangba hozása még nem volt cél, tehát eredményeként elsődlegesen a *formális reciprocitás*,³⁹ az egymás szabályozását tudomásul vevő, az egymás által oltalmazott alkotásokat elismerő kölcsönösség azonosítható.⁴⁰ Ez persze nem jelenti azt, hogy a harmonizáció igénye ne vált volna az idő előrehaladtával egyre hangsúlyosabbá: a kétoldalú egyezmények számának növekedésével a nemzetközi jogforrások olyan hálózata alakult ki, amely a védelmi rendszert nehezen átláthatóvá, a jogérvényesítést nehézkessé tette. Mivel a nemzetközi védelem szükségessége az idő előrehaladtával nem szűnt meg, szükségessé vált a nemzetközi védelem transzparenciájának és hatékonyságának növelése,⁴¹ amely igényt logikusan egy több szerződő fél által létrehozott szerződés szolgálhatta ki a legmegfelelőbbben.

A következő, multilaterális egyezményekre épülő időszak tehát értelemszerűen az első nagy, átfogó szerzői jogi tárgyú egyezmény, a BUE megkötésétől datálható, ezen intervallum pedig további, kisebb egységekre tagolható. Az első ilyen időszak elkülönítése arra alapozható, hogy egészen a TRIPS-megállapodás⁴² elfogadásáig a nemzetközi szerzői jog alapvetően a BUE primátusára és kizárólagosságára épült. Maga az egyezmény az 1878-ban alapított Nemzet-

³⁷ Orit Fischman Afori: The evolution of copyright law and inductive speculations as to its future. *Journal of Intellectual Property Law*, 19. (2012), 2. 250.

³⁸ Pogácsás Anett: *Különbözőség az egységben – A szerzői jogi szabályozás differenciálódásának hatása a jogterület szerepére és hatékonyságára*. Doktori értekezés. Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Doktori Iskola, 2017a. 92.

³⁹ Roberto Garza Barbosa: Revisiting international copyright law. *Barry Law Review*, 8. (2007b), 45.

⁴⁰ Boytha György: A nemzetközi szerzőijog-védelem keletkezésének kérdései. *Jogtudományi Közöny*, 41. (1986), 11. 517.

⁴¹ Graeme B. Dinwoodie: Copyright lawmaking authority: an (inter)nationalist perspective on the treaty clause. *Columbia Journal of Law & the Arts*, 30. (2007a). 384.

⁴² A szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló megállapodás (*The Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights*, TRIPS), Magyarországon kihirdette az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT) keretében kialakított, a Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó Marrakesh-i Egyezmény és mellékleteinek kihirdetéséről szóló 1998. évi IX. törvény.

közi Irodalmi és Művészeti Szövetség (ALAI)⁴³ kezdeményezésére jött létre.⁴⁴ A BUE eredeti céljának megértéséhez érdemes felidézni alapítójának, Victor Hugo-nak 1878. június 17. napján, az ALAI alapító kongresszusán⁴⁵ elhangzott, nagy ívű gondolatait, amelynek egy részletét a szerző jelen értekezés mottójául is választotta.

„You are going to create a foundation for literary property. This is what is right, and you are going to embody it in law. I assure you that your suggestions and advice will be taken into account. You will persuade legislators seeking to confine the writer that literature has no boundaries. Literature is the mind leading humanity. Literary property is open to everyone. Royal decrees denied and still deny literary property. And why? For purposes of enslavement. The writer who owns his work is the writer who is free. Deny ownership and you deny him independence.”⁴⁶

A jogalkotás elsődleges célja tehát az *irodalmi tulajdon* fundamentumainak lefektetése, a szerző függetlenségének biztosítása volt. Ezen általánosságban megfogalmazott célokra az 1886-ban elfogadott egyezmény végül pragmatikus és kézzelfogható, a multilaterális jellegét megalapozó problémákra érdemi reakciókat adó eredményekkel válaszolt: rögzített egyrészről egy – ezen a ponton igen alacsony – minimális védelmi szintet, amelynek biztosítása minden szerződő fél feladata, továbbá az uniós tagok szerzőinek jogi státuszát a nemzeti elbánás elve alá utalta.⁴⁷ Magáért beszél, hogy ezen két, alapvető jellegű rendelkezéssel a BUE évtizedek óta húzódozó jogi bizonytalanságokat tudott orvosolni, egyúttal pedig hosszú évekre meghatározta, meghatározza a nemzetközi szerzői jog arcvonásait, megvalósította az egyes szerzői jogi rezsimek *materiális reciprocitását*.⁴⁸

⁴³ Association Littéraire et Artistique Internationale (ALAI).

⁴⁴ Munkácsi Péter – Kiss Zoltán: Magyarország csatlakozása a Berni Egyezményhez. In Pogácsás Anett (szerk.): *Quærendo et creando. Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja tiszteletére*. Budapest, Szent István Társulat, 2014. 287.

⁴⁵ Bernárd Aurél – Timár István (szerk.): *A szerzői jog kézikönyve*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1973. 357.

⁴⁶ Fitzgerald–Gilchrist (2015) i. m. 3.

⁴⁷ Graeme B. Dinwoodie: The international intellectual property system: treaties, norms, national courts, and private ordering. In Daniel Gervais (szerk.): *Intellectual property, trade and development: strategies to optimize economic development in a TRIPS Plus era*. Oxford, Oxford University Press, 2007b. 66; Boytha György: Penal protection of works of visual art under the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works. In Csehi Zoltán (szerk.): *Boytha György válogatott írásai*. Budapest, Gondolat, 2015c. 422.

⁴⁸ Barbosa (2007b) i. m. 45.

Eredményei között szükséges megemlíteni, hogy a világ egyik legszélesebb körben elfogadott egyezményéről van szó, 195 országból 176 a tagjának mondhatja magát.⁴⁹ Ugyanakkor látni kell, hogy a szuverenitás és territorialitás kettősségére alapozott⁵⁰ BUE eredetében a bilaterális egyezmények által elért eredményeken elinduló, kifejezetten minimumharmonizációra törekvő egyezmény,⁵¹ amelynek szövegében évtizedek alatt, hosszú egyeztetések folyamánként tudott a szerzői jogi védelem hatályának szélességében kiteljesedni, tehát az eredeti cél nem a teljes és minden kérdéskörre kiterjedő harmonizáció volt.

Magyarország a BUE-hez 1922-ben⁵² csatlakozott,⁵³ ám a részvételt már az I. világháború előtt is sürgették. Carl Junker 1900-ban megjelent könyvében⁵⁴ az alábbiak szerint nyilatkozott a kérdésben:

„Ámbár statisztikai kutatásunk azt mutatta, hogy a magyar korona országaiban a fordítási tevékenység aránylag nagyobb, mégis első sorban arra kell utalnunk, hogy épen a magyar irodalomnak oly jelesei is vannak, kiket ma már messze hazájuk határain túl is ismernek. Magyarország termelése a művészet terén is kivitelképes, úgy hogy a magyar írók és művészek érdeke megkívánja a berni egyezményhez való csatlakozást. Ehhez járul, hogy épen Magyarországon sokkal szívesebben nézik a nemzetközi vállalkozásokat, mint Ausztriában, és ellenkeznek is a magyar nemzet jellemével, ha Magyarország távol maradna egy oly egyezménytől, melynek méltán tulajdonítanak oly nagy jelentőséget, és melynek célja, hogy kiérdemelt jogok illojális befolyását megakadályozza.”⁵⁵

⁴⁹ [A BUE részes felelt tartalmazó lista.](#)

⁵⁰ Alexander Peukert: Territoriality and extraterritoriality in intellectual property law. In Günter Handl – Joachim Zekoll – Peer Zumbansen (szerk.): *Beyond territoriality: transnational legal authority in an age of globalization*. Leiden–Boston, Brill Academic Publishing, 2012. 198.

⁵¹ Boytha György: Interrelationship of conventions on copyright and neighboring rights. In Csehi Zoltán (szerk.): *Boytha György válogatott írásai*. Budapest, Gondolat, 2015. 299.

⁵² 1922. évi XIII. törvény Magyarország belépéséről az irodalmi és művészeti művek védelmére alakult berni nemzetközi unióba. Lásd Mezei Péter: The development of Hungarian copyright law until the creation of the first copyright Act. In Mira Sundara Rajan (szerk.): *Cambridge handbook on intellectual property in Central and Eastern Europe*. Cambridge, Cambridge University Press, 2019. 37.

⁵³ Nótári Tamás: Remarks on early Hungarian copyright regulation. In *Geistiges Eigentum und Urheberrecht aus der historischen Perspektive. Lectiones Iuridicae*. Szeged, Pólay Elemér Alapítvány, 2014. 94.

⁵⁴ Carl Junker: *Die Berner convention zum schutze der werke der litteratur und kunst und Österreich-Ungarn*. Wien, Hölder, 1900.

⁵⁵ A magyar fordítás Ranschburg Viktortól származik. Ranschburg Viktor: *A szerzői jog nemzetközi védelmére alkotott berni egyezmény vonatkozásával Magyarországra*. Budapest, Eggenberger, 1901. 11–12.

A BUE – hiszen az egyezmény megújítására azt követően nem került sor – 1971-ig bezáróan hét revízió esett át: elsőként 1896-ban Párizsban,⁵⁶ ahol a tárgyi hatály kiegészült a sorozatkötetekkel, illetve pontosították az átdolgozás jogát is. 1908-ban Berlinben⁵⁷ a szöveg kiegészült a formakényszer tilalmával, a film- és fotóművészeti alkotások védelmével, és kiterjesztették a fordítási jog tárgyi hatályát is.⁵⁸ Az 1914-es jegyzőkönyvet⁵⁹ követően az 1928. évi római kiegészítés⁶⁰ útján megjelent a sugárzással kapcsolatos kizárólagos jog, és a személyhez fűződő jogok egy köre is az egyezmény részét képezte már, amelyet az 1948. évi, brüsszeli kiegészítés⁶¹ tovább cizellált, illetve tovább tágította a fordítással kapcsolatos kizárólagos jogot, a sugárzással kapcsolatos kizárólagos jogot és a személyhez fűződő jogokat az idézés vonatkozásában.⁶² Az ezt követő, 1967. évi stockholmi módosítás⁶³ többek között a többszörözés jogának beépítése miatt emelendő ki – ezt a háromlépcsős teszt kapcsán részletesen is elemezzük a későbbiek folyamán –, végül a fentiek szerint 1971-re datálható⁶⁴ az utolsó, párizsi kiegészítés.⁶⁵

Bár a háromlépcsős teszt szemponjtából csupán közvetett jelentőséggel bír, a teljesség kedvéért szót kell még ejteni az elsődlegesen a BIRPI (*United International Bureaux for the Protection of Intellectual Property* – A Szellemi Tulajdon Védelmének Egyesített Nemzetközi Irodája) kezelésében született⁶⁶

⁵⁶ 1986. évi párizsi jegyzőkönyv.

⁵⁷ 1908. évi berlini jegyzőkönyv.

⁵⁸ Boytha György: The historical development of the regulation by international treaties of rights related to translation. In Csehi Zoltán (szerk.): *Boytha György válogatott írásai*. Budapest, Gondolat, 2015. 286.

⁵⁹ 1914. évi jegyzőkönyv.

⁶⁰ 1928. évi római jegyzőkönyv.

⁶¹ 1948. évi brüsszeli jegyzőkönyv.

⁶² Axel Nordemann: Berne and beyond: understanding international conventions relating to copyright law. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, 59. (2012). 265.

⁶³ 1967. évi stockholmi jegyzőkönyv.

⁶⁴ 1971. évi párizsi jegyzőkönyv.

⁶⁵ Barbosa (2007b) i. m. 48–49.

⁶⁶ Munkácsi Péter: Félúton a rádió- és televízió-szervezetek szomszédos jogi védelmét érintő nemzetközi szerződéstervezet elfogadása felé – visszatekintés a 2002. évre. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, (2003), 1.

1961. évi római egyezményről⁶⁷ is, amely a szomszédos jogi jogosultak jogi helyzetét⁶⁸ kívánta nemzetközi szinten rendezni.

A nemzetközi szerzői jog a II. világháborút követően mind horizontális, mind vertikális értelemben differenciálódott,⁶⁹ ugyanakkor már az 1967/1971-es felülvizsgálatok során látható volt, hogy a minimum védelmi szint emelése, illetve a BUE hatályának szélesítése egyre inkább ütközött a fejlődő országok igényeivel.⁷⁰ A fejlett, szellemi tulajdon-exportőr államoknak ugyanis a magas fokú, szigorú⁷¹ nemzetközi oltalom állt (és áll most is) érdekében,⁷² míg a fejlődő országok szempontjából a minimum védelmi szint lehető legalacsonyabb szinten tartása preferálandó,⁷³ a „külső” szellemi tulajdonjogokat inkább a fejlődés akadályaként, mint motorjaként szemlélték (vagy szemlélik most is). Ebből fakadóan a BUE érdemi revíziója, a védelmi szint emelése a fejlődő országok obstrukciója okán az 1970-es évek elején megrekedt,⁷⁴ olyannyira, hogy az egyezménynek gyakorlatilag azóta sem került sor a frissítésére.

⁶⁷ Az előadóművészek, a hangfelvétel-előállítók és a műsorsugárzó szervezetek védelméről szóló egyezmény (*International Convention for the Protection of Performers, Producers of Phonograms and Broadcasting Organizations*). Magyarországon kihirdette az előadóművészek, a hangfelvétel-előállítók és a műsorsugárzó szervezetek védelméről szóló, 1961-ben, Rómában létrejött nemzetközi egyezmény kihirdetéséről szóló 1998. évi XLIV. törvény.

⁶⁸ A nemzeti szabad felhasználási rendszerrel való kapcsolatát a római egyezmény 15. cikk 2. bekezdése mondja ki: „Irrespective of paragraph 1 of this Article, any Contracting State may, in its domestic laws and regulations, provide for the same kinds of limitations with regard to the protection of performers, producers of phonograms and broadcasting organisations, as it provides for, in its domestic laws and regulations, in connection with the protection of copyright in literary and artistic works. However, compulsory licences may be provided for only to the extent to which they are compatible with this Convention.”

⁶⁹ Boytha György: A nemzetközi szerzői jogi és szomszédjogi egyezmények komplex összefüggései. *Jogtudományi Közlöny*, 36. (1981), 12. 995.

⁷⁰ Barbara A. Ringer: A new horizon for international copyright. *Copyright Society of the U.S.A. Bulletin*, 17. (1969), 2. 22.

⁷¹ Van, aki szerint a szerzői jog azóta is a fejlett országok luxusa csupán, lásd Hugh C. Hansen: International copyright: an unorthodox analysis. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, 29. (1996). 593.

⁷² Roberto Garza Barbosa: International copyright law and litigation: mechanism for improvement. *Marquette Intellectual Property Law Review*, 11. (2007a), 1. 137.

⁷³ Boytha György: Új problémák a szerzői alkotások nemzetközi felhasználása terén. A Berni Unió válsága. In Csehi Zoltán (szerk.): *Boytha György válogatott írásai*. Budapest, Gondolat, 2015e. 370.

⁷⁴ Elaine B. Gin: International copyright law: beyond the WIPO & TRIPS debate. *Journal of the Patent and Trademark Office Society*, 86. (2004). 780.

A kialakult helyzet nyilvánvalóan nem volt fenntartható,⁷⁵ olyan megoldás után kellett nézni, amely lehetőséget biztosított a fejlett országok érdekeivel egyező továbblépésre, minél inkább a fejlődő országok beleszólása nélkül.⁷⁶ Ezen diplomáciai puccsnak ideális keretet biztosított a GATT jogutódjaként a WTO-t létrehívó marrákesi egyezmény, amelynek keretében sor került a nemzetközi szerzői jogi védelmet érdemben is felülíró TRIPS-megállapodás elfogadására 1994-ben – ezzel véget vetve a BUE hegemoniájának, egyúttal új fejezetet kezdve a jogterület multilaterális fejlődésének történetében.

A jelenleg 164 szerződő felet felmutató⁷⁷ TRIPS-megállapodás tehát új ösvényre terelte a nemzetközi szerzői jogi jogalkotást.⁷⁸ A BUE-n túli jogfejlődést (úgynevezett BernPlus- vagy Bern+-rendszer) megindító megállapodás gazdasági szemlélete⁷⁹ lehetőséget adott arra, hogy a fejlődő országok a BUE revíziói során képviselt, alapvetően kulturális szempontú érveit figyelmen kívül hagyhassák, ezáltal megnyílt az út a szerzői jogi védelem további erősítése, a nemzetközi jogi védelem hatályának kiterjesztése előtt. Tekintettel arra, hogy a TRIPS-megállapodás a BUE-hez képest speciálisnak tekinthető, a jogalkotás célja itt nem a trónfosztás, a BUE által elért eredmények felülírása volt, és nem is a nemzetközi szerzői jogi szabályok gyökeres átalakítása – a TRIPS-megállapodás ilyen szempontból betagozódik a BUE által kijelölt keretek közé.⁸⁰ Az elfogadott szöveg egyik, talán legfontosabb eredménye a legnagyobb kedvezmény elvének biztosítása volt,⁸¹ amelynek értelmében az adott államnak minden más részes fél szerzői számára biztosítania kellett azt a kedvezményt, amelyet egy

⁷⁵ Robert D. Hadl: The crisis in international copyright. *Columbia – VLA Journal of Law & the Arts*, 16. (1992). 427.

⁷⁶ Rochelle Dreyfuss: From incentive to commodity to asset: how international law is reconceptualizing intellectual property. *Michigan Journal of International Law*, 36. (2015), 4. 562.

⁷⁷ [A TRIPS-megállapodás részes felei.](#)

⁷⁸ Graeme B. Dinwoodie: The WIPO Copyright Treaty: a transition to the future of international copyright lawmaking? *Case Western Reserve Law Review*, 57. (2007c), 4. 751.

⁷⁹ Tattay Levente: A szellemi alkotások teljes körű újraszabályozása Magyarországon. *Iustum Aequum Salutare*, 5. (2009), 2. 151.

⁸⁰ Sam Ricketson: *WIPO study on limitations and exceptions of copyright and related rights in the digital environment*. WIPO, SCCR/9/7, 2003. 51.

⁸¹ Nordemann (2012) i. m. 278.

másik államnak már megadott,⁸² ezzel a TRIPS-megállapodás új szintre emelte a szerzők védelmének minimumszintjét.⁸³

Ugyanakkor – vitathatatlan eredményei ellenére – a TRIPS-megállapodás időzítése nem volt a legszerencsésebb: 1994-ben nehezen volt előre látható, hogy az egyezménynek kellene-e, és ha igen, milyen irányban reagálnia az akkor még új, a digitalizációból (különösen az internet térnyeréséből) fakadó kihívásokra. Emiatt – utólag visszatekintő kritikusi szerint – szövege már elfogadásakor is elavult volt.⁸⁴ Ebből fakadóan a nemzetközi szerzői jogi jogalkotás újból lépés-kényszerbe került, ez viszont egyúttal elterelte a jogalkotást a gazdasági szemléletű mederből a szükségszerű, pragmatikus jogalkotás irányába.

Ezen váltásnak a legikonikusabb eredményei a Szellemi Tulajdon Világszervezete (*World Intellectual Property Organisation* – WIPO) úgynevezett internetszerződésai.⁸⁵ A WCT és a WPPT egyrészről értelmezhetők a szellemi tulajdonjogi egyezmények gondozására 1989-ben életre hívott szervezet általi, a jogalkotási feladatok visszavételére irányuló kezdeményezésnek vagy akár a BUE 1971 utáni kvázi revíziójának is,⁸⁶ ugyanakkor ezek a szerződések bizonyos szempontból többek, bizonyos szempontból kevesebbek ennél. Többek, mivel érdemi újításként értékelhető, specializált – az internet terjedéséhez kapcsolódó⁸⁷ – problémákhoz köthető,⁸⁸ pragmatikus megoldások kidolgozását tették

⁸² Monique L. Cordray: GATT v. WIPO. *Journal of the Patent and Trademark Office Society*, 76. (1994). 125.

⁸³ Lásd még Tattay Levente: Változások a szellemi alkotások nemzetközi jogában. *Külgazdaság, Jogi Melléklet*, 46. (2002), 2. 17–32.

⁸⁴ Gervais (2002) i. m. 947; Haochen Sun: Overcoming the Achilles heel of copyright law. *North-western Journal of Technology and Intellectual Property*, 5. (2007), 2. 274.

⁸⁵ WIPO Copyright Treaty (WCT) és WIPO Performances and Phonograms Treaty (WPPT), 1996. Magyarországon kihirdette a Szellemi Tulajdon Világszervezete 1996. december 20-án, Genfben aláírt Szerzői Jogi Szerződésének, valamint az Előadásokról és a Hangfelvételekről szóló Szerződésének kihirdetéséről szóló 2004. évi XLIX. törvény.

⁸⁶ Meeka Jun – Steven D. Rosenboro: The WIPO treaties – The international battle over copyright cyberturf. *Entertainment and Sports Lawyer*, 15. (1997), 3. 8.

⁸⁷ Rebecca F. Martin: The WIPO Performances and Phonograms Treaty: will the U.S. whistle a new tune? *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, 44. (1997). 163.

⁸⁸ A digitalizáció és az internet terjedésével kezelendő kérdéssé vált többek között a többszörözés és nyilvánosság számára közvetítés leegyszerűsödése, a digitális műpéldányok teljes értékűsége és kompaktága is. Lásd Vanessa Van Copenhagen: Copyright and the WIPO Copyright Treaty, with specific reference to the rights applicable in a digital environment and the protection of technological measures. *The South African Law Journal*, 119. (2002). 430.

lehetővé, ugyanakkor kevesebbek, mivel a BUE korábbi felülvizsgálataihoz viszonyítva szűkebb fókuszú tárgyi hatályról beszélhetünk.

A WIPO a jogalkotás kezdeményezésével kapcsolatos stafétát több szempontból is sikeresen vette vissza. Egyrészről az internetszerződések más szinteken is érdemi reformok irányába mozdították el a jogalkotót, ezen folyamat eredményeképpen jött létre például az EU (elfogadásakor még Európai Közösség) InfoSoc-irányelve⁸⁹ is, amely a mai napig komoly hatást gyakorol az európai államok szerzői jogi rezsimjeire.

Másrészről a pragmatikus jogalkotás más eredményeket is fel tudott mutatni, mint például a 2012-es pekingi szerződés⁹⁰ vagy a 2013-as marrákési szerződés.⁹¹ Ez utóbbi szerződés vonatkozásában ugyanakkor az EUB 2017. február 14. napján kelt, 3/15. számú véleményében kimondta, hogy annak végrehajtása kizárólagos uniós hatáskörbe tartozik,⁹² így a szerződésben foglaltaknak való megfelelést első lépésként az unió jogában kellett biztosítani,⁹³ ezt követhette csak a tagállami jogalkotás.

Ugyanakkor az elmúlt két évtizedre visszatekintve úgy tűnik, hogy a klaszikus, nemzetközi szerzői jogi jogalkotás bizonyos értelemben visszaszorulóban van mind mennyiségében, mind pedig tárgykörében: a BUE revíziója 1971 óta láthatóan megakadt, a gazdasági érdekekből vagy lépéskényszerből fakadó kodifikáció pedig az eddigi eredményekhez viszonyítva marginalizá-

⁸⁹ Az Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK irányelve (2001. május 22.) az információk társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról (InfoSoc-irányelv).

⁹⁰ Az audiovizuális előadásokról szóló pekingi szerződés.

⁹¹ A vakok, látássérültek és nyomtatott szöveget egyéb okból használni képtelen személyek megjelent művekhez való hozzáféréseinek megkönnyítéséről szóló marrákési szerződés.

⁹² Az EUB 3/15. sz. véleménye (2017. február 14.).

⁹³ Ennek eredményeként született meg a szerzői és szomszédos jogi védelemben részesülő egyes műveknek és más teljesítményeknek a vakok, látáskárosultak és nyomtatott szöveget egyéb okból használni képtelen személyek érdekét szolgáló egyes megengedett felhasználási módjairól, valamint az információk társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló 2001/29/EK irányelv módosításáról szóló (EU) 2017/1564 irányelv; a szerzői és szomszédos jogi védelemben részesülő egyes művek és más teljesítmények hozzáférhető formátumú példányainak a vakok, látáskárosultak és nyomtatott szöveget egyéb okból használni képtelen személyek érdekét szolgáló, határokon átnyúló, az Unió és harmadik országok közötti cseréjéről szóló 2017. szeptember 13-i (EU) 2017/1563 európai parlamenti és tanácsi rendelet.

lódni látszik; míg 1996-ban a WIPO az internet kihívásaira érdemben reagáló egyezményeket tudott letenni az asztalra, addig az elmúlt pár év jogalkotása sokkal inkább a relatív konszenzusos témakörökre fókuszált, olyan, a szerzői jog határterületein elfekvő kérdésekre, amelyekben könnyebb egyetértése jutni (lásd a marrákési szerződést).

Ezzel párhuzamosan viszont az is megfigyelhető, hogy a nemzetközi jogalkotásban keletkezett hiátus európai szinten semmiképpen sem maradt betöltetlen, ugyanis az EU a szerzői jog területén az elmúlt években és a közelmúltban is igen aktív volt, 2019-ben pedig két irányelvet is elfogadott, egyet a digitális egységes piac támogatására,⁹⁴ egyet pedig a közvetítési, továbbközvetítési jog finomhangolására.⁹⁵ Az előbbi, (C)DSM-irányelv kifejezetten olyan, újszerű megoldások⁹⁶ kidolgozásának irányába is elmozdulást mutat, amelyek kitárgyalása a klasszikus nemzetközi úton jelenleg nehezen lenne elképzelhető. Nem túlzás azt mondani, hogy az EU fokozott szellemi tulajdonjogi jogalkotása alapjaiban szabta újra a nemzetközi szerzői jogi kodifikáció erővonalait.⁹⁷

Ettől eltekintve a pragmatikus, tematikus jogfejlesztés egyelőre megfelelő eszköznek tűnik arra, hogy a nemzetközi szerzői jogi kodifikációs munkákat mederben tartsa, egyúttal pedig megőrizze a BUE evolutív fejlődése útján elért eredményeket is, ezzel biztosítva, hogy a szerzők jogi helyzetét védő eredeti elképzelések, védelmi sarokpontok az aktuális változások során is helyükön maradjanak.

⁹⁴ A digitális egységes piacon a szerzői és szomszédos jogokról, valamint a 96/9/EK és a 2001/29/EK irányelv módosításáról szóló (EU) 2019/790 irányelv [(C)DSM-irányelv].

⁹⁵ A műsorszolgáltató szervezetek egyes online közvetítéseire, valamint televíziós és rádiós műsorok továbbközvetítésére alkalmazandó szerzői jogok és szerzői joggal szomszédos jogok gyakorlására vonatkozó szabályok megállapításáról, valamint a 93/83/EGK tanácsi irányelv módosításáról szóló (EU) 2019/789 irányelv.

⁹⁶ Például az új kiadói jog vagy a közvetítő szolgáltatók felelősségének rendezése, ezzel egyidejűleg a nyilvánossághoz közvetítési jog újraértelmezése.

⁹⁷ Silke von Lewinski: International copyright over the last 50 years – A foreign perspective. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, 50. (2003). 593.

A háromlépcsős teszt megjelenése és fejlődése

A háromlépcsős teszt a BUE-től a TRIPS-megállapodásig

Miután a nemzetközi szerzői jog fejlődésének főbb szakaszait ismertettem, és ezáltal maga a háromlépcsős teszt is megfelelően kontextusba került, lehetőség nyílik érdemben rátérni a teszt kialakulásának és fejlődésének kérdésére.⁹⁸

A háromlépcsős tesztet jelenleg a szerzői jogi szabad felhasználások általános korlátjaként, egyfajta mindenkori minimumként, a megengedhető kivételek keretrendszereként ismerjük és értelmezzük a hatályos szerzői jogi szabályozásban,⁹⁹ ám a jogintézmény kialakulása ettől a felfogástól eltérő gyökereket mutat.

A többszörözési jog egészen sokáig, a BUE 1967. évi revíziójáig nem képezte az egyezmény részét. A stockholmi jegyzőkönyv ugyanakkor beemelte a nemzetközi szerzői jogi jogforrásba az új kizárólagos jogot, ami egy kodifikáció-technikai problémát vetett fel: a joghoz kapcsolódó, igen színes képet mutató nemzeti kivételek nevesítése történjen az egyezményben, vagy pedig egy általános kivétel, egyfajta keret kerüljön a szövegbe, amely bizonyos feltételek esetén lehetőséget biztosít a tagállami kivételek BUE-konform megtartására is?¹⁰⁰ A kérdést elsőként egy kutatócsoport (*study group*) vizsgálta meg, majd a témában készült jelentés alapján a kormányzati szakértőkből álló bizottság (*Committee of Governmental Experts*) vitatta meg a megoldási lehetőségeket.¹⁰¹

Az 1967-es jegyzőkönyvek arról tanúskodnak, hogy az utóbbi megoldás mellett alapvetően az az érv szólt, hogy ha minden nemzeti kivételt nevesítettek volna, akkor a kivételek magas száma szignifikánsan, a jogalkotó akaratán túlmenően csökkentette volna a többszörözési jog védelmét.¹⁰² Mindezek alapján olyan általános kivétel meghatározása mellett született döntés, amely eléggé tág, általános megfogalmazású ahhoz, hogy lehetővé tegye az akkor meglévő

⁹⁸ Jelen értekezés a BUE paródia tekintetében közvetetten releváns, egyéb rendelkezéseit – mint a paródia és a személyhez fűződő jogok kapcsolata vagy a paródiakivétel helyettesíthetősége más szabad felhasználásokkal – nem jelen fejezetben, hanem az egyes kérdéskörök részletesebb vizsgálatát tartalmazó szerkezeti egységekben elemzi.

⁹⁹ Daniel J. Gervais: *Making copyright whole: a principled approach to copyright exceptions and limitations*. *University of Ottawa Law & Technology Journal*, 5. (2008), 1. 9.

¹⁰⁰ WIPO: *Records of the Intellectual Property Conference of Stockholm, Volume I*. Geneva, 1971a. 80.

¹⁰¹ WIPO (1971a) i. m. 112.

¹⁰² WIPO: *Records of the Intellectual Property Conference of Stockholm, Volume II*. Geneva, 1971b. 851.

kivételek megtartását – ez a háromlépcsős teszt nevet kapta (már a jegyzőkönyv is ezen a néven említi).

Ugyanakkor fontos megemlíteni, hogy a jegyzőkönyv szerint több állam is – néha a későbbi évtizedek során újból és újból felmerülő – aggályokat fogalmazott meg a felállított munkacsoportban az új jogintézménnyel kapcsolatban. Olaszország és Izrael részéről kétségek merültek fel annak vonatkozásában, hogy ha a kivétel túl tág megfogalmazású, úgy az az értelmezés parttalanságához vezet-e majd, ami akár a teljes többszörözési jogot is kiüresítheti.¹⁰³ Hollandia pedig jelezte, hogy a kivételt redundánsnak tartja, mivel a tesztben foglalt feltételeket a jogalkotónak a kivételek megalkotása során egyébként is vizsgálnia kell,¹⁰⁴ márpedig a teszt címzettjének alapvetően a jogalkotó tekintendő, nem pedig a felhasználók.¹⁰⁵

A háromlépcsős teszt végül a BUE 9. cikk (2) bekezdésében került elhelyezésre,¹⁰⁶ tartalmát tekintve az alábbi három feltétel fennállása esetében teszi lehetővé a szerződő országok törvényhozói részére, hogy kivételt biztosítsanak a 9. cikk (1) bekezdésében rögzített többszörözési jog alól: 1. amennyiben különleges esetről (*certain special cases*) van szó; 2. a többszörözés nem sérelmes a mű rendes felhasználására (*does not conflict with a normal exploitation of the work*); és 3. indokolatlanul nem károsítja a szerző jogos érdekeit (*does not unreasonably prejudice the legitimate interests of the author*).¹⁰⁷ A teszt tehát egy felhatalmazás, útmutató a nemzeti jogalkotó részére, hogy a többszörözési jog alól egy előre meghatározott keretben, a BUE által elismert módon kivételeket hozhasson létre.¹⁰⁸

¹⁰³ WIPO (1971b) i. m. 857, 884.

¹⁰⁴ WIPO (1971b) i. m. 885.

¹⁰⁵ WIPO (1971b) i. m. 1144.

¹⁰⁶ BUE 9. cikk (2) „Az Unióhoz tartozó országok törvényhozó szervei jogosultak arra, hogy különleges esetekben lehetővé tegyék az említett művek többszörösítését, feltéve, hogy az ilyen többszörösítés nem sérelmes a mű rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítja a szerző jogos érdekeit.” Art. 9(2) „It shall be a matter for legislation in the countries of the Union to permit the reproduction of such works in certain special cases, provided that such reproduction does not conflict with a normal exploitation of the work and does not unreasonably prejudice the legitimate interests of the author.”

¹⁰⁷ Részletes elemzését lásd Ficsor Mihály: *Guide to the copyright and related rights treaties administered by WIPO and glossary of copyright and related rights terms*. WIPO, 2003. 56–60.

¹⁰⁸ Christophe Geiger – Daniel Gervais – Martin Senftleben: The three-step test revisited: how to use the test’s flexibility in national copyright law. *American University International Law Review*, 29. (2014), 3. 586.

A következő állomás a háromlépcsős teszt fejlődésének történetében – egy nagyobb ugrással mind időben, mind pedig értelmezésben – a TRIPS-megállapodás. Miután a BUE felülvizsgálatára egyre kevesebb esély mutatkozott, a jogérvényesítési, kereskedelmi szemléletű megállapodásban több olyan szignifikáns módosításra került sor, amelyek már évtizedek óta vártak magukra; egyúttal ezen a ponton, 1994-ben került sor a BUE szerinti háromlépcsős teszt újraértelmezésére: a kiterjesztést követően ugyanis a tesztet nem csupán a többszörözési jog, hanem minden vagyoni jog tekintetében alkalmazni kell¹⁰⁹ (tehát nem csupán a kifejezetten a TRIPS-megállapodás által rögzített, új jogok tekintetében).¹¹⁰ Ez viszont nyilvánvalóan érintette annak értelmezését is: innentől kezdve már nem a nemzeti többszörözési kivételek keretéről, hanem szükségszerűen minden vagyoni joggal kapcsolatos szabad felhasználás általános feltételrendszeréről beszélünk.

Ugyanakkor fontos hangsúlyozni, hogy mivel a TRIPS-megállapodásnak nem a korábbi uniós keretrendszer lecserélése, hanem a BUE által kidolgozott rendelkezésekre való ráépülés volt a célja, így a BUE értelmezési elvei a TRIPS-megállapodás irányában is fennállnak, tehát a két jogforrás együttesen értelmezendő.¹¹¹

A TRIPS szerinti háromlépcsős teszt a megállapodás 13. cikkében szerepel.¹¹² A tesztnek ezen megszövegezése már nem említi a nemzeti jogalkotót, és egyértelműen jelzi, hogy nem a többszörözési joggal kapcsolatos szabad felhasználási keretrendszerről van szó,¹¹³ hanem minden kivétel és korlátozás esetében alkalmazandó, általános feltételrendszerről. Bár a teszt megszövegezése ebből kifolyóan eltérő, a feltételek angol nyelvű megfogalmazása azonos, még ha a magyar fordítás némileg el is tér a BUE esetében ismertetett fordítástól,

¹⁰⁹ Gyenge Anikó: A szerzői jog h-moll miséje: A háromlépcsős teszt. *Jogi Tanulmányok*, 10. (2005), 1. 158. Ugyanezt a megközelítést alkalmazza a WCT és a WPPT is.

¹¹⁰ Biruk Haile: Scrutiny of the Ethiopian system of copyright limitations in the light of international legal hybrid resulting from (the impending) WTO membership: three-step test in focus. *Journal of Ethiopian Law*, 25. (2012). 165.

¹¹¹ Ricketson (2003) i. m. 47–51.

¹¹² Art. 13. „Members shall confine limitations or exceptions to exclusive rights to certain special cases which do not conflict with a normal exploitation of the work and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the right holder.” 13. cikk „A kizárólagos jogokra való korlátozásokat és kivételeket a Tagok olyan különleges esetekre szorítják, amelyek nem állnak ellentétben a mű szokásos felhasználásával, és indokolatlanul nem károsítják a jogosult jogos érdekeit.”

¹¹³ Ficsor Mihály: Copyright for the digital era: the WIPO „Internet” Treaties. *Columbia-VLA Journal of Law & the Arts*, 21. (1997), 3–4. 215.

és az angol verzióban a szerző helyett a jogosult megfogalmazás is szerepel, ugyancsak tágítva ezzel a teszt alkalmazási körét. A teszt tehát különleges esetekben (*certain special cases*) teszi lehetővé kivételek és korlátozások alkalmazását, amennyiben azok nem állnak ellentétben a mű szokásos felhasználásával (*do not conflict with a normal exploitation of the work*), és indokolatlanul nem károsítják a jogosult jogos érdekeit (*do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the right holder*).

A BUE és a TRIPS-megállapodás közötti különbségek bár elsősre csak megfogalmazásukból fakadó, értelmezési jellegű különbségeknek tűnhetnek, gyakorlatilag a jogosulti pozíció erősítését szolgáló,¹¹⁴ érdemi reformként értékelhetők.¹¹⁵ A módosítás útján a szerzői jogi kivételek természete dogmatikai szempontból körülhatárolt lett, a háromlépcsős teszt innentől kezdve deklarálja – még ha talán tautologikusan is –, hogy a szerző kizárólagos jogai csak bizonyos keretek között korlátozhatók. A jogalkotó nevesítésének hiánya ugyanakkor álláspontunk szerint nem jelenti azt, hogy a TRIPS-megállapodás tesztje ne a törvényhozóhoz szólna: „a Tagok olyan különleges esetekre szorítják” fordulat arról árulkodik, hogy a teszt bár funkciójában és hatályában a kivételek keretrendszereként kíván szolgálni, címzettje mégis az adott részes állam, ezáltal pedig szükségszerűen a jogalkotó lesz.¹¹⁶ Ugyancsak említést érdemel, hogy a fent idézett rendelkezés értelmezésében az tűnik a helyes megközelítésnek, hogy az nem csupán az egyezmény hatálybalépésekor meglévő, hanem a jövőben kidolgozott kivételek tekintetében is irányadó, ebből fakadóan viszont nem képezheti akadályát újabb kivételek megállapításának sem.

A háromlépcsős teszt értelmezése a WTO olvasatában

A fentiekben kifejtettek szerint a TRIPS-megállapodásnak a WTO általi elfogadásával a nemzetközi szerzői jogi jogforrások egy szelete kikerült a WIPO

¹¹⁴ Eric Allen Engle: When is fair use fair: a comparison of E.U. and U.S. intellectual property law. *The Transnational Lawyer*, 15. (2002), 187. 214.

¹¹⁵ Patrick R. Goold: The interpretive argument for a balanced three-step test. *American University International Law Review*, 33. (2017), 1. 209.

¹¹⁶ A BUE és TRIPS együttes értelmezéséről lásd még Grad-Gyenge Anikó: Szabad felhasználások a látáskárosultak művekhez való jobb hozzáférése érdekében. In Pogácsás Anett (szerk.): *Quaerendo et creando. Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja tiszteletére*. Budapest, Szent István Társulat, 2014. 228–230.

gondozásából. Ez, illetve az EU-t megelőző Európai Közösség (EK) és az Egyesült Államok között 1999-ben felmerült jogvita lehetőséget biztosított arra, hogy a WTO Vitarendezési Testülete (*WTO Dispute Settlement Body*) részletesen értelmezze¹¹⁷ az 1994-ben elfogadott háromlépcsős teszt tartalmát.¹¹⁸

A vita középpontjában az Egyesült Államok Fairness in Music Licensing Act¹¹⁹ elnevezésű módosító törvényének két új szabad felhasználása, az úgynevezett *homestyle* és a *business* kivételek álltak.¹²⁰ A *homestyle* kivétel alapján – amelynek gyökerei a bírói gyakorlatban egészen 1975-ig nyúlnak vissza¹²¹ – nem szükséges a jogosult engedélye abban az esetben, ha egy magáncélra is beszerezhető, a kereskedelmi forgalomban hozzáférhető készülék (például rádió vagy televízió) útján közvetített művek kerülnek nyilvános előadásra kis éttermekben, italméréssel foglalkozó vendéglátó helyiségekben vagy egyéb kiskereskedelmi jellegű üzlethelyiségekben.¹²² A *business* kivétel hasonló megfontoláson alapul, a közvetített vagy továbbközvetített zeneművek nyilvános előadásával kapcsolatos kizárólagos jog alól nyújt kivételt az éttermek és kocs-mák részére, amennyiben az üzlethelyiség nagysága nem halad meg bizonyos, előre meghatározott méreteket.¹²³ Utóbbi esetben lehetőség van 4-6 hangszóró működtetésére is.¹²⁴

A kivételek hozzávetőlegesen az italméréssel foglalkozó üzletek 13,5–18%-át fedték le, az éttermeknek pedig körülbelül a 65,5–71,8%-át.¹²⁵ Az EK álláspontja szerint a kivételek széles körű alkalmazásuk miatt nem felelnek meg

¹¹⁷ A teljesség kedvéért megemlítendő, hogy a WTO első, a háromlépcsős tesztet értelmező döntése pár hónappal korábban, egy iparjogvédelmi jogvita nyomán született. Lásd WTO: *Canada – Patent protection of pharmaceutical products*. WT/DS114/R, 2000b.

¹¹⁸ Lida Ayoubi: The Marrakesh Treaty: fixing international copyright law for the benefit of the visually impaired persons. *New Zealand Journal of Public and International Law*, 13. (2015). 786.
¹¹⁹ Fairness in Music Licensing Act of 1998, Pub. Law 105–298.

¹²⁰ WTO: *United States – Section 110(5) of the US Copyright Act – Report of the panel*. WT/DS160/R, 2000a.

¹²¹ Lásd az Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának Twentieth Century Music Corp. v. Aiken döntését. 422 U.S. 151 (1975).

¹²² WTO (2000a) i. m. 6.

¹²³ Jo Oliver: Copyright in the WTO: the panel decision on the three-step test. *Columbia Journal of Law & the Arts*, 25. (2002), 2–3. 119.

¹²⁴ Gene M. Grossman – Petros C. Mavroidis: United States – Section 110(5) of the US Copyright Act, Recourse to Arbitration under Article 25 of the DSU: would've or should've? Impaired benefits due to copyright infringement. *World Trade Review*, 2. (2003), 2. 234.

¹²⁵ WTO (2000a) i. m. 58.

a TRIPS-megállapodás háromlépcsős tesztjének, sértik a megállapodás 11. és 13. cikkeit, így az Egyesült Államok szabályozása nem biztosítja a megállapodásban lefektetett jogokat. Az Egyesült Államok szerint ugyanakkor a teszt csak a megállapodás által lefektetett új kivételekre vonatkozik, így a teszt a vonatkozásukban nem alkalmazandó, ám a *homestyle* és *business* kivételek ettől függetlenül megfelelnének a teszt rendelkezéseinek.¹²⁶

A WTO Vitarendezési Testület egyik első megállapítása volt, hogy a 13. cikk szerinti háromlépcsős teszt nemcsak a TRIPS-megállapodás által lefektetett új jogok és kivételek körében értelmezendő, hanem azokon kívül a BUE által biztosított minden jog és kivétel tekintetében is releváns.¹²⁷ Az Egyesült Államok ezen érvelése tehát nyilvánvalóan nem volt helytálló, ez ugyanakkor lehetőséget biztosított arra, hogy a testület a háromlépcsős teszt egyes elemeit részletes elemzés tárgyává tegye.

Így tehát a WTO Vitarendezési Testület lépcsőnként és elemenként is megvizsgálta a TRIPS-megállapodás 13. cikkét, elsőként a kivétel (*exception*) és korlátozás (*limitation*) kifejezések felé fordulva. A WTO álláspontja szerint kivételről akkor beszélünk, amennyiben egy szerzői kizárólagos vagyoni jog – egy bizonyos körben – teljes mértékben kiüresedik a szabályozás által (ilyen lehet például az átdolgozás tekintetében a paródia is); korlátozásról pedig akkor, ha a jogot nem teljes mértékben, hanem csak egy meghatározott körben szűkíti le a jogalkotó (mint például az üreshordozói jogdíjak¹²⁸ esetében, ahol az engedélyezési jog lényegében elvész, de a díjigény fennmarad). Más megfogalmazásban a kivétel sziget a kizárólagos jogok tengerében, míg a korlátozások a szerzői kizárólagos jogok tárgyi hatályával kapcsolatban adnak fogódzót.¹²⁹ Vitán felül áll ugyanakkor, hogy a háromlépcsős teszt mindkét esetben alkalmazandó.¹³⁰

¹²⁶ Jane C. Ginsburg: Toward supranational copyright law? The WTO panel decision and the “three-step test” for copyright exceptions. *The Center for Law & Economic Studies*, Working Paper No. 181, 2001. 5.

¹²⁷ Justin Malbon – Charles Lawson – Mark Davison: *The WTO Agreement on trade-related aspects of intellectual property rights*. Cheltenham, Edward Elgar, 2014. 258.

¹²⁸ Bővebben lásd Hajdú Dóra: A magáncélú másolásra tekintettel fizetett díjak egyes értelmezési kérdései az Európai Unió Bíróságának gyakorlatában. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 119. (2014), 6. 27–69.

¹²⁹ Andrew Christie – Robin Wright: A comparative analysis of the three-step tests in international treaties. *International Review of Intellectual Property & Competition Law*, 45. (2014), 4. 418.

¹³⁰ WTO (2000a) i. m. 32.

Ugyancsak fontos megállapítás, hogy a teszt egyes elemei kumulatívak,¹³¹ tehát a teszt teljesüléséhez mindegyik elemnek fenn kell állnia, ugyanakkor maga a vizsgálat sorrendben, lépcsőnként történik.¹³²

Az első lépcsőre, vagyis az „olyan különleges esetek” (*certain special cases*) fordulatra rátérve a WTO Vitarendezési Testület elemekre bontva végezte el az elemzést. Az „olyan” („certain”, magyar fordításban talán helyesebb lett volna a „meghatározott” kifejezés használata) kifejezés alatt pontosan meghatározott és tisztán definiált eseteket kell érteni, amelyek köre bár előzetesen ismert, ám nincs szükség minden konkrét eset előzetes meghatározására (itt gyakorlatilag egy jogbiztonsági ihletésű követelményről van szó).¹³³ Tehát a TRIPS egyezmény itt azt várja el a jogalkotótól, hogy a kivételek és korlátozások megfogalmazásukban ne legyenek parttalanok, a korlátozás mértéke legyen tisztán és absztrakt módon, de előre láthatóan körülhatárolt.¹³⁴

A „különleges” (*special*) kifejezés mind kvalitatív, mind kvantitatív szempontból irányadó, és lényege, hogy a kivétel vagy korlátozás alkalmazása egyedi, korlátozott és kivételes legyen, ne fedje le a felhasználások jelentős százalékát. Ugyanakkor a követelmény nem azonos a speciális cél fogalmával, tehát szabad felhasználási eseteket nem csak obskúrus, a mindennapi felhasználásoktól távol eső célból lehet létrehozni. A WTO ugyanakkor hangsúlyozza, hogy sem a különleges jelleg, sem a háromlépcsős teszt egyéb eleme vagy célja nem tartalmazza magában a kivétel vagy korlátozás mögött húzódó közérdek vizsgálatának követelményét, mivel az a nemzeti jogalkotó feladata.¹³⁵

Az első lépcső tehát azt várja el, hogy a kivételek és korlátozások tartalmukban tisztán definiáltak, terjedelmükben – hatályukban – pedig szűkek legyenek.¹³⁶

A második lépcső alapján a kivétel vagy korlátozás „nem állhat ellentétben a mű szokásos felhasználásával” (*do not conflict with a normal exploitation of the work*). Felhasználás alatt a WTO olvasatában a kizárólagos jogok olyan

¹³¹ Theodoros Kritharas: Challenge of copyright in the information society: copyright on the internet – Current legal aspects. *Revue Hellenique de Droit International*, 56. (2003). 32.

¹³² Annette Kur: Of oceans, islands, and inland water – How much room for exceptions and limitations under the three step-test? *Max Planck Institute for Intellectual Property, Competition & Tax Law Research Paper Series*, (2008), No. 08-04. 22.

¹³³ Ficsor Mihály: How much of what? The „three-step test” and its application in two recent WTO dispute settlement cases. *Revue internationale du droit d’auteur*, (2002), 192. 216–217.

¹³⁴ WTO (2000a) i. m. 33.

¹³⁵ WTO (2000a) i. m. 34.

¹³⁶ Ginsburg (2001) i. m. 5.

alkalmazását kell érteni, amely gazdasági előnyök elérését célozza, tehát kiaknázási jellegű magatartásról van szó (az angol nyelvi verzió szerinti *exploitation* kifejezés jobban is tükrözi ezt a sajátosságot).

A „szokásos” (*normal*) kifejezést lényegében köznap i értelemben közelíti meg a WTO Vitarendezési Testület, így ezalatt általános, tipikus eseteket kell érteni. Ez pontosítva jelzi, hogy a szokásos felhasználás jellemzően szűkebb körű, mint az adott vagyoni jog teljessége, illetve, hogy minden nevesített szerzői kizárólagos jog tekintetében esetről esetre vizsgálándó, hogy az adott jog tekintetében mi minősül szokásos felhasználásnak.¹³⁷ A negatív oldalról megközelítve a háromlépcsős tesztbe ütköző lehet az a kivétel vagy korlátozás, amely a megvalósított felhasználás útján versenyhelyzetbe kerül az adott vagyoni joggal, ezt pedig az aktuális és belátható időn belüli piaci viszonyok tekintetében kell vizsgálni.¹³⁸ Végezetül a testület olvasatában a felhasználás kereskedelmi jellege túllép azon a mértéken, amely a teszt ezen lépcsője szempontjából még elfogadható, ugyanakkor ezen értelmezésnél szükséges hangsúlyozni, hogy egy alapvetően kereskedelmi felütésű egyezmény értelmezéséről van szó, így ez a megközelítés bizonyos szempontból predestináltnak tekinthető.¹³⁹

Ez utóbbi, a kereskedelmi jellegű felhasználásokat kizáró értelmezés az Egyesült Államok szerzői jogában ismert nyílt végű szabad felhasználási eset, a *fair use* teszt¹⁴⁰ szempontjából sem tűnik helyénvalónak. Bár az egyezmény kidolgozása során az Egyesült Államok a csatlakozás valószínűségéről pozitívan nyilatkozott,¹⁴¹ és már 1937-ben,¹⁴² valamint 1938-ban¹⁴³ is voltak olyan hangok, amelyek a BUE-hez való csatlakozását sürgették – és persze voltak olyanok is, akik még az 1971-es revízió után is azt gondolták, hogy felesleges¹⁴⁴ vagy

¹³⁷ Ayoubi (2015) i. m. 265.

¹³⁸ WTO (2000a) i. m. 44–50.

¹³⁹ Guido Westkamp: The three-step test and copyright limitations in Europe: European copyright law between approximation and national decision making. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, 56. (2008), 1. 9.

¹⁴⁰ Bővebben lásd Mezei Péter: Mitől fair a fair? Szerzői művek felhasználása a fair use-teszt fényében. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, (2008b), 6. 26–68.

¹⁴¹ J. H. G. Bergne: International Copyright Union. *The Law Quarterly Review*, 3. (1887), 9. 19.

¹⁴² F. Ryan Duffy: International copyright. *Air Law Review*, 8. (1937). 213–223.

¹⁴³ Max M. Kampelman: The United States and international copyright. *American Journal of International Law*, 41. (1947), 2. 421.

¹⁴⁴ Heinz Dawid: Basic principles of international copyright. *Copyright Society of the U.S.A. Bulletin*, 21. (1973). 2–5.

egyenesen káros¹⁴⁵ lenne a csatlakozás –, az ország végül csak 1989. március 1. napján vált az unió részévé.¹⁴⁶ A csatlakozást megelőzően, és azt követően is szakmai érdeklődés tárgyát képezte, hogy a kontinentális szerzői jog rendszerétől idegen kivétel megfelel-e a BUE és a TRIPS-megállapodás szerinti háromlépcsős teszt(ek) rendelkezéseinek.

A témában nyilatkozó szerzők álláspontjából¹⁴⁷ alapvetően arra lehet következtetni, hogy a *fair use* megfelel a háromlépcsős teszt(ek) elvárásainak (a kivétel az 1989-es csatlakozást¹⁴⁸ követően is hatályban maradt),¹⁴⁹ ugyanakkor a *fair use* kivétel aktuális, a bírói gyakorlatra támaszkodó értelmezése szerint a felhasználás kereskedelmi jellege önmagában nem jelenti azt, hogy a szabad felhasználási eset ne lenne alkalmazható.¹⁵⁰ Mindezekből fakadóan a WTO a felhasználások kereskedelmi jellegének a háromlépcsős teszttel való összeférhetőségével kapcsolatos fenti megállapítását álláspontunk szerint fenntartásokkal kell kezelni.¹⁵¹ Ezt támasztja alá az Európai Unió jogának több

¹⁴⁵ Lawrence E. Abelman – Linda L. Berkowitz: International copyright law. *New York Law School Review*, 22. (1977), 3. 631.

¹⁴⁶ Lula (2006) i. m. 115.

¹⁴⁷ Lásd például Jane C. Ginsburg: International copyright: from a bundle of national copyright laws to a supranational code. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, 47. (2000), 10. 25; Engle (2002) i. m. 188–225; Gerald Dworkin: Exceptions to copyright exclusivity: is fair use consistent with Article 9.2 Berne and the new international order. *International Intellectual Property Law & Policy*, 4. (2000), 66. 20; Ruth Okediji: Toward an international fair use doctrine. *Columbia Journal of Transnational Law*, 39. (2000), 1. Ezt a WIPO a kivételekkel és korlátozásokkal foglalkozó tanulmánya is megerősíti, lásd Ricketson (2003) i. m. 69.

¹⁴⁸ Kenneth D. Crews: Harmonization and the goals of copyright: property rights or cultural progress? *Indiana Journal of Global Legal Studies*, 6. (1998), 1. 118.

¹⁴⁹ Vö. Richard J. Pelz-Steel: Global warming trend? The creeping indulgence of fair use in international copyright law. *Texas Intellectual Property Law Journal*, 17. (2009), 273.

¹⁵⁰ Campbell v. Acuff-Rose Music (92-1292), 510 U.S. 569 (1994). Fontos szempont, hogy a paródiát az Egyesült Államok szerzői joga a fair use teszten keresztül ismeri el, lásd William Fisher: *Promises to keep – Technology, law, and the future of entertainment*. Stanford, Stanford University Press, 2004. 152.

¹⁵¹ Martin Senftleben: Towards a horizontal standard for limiting intellectual property rights? – WTO panel reports shed light on the three-step test in copyright law and related tests in patent and trademark law. *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 37. (2006), 4. 426.

rendelkezése is, így például az InfoSoc-irányelv¹⁵² és a (C)DSM-irányelv¹⁵³ is szabályoz kereskedelmi jellegű szabad felhasználásokat is.

A harmadik lépcső szerint a kivétel vagy korlátozás „indokolatlanul nem károsítja a jogosult jogos érdekeit” (*do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the right holder*). A WTO Vitarendezési Testület értelmezésében „érdek” („interest”) alatt a jogosultnak magához az alkotáshoz és annak kiaknázásához fűződő érdekét kell érteni, a „jogos” (*legitimate*) feltétel alapján pedig csak a jogilag elismert érdekek vehetők figyelembe.¹⁵⁴

Magára a jogvitára visszatérve megemlítendő, hogy a WTO Vitarendezési Testület végül megállapította, hogy a *homestyle* kivétel megfelel, míg a *business* kivétel nem felel meg a TRIPS-megállapodás szerinti háromlépcsős teszt követelményeinek,¹⁵⁵ utóbbi azért, mert a felhasználások túl széles körét fedi le.¹⁵⁶ Bár az Egyesült Államok végül kártérítést fizetett az EK-nak, ettől függetlenül mindkét kivétel a mai napig hatályban van.¹⁵⁷

A háromlépcsős teszt a WCT-ben és a WPPT-ben

A WIPO a fentiekben említettek szerint az 1990-es évek derekán visszavette a nemzetközi szerzői jogi jogalkotás gyepőlőjét, és egyúttal pragmatikusabb irányba állította a kodifikáció fókuszát. Ennek a váltásnak a legfontosabb ered-

¹⁵² Az InfoSoc-irányelv szabályozási logikája úgy épül fel, hogy az egyes szabad felhasználásoknál kifejezetten rögzíti, ha azok nem irányulhatnak kereskedelmi célra [például InfoSoc-irányelv 5. cikk (2) bekezdés b) pont: „kereskedelmi célt közvetlenül vagy közvetve sem szolgáló”, InfoSoc-irányelv 5. cikk (3) bekezdés b) pont: „nem kereskedelmi jellegű felhasználás”], a fennmaradó kivételek – közöttük a paródiakivétel – tekintetében nincsen ilyen megkötés.

¹⁵³ Például a (C)DSM-irányelv 4. cikke szerinti szabad felhasználás.

¹⁵⁴ WTO (2000a) i. m. 57.

¹⁵⁵ Peter K. Yu: TRIPS enforcement and developing countries. *American University International Law Review*, 26. (2011), 3. 776.

¹⁵⁶ Matthew Kennedy: *WTO dispute settlement and the TRIPS agreement – Applying intellectual property standards in trade law framework*. Cambridge, Cambridge University Press, 2016. 143.

¹⁵⁷ „On 23 June 2003, the United States and the European Communities informed the DSB of a mutually satisfactory temporary arrangement. Such temporary arrangement covered the period through to 20 December 2004. The United States has thereafter presented status reports to the DSB informing that the US Administration will work closely with the US Congress and will continue to confer with the European Union in order to reach a mutually satisfactory resolution of this matter.”

ményei az úgynevezett internetszerződések, ezek közül a WCP a szerzői jogokkal, a WPPT az előadóművészek és hangfelvétel-előállítók jogaival foglalkozik.

A háromlépcsős teszt egyes reinkarnációit a WCT 10.¹⁵⁸ és a WPPT 16. cikkei¹⁵⁹ tartalmazzák. Mindenekelőtt szükséges rögzíteni, hogy mindkét teszt a BUE-hez és a TRIPS-megállapodáshoz hasonló megfogalmazást alkalmaz a lépcsők vonatkozásában. Az érdemi különbség a tesztek hatályában ragadható meg, ugyanis míg a BUE és a TRIPS-megállapodás – érthető módon – nem szól a digitális környezetről, addig a WCT és a WPPT szabályait kifejezetten ezen kérdéskör szem előtt tartásával dolgozták ki.¹⁶⁰

¹⁵⁸ A WCT szerinti teszt angol és magyar nyelven: „Art. 10 (1) Contracting Parties may, in their national legislation, provide for limitations of or exceptions to the rights granted to authors of literary and artistic works under this Treaty in certain special cases that do not conflict with a normal exploitation of the work and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the author.”
(2) Contracting Parties shall, when applying the Berne Convention, confine any limitations of or exceptions to rights provided for therein to certain special cases that do not conflict with a normal exploitation of the work and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the author.”
„10. cikk (1) A Szerződő Felek nemzeti jogszabályaikban egyes különleges esetekben korlátozásokat és kivételeket írhatnak elő az irodalmi és művészeti alkotások szerzőinek e Szerződés szerinti biztosított jogok tekintetében, amennyiben azok nem sérelmesek a mű rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítják a szerző jogos érdekeit.

(2) A Berni Egyezményben biztosított jogokra vonatkozó korlátozásokat vagy kivételeket a Szerződő felek olyan különleges esetekre tartják fenn, amelyek nem sérelmesek a mű rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítják a szerző jogos érdekeit.”

¹⁵⁹ A WPPT szerinti teszt angol és magyar nyelven: „Art. 16 (1) Contracting Parties may, in their national legislation, provide for the same kinds of limitations or exceptions with regard to the protection of performers and producers of phonograms as they provide for, in their national legislation, in connection with the protection of copyright in literary and artistic works.

(2) Contracting Parties shall confine any limitations of or exceptions to rights provided for in this Treaty to certain special cases which do not conflict with a normal exploitation of the performance or phonogram and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the performer or of the producer of the phonogram.”

„16. cikk (1) A Szerződő Felek nemzeti jogszabályaikban ugyanolyan jellegű korlátozásokat és kivételeket írhatnak elő az előadóművészek és a hangfelvétel-előállítók védelme tekintetében, mint amilyeneket az irodalmi és művészeti alkotásokhoz fűződő szerzői jog védelmével kapcsolatban is előírnak.

(2) Az e Szerződésben biztosított jogokra vonatkozó korlátozásokat vagy kivételeket a Szerződő Felek olyan különleges esetekre szűkítik, amelyek nem sérelmesek az előadás, illetve a hangfelvétel rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítják az előadóművészek vagy a hangfelvétel-előállítók jogos érdekeit.”

¹⁶⁰ Ricketson (2003) i. m. 60.

Kiindulópontként érdemes leszögezni, hogy az egyezmények kidolgozásának folyamatát megörökítő jegyzőkönyvek szerint az egyes lépések értelmezése a BUE-ben lévő teszt lépéseinek értelmezésével azonos,¹⁶¹ illetve a TRIPS-megállapodás értelmezéséhez hasonlóan itt is a kivételek feletti, általános feltétel-rendszerről van szó.¹⁶²

Az első lépés tekintetében kiemelendő, hogy bár magának a feltételnek a megfogalmazása azonos, a TRIPS-megállapodás és a WPPT megszorítónak tűnő megfogalmazásához képest (TRIPS: „olyan különleges esetekre szorítják” – „*shall confine [...] to certain special cases*”; WPPT: „korlátozásokat vagy kivételeket [...] különleges esetekre szűkítik” – „*shall confine any limitations of or exceptions [...] to certain special cases*”) a BUE és a WCT megfogalmazása inkább nyitott, megengedő jellegű¹⁶³ (BUE: „törvényhozó szervei jogosultak arra, hogy különleges esetekben lehetővé tegyék” – „*shall be a matter for legislation in the countries of the Union to permit*”; WCT: „egyes különleges esetekben korlátozásokat és kivételeket írhatnak elő” – „*may [...] provide for limitations [...] in certain special cases*”).¹⁶⁴ A megfogalmazások eltérő jellegéből arra lehet következtetni – ha az jelentőséggel bír az értelmezés szempontjából –, hogy míg a TRIPS és a WPPT alapvetően az elfogadásukig meglévő kivételek és korlátozások keretek közé szorítását célozza, addig a BUE és a WCT kifejezetten a későbbi kivételek¹⁶⁵ tekintetében fogalmaz meg elvárásokat.¹⁶⁶ Felmerül a kérdés, hogy az előbbi esetben lehetséges-e további kivételek beépítése, az utóbbi esetben pedig milyen irányban értelmezhető a kivétel hatálya. Álláspontunk szerint a WCT által alkalmazott teszt alapvetően nem képezi akadályát új kivételek kidol-

¹⁶¹ WIPO: *Records of the Diplomatic Conference on Certain Copyright and Neighboring Rights Questions – Volume 1*. Geneva, 1996a. 212. Ez ugyanakkor a BUE tesztjének teljesen más célja tekintetében nem feltétlenül helyénvaló megállapítás.

¹⁶² Gyenge (2005) i. m. 161.

¹⁶³ Christie–Wright (2014) i. m. 419.

¹⁶⁴ Ficsor álláspontja szerint ugyanakkor a WPPT megoldása a BUE-vel lényegében azonos, vö. Ficsor Mihály: The international digital agenda and the new WIPO treaties. *International Intellectual Property Law & Policy*, 4. (2000a), 67. 6.

¹⁶⁵ Ficsor szerint a WCT esetében egyértelműen lehetőség van későbbi kivételek beépítésére, lásd Ficsor Mihály: The WIPO internet treaties: international developments. *International Intellectual Property Law & Policy*, 4. (2000b), 76. 3. és Ficsor Mihály: The WIPO internet treaties: the United States as the driver: the United States as the main source of obstruction – As seen by an anti-revolutionary Central European. *The John Marshall Review of Intellectual Property Law*, 6. (2006). 25.

¹⁶⁶ A WCT tekintetében egybehangzó véleményt fogalmaz meg Gyenge Anikó: *Szerzői jogi korlátozások és a szerzői jog emberi jogi háttere*. Budapest, HVG-ORAC, 2010a. 69.

gozásának,¹⁶⁷ sőt kifejezetten megengedő e tekintetében, amennyiben a tesztnek való megfelelés biztosított.¹⁶⁸ Ezt erősíti meg a WCT-t megszövegező diplomáciai konferencia eredményeként¹⁶⁹ létrejött közös nyilatkozat is, az alábbiak szerint:

„It is understood that the provisions of Article 10 permit Contracting Parties to carry forward and appropriately extend into the digital environment limitations and exceptions in their national laws which have been considered acceptable under the Berne Convention. Similarly, these provisions should be understood to permit Contracting Parties to devise new exceptions and limitations that are appropriate in the digital network environment.”¹⁷⁰

Ezzel kapcsolatban ugyanakkor megállapítható, hogy a TRIPS-megállapodás szóhasználatától eltérően, visszatérve a BUE koncepciójához, a WCT a tesztjét egyértelműen a nemzeti jogalkotóhoz címzi. A WPPT szóhasználata inkább a TRIPS-megállapodásból merít, ugyanakkor itt sincs okunk feltételezni, hogy a teszt ne a jogalkotóhoz szólna.

Mindkét rendelkezés kapott egy-egy kiegészítő szabályt, a WCT esetében a 10. cikk (2) bekezdése rendelkezik arról, hogy a szerződő felek a BUE jogokat korlátozó, meglévő kivételeit is a teszthez igazítják (tehát a teszt hatálya a BUE-ben foglalt jogokra is kiterjed),¹⁷¹ míg a WPPT 16. cikk (1) bekezdése lehetőséget biztosít arra, hogy az előadóművészek és hangfelvétel-előállítók jogait a szerzők jogaihoz hasonlóan korlátozzák.

A jegyzőkönyvek ugyanakkor arról is árulkodnak, hogy a kodifikációban részt vevők közül többen képviselték azt az álláspontot, miszerint a digitális környezetre összeállított tesztnek nem lehet a BUE-vel azonos értelmezése, mivel az eltérő cél és gazdasági hatások eltérő interpretációt követelnek meg.¹⁷² Azt sajnos nem fejtették ki, hogy a digitális szempontú vizsgálat során a teszt mely lépcsőit lenne szükséges újszerűen megközelíteni, illetve hogy ez milyen sajátos értelmezésekhez vezethetne.

¹⁶⁷ Paul Harpur – Nicolas Suzor: Copyright protections and disability rights: turning the page to a new international paradigm. *University of New South Wales Law Journal*, 36. (2013), 3. 754.

¹⁶⁸ Alexander Peukert: A bipolar copyright system for the digital network environment. *Hastings Communications and Entertainment Law Journal*, 28. (2005), 1. 31.

¹⁶⁹ Geiger–Gervais–Senftleben (2014) i. m. 589.

¹⁷⁰ Lásd a közös nyilatkozatot (1996. december 20.) a [WIPO honlapján](#).

¹⁷¹ Oliver (2002) i. m. 137.

¹⁷² WIPO: *Records of the Diplomatic Conference on Certain Copyright and Neighboring Rights Questions – Volume 2*. Geneva, 1996b. 704, 708.

Összességében tehát a WCT és a WPPT által alkalmazott tesztek alapvetően a TRIPS-megállapodás által kijelölt úton, a már a BUE-ben is használt megfogalmazásokra alapozva épülnek fel, és értelmezésükben is a megelőző jogforrásokra támaszkodnak. A WCT-ben alkalmazott teszt olyan szempontból is kiemelt jelentőségű, hogy az az uniós jogalkotásban is előképül szolgált az InfoSoc-irányelv háromlépcsős tesztjének kidolgozása során.¹⁷³

Az EU joga – a háromlépcsős teszt az irányelvi jogforrásokban

A fentiekben említettek szerint az EU szerzői jogi jogalkotásának kiemelkedő szerepe¹⁷⁴ volt a nemzetközi szerzői jogfejlődés átalakulásában és fejlődésében.¹⁷⁵ Az EU minden tagja egyúttal tagja a BUE-nek is, a TRIPS-megállapodás pedig meg is erősíti az egyezményt, így az elvileg irányadó az uniós jogban is,¹⁷⁶ ám kétségtelen, hogy az EUB gyakorlatában számos eltérést láthatunk a BUE-ban foglalt rendelkezésektől.¹⁷⁷ Ezen túlmenően az EU 2007. november 30. napja óta aláírója a TRIPS-megállapodásnak is,¹⁷⁸ a WCT-t és a WPPT-t pedig a 2000/278/EK tanácsi határozat hagyta jóvá a közösség nevében, 2000. március 16. napján¹⁷⁹ (a tagállamoknak ugyanakkor az internetszerződéseket saját joguk részévé kellett tenniük). Tehát a háromlépcsős tesztet tartalmazó összes korábbi jogforrás része az uniós jogrendnek, az EU azokat magára nézve kötelezőnek ismeri el, vagy legalábbis alkalmazza joggyakorlatában.

¹⁷³ Richard Arnold – Eleonora Rosati: Are national courts the addressees of the InfoSoc three-step test? *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 10. (2015), 10. 741.

¹⁷⁴ Az ezzel kapcsolatos határköri kérdésekről lásd Alexander A. Caviedes: International copyright law: should the European Union dictate its development. *Boston University International Law Journal*, 16. (1998), 1. 222–226.

¹⁷⁵ Paul Edward Geller: New dynamics in international copyright. *Columbia – VLA Journal of Law & the Arts*, 16. (1992). 468.

¹⁷⁶ C-5/08. Infopaq I. döntés [3] bekezdés. Lásd még Jonathan Griffiths: Infopaq, BSA and the “Europeanisation” of United Kingdom copyright law. *Media & Arts Law Review*, 16. (2011). 60.

¹⁷⁷ Lásd például a C-301/15. Soulier Doke v. Premier ministre and Ministre de la Culture et de la Communication ügyben hozott ítéletet.

¹⁷⁸ A TRIPS-megállapodás részes feleinek listája. Lásd még Westkamp (2008) i. m. 25.

¹⁷⁹ A WIPO szerzői jogi szerződésének, valamint a WIPO előadásokról és hangfelvételekről szóló szerződésének az Európai Közösség nevében történő jóváhagyásáról szóló 2000/278/EK Tanácsi határozat.

A WCT-nek és a WPPT-nek való megfelelést az EU jogában több jogforrás is biztosítja, mint például a számítógépi programok jogi védelméről szóló 2009/24/EK irányelv (szoftverirányelv),¹⁸⁰ az adatbázisok jogi védelméről szóló 96/9/EK irányelv (adatbázis-irányelv), a bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról szóló 2006/115/EK irányelv (bérletirányelv) és az InfoSoc-irányelv.¹⁸¹

„A Szellemi Tulajdon Világszervezetének (WIPO) szervezésében 1996 decemberében tartott diplomáciai konferencia eredményeképpen két új szerződést fogadtak el, [...] A Közösség és a legtöbb tagállam már aláírta ezeket a szerződéseket, és folyamatban van a Közösség, illetve a tagállamok általi megerősítésük előkészítése. Ez az irányelv egyben számos ilyen nemzetközi kötelezettség végrehajtását is szolgálja.”¹⁸²

A fenti irányelvek mindegyikében megtalálható a háromlépcsős teszt egy-egy formája. A hatály tekintetében előzetesen megállapítható, hogy az irányelvekben elhelyezett tesztek mindig az adott irányelv által szabályozott kivételekre terjednek ki,¹⁸³ így az InfoSoc-irányelv tesztje rögzíti, hogy hatálya az InfoSoc-irányelv 5. cikk (1)–(4) bekezdéseiben található kivételek és korlátozások tekintetében alkalmazandó. Az InfoSoc-irányelv további célja volt a nemzeti kivételek harmonizációja is.¹⁸⁴ Ennek megvalósítására ugyanakkor érdekes megoldást választott az uniós jogalkotó: tekintettel arra, hogy a tagállamok szabad felhasználásai igen színes képet mutattak, a politikai kompromisszum érdekében¹⁸⁵ a kivételek bizonyos körét kötelezően alkalmazandóként írja elő, a fennmaradó körben viszont fakultatív rendelkezések szerepelnek. Az InfoSoc-irányelvet ebből fakadóan érték olyan kritikák, miszerint az egyébként széles körben támogatott

¹⁸⁰ Illetve eredetileg a számítógépi programok jogi védelméről szóló 91/250/EGK irányelv.

¹⁸¹ Kis Réka: Az Európai Unió hatásköre a szerzői jog területén. *Acta Universitatis Sapientiae: Legal Studies*, 2. (2017), 6. 289; Jane C. Ginsburg: European Copyright Code – Back to the first principles (with some additional detail). *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, 58. (2011), 2. 287.

¹⁸² InfoSoc-irányelv (15) preambulumbekkezdés.

¹⁸³ Thomas Hoeren: The European Union Commission and recent trends in European information law. *Rutgers Computer Technology Law Journal*, 29. (2003), 1. 22.

¹⁸⁴ Eleonora Rosati: Non-commercial quotation and freedom of panorama. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 8. (2017), 4. 311.

¹⁸⁵ Robin Kerremans: A critical view on the European draft directive for orphan works. *Queen Mary Journal of Intellectual Property*, 2. (2012), 1. 40.

harmonizáció¹⁸⁶ csupán formálisan valósult meg, de a kitűzött cél elérése nem sikerült,¹⁸⁷ illetve hogy teret enged a tagállami *cherry picking*nek,¹⁸⁸ ami nem képes elérni a belső piac megfelelő szintű egységesítését (nem is kell jobb példát keresni erre, mint a hazai szabályozás viszonyulását a paródiakivételhez). Ugyanakkor az InfoSoc-irányelv az EU a szellemi tulajdonjog területén irányadó, alapvetően gazdasági eredetű jogalkotási hatásköréből fakadóan¹⁸⁹ nemcsak szerzői jogi, hanem gazdasági szemléletű is, ennek figyelemmel tartása is szükséges a rendelkezések értelmezése során.¹⁹⁰

Magáról a tesztről az InfoSoc-irányelv 5. cikk (5) bekezdése rendelkezik.¹⁹¹ Az itt lévő három lépcső alapvetően megfelel a nemzetközi előzményeknek, a másodikban található egy apró pontosítás (nem csupán művekre, hanem más, védelem alatt álló teljesítményekre is utal a rendelkezés). A lépcsők itt is kumulatívák, tehát nem egy többfaktoros, de mérlegelésnek teret adó megoldásról van szó.¹⁹²

Ugyanakkor nyomát sem találjuk a BUE és a WCT nemzeti jogalkotóra utaló fordulatainak, sem pedig a TRIPS-megállapodás vagy a WPPT tagállamokra hivatkozó szóhasználatának. Ez felveti a kérdést, hogy az InfoSoc-irányelv kit tekint a teszt címzettjének, vagyis a rendelkezés a jogalkotóhoz irányul, vagy közvetlenül átültetendő és ezáltal alkalmazandó szabályozásról van szó.¹⁹³

¹⁸⁶ Lesley Ellen Harris: A single international copyright law. *Australian Law Librarian*, 9. (2001), 2. 136; Lorna Caddy – Niri Shan – Valerie Aumage: The European approach to fair dealing – Harmony or discord. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, 57. (2010), 3. 574.

¹⁸⁷ Ehhez bizonyos mértékig hozzájárulhat az InfoSoc-irányelv 5. cikk (3) bekezdés o) pontjában elhelyezett *nagyapa-klauszula* is.

¹⁸⁸ Thomas Dreier: Limitations: the centerpiece of copyright in distress – An introduction. *Information Technology and Electronic Commerce Law*, 1. (2010), 2. 52.

¹⁸⁹ Barbosa (2007b) i. m. 86.

¹⁹⁰ Westkamp (2008) i. m. 15; az InfoSoc-irányelv (32) preambulumbekkezdése.

¹⁹¹ Az InfoSoc-irányelv szerinti teszt angol és magyar nyelven: „Art. 5 (5) The exceptions and limitations provided for in paragraphs 1, 2, 3 and 4 shall only be applied in certain special cases which do not conflict with a normal exploitation of the work or other subject-matter and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the rightholder.”

„5. cikk (5) Az (1), a (2), a (3) és a (4) bekezdésben foglalt kivételek és korlátozások kizárólag olyan különös esetekben alkalmazhatók, amelyek nem sérelmesek a mű vagy más, védelem alatt álló teljesítmény rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítják a jogosult jogos érdekeit.”

¹⁹² Bob Rietjens: Copyright and the three-step test: are broadband levies too good to be true? *International Review of Law, Computers & Technology*, 20. (2006), 3. 326.

¹⁹³ Azonos kérdést tesz fel Jonathan Griffiths: The ‘three-Step test’ in European copyright law – Problems and solutions. *Queen Mary University of London, School of Law, Legal Studies Research Paper*, (2009), 31. 22; Kerremans (2012) i. m. 43; Oliver (2002) i. m. 139.

Goldstein és Hugenholtz közös monográfiájában kifejtett álláspont szerint az InfoSoc-irányelv háromlépcsős tesztje egyértelműen a jogalkotóhoz címzett, nem pedig a bíróhoz vagy a felhasználókhoz.¹⁹⁴ Ezt az értelmezést erősítheti a tény, miszerint az Egyesült Királyság nem ültette át kifejezetten a tesztet, mivel álláspontjuk szerint a nemzeti joguk már megfelelt a rendelkezés követelményeinek;¹⁹⁵ hasonlóan járt el Hollandia is.¹⁹⁶ Ugyanakkor Rosati is megerősíti, hogy nem csupán a jogszabályi szinten rögzített szabad felhasználásnak, hanem a felhasználó konkrét magatartásának is meg kell felelnie a háromlépcsős tesztnek.¹⁹⁷ Az értelmezés lehetséges dimenziói ugyanakkor ettől szélesebbre is nyúlhatnak, Westkamp tanulmányában például három lehetséges értelmezési módot is felvázol, ezek szerint a teszt lehet 1. az irányelvben rendelkezésre álló kivételek átültetési mankója, amely nem kíván kifejezett átültetést a nemzeti jogokba; 2. egy általánosan alkalmazandó norma, egyfajta generálklauzula; és értelmezhető 3. a hagyományos módon, a kivételek általános korlátjaként, keretrendszereként is.¹⁹⁸

Tekintettel arra, hogy a jogirodalom a teszt értelmezésének kérdésében nem egységes, szükséges vizsgálni az EUB idevágó gyakorlatát is. A testület 12 döntésében érintette a cikk hivatkozásán túlmenő mértékben a háromlépcsős tesztet tartalmazó rendelkezést. Elsőként a már hivatkozott Infopaq I. ügyet szükséges említeni, amelyben a bíróság úgy fogalmaz, hogy az ügyben érintett kivételt a háromlépcsős teszt fényében szükséges értelmezni.¹⁹⁹ A Premier League-ügyben az EUB ezt annyival egészítette ki, hogy az adott felhasználó által megvalósított magatartás vonatkozásában az InfoSoc-irányelvben rögzített szabad felhasználásra is csak annyiban lehet hivatkozni, amennyiben az eleget tett a teszt rendelkezéseinek.²⁰⁰ A Stichting de Thuis kopie-ügyben egyrésztől megerősítést nyer, hogy a teszt egyes feltételei kumulatíván értelmezendők, másrésztől, hogy a kivételek bevezetését az InfoSoc-irányelv a tesztnek való

¹⁹⁴ Paul Goldstein – Bernt P. Hugenholtz: *International copyright principles, law, and practice*. New York, Oxford University Press, 2010. 367.

¹⁹⁵ Arnold–Rosati (2015) i. m. 742.

¹⁹⁶ Martin Senftleben: Quotations, parody and fair use. In Bernt P. Hugenholtz – Antoon Quaedvlieg – Dirk Visser (szerk.): *1912–2012 – A century of Dutch copyright law*. Amstelveen, deLex, 2012. 377.

¹⁹⁷ Arnold–Rosati (2015) i. m. 746.

¹⁹⁸ Westkamp (2008) i. m. 25–26. Ez utóbbi értelmezést támogatja Sun (2007) i. m. 279.

¹⁹⁹ Infopaq I. döntés [58] bekezdés.

²⁰⁰ C-403/08. Premier League-ügy [18] bekezdés.

megfeleléstől teszi függővé.²⁰¹ A Painer-ügyben az EUB az előző döntéssel azonos megállapítás mellett megjegyezte, hogy amennyiben a szabad felhasználás lehetővé teszi, úgy a háromlépcsős teszt a forrás megjelölését is magában foglalja.²⁰² Az Infopaq II. döntésben foglaltak szerint, amennyiben a szabad felhasználás minden eleme teljesül, úgy a felhasználás szükségszerűen eleget tesz a teszt rendelkezéseinek is.²⁰³

Az EUB legrészletesebben az ACI Adam-ügyben foglalkozott a teszttel. Ebben kimondta, hogy a rendelkezésnek nem célja, hogy meghatározza, különösen nem, hogy kiterjessze a kivételek tartalmát, hanem alapvetően azok alkalmazására irányul. A (44) preambulumbekkezdésben foglaltakra hivatkozással jelzi, hogy a teszt ugyanakkor irányulhat a kivételek és korlátozások hatályának szűkítésére.²⁰⁴ Ezt az irányt erősíti meg a Copydan-ügyben hozott ítélet is, amely szerint a kivételeket nem kell a háromlépcsős tesztre tekintettel értelmezni, mert annak célja nem a kivételek tartalmának meghatározása.²⁰⁵ A Technische Universität-döntés szerint a digitalizálásra vonatkozó jog terjedelmét viszont a tesztre figyelemmel kell értelmezni, különösen abban az esetben, ha az adott kivétel tartalmát szűkíteni kívánjuk – visszautalva az ACI Adam-ügyben kifejtettekre.²⁰⁶ A Public Relations Ltd.-döntés olyan szempontból lehet érdekes, hogy bár a fentiekben kifejtettek szerint az EUB olvasatában magát a kivételt nem kell a tesztre tekintettel értelmezni, az ítéletben magát a megvalósított felhasználást egészen hosszan vizsgálja, kifejezetten a háromlépcsős teszt rendelkezései fényében.²⁰⁷ Végezetül szükséges említeni a Funke Medien GmbH, Pelham GmbH és Spiegel Online GmbH ügyekben hozott döntéseket, amelyek szinte teljesen egyező szöveggel tartalmazzák az EUB azon álláspontját, miszerint a háromlépcsős teszt funkcióját tekintve korlátozza a tagállami mérlegelés mozgásterét, a kivételeket hármas feltétel-

²⁰¹ C-462/09. Stichting de Thuisakopie v. Opus Supplies Deutschland GmbH and Others [21], [31] bekezdés.

²⁰² C-145/10. Painer v. Standard Verlags GmbH [110], [149] bekezdés.

²⁰³ C-302/10. Infopaq International A/S v. Danske Dagblades Forening [55], [57] bekezdés.

²⁰⁴ C-435/12. ACI Adam BV és társai v. Stichting de Thuisakopie és Stichting Onderhandeligen Thuisakopie vergoeding [25]–[27] bekezdés.

²⁰⁵ C-463/12. Copydan Copydan Båndkopi kontra Nokia Danmark A/S [90] bekezdés.

²⁰⁶ C-117/13. Technische Universität Darmstadt v. Eugen Ulmer KG [47] bekezdés.

²⁰⁷ C-360/13. Public Relations Ltd. [54]–[63] bekezdés.

rendszernek rendeli alá,²⁰⁸ és az uniós jogalkotó – utalva az InfoSoc-irányelv (31) és (32) preambulumbekzdéseire – nem enged eltérést a tagállamok számára a kivételek tekintetében, mivel az irányelv a kivételek koherens alkalmazására irányult.²⁰⁹

Összegezve tehát, az EUB döntéseinek értelmében a háromlépcsős teszt teljesül, amennyiben az alá rendelt kivételek jogszabályi szinten rögzített feltételei is teljesülnek. Nem célja a kivételek tartalmának meghatározása, ugyanakkor alkalmazásuk körét, hatályukat szűkítheti. Célja viszont, hogy a nemzeti jogalkotó mozgásterét behatárolja, hogy a kivételek EU-n belüli egységes érvényesülését biztosítsa. A szabad felhasználások a három lépcsőnek alárendeltek – vagy megfordítva, a teszt a kivételek felett áll –, ebből fakadóan a kivételt már nem kell a tesztre vetítve értelmezni.

Az EUB gyakorlatából leszűrt megállapítások bár adnak némi támpontot a teszt kivételekhez való viszonyával, alapvető rendeltetésével kapcsolatban, ugyanakkor nem sok kapaszkodót nyújtanak az egyes lépcsők tartalma tekintetében, pedig a teszt korábbi és későbbi értelmezési kísérletei – lásd a WTO Vitarendezési Testületének döntését – mind ebbe az irányba haladnak. Sőt, azzal, hogy a bíróság szerint a kivételeket nem kell a tesztre vetítve értelmezni, a teszt normatív tartalma²¹⁰ – ha van ilyen egyáltalán – megismerhetetlenné válik, funkciója pedig egyedül a kivételek hatályának eseti szűkítésére korlátozódik, nem több egy korlátozást célzó értelmezési eszköznél.²¹¹

Végezetül – csupán a teljesség kedvéért – említést érdemel még, hogy a bérletirányelv 10. cikk (3) bekezdése, illetve a szoftverirányelv 6. cikk (3) bekezdése²¹² és az adatbázis-irányelv 6. cikk (3) bekezdése egyaránt tartalmazza a háromlépcsős teszt egyes inkarnációit, ám ezekkel az EUB érdemben

²⁰⁸ Lásd még Christophe Geiger – Elena Izyumenko: The constitutionalization of intellectual property law in the EU and the Funke Medien, Pelham and Spiegel Online decisions of the CJEU: progress, but still some way to go! *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 51. (2020), 3.

²⁰⁹ C-469/17. Funke Medien GmbH v. Bundesrepublik Deutschland [52], [62] bekezdés; C-476/17. Pelham GmbH és társai v. Ralf Hütter és Florian Schneider-Esleben [62]–[64] bekezdés; C-516/17. Spiegel Online GmbH v. Volker Beck [46]–[48] bekezdés.

²¹⁰ P. Bernt Hugenholtz – Martin R. F. Senftleben: Fair use in Europe: in search of flexibilities. *Amsterdam Law School Research Paper*, (2012), 39. 9.

²¹¹ Arnold–Rosati (2015) i. m. 742.

²¹² Lásd még Boytha György: Computer programs as authors works and their protection under European law. In Csehi Zoltán (szerk.): *Boytha György válogatott írásai*. Budapest, Gondolat, 2015a. 437.

nem foglalkozik, bár a hazai jogirodalom érintőlegesen megemlékezik róluk.²¹³ Ez utóbbi két irányelv érdekessége, hogy az első lépcsőnek megfelelő feltétel hiányozni látszik a tesztből, viszont a felvezető rész mindkét esetben közvetlenül hivatkozik a BUE-re, illetve az ezen egyezményrel való összhang szükségességére.

Hazai transzpozíció – a szerzői jogról szóló törvény egyedi megoldása

A háromlépcsős teszt a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szjt.) megalkotásával egyidejűleg jelent meg a magyar jogrendszerben, elődje, a szerzői jogról szóló 1969. évi III. törvény ilyen rendelkezést nem tartalmazott. Látható, hogy a jogalkotó – egyrészt támaszkodva az internetszerződések eredményeire, másrészt pedig az InfoSoc-irányelv folyamatban lévő tárgyalási munkálataira – előrelátóan, még az EU-hoz való csatlakozás előtt igyekezett a hazai szerzői jogi keretrendszert a nemzetközi elvárásokhoz igazítani.²¹⁴

Az Szjt. 33. §-hoz fűzött indokolása az alábbiakkal támasztja alá a teszt beépítését.

„Korábban hatályos szerzői jogunkról az az általános vélemény alakult ki, hogy az a vagyoni jogok korlátjait illetően is megfelel a BUE és a TRIPS egyezmény előírásainak. A joggyakorlat azonban számos olyan anomáliára terelte a figyelmet, amelyek miatt célszerűnek látszik a szabályozás átfogó felülvizsgálata e területen is. A vizsgálódás mércéje alapvetően a TRIPS egyezmény 13. cikkében – a BUE nyomán – meghatározott kritériumrendszer. A szerzői és a szomszédos jogoknak csak azok a korlátjai tarthatók fenn, amelyek a különleges esetek körében maradnak, amelyek nem sérelmesek a mű rendes felhasználására, továbbá, amelyek indokolatlanul nem érintik hátrányosan a szerző, illetve a szomszédos jogi jogosultak törvényes érdekeit.”²¹⁵

²¹³ Lásd például Hajdú Dóra: *A törvény által előírt közös jogkezelés a magyar és francia szerzői jogban*. Budapest, Média tudományi Intézet, 2016. 111–121; Harkai István: *Az internet hatása a többszörözési és a nyilvánosságához közvetítési jogra*. PhD-értekezés. Szeged, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, 2020. 165–166.

²¹⁴ Kiss Zoltán: A szabad felhasználás az alkotómunka, a tudományos kutatás, az archiválás, valamint a magáncélú és az intézményi célú felhasználások forrásvidékein. *Jura*, 21. (2015), 2. 79.

²¹⁵ Az Szjt. 33–41. §-ához fűzött részletes indokolás (IV. fejezet). Complex Jogtár-verzió.

Ugyanakkor az InfoSoc-irányelvet megelőző jogalkotás egy egészen egyedi megközelítést eredményezett a háromlépcsős teszt tekintetében.²¹⁶ Az InfoSoc-irányelv megfelelési táblája az 5. cikk (5) bekezdése tekintetében az alábbi megjegyzést tartalmazza: „A jogalkotó az Szjt.-ben meghatározott valamennyi szabad felhasználás átültetésénél érvényesítette a háromlépcsős tesztet, továbbá a 33. § (2) bekezdésében a joggyakorlat számára is előírja a második és a harmadik lépcső figyelembevételét az egyes konkrét szabad felhasználási esetek érvényesülésénél.”²¹⁷

A megjegyzés egészen érdekes megvilágításba helyezi a tesztet: egyrészt úgy tűnik, hogy a háromlépcsős teszt a magyar jogalkotó értelmezésében is elsősorban az adott tagállami jogalkotási szerv szempontjából irányadó, mivel az Szjt.-ben nevesített kivételek a teszt minden elemének megfelelnek. Másrészt a teszt első lépcsője, amely kizárólag a jogalkotó viszonylatában értelmezhető, törvényi szinten nem jelenik meg, csupán az utolsó két lépcső, amelyek viszont a felhasználók által megvalósított magatartások tekintetében is irányadók lesznek. Az ugyanakkor nem derül ki a megfelelési táblából, hogy ez utóbbi megoldás, miszerint a második és harmadik lépcső a felhasználókkal szemben is irányadó, az InfoSoc-irányelvnek való megfelelést szolgálja – tehát a teszt minden eleme a jogalkotót, egyes elemei pedig a felhasználókat is terhelik –, vagy a hazai jogalkotás ezen a ponton túlteljesítette az irányelvi elvárásokat.

Az első lépcső kifejezett nevesítésének hiánya ugyanakkor nem jelenti azt, hogy az első lépcső szelleme ne jelenne meg az Szjt. rendelkezései között, ugyanis a 33. § (2) bekezdésének felvezető szövege („csak annyiban megengedett”), illetve záró szövegrésze („nem irányul a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem

²¹⁶ Az Szjt. 33. §-a szerinti háromlépcsős teszt magyar és angol verziója az alábbiak szerint szól (az angol fordítás a Complex Jogtárból származik): „33. § (2) A felhasználás a szabad felhasználásra vonatkozó rendelkezések alapján is csak annyiban megengedett, illetve díjtalan, amennyiben nem sérelmes a mű rendes felhasználására és indokolatlanul nem károsítja a szerző jogos érdekeit, továbbá amennyiben megfelel a tisztesség követelményeinek és nem irányul a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férő célra.

(3) A szabad felhasználásra vonatkozó rendelkezéseket nem lehet kiterjesztően értelmezni.”

„33 (2) Use is allowed and can be done without remuneration even on the basis of the provisions pertaining to free use only to the extent that it is not injurious to the regular use of the works and it does not damage the authors legitimate interests without justification. Furthermore, use is allowed and can occur without remuneration if it fulfills the requirements of decency and its goal is not inconsistent with the purpose of free use.

(3) The provisions pertaining to free use cannot be interpreted inclusively.”

²¹⁷ Lásd az [Igazságügyi Minisztérium jogharmonizációs adatbázisát](#).

férő célra”), illetve a (3) bekezdésben foglalt kiterjesztő értelmezés tilalma alapvetően az „egyes különleges esetek” fordulat értelmezésére emlékeztet.

Ezt az értelmezést erősíti meg az Szjt. Nagykommentárja is, az alábbiak szerint:

„[...] a kiterjesztő értelmezésnek ez a tilalma az irányadó nemzetközi normákkal [BUE 9. § (2) bek., TRIPS 13. §, WCT 10. § (2) bek., WPPT 16. § (2) bek. és INFOSOC irányelv 5. cikk (5) bek.] együtt értelmezendő. Eszerint a szabad felhasználások eseteit különleges, egyedi esetnek kell tekinteni (»certain special cases«), nem pedig csak meghatározott – így bármikor bővíthető számú – tényállásoknak.”²¹⁸

A címzettek tekintetében ugyanakkor érdekes álláspontra helyezkedik a Nagykommentár, amikor kimondja, hogy egyrészt „[v]égző soron a jogalkotó által elfogadott valamennyi szabad felhasználásnak meg kell felelnie a háromlépcsős teszt követelményeinek”, másrészt „[...] a norma címzettje tehát a jogalkalmazó/felhasználó és végző soron a bíróság is”.²¹⁹ A fenti megállapítások arra engednek következtetni, hogy a teszt címzettje a jogalkotó, a jogalkalmazó és a felhasználó²²⁰ is egyaránt, ez ugyanakkor értelmezési nehézségekhez vezethet.

Az Szjt. indokolása szerint ugyanakkor a 33. § (2) bekezdésében nevesített két elem jogalkalmazási követelményként érvényesül.²²¹ Ezt erősíti meg Gyertyánfy is, amikor megjegyzi, hogy „a jogalkalmazónak, bírónak minden egyes szabad felhasználási törvényhely minden alkalmazása előtt a második bekezdés mérlegére kellene tennie az adott tényállást”.²²²

A Szerzői Jogi Szakértő Testület (SzJSzT) több szakvéleménye is érintette a háromlépcsős tesztet,²²³ ugyanakkor érdemi megállapításokat csak három

²¹⁸ Gyertyánfy Péter (szerk.): *Nagykommentár a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez*. Jogtár-verzió. Budapest, CompLex, 2019. Lásd a 33. §-hoz fűzött kommentárt.

²¹⁹ Gyertyánfy (2019) i. m. 33. §.

²²⁰ A felhasználók címzettnek tekintését kifejezetten problémásnak tartja Catherine Bond – Abi Paramaguru – Graham Greenleaf: *Advance Australia Fair? The copyright reform process*. *Journal of World Intellectual Property*, 10. (2007), 3–4. 303.

²²¹ Az Szjt. 33–41. §-aihoz fűzött részletes indokolás (IV. fejezet). Jogtár-verzió. „E kritériumok jogalkalmazási követelményként érvényesülnek, hivatkozni lehet rájuk a szabad felhasználásnak a törvény egyéb rendelkezéseiben szabályozott sajátos, speciális eseteivel kapcsolatban is.”

²²² Gyertyánfy Péter: *Repedések a hatályos szerzői jog épületén*. In Grad-Gyenge Anikó – Kabai Eszter – Menyhárd Attila (szerk.): *Liber Amicorum – Studia G. Faludi Dedicata. Ünnepi tanulmányok Faludi Gábor 65. születésnapja tiszteletére*. Budapest, ELTE Eötvös, 2018. 143.

²²³ Lásd például SzJSzT 21/07/01. szakértői vélemény: A reprográfiai díjra jogosultak köre; SzJSzT 31/07/1. szakértői vélemény: IPTV-szolgáltatás szerzői jogi megítélése; SzJSzT 08/11. szakértői

szakvéleményben találhatunk. Elsőként 2004-ben került az SzJSzT látóterébe a teszt,²²⁴ amikor az Szjt. 38. § (5) bekezdésében lévő szabad felhasználás, illetve annak kormányrendeleti szintű²²⁵ részletszabályai alapján megítélhető magatartást elemzett a háromlépcsős tesztre tekintettel, ugyanakkor a tesztre vagy annak elemeire vonatkozó érdemi megállapítást nem tartalmaz.

A háromlépcsős teszttel kapcsolatos legfontosabb szakvélemény ugyanakkor 2006-ban született,²²⁶ a testület majdnem minden későbbi állásfoglalása erre utal vissza. Ez nem is véletlen, ugyanis az SzJSzT rendkívüli alapossággal elemzi a tesztet, visszatekintve az Szjt. rendelkezésének előképét adó nemzetközi jogi jogforrásokra, érintve és részletesen bemutatva a WTO Vitarendezési Testületének értelmezését is. A testület megerősíti, hogy a teszt első lépcsője nem szerepel kifejezetten az Szjt.-ben, amiből arra lehet következtetni, hogy a törvény olvasatában annak címzettje a jogalkotó.²²⁷ A második két lépcső tekintetében az SzJSzT megállapítja, hogy az elsővel ellentétben azért szerepelhetnek nevesített módon a törvényben, mivel „az alkalmazását viszont – a vonatkozó feltételeknek az adott esetek konkrét és esetleg változó körülményeitől való függőségükre tekintettel – jobb a gyakorlatra és az igazságszolgáltatásra bízni”.²²⁸ Az SzJSzT szerint tehát az Szjt. 33. § (2) bekezdése szerinti teszt kettős irányultságú, egyrészt nevesítetlen eleme a jogalkotó oldalán határoz meg feladatokat, másrészt nevesített két lépcsője a bírósághoz irányul.²²⁹

Ez ugyanakkor nem jelenti azt, hogy az SzJSzT olvasatában az első lépcső közvetetten ne jelenne meg az Szjt.-ben, ugyanis a „nem irányul a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férő célra” fordulat visszavezethető a „különleges esetek” követelményre.²³⁰ Valószínűleg ebből fakadóan teszi a testület azt a jogi szempontból kissé nehezen értelmezhető megállapítást, hogy „[a]mi az Szjt.-ben

---

vélemény: Cím szerzői jogi védelme; SzJSzT 19/14. szakértői vélemény: Káreseményeket rögzítő képfelvételek szerzői jogi védelme.

²²⁴ SzJSzT 29/2004. szakértői vélemény: Hazai és külföldi időszaki kiadványok tartalmának digitális archiválásával összefüggő szerzői jogi kérdések.

²²⁵ A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény 38. §-ának (5) bekezdésében szabályozott szabad felhasználás esetében a nyilvánosság egyes tagjaihoz való közvetítés és a számukra történő hozzáférhetővé tétel módjának és feltételeinek meghatározásáról szóló 117/2004. (IV. 28.) Korm. rendelet.

²²⁶ SzJSzT 17/2006. szakértői vélemény: A jogellenes forrásból történő másolás kérdése.

²²⁷ SzJSzT 17/2006. szakértői vélemény 17–18. pont.

²²⁸ SzJSzT 17/2006. szakértői vélemény 18. pont.

²²⁹ Vö. Gyenge (2010a) i. m. 191.

²³⁰ SzJSzT 17/2006. szakértői vélemény 17. pont.

szabályozott szabad felhasználásokat illeti, [...] azokra is kiterjed a »háromlépcsős tesztnek« legalább a második és harmadik »lépcsője«.»²³¹ A „legalább” kifejezésből ugyanis úgy tűnik, hogy az SzJSzT sem teljesen magabiztos a tekintetben, hogy az első lépcső végül is irányadó-e a szabad felhasználások tekintetében, vagy sem.

Az SzJSzT végül az egyes lépcsőket egyenként is elemzés tárgyává teszi, kifejezetten a szakvélemény alapját képező magáncélú másolás vonatkozásában. Az Szjt.-ben csak közvetetten megjelenő első elem tekintetében fontos szempont, hogy terjedelmi és tartalmi, jogpolitikai jellegű mérlegelés eszközeként szolgál,²³² a második lépcső azt vizsgálja, hogy a konkrét felhasználás túlterjeszkedik-e a rendes felhasználás keretein,²³³ a harmadik elem vonatkozásában pedig a kivételek és korlátozások bevezetése mögötti társadalmi, jogos érdek felkutatását szorgalmazza.²³⁴ Ugyanakkor ez utóbbi kritérium – vagyis a szabad felhasználás mögött álló indok – álláspontunk szerint sokkal inkább tartozik az első lépcső, és így a jogalkotó terrénumába, semmint a jogalkalmazóéba (bár kétségtelen, hogy a jogalkotó akarata hasznos szempont az adott szabad felhasználási esetre hivatkozó felhasználás mérlegelése során).

Továbbá szükséges megemlíteni, hogy az SzJSzT álláspontja szerint az Szjt.-ben a teszthez fűzött – az értelmezést szűkítő természetű –²³⁵ tisztesség követelménye a BUE 10. cikkében²³⁶ található *fair practice* fordulatból fakad,²³⁷ az Szjt. indokolása ugyanakkor a polgári jog alapelveiből vezeti le ugyanezt.²³⁸

²³¹ SzJSzT 17/2006. szakértői vélemény 17. pont.

²³² SzJSzT 17/2006. szakértői vélemény 35. pont.

²³³ SzJSzT 17/2006. szakértői vélemény 37. pont.

²³⁴ SzJSzT 17/2006. szakértői vélemény 38. pont.

²³⁵ Gyenge (2005) i. m. 174.

²³⁶ BUE 10 (1) „It shall be permissible to make quotations from a work which has already been lawfully made available to the public, provided that their making is compatible with fair practice, and their extent does not exceed that justified by the purpose, including quotations from newspaper articles and periodicals in the form of press summaries.

(2) It shall be a matter for legislation in the countries of the Union, and for special agreements existing or to be concluded between them, to permit the utilization, to the extent justified by the purpose, of literary or artistic works by way of illustration in publications, broadcasts or sound or visual recordings for teaching, provided such utilization is compatible with fair practice.” (A magyar fordítás a „bevett szokás” fordulatot használja.)

²³⁷ SzJSzT 17/2006. szakértői vélemény 17. pont.

²³⁸ Az Szjt. 33–41. §-aihoz fűzött részletes indokolás (IV. fejezet). Jogtár-verzió. „[...] a Ptk. alapelvi szintű rendelkezéseire építve egyértelművé teszi azt is, hogy csak a tisztességes gyakorlat határain

Szükséges még megemlíteni az SzJSzT 2008-as szakvéleményét is,²³⁹ amely a teszt és az adott kivétel kapcsolatát rendezve megállapítja, hogy a háromlépcsős teszt minden szabad felhasználás tekintetében alkalmazandó, de logikai szempontból elsőként vizsgálandók az adott szabad felhasználási eset vonatkozásában irányadó speciális szabályok.

Összességében tehát az Szjt.-ben szereplő teszt mind struktúrájában, mind értelmezésében egyedi utat választott, ugyanis a teszt korábbi megközelítései a három lépcsőt egységesen szabályozták és értelmezték, míg a hazai megoldás mind a teszt elhelyezését, ebből fakadóan pedig a lépcsők értelmezését is megbontja, továbbá addicionális elemeket ad hozzá, amelyek részben a BUE-ből, részben pedig magából a tesztből következnek.

Ennek az egyedi megoldásnak előnyei és hátrányai egyaránt azonosíthatók. Előnye, hogy a lépcsők számának csökkentésével, illetve értelmezést segítő elemek beépítésével fókuszáltabbá, rugalmasabbá teszi a tesztet, ezáltal szélesebb mozgásteret ad a jogalkalmazónak ahhoz, hogy az egyes szabad felhasználások tartalmát kitöltse. A teszt rugalmatlanságával és bíróságok előtti alkalmazhatatlanságával kapcsolatban több nemzetközi kritika is született,²⁴⁰ ezekre a jogalkotó a rendelkezésre álló eszközökkel hatékonyan reagált.

Egyúttal viszont felmerülhet, hogy az egyes lépcsők értelmezésének megbontása – különös tekintettel a címzettre – összhangban van-e a háromlépcsős teszt nemzetközi jogforrásokból fakadó értelmezésével, ugyanis a teszt korábbi verzióinak vizsgálata során nem merült fel olyan körülmény, amely a címzetti kör megbonthatóságát igazolná (a teljesség kedvéért ugyanakkor szükséges megjegyezni, hogy egy jogforrás sem rögzíti az egységes értelmezés kötelezettségét, bár a jogirodalomban van erre vonatkozó utalás²⁴¹). Gyertyánfy egyúttal jelzi, hogy azzal, ha a teszt címzettjének a jogalkalmazót tekintjük, előnytelen helyzet elé állítjuk a felhasználókat:

belül és kizárólag a felhasználás szabadaddá tételével szolgált célt eléréséhez szükséges mértékben és az ahhoz igazodó módon megvalósuló felhasználás javára engedhető kivétel a szerző vagyoni jogai alól.”

²³⁹ SzJSzT 07/08/1. szakértői vélemény: Szerzői művek online fájlcserélő rendszerek segítségével megvalósuló felhasználása.

²⁴⁰ Lásd Kamiel J. Koelman: Fixing the three-step test. *European Intellectual Property Review*, (2006), 8. 410; Hugenholtz – Senftleben (2012) i. m. 10, 30; Susy Frankel: The international copyright problem and durable solutions. *Vanderbilt Journal of Entertainment & Technology Law*, 18. (2015), 1. 137.

²⁴¹ Christie–Wright (2014) i. m. 409.

„Ez nem fair a nagyközönséggel szemben. A törvény szövege számukra is garancia kell legyen arra, hogy ha annak részletes előírásai szerint járnak el, eljárásuk nem minősülhet jogsértőnek. Ez annak a szerzőknek adott garanciának a párdarabja, hogy a magyar jogban – hasonlóan a többi kontinentális szerzői joghoz – a kivételek felsorolása kizáró. Nem lehet a bírónak egy olyan eszközt adni, amellyel szűkítheti a törvény által megnyitott szabad felhasználási lehetőségeket.”²⁴²

Erre tekintettel – kicsit talán igazságtalanul, utólag visszatekintve – lehet, szerencsésebb megoldás lett volna, ha a tesztet kizárólag a jogalkotóhoz címzett elvárásként értelmezve az InfoSoc-irányelv 5. cikk (5) bekezdésének kifejezett átültetésétől elzárkózik a jogalkotó (ahogyan azt tette a BUE kihirdetését követően, 1975 és 1999 között),²⁴³ vagy – a másik végletet választva – mindhárom lépcső megjelent volna az Szjt.-ben, különös tekintettel arra, hogy a „nem irányul a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férő célra” fordulatot az SzJSzT egyébként is az első lépcsőből vezeti le, és a 17/2006. számú szakvéleményében a konkrét felhasználás megítéléséhez egyébként is felhasználja. Ehhez igazodva álláspontunk szerint a tisztesség követelményének nevesítése sem hordoz olyan normatív hozzáadott értéket, amely érdemben hozzájárulna a teszt gyakorlati alkalmazásához, amennyiben az első lépcső is szerepelne a tesztben.

Végezetül ugyanakkor megállapítható, hogy a nemzetközi szinten is nehezen értelmezhető²⁴⁴ háromlépcsős teszt átültetése során a hazai jogalkotó kockázatos, de előremutató finomhangolással élt, egyúttal vitán felül áll, hogy a teszt eredetileg célzott funkcióját²⁴⁵ teljes mértékben ellátja.²⁴⁶

Adalékok a háromlépcsős teszt értelmezéséhez

Mielőtt rávetíthetnénk a paródiakivételt a háromlépcsős tesztre (vagy a tesztet a kivételre), a teljesség kedvéért szükséges megemlíteni, hogy a jogirodalom számos alternatív értelmezést is kialakított a teszt vonatkozásában. Ezek jellemzően a konzervatív olvasattól jelentősen eltérő elgondolások, és bár gya-

²⁴² Gyertyánfy (2018) i. m. 143–144.

²⁴³ Gyenge (2010a) i. m. 191; illetve lásd az Szjt. fent idézett indokolását.

²⁴⁴ Ginsburg (2001) i. m. 16.

²⁴⁵ Reto M. Hilty: Declaration on the three-step test: where do we go from here. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 1. (2010). 83.

²⁴⁶ Szükséges ugyanakkor jelezni, hogy a bírói gyakorlat a háromlépcsős teszt hazai megoldását érdemben nem elemezte.

korlati átvételüknek különösebb realitása nincsen,²⁴⁷ ugyanakkor jól mutatják, hogy lehetőségek szintjén milyen sokszínű képet mutat a háromlépcsős teszt értelmezése.

A lehetséges értelmezési utak közül három olyan van, amelyet több szerző is felvet tanulmányaiban, illetve monográfiáiban, ugyanakkor már most, előjáróban megjegyezhető, hogy bár alapvetően eltérő felvetésből indulnak ki, irányultságukat tekintve közel azonosak.

Elsőként említhető az a kezdeményezés, amely az angolszász jogirodalomban széles körben elterjedt, és lényegében a *fair use teszt* (vagy *fair dealing*) nemzetközi átvételére,²⁴⁸ a háromlépcsős tesztel való egységesítésére tesz javaslatot. A *fair use* teszt nemzetközi jogforrási szintre emelése mellett kardoskodó²⁴⁹ szerzők közül Senftleben több tanulmányában is kiemeli, hogy a háromlépcsős teszt gyökerei eleve az angolszász jogban ismert nyílt végű kivételre vezethetők vissza,²⁵⁰ ebből fakadóan nem is az értelmezés megújításáról, hanem eredeti olvasatának visszaállításáról lenne szó.

Ezen állítást ugyanakkor érdemes lehet fenntartásokkal kezelni, mivel a fentiekben kifejtettek szerint a háromlépcsős teszt az 1967-es revízió során került a BUE-be, és a jegyzőkönyvek egyáltalán nem utalnak arra, hogy a *fair use* teszt annak előképeként szolgált volna, ugyanakkor kétségtelen, hogy bár az Egyesült Államok 1976-ben kodifikálta csak a saját tesztjét,²⁵¹ a bírói gyakorlatban már régóta élő jogintézmény volt.

További érvként lehet nevesíteni, hogy a témában megszólaló szerzők álláspontja szerint a háromlépcsős teszt semmivel sem hordoz több normatív tartalmat a *fair use* tesztnél,²⁵² így a jogbiztonság szempontjából nincs érdemi különbség

²⁴⁷ Koelman (2006) i. m. 411.

²⁴⁸ Daniel J. Gervais: Towards a new core international copyright norm: the reverse three-step test. *Marquette Intellectual Property Law Review*, 9. (2005), 1. 28.

²⁴⁹ Pelz-Steel (2009) i. m. 288.

²⁵⁰ Martin Senftleben: The international three-step test – A model provision for EC fair use legislation. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 1. (2010a), 2. 74; Martin Senftleben: Bridging the differences between copyright's legal traditions – The emerging EC fair use doctrine. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, 57. (2010b), 3. 543.

²⁵¹ Lisa Moloff Kaplan: Parody and the fair use defense to copyright infringement: appropriate purpose and object of humor. *Arizona State Law Journal*, 26. (1994). 863.

²⁵² Hugenholtz–Senftleben (2012) i. m. 9.

a kettő alkalmazása között, illetve a fair use-szerű teszt jelentősen hozzájárulna a szerzői jogban kívánatos egyensúly megteremtéséhez.²⁵³

Bár annak vonatkozásában alapvetően nem merülhet fel kétség, hogy a fair use teszt megfelel a BUE rendelkezéseinek,²⁵⁴ és így a nemzetközi szerzői jog alapvető követelményeinek, álláspontunk szerint a háromlépcsős teszt beágyazottsága nem teszi lehetővé a jogintézmény ilyen szintű módosítását.

Ugyancsak érdekes – és némiképpen rokon jellegű – az a kezdeményezés, amely a *háromlépcsős teszt nyílt végű szabad felhasználási esetként* való értelmezését szorgalmazza.²⁵⁵ Ezen elgondolás támogatói arra hivatkoznak, hogy a teszt jelenlegi formájában nem sok normatív tartalmat hordoz²⁵⁶ – különösen abban az esetben, ha a címzettje a jogalkotó –, a jogintézmény történetében pedig eddig is voltak értelmezési váltások (például a BUE és a TRIPS-megállapodás verziói esetében), így jogi akadály nincs annak, hogy újabb szemléletváltás következzen be.

További érv a nyílt végű értelmezés²⁵⁷ mellett, hogy az ilyen jellegű kivételek – lásd a fair use esetét – megfelelnek a nemzetközi szerzői jogi keretrendszernek, így – számos más, a szerzői jog modernizálását célzó elképzeléssel ellentétben – nem ütköznek nemzetközi jogi megkötésekbe.²⁵⁸ Az ebbe az irányba gondolkodó szerzők²⁵⁹ szerint a teszt megengedőbb értelmezése által a jogintézmény ahelyett, hogy a szabad felhasználások szűkítésére lenne csak alkalmas, emellett átalakulhatna az új szabad felhasználások bölcsőjévé,²⁶⁰ az új kivételek fejlődésének alapjává is,²⁶¹ szolgálva az egyensúly²⁶² követelményét is.

²⁵³ Edward L. Carter: Harmonization of copyright law in response to technological change: lessons from Europe about fair use and free expression. *University of La Verne Law Review*, 30. (2009), 2. 377.

²⁵⁴ Vö. Engle (2002) i. m. 223.

²⁵⁵ Sun (2007) i. m. 309–310.

²⁵⁶ Griffiths (2009) i. m. 16, 21.

²⁵⁷ A TRIPS-megállapodás tesztjének nyílt végű értelmezésére született is már kísérlet, lásd Paul Edward Geller: Rethinking the Berne-Plus framework: from conflicts of laws to copyright. *European Intellectual Property Review*, 31. (2009). 393.

²⁵⁸ Jonathan Griffiths: Unsticking the centre-piece – The liberation of European copyright law? *Journal of Intellectual Property Information Technology and e-Commerce Law*, 87. (2010), 1. 92.

²⁵⁹ Hugenholtz–Senftleben (2012) i. m. 398.

²⁶⁰ Gervais (2008) i. m. 40.

²⁶¹ Geiger–Gervais–Senftleben (2014) i. m. 617.

²⁶² Saleh Al-Sharieh: Toward a human rights method for measuring international copyright law's compliance with international human rights law. *Utrecht Journal of International and European Law*, 32. (2016), 82. 8; Goold (2017) i. m. 204.

Álláspontunk szerint a fair use teszt nemzetközi szintre emelésével kapcsolatos elképzeléshez viszonyítva ez az alternatíva – abból fakadóan, hogy valóban csak az értelmezési paradigma módosítását igényelné – némileg több realitással bír, illetve kétségtelen, hogy a nyílt végű szabad felhasználási eset pozitívan hathatna²⁶³ a kreatív alkotói tevékenységre.²⁶⁴ Egyúttal viszont szükséges leszögezni, hogy a háromlépcsős teszt konzervatív vagy hagyományos értelmezésének szintén komoly beágyazódása van mind nemzetközi szinten, mind pedig az egyes nemzeti törvényekben, így ezen a ponton nehezen elképzelhető egy éles váltás a teszt olvasatában (ez persze önmagában nem lehet akadálya egy nyílt végű szabad felhasználási eset kidolgozásának).

Említést érdemelnek még azok a megközelítések, amelyek a háromlépcsős teszt *rugalmasságának fokozása* mellett érvelnek.²⁶⁵ Ezen értelmezési lehetőség támogatói nem kívánják a tesztet a sarkából kifordítani, csupán amellett érvelnek, hogy egy esetleges rugalmasabb értelmezés olyan hozzáadott értékkel bírna a teszt vonatkozásában, amely által az könnyebben lenne alkalmazható.²⁶⁶ Ennek eszköze lehet, ha a teszt egyes lépéseit nem kumulatív,²⁶⁷ hanem holisztikusan²⁶⁸ közelítjük meg. Egészen hasonló álláspontot fogalmaz meg Kur, amikor kifejti, hogy a tesztnek nem a kivételek és korlátozások egyoldalú, szűkítő vagy tágító értelmezését kell céloznia, hanem azok megfelelő értelmezését, amelynek eszköze nem a három lépcső lépésenkénti, kumulatív követése, hanem mindhárom egyidejű figyelembevétele.²⁶⁹ Említést érdemel még Rosati álláspontja, miszerint a Deckmyn-ügyben alkalmazott megfelelő egyensúly vizsgálata²⁷⁰ – amelynek egyik oldalán a szerzők, míg másik oldalán a felhasználók

²⁶³ Lásd a fair use teszthez kapcsolódó gyakorlatot az Egyesült Államokban, Mezei (2008b) i. m. 27.

²⁶⁴ Paul Edward Geller: A German approach to fair use: test cases for TRIPs criteria for copyright limitations. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, 57. (2010). 570.

²⁶⁵ Perlmuter (1998) i. m. 379.

²⁶⁶ Kerremans (2012) i. m. 44.

²⁶⁷ Lásd Ficsor Mihály: *Adventures of a copyright lawyer in a WTO patent panel: interpretation of the three-step test relevant for both patents and copyright*. A Fordham Intellectual Property Law Institute & Emily C. & John E. Hansen Intellectual Property Institute 23rd Annual Intellectual Property Law & Policy Conference. Cambridge, Cambridge University, Apr 8–9, 2015. 16.

²⁶⁸ Ayoubi (2015) i. m. 272.

²⁶⁹ Kur (2008) i. m. 8, 48.

²⁷⁰ C-201/13. Johan Deckmyn v. Vandersteen [27] és [34] bekezdés.

jogai és jogos érdekei állnak –²⁷¹ fakadhatott a háromlépcsős tesztből is,²⁷² amely szintén az InfoSoc-irányelv 5. cikk (5) bekezdésének rugalmas értelmezése felé mutat. Carter álláspontja szerint a tesztet az EU jogforrásainak kontextusában úgy kell értelmezni, hogy nem képezi akadályát sem az új kivételek, sem pedig a nyílt végű szabad felhasználási esetek bevezetésének.²⁷³

Hasonló álláspontra helyezkedik a Max Planck Intézet azon nyilatkozatában, amelyben a háromlépcsős teszt rugalmas olvasata mellett érvel,²⁷⁴ abból az okból, hogy bár a tesztre egyre nagyobb szükség mutatkozik a modern szerzői jogban, értelmezése mégis széttöredezett, és a jogalkotó és a jogalkalmazó megközelítése egyaránt abba az irányba mozdult el – hibásan –, hogy a teszt alapvetően szűkítő természetű. Mindezek alapján a nyilatkozat aláírói megállapítják, hogy a tesztnek csupán egy, egységes értelmezése lehet, lépéseit összességükben és nem kumulatíván, a szabad felhasználásokat pedig nem szűken, hanem céljuknak megfelelően kell értelmezni. A háromlépcsős teszt továbbá nem lehetetleníti el automatikusan a nyílt végű szabad felhasználási eseteket, az új kivételek bevezetését és a kivételek analóg értelmezését.²⁷⁵

A háromlépcsős teszt ezen olvasata álláspontunk szerint olyan finomhangolást jelentene, amely egyidejűleg megőrzi a jogintézmény nemzetközi jogforrásokban lefektetett szövege, és az eddigi értelmezések mellett is, ugyanakkor komoly fegyvertény lehet a szabad felhasználások mérlegelése során a jogalkalmazó kezében is. Sőt, talán az Szjt. tesztet megjelénítő megoldása is értelmezhető úgy, hogy az egyes lépcsők finomhangolásával, a címzetti kör megbontásával és a tisztesség követelményének beépítésével pont ebbe az irányba szándékozott elmozdulni.

²⁷¹ Eleonora Rosati: Just a laughing matter? Why the decision in Deckmyn is broader than parody. *Common Market Law Review*, 52. (2015), 2. 524.

²⁷² Arnold–Rosati (2015) i. m. 748.

²⁷³ Carter (2009) i. m. 334.

²⁷⁴ Ezieddin Elmahjub – Nicolas Suzor: Fair use and fairness in copyright: a distributive justice perspective on users' rights. *Monash University Law Review*, 43. (2017), 1. 288; Peter K. Yu: Fair use and its global paradigm evolution. *University of Illinois Law Review*, 1. (2019). 135.

²⁷⁵ Max Planck Institute for Innovation and Competition: *Declaration – A balanced interpretation of the “three-step test” in copyright law*. München, ATRIP Conference, 2008.

A paródia megítélése a háromlépcsős teszt fényében

A nemzetközi szerzői jog keretrendszerének ismertetését, illetve a háromlépcsős teszt kialakulásának és fejlődésének áttekintését követően, ezek fényében érdemben megítélhetővé válik jelen fejezet fő kérdése, miszerint a paródiakivétel összhangba hozható-e a teszt követelményeivel, illetve e szabad felhasználásnak az Szjt.-be való integrációja milyen feltételekkel és keretek között képzelhető el.

Kiindulópontként le kell szögezni, hogy a paródiakivételre vonatkozó kifejezett rendelkezést az InfoSoc-irányelven kívül más nemzetközi jogforrás nem tartalmaz,²⁷⁶ ugyanakkor a kérdés felvetését két körülmény is indokolja: egyrészt a közelmúltban feléledtek a paródiakivétel szükségességét övező viták, a hazai szerzői jogi jogirodalom nem egységes ebben a kérdésben,²⁷⁷ így indokolt a szabad felhasználás és háttérének alapos elemzése. Ezen felül a paródia háromlépcsős tesztrel való konformitásának mélyreható vizsgálatára – a jogirodalom elutasító megközelítéséből is fakadóan – nem került sor, továbbá a külföldi jogirodalom is jellemzően azokban az esetekben fáradt vele, amikor a kivételt már az irányadó nemzetközi jogi jogforrások elfogadása után volt kénytelen saját jogában megjeleníteni.

Ez utóbbi esetre példa lehet a japán jog, ahol 2013-ban merült fel a paródiakivétel elfogadásának gondolata, miután a legfelsőbb bíróság gyakorlatában éveken keresztül elismerte a paródiacélú felhasználások elfogadhatóságát, ám törvényi szinten ennek a leképezése nem valósult meg.²⁷⁸ De hasonló volt a helyzet Hongkongban is, ahol 2012-ig nem volt nevesített kivétel a paródia tekintetében, majd pedig egy nyílt végű szabad felhasználási eset bevezetése is felmerült 2014-ben.²⁷⁹ De nem kell keletre tekinteni példaként, az Egyesült Királyságban²⁸⁰

²⁷⁶ Ez például a BUE-vel szemben kritikaként is felmerült, lásd Engle (2002) i. m. 213.

²⁷⁷ A Bevezetésben hivatkozott forrásokon túl lásd még Gyenge Anikó: A kivételek és korlátozások céljai a szerzői monopoljogban. *Verseny és Szabályozás*, 4. (2010b), 1. 113–117.

²⁷⁸ Mariko A. Foster: Parody's precarious place: the need to legally recognize parody as Japan's cultural property. *Seton Hall Journal of Sports and Entertainment Law*, 23. (2013), 2. 344.

²⁷⁹ Wenwei Guan: Fair dealing doctrine caught between parody and UGC exceptions: Hong Kong's 2014 copyright amendment and beyond. *Hong Kong Law Journal*, 45. (2015), 3. 720.

²⁸⁰ Susanna Monseu: Fit for purpose: why the European Union should not extend the term of related rights protection in Europe. *Fordham Intellectual Property, Media & Entertainment Law Journal*, 19. (2009), 3. 656; Arnold–Rosati (2015) i. m. 748.

és Kanadában²⁸¹ ugyanis szintén heves vita zajlott a paródiakivétel megítélése kérdésében, nem is olyan régen.

Jelen fejezetben a paródiakivételt a TRIPS-megállapodás és az Szjt. tesztjének tükrében kívánjuk vizsgálni: előbbi azért tűnik indokoltnak, mivel a WTO Vitarendezési Testület kimunkált útmutatót adott a teszt értelmezése vonatkozásában, utóbbi pedig azért, mivel a hazai szabályozás sajátos tesztje akár ettől eltérő értelmezésre is okot adhat, illetve az Szjt. tesztje – a fentiekben kifejtettek szerint – megfelel a WCT és az InfoSoc-irányelv rendelkezéseinek is.

A paródia a TRIPS-megállapodás tesztjének olvasatában

Ahogy a fentiekben részletesen kifejtettem, a WTO Vitarendezési Testülete részletesen foglalkozott a teszt egyes elemeinek tartalmával.

A TRIPS-megállapodásba foglalt háromlépcsős teszt első eleme különleges esetekben teszi lehetővé a kivételek és korlátozások bevezetését, ennek körében a szabad felhasználásnak tisztán definiálnak, az adott vagyoni jog gyakorlásához, kiaknázhatóságához képest pedig korlátozottnak kell lennie.²⁸²

Azon esetekben, ahol vizsgálat tárgyává tették a paródiakivétel teszttel való összeférhetőségét, arra következtetésre jutottak, hogy a paródiacélú felhasználások egyes fajtáinak nevesítése a konkrét szabad felhasználásban – mint maga a paródia, a karikatúra, a szatíra vagy a stílusutánczás – elegendő ahhoz, hogy a kivétel pontosan meghatározottnak minősüljön.²⁸³ Bár kétségtelen, hogy a paródia igen elterjedt felhasználás, ez nem jelenti azt, hogy a tesztnek csak olyan felhasználás felelne meg, amely távol esik a mindennapi felhasználásoktól,²⁸⁴ így ez sem képezheti a paródiacélú felhasználások kivételként való elismerésének akadályát.

A második lépcső alapján a kivétel vagy korlátozás nem állhat ellentétben a mű szokásos felhasználásával,²⁸⁵ ami egyrészt azt jelenti, hogy a szabad fel-

²⁸¹ Ysolde Gendreau: Canada and the three-step test: a step in which direction. *Marquette Intellectual Property Law Review*, 15. (2011), 2. 322.

²⁸² Pamela Samuelson – Kathryn Hashimoto: Is the U.S. fair use doctrine compatible with Berne and TRIPS obligations? *UC Berkeley Public Law Research Paper*, 2018. 6–7.

²⁸³ Foster (2013) i. m. 343; Guan (2015) i. m. 735.

²⁸⁴ WTO (2000a) i. m. 34.

²⁸⁵ Sara D. Marshman: Giving a country of pirates a chance: using the three-step test to accommodate the shifting of national attitudes on copyright protection. *George Washington International Law Review*, 43. (2011), 4. 726.

használás nem kerülhet az aktuális piaci viszonyok között versenyhelyzetbe az érintett vagyoni joggal, másrészt pedig a kereskedelmi jelleg a WTO olvasatában ellentétessé lehet a teszt rendelkezéseivel.²⁸⁶ A teszt ezen lépcsője egészen hasonló az Egyesült Államok fair use tesztjének első és negyedik elemeihez,²⁸⁷ amelyek alapján vizsgálni szükséges a felhasználás célját és jellegét – ezen belül kereskedelmi természetét –, továbbá a felhasználásnak az eredeti mű potenciális piacára gyakorolt hatását.

Álláspontunk szerint a szerzői jogi szempontból elismerhető, védelemben részesíthető paródia nem ütközik (nem ütközhet) az eredeti mű piacával, rendes felhasználásával, ezt az Egyesült Államok termékeny joggyakorlata²⁸⁸ is megerősíti, tehát létezik a paródiacélú felhasználásoknak olyan köre, amely megfér a háromlépcsős teszt ezen követelményével.

A felhasználás kereskedelmi jellegének a háromlépcsős tesztre gyakorolt hatásával kapcsolatos álláspontomat a fentiekben már kifejtettem, ez alapján a WTO értelmezése ebben a tekintetben túlzónak tekinthető – ezt támasztja alá, hogy az Egyesült Államoknak a Campbell-ügy²⁸⁹ utáni gyakorlata is megfér a teszt követelményeivel –,²⁹⁰ ezt az álláspontot pedig az EUB Deckmyn-ügyben hozott döntése is megerősíti.²⁹¹ Ennek vonatkozásában viszont szükséges leszögezni, hogy a TRIPS-megállapodás szövegezése során nem voltak előre láthatók a tömeges, internetes felhasználások,²⁹² így a WTO Vitarendezési Testület

²⁸⁶ WTO (2000a) i. m. 44–50.

²⁸⁷ [T]he fair use of a copyrighted work [...] for purposes such as criticism, comment, [...] is not an infringement of copyright. In determining whether the use made of a work in any particular case is a fair use the factors to be considered shall include:

- (1) the purpose and character of the use, including whether such use is of a commercial nature or is for nonprofit educational purposes;
- (2) the nature of the copyrighted work;
- (3) the amount and substantiality of the portion used in relation to the copyrighted work as a whole; and
- (4) the effect of the use upon the potential market for or value of the copyrighted work.

²⁸⁸ Lásd például a Leibovitz v. Paramount Pictures Corporation esetet. 137 F.3d 109 (2d Cir. 1998).

²⁸⁹ Campbell v. Acuff-Rose Music (1994) i. m.

²⁹⁰ Robin Wright: The three-step test and the wider public interest: towards a more inclusive interpretation. *Journal of World Intellectual Property*, 12. (2009), 6. 614.

²⁹¹ Az EUB álláspontja szerint a paródiacélú felhasználások szempontjából csak azt kell figyelembe venni, hogy a paródia felidézte-e az eredeti művet, humort vagy gúnyt fejez-e ki. C-201/13. sz. Johan Deckmyn v. Vandersteen [33] bekezdés.

²⁹² Gendreau (2011) i. m. 322.

álláspontja az akkori viszonyok között érthető. Foster a fentieket azzal egészíti ki, hogy amennyiben a felhasználás megfelelően transzformatív,²⁹³ átalakító jellegű,²⁹⁴ úgy a paródiacélú felhasználás nem ütközhetsz a mű rendes felhasználásával.²⁹⁵

Végül a harmadik lépcső szerint a kivétel vagy korlátozás indokolatlanul nem károsítja a jogosult jogilag elismert,²⁹⁶ az alkotáshoz és annak kiaknázásához fűződő érdekeit.²⁹⁷ Ezen követelmény mérlegelése során fokozott figyelemmel kell lenni arra a reciprocitás elvén²⁹⁸ alapuló érvre, miszerint abból fakadóan, hogy számos kontinentális és angolszász jogrendszer elismeri a paródiacélú felhasználásokat szabad felhasználásként,²⁹⁹ ebből fakadóan pedig számos internetes platform adottnak veszi a kivétel rendelkezésre állását,³⁰⁰ így a gyakorlatban megvalósuló felhasználások során igen szűk azon gyakorolható vagyoni jogok köre, amelyek a hazai rendszerben *de facto* is gyakorolhatók lennének. Ebből fakadóan viszont a szabad felhasználás bevezetése eleve igen korlátozott mértékben érintené a vagyoni jogok kiaknázhatóságát. Foster kiegészítő, a személyhez fűződő jogokra építő álláspontja szerint a harmadik lépcső abból fakadóan nem sérülhet, hogy a paródia jellemzően nem magát a szerzőt, hanem a művet veszi célba a felhasználás során.³⁰¹ Ettől függetlenül a paródia nemzetközi szinten is évszázadok óta elismert, kritikai célú felhasználás,³⁰² amely így hozzáadott érté-

²⁹³ Elena Elmerinda Scialabba: A copy of a copy of a copy: internet mimesis and the copyrightability of memes. *Duke Law & Technology Review*, 18. (2020), 1. 341.

²⁹⁴ Ezt a szempontot a fair use teszt is nagy hangsúllyal veszi figyelembe, lásd Lisan Hung: The Supreme Court holds that parody may be a fair use under section 107 of the 1976 Copyright Act. *Computer & High Technology Law Journal*, 10. (1994), 2. 510. Van olyan álláspont, miszerint a megfelelő mélységű transzformativitás egyenesen kiemeli az átdolgozás joga alól a felhasználást, lásd Daniel Gervais: The derivative right, or why copyright law protects foxes better than hedgehogs. *Vanderbilt Journal of Entertainment and Technology Law*, 15. (2013), 4. 854.

²⁹⁵ Foster (2013) i. m. 343.

²⁹⁶ Jason Iuliano: Is legal file sharing legal: an analysis of the Berne three-step test. *Virginia Journal of Law & Technology*, 16. (2011), 3. 486–488.

²⁹⁷ WTO (2000a) i. m. 57.

²⁹⁸ Ginsburg (2000), i. m. 26.

²⁹⁹ Lásd Ujhelyi Dávid: Értem a viccet, csak nem szeretem, avagy van-e szükség paródiakivételre a magyar szerzői jogban? *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 122. (2017b), 3.

³⁰⁰ Lásd például a YouTube tájékoztatóját, amely adottnak veszi a fair use teszt alkalmazhatóságát: YouTube: *Fair use guidelines*. 2020.

³⁰¹ Foster (2013) i. m. 343.

³⁰² Hugh J. Crossland: Rise and fall of fair use: the protection of literary materials against copyright infringement by new and developing media. *South Carolina Law Review*, 20. (1968), 2. 176.

ket hordoz, a korlátozás és az elért előnyök arányára tekintettel a jogos érdekek sérelme ezen felhasználás tekintetében vélhetően nem azonosítható.

Összefoglalva: a paródiacélú felhasználások tehát megfelelnek³⁰³ a TRIPS-megállapodás szerinti háromlépcsős teszt – illetve így közvetetten a BUE³⁰⁴ – rendelkezéseinek.³⁰⁵

A paródia az Szjt. tesztjének olvasatában

A fentiekben kifejtettek szerint az Szjt. egészen egyedi megoldást választott a nemzetközi jogforrásokban, illetve az InfoSoc-irányelv 5. cikk (5) bekezdésében található háromlépcsős tesztnek való megfeleléshez.

A megoldás egyik sajátossága, hogy a klasszikus teszt első lépcsőjét nem vagy csak közvetetten³⁰⁶ jeleníti meg az Szjt. 33. § (2) bekezdése, abból fakadóan, hogy ezen elem elsődleges címzettje a jogalkotó.³⁰⁷ Így a hazai jogban annak mérlegelése, hogy az adott szabad felhasználás csak különleges eseteket fed-e le,³⁰⁸ alapvetően a jogpolitikai döntéshozatal terrénumába tartozik. Ebben a körben a jogalkotónak elsősorban azt kell mérlegelnie, hogy a paródiacélú felhasználásokat elismerő szabad felhasználási eset kvalitatív és kvantitatív szempontból³⁰⁹ hogyan viszonyul az átdolgozással kapcsolatos vagyoni joghoz, a kivétel mögött van-e olyan indikáció, amely megalapozza annak törvényi szintre való emelését.

Mindezek alapján a mérleg egyik serpenyőjébe a szerző kizárólagos vagyoni jogát és személyhez fűződő jogait, a másikba pedig a szabad felhasználás által potenciálisan elérhető előnyöket kell elhelyezni. Álláspontunk szerint a paródiakivétel bevezetése – különösen a megváltozott felhasználási és engedélyezési szokásokra figyelemmel – a kieső licencdíjakat jelentős mértékben meghaladó

³⁰³ Lateef Mtim: Copyright and social justice in the digital information society – Three steps toward intellectual property social justice. *Houston Law Review*, 53. (2015), 2. 475.

³⁰⁴ Goldstein–Hugenholtz (2010) i. m. 380.

³⁰⁵ Coenraad Visser: The location of the parody defence in copyright law: some comparative perspectives. *Comparative and International Law Journal of Southern Africa*, 38. (2005), 3. 342–343.

³⁰⁶ Gertyánfy (2019) i. m.

³⁰⁷ SzJSzT 17/2006. szakértői vélemény 17–18. pont.

³⁰⁸ Eric J. Schwartz: An overview of the international treatment of exceptions. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, 57. (2010), 3. 485.

³⁰⁹ Kur (2008) i. m. 22.

társadalmi előnyöket generálhat,³¹⁰ így ezen mérlegelés nem képezheti akadályt a kivétel bevezetésének. Különösen igaz ez arra tekintettel, hogy egy kivétel alapvetően három célt szolgálhat: a – tulajdonhoz való jogtól eltérő – alapvető jogok érvényesülését, a felhasználók érdekeit vagy gazdasági érdekeket.³¹¹ Álláspontunk szerint a paródiakivétel esetében mindhárom cél egyidejűleg érvényesülhet: szolgálná a véleménynyilvánítás szabadságához fűződő jog³¹² érvényesülését, a felhasználók az eredeti mű kritizálásával kapcsolatos érdekét,³¹³ továbbá a paródiacélú felhasználások alkalmasak arra, hogy közvetett úton bevételeket generáljanak az eredeti mű jogosultjának oldalán is.³¹⁴ A különleges esetként való kezelést szintén alátámasztja, hogy a paródiacélú felhasználások jellemzően nem funkcionális műveken alapulnak, így a szabad felhasználás a szerzői műfajok teljességét nem is érinti.³¹⁵

A második és harmadik lépcső tekintetében a hazai jogirodalom nem fogalmaz meg a WTO Vitarendezési Testületének álláspontjánál³¹⁶ részletesebb megközelítést, így ezek tekintetében a fent elmondottak irányadók, ugyanakkor szükséges vizsgálat tárgyává tenni az Szjt. további követelményeit is.

Azon fordulat, miszerint a felhasználás nem irányulhat a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férhető célra – egyetértve az SzJSZT álláspontjával –,³¹⁷ álláspontunk szerint is az első lépcső leképeződése: a jogalkotó vélhetően azt szerette volna biztosítani, hogy a kivétel által elérni kívánt cél(ok) elérését ne csak a jogalkotó, hanem a jogalkalmazó is mérlegelés tárgyává tehesse, ezáltal is garantálva – helyesen – a szabad felhasználás funkcionalitását és a szerzői érdekek védelmét. Tehát a rendelkezés az első lépcsőre tekintettel nem redundáns, a kiváltani kívánt joghatás azonosítható. Ugyanakkor – tekintettel az első lépcső kapcsán jelen alfejezetben kifejtettetre – álláspontunk szerint ez a követelmény nem képezheti akadályt a kivétel bevezetésének.

³¹⁰ Fisher (2004) i. m. 163.

³¹¹ Haile (2012) i. m. 160.

³¹² Lásd még Andromachi Kampantai: Trademark parody: limit to the concept of dilution or inherent right of the public? *UK Law Students Review*, 3. (2015), 1. 52.

³¹³ Goldstein–Hugenholtz (2010) i. m. 357.

³¹⁴ Ugyancsak vizsgálandó kérdés, hogy (C)DSM-irányelv 17. cikk (7) bekezdése mennyiben teszi lehetővé ezen szempontok mérlegelését a jövőben, a tagállamok oldalán.

³¹⁵ Faludi Gábor jelen disszertáció kutatóhelyi vitáján elhangzott opponensi véleménye alapján. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar, Budapest, 2020. október 2.

³¹⁶ Lásd még Ross McAloon: Comply or crumble: an analysis of Sec. 110(5) of the Copyright Act and a solution for its nonconformity. *AIPLA Quarterly Journal*, 40. (2012), 1. 181–187.

³¹⁷ SzJSZT 17/2006. szakértői vélemény 17. pont.

Végezetül szükséges utalni a tisztesség követelményére is. A polgári jog generálklauzulájából³¹⁸ is következő rendelkezés célja vélhetően az, hogy abban az esetben, ha bár a felhasználás *pro forma* megfelel a szabad felhasználási eset rendelkezéseinek, de a kivétel célja mégsem érvényesül – tehát materiálisan mégsem a kívánt joghatást érné el a jogalkotó –, akkor *ultima ratióként* egy olyan értelmezési eszközt adjon a jogalkalmazó kezébe, amely alkalmas lehet arra, hogy a rendelkezés funkcionalitását fenntartsa. Bár tudomásunk szerint a gyakorlatban nem volt olyan eset, amelyben egy szabad felhasználás a tisztesség hiánya miatt bukott volna el a bíróság előtt, a rendelkezés a rugalmasságot szolgáló célját tekintve támogatható – bízva abban, hogy nem csupán a szűkítő értelmezés irányában alkalmazható.

Ehhez még szükséges hozzáfűzni, hogy Belgium és Luxemburg paródiakivétele egyébként tartalmazza a tisztesség követelményét, illetve számos más országban megtalálható a műfaj szabályaihoz való igazodás követelménye³¹⁹ – amely bizonyos mértékben akár egyezést, átfedést is mutathat az előbbi kategóriával –, tehát a paródia külföldi gyakorlatában megjelenik ez a követelmény. Ugyanakkor le kell szögezni, hogy mivel – amennyiben a fenti okfejtés helyes – a rendelkezés alapvetően a jogalkalmazó mérlegelési jogkörét hivatott biztosítani, a paródiakivétel bevezetésének általános akadályát ezen szabály nem képezheti.

Összességében tehát – álláspontunk szerint – az Szjt. egyedi háromlépcsős tesztje ugyancsak szabályozási környezetet biztosít arra, hogy a hazai jogalkotó átültethesse a paródiakivételt, az EU jogában – és nyilván a nemzetközi szerzői jogi jogforrásokban – biztosított keretek³²⁰ között.

Részkonklúzió

Jelen fejezet azon kérdés megválaszolására vállalkozott, hogy a paródiakivétel hazai bevezetésének van-e a nemzetközi jogforrásokból³²¹ és az EU jogából fakadó akadálya, különös tekintettel a háromlépcsős teszt (és egyes megjelenési formái) rendelkezéseire, illetve hogy a szabad felhasználás az InfoSoc

³¹⁸ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 1:3. §.

³¹⁹ Ujhelyi (2017b) i. m. 87.

³²⁰ Lásd még Karsay Enikő – Laetitia Lagarde – Nikos Prentoulis: When trade mark rights meet free speech. *Managing Intellectual Property*, 243. (2014). 18.

³²¹ Lásd még A. Henry Olsson: New media and international copyright law. *Journal of Media Law and Practice*, 1. (1980), 1. 62–63.

és a (C)DSM-irányelvek felhatalmazása alapján való átültetése esetén milyen feltételekkel lenne a szerzői jogi keretrendszerbe ültethető.

A felvetés vizsgálatára során áttekintettük a nemzetközi szerzői jogi jogforrási keretrendszer fejlődéstörténetét – a bilaterális megállapodásoktól egészen a pragmatikus jogforrásokig –, majd a kivételek és korlátozások szempontjából meghatározó jelentőségű háromlépcsős teszt fejlődésének állomásait és értelmezési lehetőségeit elemeztük. Ennek során kitértünk a tesztnek a BUE-ben, a TRIPS-megállapodásban és a WIPO internetszerződéseiben található formáira, részletesen bemutattuk a WTO Vitarendezési Testületének a tesztrel kapcsolatos állásfoglalását,³²² illetve az InfoSoc-irányelv 5. cikk (5) bekezdésében és az Sztj. 33. § (2) bekezdésében található, utóbbi esetben egészen egyedinek mondható megoldását.

A teljesség kedvéért azonosítottuk az értelmezés olyan alternatív lehetőségeit is, amelyek gyakorlati átvételének valószínűsége többnyire korlátozott,³²³ ugyanakkor jól mutatják, hogy a teszt olvasata potenciálisan milyen színes képet mutat.

A fenti kutatások alapján megalapozottan megítélhetővé vált, hogy a paródiakivétel összeegyeztethető-e a háromlépcsős teszt egyes inkarnációinak követelményeivel. A rendelkezésre álló jogforrások közül a TRIPS-megállapodás és az Sztj. tesztjének fényében egyaránt részletes vizsgálat tárgyává tettük, hogy a paródiacélú felhasználások milyen módon teljesíthetők, teljesítik a teszt egyes lépcsőinek³²⁴ követelményeit.

Bár jelen fejezet a kérdés maradéktalan körüljárása érdekében hosszasan és mélyrehatóan igyekezett a felmerülő kérdéseket feltárni, a kutatás eredménye – leegyszerűsítve – egy mondatban összefoglalható: a szerzői jog nemzetközi keretrendszere nemcsak nem képezi akadályát a paródiakivétel hazai bevezetésének, hanem a szabad felhasználás dogmatikai és gyakorlati hátterét megfelelően biztosítja.

³²² Ruth Okediji: TRIPs dispute settlement and the sources of (international) copyright law. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, 49. (2001), 2. 625–628.

³²³ Afori (2012) i. m. 258.

³²⁴ James de los Reyes: Examining copyright exemptions for web mashups in the international context – Applying American constitutional considerations as guideposts for the TRIPS three-step test. *Hastings Constitutional Law Quarterly*, 38. (2011), 2. 487.

A paródia megítélése az EU jogának szemszögéből

Az EK kezdeti jogharmonizációs tevékenységéről

Az EK a szerzői jogi jogharmonizációt – a szellemi tulajdonjog másik féltekéjéhez, az iparjogvédelemhez képest – viszonylag későn tűzte napirendre,³²⁵ gyakorlatilag az 1990-es évekig várni kellett arra,³²⁶ hogy a terület fókuszba kerüljön. Az egyik első lépés az egységesebb közösségi szerzői jogi szabályozás irányába az Európai Bizottság (Bizottság) szerzői jogról és a technológia kihívásairól szóló Zöld könyve volt,³²⁷ amely bár még csak *soft law*³²⁸ jelleggel, de már 1988-ban felvetette az egységes belső piaci szabályozás igényét, és ennek körében hat beavatkozási területet azonosított: a jogsértések elleni fellépés szükségességét, a filmalkotások otthoni többszörözésének (VHS-rögzítés) problémáját, a jogki-merülés szabályozását, a szoftverekre és adatbázisokra vonatkozó rendelkezések egységesítését és a nemzetközi jogforrásokhoz való csatlakozás gondolatát.³²⁹

A közösségi jogalkotás gazdasági kiindulópontból³³⁰ és eleinte bátortalanul azonosította a beavatkozási pontokat, ebből fakadóan a harmonizáció kezdetben

³²⁵ Tattay Levente: A szellemi tulajdonjogok fejlődéstörténete az Európai Unióban (1958–2010). In Jakab Éva (szerk.): *Geistiges Eigentum und Urheberrecht aus der historischen Perspektive*. Szeged, Pólay Elemér Alapítvány, 2013. 135.

³²⁶ Tóth Andrea Katalin: Az európai szerzői jogi harmonizáció és a territorialitás kérdése. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 121. (2016), 4. 9, 11.

³²⁷ European Commission: *Green Paper on copyright and the challenge of technology – Copyright issues requiring immediate action*. COM(88)172 final (1988. június 7.).

³²⁸ Lásd még Láncos Petra Lea: Az uniós soft law kutatásának főbb eredményei és aktuális kihívásai. *Iustum Aequum Salutare*, 14. (2018), 4.

³²⁹ Láncos (2018) i. m. 4, 19, 99, 146, 170, 205, 218.

³³⁰ Érdekes, hogy az Európai Unió működéséről szóló szerződés 118. cikke a jogalkotási hatáskör alátámasztására gazdasági indikációt tartalmaz („A belső piac létrehozása, illetve működése keretében az Európai Parlament és a Tanács rendes jogalkotási eljárás keretében intézkedéseket fogad el a szellemi tulajdonjogok uniós belső egységes oltalmát biztosító európai oltalmi jogcímek létrehozására, valamint egy uniós szintű központi engedélyezési, koordinációs és ellenőrzési rendszer megteremtésére.”), amely összecseng a TRIPS-megállapodás mögött meghúzódó érvekkel. Lásd még az EUB 1/94. sz. véleményét: Competence of the Community to conclude international agreements concerning services and the protection of intellectual property – Article 228 (6) of the EC Treaty.

nem átfogó jelleggel történt meg, hanem egyes részterületekre korlátozódott, ennek eszközei pedig az irányelvek voltak.³³¹ Ennek keretében született meg a számítógépi programok jogi védelméről szóló 91/250/EGK irányelv, a műholdas műsorsugárzásra és a vezetékes továbbközvetítésre alkalmazandó egyes szerzői és szomszédos jogi szabályok összehangolásáról szóló 93/83/EGK irányelv, illetve az adatbázis-irányelv. Ám az uniós jogharmonizációra a későbbi jogfejlődés során is általában jellemző, hogy nem átfogóan nyúlt a jogterülethez, hanem egyes specifikus kérdésekre koncentrált csak, ebbe a sorba illik a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről szóló 2004/48/EK irányelv, a szoftverirányelv, a szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejéről szóló 2006/116/EK irányelv módosításáról szóló 2011/77/EU irányelv, az árva művek egyes megengedett felhasználási módjairól szóló 2012/28/EU irányelv vagy a szerzői és szomszédos jogokra vonatkozó közös jogkezelésről és a zeneművek belső piacon történő online felhasználásának több területre kiterjedő hatályú engedélyezéséről szóló 2014/26/EU irányelv is.

Ez ugyanakkor nem jelenti azt, hogy az EK-ban ne merült volna fel az átfogó harmonizáció igénye is. Az információs társadalomban a szerzői jogról és kapcsolódó jogokról szóló európai bizottsági Zöld könyv³³² 1995-ben felismerte azt, hogy az internetben rejlő lehetőségek kihasználása a jogi keretrendszer átfogó felülvizsgálatát igényli, illetve hogy az információs technológia igényeinek kiszolgálása érdekében nem szabad hagyni, hogy a szerzői jogi szabályozás tagállami szinten töredezetté váljon,³³³ egyúttal nagy vonalakban kijelölte azokat az irányokat, amelyek végül az InfoSoc-irányelv elfogadásához vezettek.

Jelen fejezet célja a paródiával kapcsolatos uniós jogi szempontból releváns jogi környezet bemutatása, ugyanakkor bizonyos releváns, ám nem kizárólag az uniós *acquis* tükrében megítélendő kérdéseket – mint a háromlépcsős teszt³³⁴ vagy a személyhez fűződő jogok³³⁵ – önálló fejezetekben elemezzük.

³³¹ Giannantonio Benacchio: *Az Európai Közösség magánjoga – Polgári jog, kereskedelmi jog*. Budapest, Osiris, 2003. 340.

³³² European Commission: *Green Paper on Copyright and Related Rights in the Information Society*. COM(95)382 final (1995. július 19.).

³³³ European Commission (1995) i. m. 3, 4, 32–33.

³³⁴ Lásd *Az EU joga – a háromlépcsős teszt az irányelvi jogforrásokban* című alfejezetet.

³³⁵ Lásd az *A személyhez fűződő jogok (hiánya?) az EU-ban* című alfejezetet.

Az EU átfogó harmonizációjának eredményei

Az unió joga jelenleg két olyan irányelvi jogforrást tartalmaz, amely átfogó jelleggel,³³⁶ rendszerszinten³³⁷ igyekezett megreformálni az uniós szerzői jog keretrendszerét, ezek a hazánkban még az uniós csatlakozás előtt átültetett³³⁸ InfoSoc-irányelv és a 2020. június 7. napjáig átültetendő (C)DSM-irányelv.

Az InfoSoc-irányelv

Az *InfoSoc-irányelv* megalkotása során több párhuzamos cél is a jogalkotó előtt lebegett, így az, hogy „az információs társadalom európai fejlődésének elősegítése érdekében szükséges egy közösségi szintű, átfogó és rugalmas szabályozási keret létrehozása”, de fontos szempont volt a szellemi tulajdon magas szintű védelme,³³⁹ a tagállami szabályozás fragmentációjának megakadályozása is.³⁴⁰ A jogforrás közvetlen előzményeinek – ahogyan a fentiekben jeleztük is – a WIPO internetszerződése tekinthetők, ezt az irányelv (15) preambulumbekezdése rögzíti is.

A vagyoni jogok közül az InfoSoc-irányelv csak a többszörözés, terjesztés és a nyilvánossághoz közvetítés jogát érinti közvetlenül,³⁴¹ ugyanakkor ezen kizárólagos jogokat – a magas védelmi szint elérése érdekében – viszonylag tágan szabályozza.³⁴² A jogforrás ugyanakkor nemcsak a vagyoni jogok, hanem a kivételek és korlátozások tekintetében is tartalmaz rendelkezéseket, egyúttal

³³⁶ Jakub Halek – Martin Hrachovina: Directive on copyright in the digital single market: a challenge for the future. *Common Law Review*, (2020), 16. 44.

³³⁷ Grad-Gyenge Anikó: A szerződési jog harmonizációja rendelettel: új utak a szerzői jogi harmonizációban. In Grad-Gyenge Anikó – Kabai Eszter – Menyhárd Attila (szerk.): *Liber Amicorum – Studia G. Faludi Dedicata: Ünnepi tanulmányok Faludi Gábor 65. születésnapja tiszteletére*. Budapest, ELTE Eötvös, 2018. 130.

³³⁸ Tattay Levente: A szellemi alkotások teljes körű újraszabályozása Magyarországon. *Iustum Aequum Salutare*, 5. (2009), 2. 161.

³³⁹ Christophe Geiger – Elena Izyumenko: The role of human rights in Copyright Enforcement Online: elaborating a legal framework for website blocking. *American University International Law Review*, 32. (2016), 1. 48, 88.

³⁴⁰ InfoSoc-irányelv (1), (4) és (6)–(7) preambulumbekezdések.

³⁴¹ InfoSoc-irányelv 2–4. cikk.

³⁴² Christophe Geiger – Elena Izyumenko: Towards a European fair use grounded in freedom of expression. *American University International Law Review*, 35. (2019), 1. 3.

szükséges jelezni, hogy az EU jogában itt jelenik meg először a paródia kérdésköre, önálló nevesített szabad felhasználási eset formájában.³⁴³ Az InfoSoc-irányelv a kivételeket kötelező és opcionális jelleggel tartalmazza,³⁴⁴ emiatt érte is kritika a szabályozást, miszerint a tagállami nemzeti kivételek összegző listájának tekinthető opcionális kivételek nem valósítottak meg valós harmonizációt, egyúttal nyitva hagyták a lehetőséget arra, hogy az országok eltérő tartalommal töltsék meg a szabad felhasználási eseteket.³⁴⁵

Az InfoSoc-irányelv paródiakivétele³⁴⁶ a többszörözés, a nyilvánossághoz közvetítés és a terjesztés³⁴⁷ kizárólagos szerzői vagyoni jogai alól enged kivételt abban az esetben, ha a felhasználás karikatúra, paródia vagy utánzat készítésének céljából valósul meg. Látható, hogy az uniós jog ezen a ponton a szabad felhasználás konkrét tartalmát illetően nem sok kapaszkodót ad a nemzeti jogalkotó kezébe, ennek fényében nem is tűnik meglepőnek, hogy a jogforrás gyakorlati hatásait több mint tíz év távlatából, a Bizottság felkérésére, minden tagállamra kiterjedően felmérő tanulmány számos eltérést mutatott ki azon tagállamok megoldásaiban, amelyek éltek az InfoSoc-irányelv 5. cikk (3) bekezdés *k)* pontjában található felhatalmazással.³⁴⁸

Értelmezési nehézséget okozott továbbá, hogy számos tagállamban – így Magyarországon is – elsődlegesen (de nem kizárólagosan) az átdolgozás jogát érintő felhasználásként értelmezik a paródiacélú felhasználásokat, ám az uniós jog – a szoftverirányelv és az adatbázis-irányelv kivételével³⁴⁹ – ezen vagyoni jogot nem harmonizálta,³⁵⁰ az InfoSoc-irányelv által érintett kizárólagos jogok

³⁴³ Mezei Péter: Fair use and culture: comments on the gowers review. *University of Toledo Law Review*, 39. (2008a), 3. 659.

³⁴⁴ Ilanah Fhima: Fairness in copyright law: an Anglo-American comparison. *Santa Clara High Technology Law Journal*, 34. (2017), 1. 48–49.

³⁴⁵ Rosati (2017) i. m. 312.

³⁴⁶ InfoSoc-irányelv 5. cikk (3): „A tagállamok a 2. és a 3. cikkben szabályozott jogok vonatkozásában az alábbi esetekben kivételeket, illetve korlátozásokat állapíthatnak meg: *k)* karikatúra, paródia vagy utánzat készítésének céljára történő felhasználás; [...]”

³⁴⁷ Utóbbi tekintetében lásd az InfoSoc-irányelv 5. cikk (4) bekezdését.

³⁴⁸ Jean-Paul Triaille (szerk.): *Study on the application of Directive 2001/29/EC on copyright and related rights in the information society*. London, De Wolf & Partners, 2013. 481. Lásd még jelen értekezés 2. sz. mellékletét.

³⁴⁹ Lásd a szoftverirányelv 4. cikk (1) bekezdés *b)* pontját és az adatbázis-irányelv 5. cikk *b)* pontját.

³⁵⁰ Daniël Jongsma: Parody after Deckmyn. A comparative overview of the approach to parody under copyright law in Belgium, France, Germany and the Netherlands. *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 48. (2017). 665.

között sem szerepel. Ebben a helyzetben álláspontunk szerint úgy kell értelmezni a releváns jogforrásokat, hogy az InfoSoc-irányelv biztosít lehetőséget a többszörözés és a nyilvánossághoz közvetítés alóli mentesülésre, míg a csak érintőlegesen harmonizált átdolgozási jog³⁵¹ ezen aspektusát tagállami hatáskörben hagyja az uniós jogalkotó.³⁵²

A paródiakivétel EU-n belüli (és kívüli) elterjedtségével, illetve az egyes tagállamok szabad felhasználásainak konkrét formáival jelen értekezés *Paródia az egyes nemzeti jogrendszerekben* című fejezete foglalkozik részletesen.

A (C)DSM-irányelv

Az InfoSoc-irányelv évtizedekig meghatározta a szerzői jogi integráció irányát, ugyanakkor az idő előrehaladtával felülvizsgálata elkerülhetetlen volt. Ennek egyik első lépéseként azonosítható az Európai Bizottság *Egységes keret az elektronikus kereskedelem és az online szolgáltatások digitális egységes piacába vetett bizalom megerősítésére* című, 2012-ben nyilvánosságra hozott közleménye,³⁵³ amely az egységes piac hatékony érvényesülése érdekében már kilátásba helyezte az InfoSoc-irányelv revízióját.³⁵⁴ Egy évvel később egy, a Bizottság kezdeményezésére készített tanulmány – felmérve a szerzői jogi kivételek és korlátozások potenciális gazdasági hatásait – megállapította, hogy az új, digitális felhasználások és a szerzői jogi védelem alatt álló művek disztribúciós csatornáinak megváltozása megalapozhatja, hogy az uniós jog új kivételekkel egészüljön ki, sőt még a paródia tekintetében is tartalmazott megállapításokat.³⁵⁵

³⁵¹ A teljesség kedvéért jelezhető, hogy nem minden tagállam ismeri önálló jogként az átdolgozás jogát (vö. Sztj. 29. §), az bizonyos szintig beleérthető a többszörözési jogba is.

³⁵² Azonos következtetésre jut: Christina Angelopoulos – Joao Pedro Quintais: Fixing copyright reform. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 10. (2019), 2. 150–151.

³⁵³ Európai Bizottság: *Egységes keret az elektronikus kereskedelem és az online szolgáltatások digitális egységes piacába vetett bizalom megerősítésére*. COM(2011)942 final (2012. november 11.).

³⁵⁴ Európai Bizottság COM(2011)942 final (2012. november 11.) i. m. 17–18. Lásd még Tóth (2016) i. m. 17.

³⁵⁵ Gregor Langus – Damien Neven – Gareth Shier: *Assessing the economic impacts of adapting certain limitations and exceptions to copyright and related rights in the EU*. Boston, Charles River Associates, 2013. 6, 20.

A szerzői jogi keretrendszer átfogó újragondolását beharangozó stratégiára ugyanakkor 2015-ig várni kellett, ugyanis a Bizottság ekkor tette közzé az *Európai digitális egységes piaci stratégiáját* (DSMS).³⁵⁶ A DSMS alapvetően három pillérre alapozva tervezte megvalósítani a digitális egységes piaccal kapcsolatos elképzeléseit: elsőként az internetes szolgáltatásokhoz való jobb fogyasztói és vállalkozási hozzáférés, másodsorban a digitális hálózatok és innovatív szolgáltatások számára való megfelelő és egyenlő versenyfeltételek biztosítása, harmadikként pedig a digitális gazdaság növekedési potenciáljának maximalizálása útján.³⁵⁷

A második pillér intézkedési javaslatai többek között előíranyozzák egy modern és európaibb szerzői jogi keretrendszer létrehozását,³⁵⁸ a Bizottság *A korszerű, európaibb szerzői jogi keret felé* című,³⁵⁹ szintén 2015-ben közzétett közleményében pedig részletesen is kifejti az ezzel kapcsolatos elképzeléseit. Ennek keretében az uniós szerzői jog reformjának az elérhetőség fokozása, a magas szintű védelem és az érdekelttek közötti egyensúly premisszáin kell alapulnia, a szabályozást az InfoSoc-irányelv elfogadása óta megvalósult technológiai fejlődéshez kell igazítani, egyúttal biztosítani kell a jogdíjak hatékony eloszlását.³⁶⁰ Ugyanakkor érdemes leszögezni, hogy sem a DSMS, sem a 2015-ös közlemény nem érinti már a paródia kérdését,³⁶¹ pedig a nem sokkal korábban az Európai Parlament által elfogadott, úgynevezett Reda-jelentés még kiemelt kérdésként kezeli, az alábbiak szerint:

„[...] a karikatúrára, paródiára vagy utánzatra vonatkozó kivétel fontos a demokratikus vita élénkítése szempontjából; úgy véli, hogy a kivételnek egyensúlyt kell teremtenie az alkotók és az eredeti szereplők érdekei és jogai, valamint az oltalom alatt álló mű azon

³⁵⁶ Európai Bizottság: *Európai digitális egységes piaci stratégia*. COM(2015)192 final (2015. május 6.).

³⁵⁷ Európai Bizottság COM(2015)192 final (2015. május 6.) i. m. 4, 9, 14. Lásd még Maria José Schmidt-Kessen: EU digital single market strategy, digital content and geo-blocking: costs and benefits of partitioning EU's internal market. *Columbia Journal of European Law*, 24. (2018), 3. 563.

³⁵⁸ Európai Bizottság COM(2015)192 final (2015. május 6.) i. m. 2.4. alfejezet.

³⁵⁹ Európai Bizottság: *A korszerű, európaibb szerzői jogi keret felé*. COM(2015)626 final (2015. december 9.).

³⁶⁰ Európai Bizottság COM(2015)626 final (2015. december 9.) i. m. 6, 9, 12–13.

³⁶¹ Tóth Andrea Katalin: Szerzői jogi reform az Európai Unióban. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 122. (2017), 4. 11.

felhasználójának véleménynyilvánítási szabadsága között, aki a karikatúrára, paródiára vagy utánzatra vonatkozó kivételt veszi alapul [...]”³⁶²

Jean-Claude Juncker – az Európai Bizottság akkori elnöke – 2016. évi évértékelő beszéde alkalmából a Bizottság sajtóközleményben³⁶³ jelentette be, hogy a DSMS célkitűzéseinek megvalósítása érdekében, a digitális változásokra és az új online szolgáltatások által támasztott kihívásokra való reakcióként irányelvjavaslatot terjesztett elő a szerzői jogi keretrendszer reformjára – ez volt a későbbi (C)DSM-irányelv első nyilvános változata.

A DSM-javaslat³⁶⁴ elsődleges célja tehát az InfoSoc-irányelv által kialakított szerzői jogi keretrendszer reformja,³⁶⁵ a kor igényeihez való igazítása,³⁶⁶ a digitális egységes piac kiteljesedéséhez szükséges eszközök és intézkedések biztosítása volt,³⁶⁷ ennek eszközeként többek között a digitalizáció és a határon átnyúló elérhetőség kérdéseire keresett válaszokat.³⁶⁸ Bár önmagában a modernizáció szükségességét jellemzően nem vitatták, a DSM-javaslat igen komoly ellenállásba ütközött,³⁶⁹ az EU szerzői jogi jogalkotásának legvitatottabb és legnagyobb visszhangot keltő instrumentuma lett: a javaslat elfogadása ellen indí-

³⁶² Az Európai Parlament állásfoglalása az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001. május 22-i 2001/29/EK európai parlamenti és a tanácsi irányelv végrehajtásáról. 2015. július 9. [2014/2256(INI)]. 47. pont.

³⁶³ Európai Bizottság: *Értékelő beszéd az Unió helyzetéről (2016): a Bizottság korszerű uniós szerzői jogi szabályok bevezetését javasolja az európai kultúra virágzásának és az európai kulturális javak terjesztésének előmozdítása érdekében*. Sajtóközlemény, 2016. szeptember 14.

³⁶⁴ Az Európai Parlament és a Tanács irányelvjavaslata a digitális egységes piacon a szerzői jogról (DSM-javaslat). COM(2016)593 final (2016. szeptember 14.).

³⁶⁵ Giancarlo F. Frosio: Internet intermediary liability: WILMap, theory and trends. *Indian Journal of Law and Technology*, 13. (2017), 1. 31; Giovanni De Gregorio: Expressions on platforms: freedom of expression and ISP liability in the European digital single market. *European Competition and Regulatory Law Review*, 2. (2018), 3. 210.

³⁶⁶ Tóth Andrea Katalin: A linkelés jelene és jövője az Egyesült Államok és az Európai Unió joggyakorlata alapján. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 121. (2016), 1. 74, 84.

³⁶⁷ Giancarlo F. Frosio: To filter, or not to filter – That is the question in EU copyright reform. *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, 36. (2018a), 2. 334.

³⁶⁸ Christophe Geiger – Giancarlo Frosio – Oleksandr Bulayenko: Facilitating access to out-of-commerce works in the digital single market – How to make Pico della Mirandola’s Dream a reality in the European Union. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 9. (2018), 3. 242.

³⁶⁹ Eleonora Rosati: *Copyright and the Court of Justice of the European Union*. Oxford, Oxford University Press, 2019. 215.

tott petíciót több mint ötmillióan írták alá,³⁷⁰ több országban pedig tüntetések zajlottak a végső szavazást megelőző hetekben.³⁷¹ Az „internet népe” a mémek korának alkonyát látta a javaslatban,³⁷² a jogalkotási folyamatba vetett bizalmat pedig az sem erősítette, hogy a tárgyalási folyamatokat rendkívül erős lobbitevékenység vette körül.³⁷³

A (C)DSM-irányelvet végül a hosszas viták után,³⁷⁴ 2019. május 17. napján fogadták el, a DSM-javaslatához képest szignifikánsan részletesebb tartalommal. Mind a javaslat, mind a végső verzió egyik legvitatottabb rendelkezése a 17. cikkben foglalt úgynevezett *value gap* problémát³⁷⁵ kezelni hivatott rendelkezés.³⁷⁶ Ennek lényege, hogy azon nagy online szolgáltatók, amelyek tevékenysége a felhasználók által feltöltött, szerzői jogi védelem alatt álló tartalmak megosztásán alapul – mint például a YouTube –, bár ezen tevékenységükért igen komoly bevételeket realizálnak, ám ezen bevételekből a jogosultak aránytalanul és közvetetten részesednek.³⁷⁷ Ezen szolgáltatóknak – mivel csak közvetítő szerepet játszanak, tehát engedélyköteles felhasználást közvetlenül nem valószínűsítanak meg – az Elker-irányelv³⁷⁸ speciális mentesülési lehetőséget biztosított, amennyiben eleget tesznek az úgynevezett értesítési és eltávolítási eljárásból³⁷⁹ fakadó kötelezettségeiknek. Ugyanakkor a gyakorlat azt mutatta, hogy egyes kiemelten jelentős szolgáltatók esetében a mentesülésnek az Elker-irányelvben

³⁷⁰ Thomas Spoerri: On upload-filters and other competitive advantages for big tech companies under Article 17 of the Directive on Copyright in the Digital Single Market. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 10. (2019), 2. 174.

³⁷¹ Markus Reuter: Protests against Copyright Directive: all cities, dates and numbers of participants across Europe. *Netpolitik.org*, 2019. 03. 25.

³⁷² Jasper Hamill: EU votes for copyright law which could kill memes and introduce ‘automated surveillance and control’ of the internet. *Metro.co.uk*, 2018. 06. 20.

³⁷³ Sallie Spilsbury: Rewriting the rule book: the latest on the draft copyright directive. *Entertainment and Sports Law Journal*, 17. (2019), 1. 1.

³⁷⁴ Halek–Hrachovina (2020) i. m. 44.

³⁷⁵ Bővebben lásd Adam Freeland: Negotiating under the New EU Copyright Directive 2019/790 and GDPR. *Journal of International Economic Law*, 24. (2020), 1. 106–109.

³⁷⁶ Martin Husovec: The promises of algorithmic copyright enforcement: takedown or staydown? Which is superior? And why? *Columbia Journal of Law & the Arts*, 42. (2018), 1. 63.

³⁷⁷ Daniel L. Lawrence: Addressing the value gap in the age of digital music streaming. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, 52. (2019), 2. 522.

³⁷⁸ A belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól szóló 2000/31/EK irányelv (Elker-irányelv).

³⁷⁹ Elker-irányelv 14. cikk; az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvény 13. §.

foglalt szabályai nem voltak megfelelők, hanem speciális, szigorúbb, szabályozásra volt szükség.

Ezt a problémát próbálta meg az EUB is orvosolni, amikor az új nyilvánosság doktrínáját kidolgozta és ítéletről ítéletre cizellálta,³⁸⁰ ugyanakkor a kérdés rendezésére az irányelvi jogalkotás mindenképpen megfelelőbb eszköznek tekinthető. A (C)DSM-irányelv ugyanis a másodlagos uniós jogforrásokból kiolvasható, eddigi megközelítéstől eltérően³⁸¹ önálló, engedélyköteles felhasználásnak, a nyilvánossághoz közvetítés egy sajátos, új formájának – de nem önálló, *sui generis* vagyoni jognak – minősíti az ilyen tevékenységet, ehhez pedig természetesen díjigény kapcsolódik.³⁸² A felelősség alóli mentesülés az úgynevezett online tartalommegosztó szolgáltató esetében már nem az értesítési és eltávolítási,³⁸³ vagyis *notice-and-takedown*, hanem a jóval szigorúbb³⁸⁴ *notice-and-staydown* eljárás alapul,³⁸⁵ ennek keretében pedig a szolgáltatók bizonyos tartalmak aktív szűrésére³⁸⁶ lesznek kötelesek.³⁸⁷

A (C)DSM-irányelv 17. cikk (7) bekezdése ugyanakkor rögzíti, hogy az új, közvetlen felelősségi rendszer³⁸⁸ nem eredményezheti a kivételek vagy korlátozások alá eső felhasználások megakadályozását. Ennek körében a tagállamok

³⁸⁰ Lásd például C-117/15. *Reha Training v. GEMA*; C-138/16. *AKM v. Zürs.net*; C-610/15. *Stichting Brein v. Ziggo BV*; C-161/17. *Land Nordrhein-Westfalen v. Renckhoff*.

³⁸¹ Szükséges utalni arra, hogy bár az EUB egyes döntéseiből – lásd például a C-610/15. *Stichting Brein v. Ziggo BV* ügyben hozott ítéletet – a (C)DSM-irányelvben lefektetett megoldás előképe rajzolódik ki, ugyanakkor álláspontunk szerint az EU szerzői jogi reformját megelőzően sem az uniós jogból, sem az Szjt.-ből nem volt kiolvasható az, hogy a tartalommegosztó szolgáltatók közvetlenül nyilvánossághoz közvetítést valósítottak volna meg.

³⁸² (C)DSM-irányelv 17. cikk (1) bekezdés.

³⁸³ Bartóki-Gönczy Balázs: A tárhelyszolgáltatók felelőssége a jogsértő tartalmakért – különös tekintettel a francia bíróságok gyakorlatára. *Iustum Aequum Salutare*, 7. (2011), 3. 126.

³⁸⁴ De Gregorio (2018) i. m. 204.

³⁸⁵ Kristofer Erickson – Martin Kretschmer: This video is unavailable. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 9. (2018), 1. 80.

³⁸⁶ A jogirodalomban is felmerült a kérdés, hogy a „humorérzék nélküli” szűrő algoritmusok képesek lesznek-e az engedély nélkül megvalósítható paródiák azonosítására. Lásd Lia Shikhiashvili: The same problem, different outcome: online copyright infringement and intermediary liability under US and EU laws. *Intellectual Property and Technology Law Journal*, 24. (2019), 1. 141.

³⁸⁷ (C)DSM-irányelv 17. cikk (4) bekezdés. Lásd még Felipe Romero-Moreno: Notice and staydown and social media: amending Article 13 of the Proposed Directive on Copyright. *International Review of Law, Computers & Technology*, 33. (2019), 2. 187–210.

³⁸⁸ Laura Rozenfeldova – Pavol Sokol: Liability regime of online platforms’ new approaches and perspectives. *EU and Comparative Law Issues and Challenges Series*, (2019), 3. 870–873.

kötelesek biztosítani, hogy a felhasználók élhessenek az idézés, kritika, ismertetés, illetve karikatúra, paródia vagy utánzat készítésének céljára történő szabad felhasználások lehetőségével.³⁸⁹ Ennek indokolásául a (C)DSM-irányelv (70) preambulumbekzdése alapjogi kiindulópontból, elsősorban a véleményszabadságból fakadóan az alábbiakat tartalmazza:

„Az online tartalmegosztó szolgáltatók által a jogosultakkal együttműködésben hozott intézkedések nem érinthetik a szerzői jogra vonatkozó kivételek és korlátozások alkalmazását, különösen azokét, amelyek garantálják a felhasználók szabad véleménynyilvánítását. A felhasználók számára lehetővé kell tenni, hogy a felhasználók által szövegidézés, kritika, ismertetés, karikatúra, paródia vagy utánzat céljára készített tartalmat feltöltsék és hozzáférhetővé tegyék. Ez különösen fontos az Európai Unió Alapjogi Chartájában (a továbbiakban: a Charta) foglalt alapvető jogok – különösen a véleménynyilvánítás szabadsága és a művészet szabadsága –, valamint a tulajdonhoz, többek között a szellemi tulajdonhoz való jog közötti egyensúly megteremtése érdekében. E kivételeket és korlátozásokat ezért kötelezővé kell tenni annak biztosítása érdekében, hogy a felhasználók Unió-szerte egységes védelemben részesüljenek.”

Tehát a (C)DSM-irányelv bizonyos, az InfoSoc-irányelvben már ismert kivételek alkalmazását kötelezővé tette,³⁹⁰ még ha nem is teljes mértékben, csupán a nyilvánossághoz közvetítés – vagy szűkebben értelmezve a tartalmegosztó szolgáltatók által megvalósított nyilvánossághoz közvetítés – tekintetében, így a 17. cikk (7) bekezdésének kiemelt jelentősége van a paródia szempontjából. A (C)DSM-irányelv elvette annak a lehetőségét a hazai jogalkotótól, hogy mérlegelje a paródiakivétel beépítésének szükségességét, csupán azt a kérdést hagyta nyitva, hogy a szabad felhasználást teljességében ülteti át – ideértve nemcsak a paródia felhasználásának, hanem létrehozásának kérdéskörét is –, vagy pedig csak a nyilvánossághoz közvetítés tekintetében.

Ehhez kapcsolódóan értelmezési nehézséget okozhat, hogy míg a (C)DSM-irányelv 17. cikke alapvetően nem egy új vagyoni jog megteremtését célozta, hanem a meglévő nyilvánossághoz közvetítési jog értelmezésének kiterjesz-

³⁸⁹ Gerald Spindler: The liability system of Art. 17 DSMD and national implementation: contravening prohibition of general monitoring duties. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 10. (2019), 3. 369.

³⁹⁰ Quintais et alii.: Safeguarding user freedoms in implementing Article 17 of the Copyright in the Digital Single Market Directive. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 10. (2019), 3. 278.

tését,³⁹¹ addig a 17. cikk (7) bekezdésében található felhatalmazás a tartalom-megosztó szolgáltatások igénybevétele kapcsán említi csak a szabad felhasználások – közöttük a paródiakivétel – biztosításának kötelezettségét. Kérdés tehát, hogy a (C)DSM-irányelv milyen körben teszi kötelezővé a 17. cikk (7) bekezdésében felsorolt kivételek alkalmazását, ám álláspontunk szerint – mivel a tartalommosztó szolgáltatók tevékenysége nyilvánossághoz közvetítésnek tekintendő – a rendelkezés a teljes nyilvánossághoz közvetítési jog tekintetében irányadó. Ellenkező esetben a nemzeti jogalkotó – ha a kivételt az EU joga által legszűkebben megkövetelt körben kívánná átültetni – csak a tartalommosztó szolgáltatókhoz kapcsolódóan is átültethetné a szabad felhasználást, ez – tehát csak a tartalommosztó szolgáltatók általi nyilvánossághoz közvetítésre kiterjedő kivétel – ugyanakkor ellentétes lenne a 17. cikk és a nyilvánossághoz közvetítési jog közötti kapcsolatnak a fentiekben kibontott értelmezésével.

Az EUB C-201/13. Deckmyn-ügyben hozott ítélete és annak hatásai

A Deckmyn-döntés megállapításai és jelentősége

1. Az EUB a szerzői jogok területén az elmúlt öt évben hozott ítéleteiben egyre szabadabban és rugalmasabban értelmezi az uniós jogot.³⁹² Ebbe a sorba minden további nélkül beleillik a Deckmyn-ügyben³⁹³ hozott döntés is, amely a paródia uniós szerzői jogi megítélésével foglalkozik.

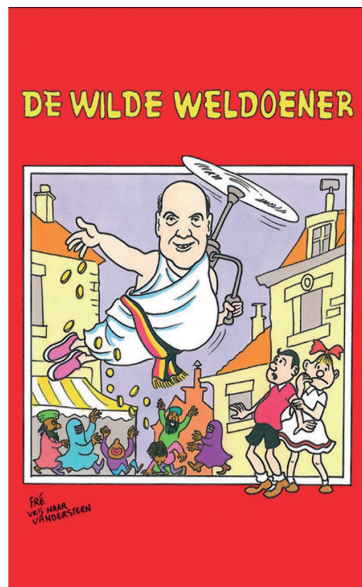
Az alapeljárás tárgyát képező jogvita tényállása szerint Johan Deckmyn, a Vlaams Belang elnevezésű politikai párt tagja egy 2011. január 9. napján tartott ünnepségen 2011. évi naptárakat osztogatott a jelenlévők között. A kérdéses naptárak borítóján Willebord Vandersteen belga képregényrajzoló egy híres és közismert alkotása, a *Suske en Wiske* (magyarul: *Bob és Bobette*) képregényfüzetek

³⁹¹ Bár az Európai Bizottságnak a 17. cikk vonatkozásában kezdeményezett konzultációja látszólag ezzel ellentétes megközelítést vázolt fel. Lásd European Commission: *Targeted consultation addressed to the participants to the stakeholder dialogue on Article 17 of the Directive on Copyright in the Digital Single Market*. 2020.

³⁹² Lásd még például a C-466/12. Svensson v. Retriever Sverige AB; a C-348/13. sz. BestWater International GmbH v. Michael Mebes; a C-160/15. GS Media BV v. Sanoma Media Netherlands BV; C-174/15. Vereniging Openbare Bibliotheken v. Vereniging Nederlands Uitgeversverbond ügyekben hozott döntéseket.

³⁹³ C-201/13. Johan Deckmyn v. Vandersteen.

De wilde Weldoener (magyarul: *A vad jótevő*) című, 1961. évi egyik számának átdolgozása szerepel.³⁹⁴ A borítón Gent város akkori polgármestere, Daniël Termont látható, amint az eredeti műhöz igen hasonló körülmények között – tógába öltözve, egy repülő alkatossággal a hátán, a háttérben hasonló kontúrú épületek előtt – pénzt szór szét burkába öltözött hölgyek vagy turbánt viselő, színes bőrű férfiak – vagyis nyilvánvalóan muszlim emberek – között,³⁹⁵ miközben fehér bőrű fiatalok az eredeti művön ábrázolt gyermekekhez ugyancsak hasonlatos megrökönyödéssel és aggodalommal figyelik tevékenységét.

1. ábra: Willebord Vandersteen eredeti képregénye (balra) és a J. Deckmyn által osztogatott naptár (jobbra)

Forrás: europeanlawblog.eu

³⁹⁴ Josef Drexler: European and international intellectual property law between proprietization and regulation: how a fundamental-rights approach can mitigate the tension. *The University of the Pacific Law Review*, 47. (2016), 2. 211.

³⁹⁵ Catherine Seville: The space needed for parody within copyright law – Reflections following Deckmyn. *National Law School of India Review*, 27. (2015). 9.

Tekintettel arra, hogy az eredeti szerző örökösei – mint a szerzői jogok jogosultjai –, a borítón dolgozó grafikus és a kiadó (mint felperesek)³⁹⁶ szerint Deckmyn úr felhasználása sérti szerzői jogukat, polgári peres eljárást indítottak a brüsszeli elsőfokú bíróság (Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel) előtt. A fellebbviteli ügyben eljáró bíróság a fentiekben kifejtett felhasználást – annak ellenére, hogy a belga nemzeti jogban van paródiakivétel – szerzői jogi jogsértésnek minősítette, és az alperest kényszerítő bírság terhe mellett annak abbahagyására kötelezte. Alperesek a döntés ellen fellebbezéssel éltek, az ügyben eljáró brüsszeli fellebbviteli bíróság (Hof van Beroep te Brussel) pedig az alábbi kérdésekkel fordult az EUB-hoz:³⁹⁷

- „1. Önálló uniós jogi fogalom-e a paródia fogalma?
2. Amennyiben igen, úgy a paródiának meg kell-e felelnie a következő feltételeknek vagy ismérveknek:
  - eredeti, sajátos jellegről (eredetiség) kell tanúskodnia;
  - mégpedig úgy, hogy a paródia észszerűen ne legyen az eredeti mű szerzőjének tulajdonítható;
  - szórakoztatásra vagy kigúnyolásra kell irányulnia, függetlenül attól, hogy az ennek során adott esetben kinyilvánított kritika az eredeti művet vagy valamely más dolgot vagy személyt érinti-e;
  - meg kell jelölni a parodizált mű forrását?
3. Meg kell-e felelnie valamely műnek további feltételeknek vagy ismérveknek is ahhoz, hogy paródiának lehessen tekinteni?”

Az azóta hatályon kívül helyezett, 1994. évi belga szerzői jogi törvény³⁹⁸ 22. § (1) bekezdés 6. pontja alapján a nyilvánosságra hozott művek tekintetében a szerző nem tiltakozhatott a műve paródiája, karikatúrája vagy utánzata ellen, amennyiben azt a jóerkölcs követelményeivel összhangban készítették. Pedro Cruz Villalón főtanácsnok az EUB-nak címzett főtanácsnoki indítványában hangsúlyozza, hogy a másodfokú bíróság kérdéseiben a nemzeti jogszabály jóerkölccsel kapcsolatos fogalmának értelmezésével, továbbá a személyhez fűződő jogoknak és a háromlépcsős tesztnek az eset megítélésében betöltött

³⁹⁶ Mezei Péter: Paródia az Európai Bíróságon. *Copyright21 – Szerzői jog a XXI. században*, 2014b. 06. 23.

³⁹⁷ Jonathan Griffiths: Fair dealing after Deckmyn – The United Kingdom’s defence for caricature, parody or pastiche. In Sam Ricketson – Megan Richardson (szerk.): *Research handbook on intellectual property in media and entertainment*. Cheltenham, Edward Elgar, 2017. 5.

³⁹⁸ De wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht.

szerepével – az arra vonatkozó hatáskör hiányában – nem foglalkozik,³⁹⁹ az EUB pedig ugyancsak ezt az utat követte, bár ez nem akadályozta meg abban, hogy a személyhez fűződő jogok tekintetében (legalább közvetetten) releváns megállapításokat csempésszen az ítéletbe [a Deckmyn-döntés személyhez fűződő jogokkal való kapcsolódási pontjairól jelen értekezés *A személyhez fűződő jogok (hiánya?) az EU-ban* című alfejezete szól részletesen].

Ennek megfelelően a későbbiekben az EUB elsősorban az InfoSoc-irányelv rendelkezéseire tekintettel válaszolt az eljáró bíróság által feltett kérdésekre. A fentiekben kifejtettek szerint az irányelv 5. cikk (3) bekezdés *k)* pontja a többszörözés és a nyilvánossághoz közvetítés – illetve annak egy speciális formája, a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétel – alól enged kivételt a karikatúra, paródia vagy utánzat céljából történő felhasználás esetében.⁴⁰⁰

Az első kérdéssel kapcsolatban az EUB – összhangban Villalón főtanácsnok álláspontjával – kifejti, hogy a paródia fogalma nincs az irányelvben tisztázva, és az irányelv nem is utal vissza a tagállami jogra, így azt „az Európai Unióban önállóan és egységesen kell értelmezni”, azt „az uniós jog önálló fogalmának kell tekinteni”,⁴⁰¹ figyelemmel az irányelv (32) preambulumbekkezdésében lefektetett célokra és elvekre,⁴⁰² úgy mint a működőképes belső piac biztosítása és a kivételek és korlátozások koherens alkalmazása.⁴⁰³ A kivételek egységes értelmezésének kötelezettségét számos korábbi döntés is megerősítette, így különösen a fentebb már hivatkozott ACI Adam-ügyben,⁴⁰⁴ továbbá a Padawan-ügyben⁴⁰⁵ és a DR & TV2 Danmark ügyben⁴⁰⁶ hozott ítéletek.

Az EUB a második és harmadik kérdéseket összevonva válaszolta meg. Eszerint a paródia pontos definícióját az InfoSoc-irányelv nem tartalmazza, így

³⁹⁹ Pedro Cruz Villalón főtanácsnoki indítványa a C-201/13. sz. ügyben. 2014. május 22. Ugyanakkor fontos hangsúlyozni, hogy egy nemzeti bírósági döntés esetében ez a szempont nem hagyható figyelmen kívül.

⁴⁰⁰ Georgios I. Zekos: Copyrights and trademarks in cyberspace: a legal and economic analysis. *Chicago–Kent Journal of Intellectual Property*, 15. (2016), 1. 341.

⁴⁰¹ Mezei Péter: Vicces kedvében van az Európai Unió Bírósága. *Copyright21 – Szerzői jog a XXI. században*, 2014c. 09. 10.

⁴⁰² Sinisa Rodin: Constitutional relevance of foreign court decisions. *The American Journal of Comparative Law*, 64. (2016), 4. 838.

⁴⁰³ Arnold–Rosati (2015) 747.

⁴⁰⁴ C-435/12. ACI Adam BV és társai v. Stichting de Thuiskopie és Stichting Onderhandelingen Thuiskopie vergoeding [30]–[31].

⁴⁰⁵ C-467/08. Padawan v. SGAE [32]–[33], [37] bekezdés.

⁴⁰⁶ C-510/10. DR & TV2 Danmark v. NCB. [33]–[37] bekezdés.

az állandó ítélkezési gyakorlatnak megfelelően azt az általános nyelvhasználatban elfogadott szokásos jelentése szerint kell értelmezni,⁴⁰⁷ tehát nem kap konkrétabb kapaszkodót a tagállami jogalkalmazó a paródia megközelítéséhez. Emellett Villalón főtanácsnok az EUB későbbi álláspontjával összhangban, indítványának 42. pontjában kifejti, hogy az ügy megítélésének szempontjából a paródia, utánzat és karikatúra fogalmainak elhatárolása indifferens is, mivel „a három fogalom túlságosan hasonló ahhoz, hogy különbséget lehessen tenni közöttük”, illetve az InfoSoc-irányelv kivétele egyébként is mindhármat lefedi.

Továbbá a paródia mint önálló uniós jogi fogalom értelmezésénél az EUB elveti a második kérdésben felvetett kritériumokat, és megállapítja, hogy a fogalom nem függ olyan jellemzőktől, mint az eredeti, sajátos – pontosabban: egyéni, eredeti – jelleg, a paródia az eredeti műre vagy másra való irányultsága vagy a forrásmegjelölés.⁴⁰⁸ Viszont két olyan sajátosságot emelt ki a döntés 33. pontja, amelyeknek az uniós jogi paródiának meg kell felelni. Ennek megfelelően a paródia 1. *egy létező szerzői művet idéz fel úgy, hogy érzékelteti az e műtől való eltéréseket*, és 2. *humort vagy gúnyt fejez ki*.⁴⁰⁹

Az EUB olvasatában, illetve a fentiekben kifejtettek alapján tehát egy paródiacélú felhasználás akkor nem jogsértő, ha 1. nem ütközik a nemzeti jogba, vagyis az adott tagállamban van paródiakivétel (itt ki kell térni arra, hogy a nemzeti jogban a paródiának teret adó kivételnek ezentúl összhangban kell lennie a döntésben lefektetettekkel, ahogy azt a későbbi német és francia példa is mutatja),⁴¹⁰ 2. megfelel a paródia mint uniós jogintézmény feltételeinek (az eredeti mű felidézése, humor vagy gúny kifejezése), és 3. megfelelő érdekegyensúlyt alakít ki az érdekelték között, és nem diszkriminatív.⁴¹¹

⁴⁰⁷ Faludi Gábor: A paródia a szerzői jogban. In Kőhidi Ákos – Keserű Barna Arnold (szerk.): *Tanulmányok a 65 éves Lenkovich Barnabás tiszteletére*. Győr–Budapest, Eötvös József Könyv-és Lapkiadó, 2015. 112.

⁴⁰⁸ Az angolszász terminológia ez utóbbi paródiafajtákat *weapon*, illetve *target parody*-ként ismeri. Lásd például Anna Spies: *Revering irreverence – A fair dealing exception for both weapon and target parodies*. *UNSW Law Journal*, 34. (2011), 3. 1123.

⁴⁰⁹ Zekos (2016) i. m. 341.

⁴¹⁰ Különös tekintettel arra, hogy az InfoSoc-irányelvben lefektetett kivételeken túlmenően, tágabban nincs lehetősége a tagállamoknak kivételt vagy korlátozást beiktatni. Lásd Bernd Justin Jütte: *The EU's trouble with mashups – From disabling to enabling a digital art form*. *Journal of Intellectual Property, Information Technology & E-Commerce Law*, 5. (2014), 3. 180.

⁴¹¹ Griffiths (2017) i. m. 5.

Ehhez az EUB még hozzáteszi, hogy a paródiának az InfoSoc-irányelv (31) preambulumbekzdésében található *megfelelő egyensúly* követelményének is eleget kell tennie. Jelen esetben ezen egyensúlyt a szerzők az InfoSoc-irányelvben – elsősorban a 2. és 3. cikkben – biztosított jogai, jogos érdekei, továbbá a véleménynyilvánítás szabadsága között kell biztosítani. Az EUB megfogalmazásában:

„[N]em vitatott, hogy a paródia egy vélemény kifejezésének megfelelő eszköze”; a kivétel alkalmazás során pedig „tisztetben kell tartania egyrészt az ezen irányelv 2. és 3. cikkében említett személyek érdekei és jogai, másrészt valamely védelemben részesülő teljesítménynek az említett 5. cikk (3) bekezdésének pontja értelmében vett paródiára vonatkozó kivételre hivatkozó felhasználójának a véleménynyilvánítás szabadságához fűződő joga közötti megfelelő egyensúlyt.”⁴¹²

Tehát az EUB elvárja, hogy a szerzői kizárólagos jog és a véleménynyilvánítás szabadsága mint a felhasználásban ütköző jogok esetében a szabad felhasználás ezen jogok kiegyensúlyozására törekedjen.⁴¹³ Ez egyébként nem új keletű gondolat az EUB gyakorlatában, számos más eset kapcsán is kitért az egyes kivételek alapjogi megalapozottságára, és az egyes jogok közötti egyensúly elérésének fontosságára.⁴¹⁴ Kérdéses ugyanakkor, hogy ezen egyensúly biztosítása hol és milyen tartalommal merül fel: Rosati álláspontja szerint az ügy konkrét körülményeihez képest az eljáró bíróság feladata,⁴¹⁵ ugyanakkor ennek eszközeit és lehetőségét álláspontunk szerint a tagállami jogalkotónak kell biztosítania. Geiger az EUB megállapítását továbbgondolva jelzi, hogy a paródiacélú felhasználások szerzői jogi elismerésének hiánya álláspontja szerint felveti a véleménynyilvánítás szabadságának sérelmét.⁴¹⁶ Ezen túlmenően egy fontos szempontra is felhívja a figyelmet: meglátása szerint az alapvető jogokkal – mint szerzői jogi

⁴¹² C-201/13. Johan Deckmyn v. Vandersteen [25], [27], [34] bekezdés.

⁴¹³ Elena Izumenko: The freedom of expression contours of copyright in the digital era: a European perspective. *Journal of World Intellectual Property*, 19. (2016), 3–4. 118.

⁴¹⁴ Lásd a C-70/10. Scarlet v. SABAM döntés [46] bekezdését; a C-360/10. SABAM v. Netlog döntés [44] bekezdését; a C-314/12. UPC Telekabel v. Constantin Film döntés [46] bekezdését; a fent hivatkozott C-145/10. Painer-döntés [134]–[135] bekezdéseit; a C-469/17. Funke Medien-döntés [67] bekezdését; a C-476/17. Pelham-döntés [32], [34] bekezdéseit és a C-516/17. Spiegel Online-döntés [42], [51], [58] és [82] bekezdéseit.

⁴¹⁵ Rosati (2015) i. m. 515–518.

⁴¹⁶ Christophe Geiger: Freedom of artistic creativity and copyright law: a compatible combination. *UC Irvine Law Review*, 8. (2018b), 3. 428.

szempontból külső tényezőkkel, externáliákkal – való ütköztetés a kontinentális jogrendszerekben a kreatív, transzformatív felhasználások elismerésének legfontosabb módja,⁴¹⁷ tehát ennek az érdekütköztetésnek szerzői jogi szempontból kiemelt jelentőségű hozzáadott értéke van.

Am a szerzői kizárólagos jog korlátozásának nyilvánvalóan határt kell szabni, és erre az EUB is próbál – az ügy körülményeihez igazodóan – reagálni, amikor kimondja, hogy a felhasználás nem sértheti a hátrányos megkülönböztetés tilalmának elvét,⁴¹⁸ tehát nem lehet diszkriminatív.⁴¹⁹ Bár az EUB nyitva hagyja azt a kérdést, hogy mi képezheti még a kivétel alkalmazásának korlátját, álláspontunk szerint a válasz a szerzői személyhez fűződő jogok, különösen az integritáshoz való jog és a véleménynyilvánítás szabadságának általános korlátai⁴²⁰ környékén keresendők [részletesen lásd jelen értekezés *A személyhez fűződő jogok (hiánya?) az EU-ban* című alfejezetét].

2. Az EUB Deckmyn-ügyben hozott döntését támogató és kritizáló hangok egyaránt követték. A European Copyright Society tagjai közzétett véleményükben kifejtik, hogy álláspontjuk szerint szükség van a kivételek és korlátozások teljes harmonizációjára, és üdvözlrik a Bíróság célhoz kötött és nem szűk értelmezését a döntés meghozatala során, továbbá kiemelik, hogy a háromlépcsős teszt alternatív, megengedőbb értelmezést igényel a kivételek megítélése során.⁴²¹ Az EUB egyébként több megelőző eset kapcsán, így a Premier League-⁴²² és az Ulmer-⁴²³ ügyekben is kiállt a kivételek tágabb, rugalmasabb értelmezése mellett. Faludi ugyanakkor hangsúlyozza, hogy az átvétel mennyisége fontos szempont a szerzői jogi paródia megítélésénél, ugyanis a parodistának eleget kell átvennie a műből ahhoz, hogy azt felidézze, de csak annyit szabad az eredeti műből meríteni, amennyi a felidézéshez feltétlenül szükséges.⁴²⁴ Mezei állás-

⁴¹⁷ Geiger (2018b) i. m. 418.

⁴¹⁸ Rosati (2019) i. m. 132.

⁴¹⁹ Brown et alii: *Contemporary intellectual property – Law and policy*. Oxford, Oxford University Press, 2019. 187.

⁴²⁰ Jacques et alii: An empirical study of the use of automated anti-piracy systems and their consequences for cultural diversity. *SCRIPTed: A Journal of Law, Technology and Society*, 15. (2018), 2. 290. Lásd továbbá például Koltay András: A gyűlöletbeszéd korlátozásának elméleti szempontjai. *Iustum Aequum Salutare*, 7. (2011), 3.

⁴²¹ European Copyright Society: *Opinion on The Judgment of the CJEU in Case C-201/13 Deckmyn*. 2014a. 2–4.

⁴²² C-403/08. és C-429/08. egyesített ügyek: Football Association Premier League Ltd v. QC Leisure.

⁴²³ C-117/13. Technische Universität Darmstadt v. Eugen Ulmer KG.

⁴²⁴ Faludi (2015) i. m. 97, 115.

pontja szerint a paródia fogalmát nem az uniós értelmezés hangsúlyozásával lenne szükséges megközelíteni, hanem az irányelvnek a definícióval kapcsolatos hallgatását kellene úgy tekinteni, hogy a tagállamok autonóm megközelítése körébe utalja azt.⁴²⁵ Az EUB egyébként tekintettel arra, hogy a szerzői jogi védelem feltételei nincsenek harmonizálva, nem nevesítette külön feltételként az átdolgozott mű szempontjából az egyéni, eredeti jelleg meglétét, ez persze a magyar és jellemzően a külföldi szerzői jogi dogmatikából kiindulva kézenfekvő.

A Deckmyn-döntés hatásai a nemzeti gyakorlatokra

A Deckmyn-ügyben hozott döntés után három évet kellett várni, hogy annak a tagállami joggyakorlatra gyakorolt hatását egy tagállami ítéleten keresztül figyelhessük meg.

Németország. A német Szövetségi Legfelsőbb Bíróság (Bundesgerichtshof, BGH) 2016. július 28. napján a *fett getrimmt* ügyben meghozott ítélete⁴²⁶ számos ponton érinti az EUB által a paródia kapcsán kifejtetteket, és azoknak a tagállami jogban való alkalmazhatóságát. Az eset történeti tényállása szerint a *Promis auf fett getrimmt* elnevezésű, a BZ News online portál által meghirdetett versenyre⁴²⁷ olyan pályaművek megalkotását és feltöltését várták, amelyeken hírességek fényképeit kövérítik meg digitális képalkotás segítségével. Az egyik nevezett pályaművel – amelyen Bettina Zimmermann színésznő látható – kapcsolatban az eredeti mű szerzője peres eljárást kezdeményezett,⁴²⁸ mivel álláspontja szerint művének engedély és díjfizetés nélküli felhasználása sértette szerzői jogait.

⁴²⁵ Mezei Péter: Paródia az Európai Bíróságon. In Homoki-Nagy Mária – Hajdú József (szerk.): *Ünnepi kötet Dr. Czucz Ottó egyetemi tanár 70. születésnapjára*. Szeged, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2016. 469–475.

⁴²⁶ BGH, I ZR 9/15, 2016.

⁴²⁷ Jan Bernd Nordemann – Viktoria Kraetzig: The German Bundesgerichtshof changes its concept of parody following CJEU Deckmyn v. Vrijheidsfonds/Vandersteen. *Kluwer Copyright Blog*, 2016. 11. 03.

⁴²⁸ Eleonora Rosati: Parody and free use in Germany: Federal Court of Justice decides first parody case after Deckmyn. *The IPKat*, 2016. 09. 06.

2. ábra: A Promis auf fett getrimmt versenyre benyújtott pályamunka (jobbra) és az eredeti fénykép (balra)

Forrás: ipkitten.blogspot.com

A Deckmyn-döntés fényében különösen jelentőségteljes kérdés volt, hogy a BGH a német általános szabad felhasználási eset (*frei Benutzung*) paródiával kapcsolatos korábbi értelmezéséhez fog ragaszkodni, vagy átemeli az EUB által kidolgozott tételeket.

A BGH döntésében kimondta,⁴²⁹ hogy annak ellenére, hogy a szabad felhasználás számos más felhasználási esetkör is lefed, és a német jogtudomány azt sokkal inkább a szerzői jog belső korlátjának tartja, nem pedig egy egyszerű kivételnek a védelem alól, a német szerzői jogi törvény⁴³⁰ 24. cikkét – amely egy általános szabad felhasználási esetet tartalmaz – ettől függetlenül paródiakivételként kell kezelni,⁴³¹ és ezáltal az uniós jogot is megfelelően alkalmazandónak tekinti. A BGH ennek megfelelően elvetette a korábbi, kialakult gyakorlatát, és a saját paródiakivételét a Deckmyn-esetben meghatározott irányvonalak⁴³² mentén értelmezte.⁴³³ Így a paródiacélú átdolgozásnak már nem kell önmagában szerzői jogi védelmet élvező művet létrehoznia,⁴³⁴ illetve elhagyta az eredeti

⁴²⁹ Ujhelyi Dávid: Paródiával kapcsolatos döntés született Németországban. *Copyright21 – Szerzői jog a XXI. században*, 2016. 09. 07.

⁴³⁰ Urheberrechtsgesetz vom 9. September 1965 (BGBl. I S. 1273) (UrhG.).

⁴³¹ Lásd még Bruce Rich – Benjamin E. Marks (szerk.): *The Media and Entertainment Law Review*. London, Law Business Research Ltd., 2019. 57.

⁴³² Andreea Seucan: The concept of parody. *Juridical Tribune*, 5. (2015), 1. 103.

⁴³³ Henrike Maier: *Remixe auf Hostingplattformen – Eine urheberrechtliche Untersuchung filmischer Remixe zwischen grundrechtsrelevanten Schranken und Inhaltfiltern*. Heidelberg, Mohr Siebeck GmbH, 2018. 47.

⁴³⁴ Daniël Jongsma: AG Szpunar on copyright's relation to fundamental rights: one step forward and two steps back? *IPRinfo*, (2019), 1. 4.

műre való irányultsággal és az eredeti mű üzenetének eltorzításával kapcsolatos követelményeket is.

A BGH kitért még az érdekek egyensúlyozásának követelményére is. Így egyrészt a szerző bíróság előtt érvényesíteni kívánt igénye és egyébként érdekei mellett szól, hogy a paródia az eredeti mű eltorzításával jött létre – és itt már bizony a személyhez fűződő jogokat is szem előtt kell tartani. Továbbá a szerzőnek jogos érdeke fűződik ahhoz, hogy az esetleges személyiségi jogi jogsértéssel őt ne hozzák kapcsolatba – értve itt a fényképen szereplő színészről személyiségi jogait –, illetve releváns még, hogy a parodizáló nem közvetlenül az eredeti művel kapcsolatban fogalmazott meg kritikát. Ugyanakkor a parodista véleménynyilvánításhoz fűződő jogát⁴³⁵ szintén szükséges szem előtt tartani, továbbá azt is, hogy a szerzői jog nem lehet a politikai korrektségből fakadó cenzúra eszköze a jogosultak kezében.⁴³⁶

A BGH végül a felhasználás jogszerűségének kérdésében nem foglalt állást, hanem új eljárásra utasította az ügyben korábban eljáró bíróságot, amely bíróság a felhasználást – ezek szerint hibásan – a paródiával kapcsolatos régi joggyakorlat alapján ítélte meg. Így ha az ügy végére nem is került pont, a BGH megállapítása, miszerint a Deckmyn-döntésben kidolgozott, a paródiakivételekkel kapcsolatos értelmezési irányt⁴³⁷ a nemzeti, tagállami jogokban is alkalmazni kell,⁴³⁸ még akkor is, ha az jelentős mértékben ellentétes a korábbi bírói gyakorlattal.⁴³⁹

Franciaország. A francia bíróságok előtt ugyancsak felmerült a paródiakivétel alkalmazásának kérdése a Bauret v. Koons ügyben.⁴⁴⁰ Jean-François Bauret 1970-ben készített egy fotóművészeti alkotást (*Enfants*, vagyis *Gyerme-*

⁴³⁵ Lásd még Andromachi Kampantai: Trademark parody: limit to the concept of dilution or inherent right of the public? *UK Law Students Review*, 3. (2015), 1. 52.

⁴³⁶ Lásd a BGH döntésének 37. bekezdését.

⁴³⁷ European Copyright Society: *Limitations and exceptions as key elements of the legal framework for copyright in the European Union – Opinion on The Judgment of the CJEU in Case C-201/13 Deckmyn*. 2014b. 2–3.

⁴³⁸ Henrike Maier: German Federal Court of Justice rules on parody and free use. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 12. (2017), 1. 17.

⁴³⁹ Vö. Frédéric Döhl: Zum drohenden Pastiche-Begriff im Kontext der freien Benutzung nach § 24 Abs. 1 UrhG. *UFITA – Archiv für Medienrecht und Medienwissenschaft*, (2019), 1. 26.

⁴⁴⁰ Elsőfokú döntés: Bauret v. Koons, Tribunal de Grande Instance de Paris, No. 15-01086, 09/03/2017. Másodfokú döntés: Bauret v. Koons. Cour d'Appel de Paris, No. 17/09695, 17/12/2019.

kek címmel), amelyen két kisgyermek, egy fiú és egy lány áll egymás mellett, egymást átkarolva, illetve egymás kezét fogva. A fényképet 1975-től képeslap formájában is meg lehetett venni. 1988-ban az Egyesült Államokból származó Jeff Koons a fénykép alapulvételével négy azonos szobrot készített a *Banalitás* sorozatának részeként, amelyeknek egységesen a *Naked*, vagyis *Meztelenül* nevet adta. A szobrok Bauret fényképétől csak minimálisan térnek el, a gyermekek bár átkarolják egymást, de a kisfiú szabad kezével egy virágot nyújt át a kislánynak, illetve a szobrok egy színes, virágokkal borított alapzaton állnak.⁴⁴¹

3. ábra: Bauret fényképe (balra) és a Koons által készített szobrok egy példánya (jobbra)

Forrás: baylos.com

⁴⁴¹ Mark Edward Blankenship: Prince & the revolution of transformative use: observing “New Portraits” alongside the potential specter of appropriation art’s past. *Kentucky Law Journal*, 107. (2018). 2.

2014-ben Bauret özvegye – a szerzői jogok gyakorlója – tudomást szerzett a szobrok létezéséről, amelyeket a párizsi Pompidou Központban szerettek volna kiállítani. Erre végül nem került sor, ugyanakkor a rendezvényhez készült szórólapokon a művek szerepeltek.⁴⁴²

Koons arra hivatkozott a peres eljárások során, hogy bár valóban Bauret fényképét vette alapul, a két alkotás között szignifikáns eltérések vannak: a fénykép a gyermeki ártatlanságot szimbolizálja, míg a szobrok Ádám és Éva történetére utalnak vissza, de számos más, látható eltérés is van, a művek dimenziói, méretei, a színek használata vagy akár a kompozíció. Ezen érvelés a bíróságok előtt nem állt meg, ugyanakkor az EUB gyakorlatára⁴⁴³ figyelemmel a szerző kizárólagos jogának és a véleménynyilvánítás szabadságából⁴⁴⁴ fakadó⁴⁴⁵ művészi önkifejezés szabadságának ütközése, e jogok közötti mérlegelés komoly szempont volt a döntéshozatal során. Ezenfelül Koons az eljárások során hivatkozott arra is, hogy alkotása akár paródiának is tekinthető. Ezen a ponton az eljáró bíróságok – a szabad felhasználással kapcsolatos korábbi, a bírói gyakorlatban kialakult szempontokat figyelmen kívül hagyva – a Deckmyn-döntésben lefektetett szempontrendszeret vették alapul, vagyis azt vizsgálták, hogy a felhasználás felidézte-e az eredeti művet, illetve humort vagy gúnyt fejez-e ki.⁴⁴⁶

Mindkét bírói fórum végül azonos álláspontra jutott: a Koons által megvalósított magatartás nem teljesítette a paródiacélú felhasználásokkal szemben elvárt feltételeket, így a felhasználást jogsértőnek kell tekinteni.⁴⁴⁷

Kanada. A Deckmyn-döntés jelentőségét mutatja, hogy megállapításai – talán kicsit meglepő módon – nem csupán a tagállami gyakorlatban jelentek meg,

⁴⁴² Eleonora Rosati: Paris Court of Appeal confirms that Koons's 'Naked' sculpture infringes copyright in 'Enfants' photograph, rejecting freedom of the arts and parody defences. *IPKat Blog*, 2019b. 12. 23.

⁴⁴³ A fent már hivatkozott C-516/17. Spiegel Online GmbH v. Volker Beck; C-469/17. Funke Medien GmbH v. Bundesrepublik Deutschland és C-476/17. Pelham GmbH és társai v. Ralf Hütter és Florian Schneider-Esleben döntések megállapításait vették figyelembe a bíróságok.

⁴⁴⁴ Lásd még Szabó Sarolta: Alapvető jogok védelme és az Európai Unió nemzetközi magánjoga. *Iustum Aequum Salutare*, 10. (2014), 2.

⁴⁴⁵ Sabine Jacques: *The parody exception in copyright law*. Oxford, Oxford University Press, 2019. 154.

⁴⁴⁶ Christophe Geiger: "Fair Use" through fundamental rights in Europe, when freedom of artistic expression allows creative appropriations and opens up statutory copyright limitations. *Center for International Intellectual Property Studies Research Paper Series*, (2018a), 9. 24.

⁴⁴⁷ Giancarlo Frosio: *Reconciling copyright with cumulative creativity: the third paradigm*. Cheltenham, Edward Elgar Publishing, 2018b. 969. lj. és Rosati (2019b) i. m.

hanem Európán kívül, egészen pontosan az egyébként angolszász jogrendszerű, ráadásul bizonyos mértékig az Egyesült Államok joggyakorlatának hatása alatt lévő Kanadában is átvették azokat. A *United Airlines v. Jeremy Cooperstock* ügy⁴⁴⁸ – a szerzői jogi kérdések esetében rendhagyó módon – egy fogyasztóvédelmi problémából indult ki: Jeremy Cooperstocknak 1997-ben negatív tapasztalatai voltak a United Airlines légitársasággal, erre való reakcióként pedig 1998-ban létrehozta az *Untied.com* honlapot (amelynek elnevezése egy lefordíthatatlan szóvicc a cég nevével), ahol kezdetben csak a Uniteddel, később pedig más légitársaságokkal és alkalmazottaikkal kapcsolatos információkat, kritikákat és panaszokat gyűjtött össze. 2011-től Cooperstock a honlap külső megjelenítését egyre inkább a United hivatalos oldalához kezdte igazítani, 2012-ben már megtévesztő volt a hasonlóság a két honlap között. A United számos felszólítást követően 2015-ben polgári peres eljárást indított Cooperstock ellen.⁴⁴⁹

4. ábra: A United védjegye (fent) és az Untied.com által használt logó (lent)

Forrás: ipkitten.blogspot.com

Az ügy azért is számíthatott kiemelt érdeklődésre, mivel egyben az első megmérettetése is volt a 2012-ben hatályba lépett kanadai paródiakivételnek.⁴⁵⁰ Az eljárás során Cooperstock többek között arra hivatkozott, hogy az általa megvalósított felhasználás a paródiacélú felhasználásokat elismerő *fair dealing* esetköre alá tartozik, így nem valósít meg jogsértést. A Québeci Legfelsőbb Bíróság (*Superior Court of Québec, SCQ*) egyrésztől – az EUB megállapításaihoz hasonlóan – jelezte, hogy mivel a konkrét esetben a véleménynyilvánítás szabadsága és a szerzői kizárólagos jogok ütközhetnek,⁴⁵¹ ezért szükséges a jogosultak és a felhasználók jogos érdekei közötti egyensúly követelményére is figyelemmel

⁴⁴⁸ *United Airlines v. Jeremy Cooperstock* (2017 FC 616).

⁴⁴⁹ Cynthia Rowden – Tamara Céline Winegust: *Untied tied up... United Airlines takes aim at complaint website* (Part I). *Bereskin & Parr*, 2017. 09. 01.

⁴⁵⁰ Lásd még jelen értekezés *Ahol (majdnem) minden vicc tárgya lehet – az Egyesült Államok című* alfejezetét.

⁴⁵¹ Florian Martin-Bariteau: The idea of property in intellectual property. *U.B.C. Law Review*, 52. (2019), 3. 896.

lenni.⁴⁵² Közvetlenül a paródiával összefüggésben – az angolszász jogrendszerben szokatlan módon⁴⁵³ – az SCQ jelzi, hogy az EUB Deckmyn-döntésében lefektetett megközelítés álláspontja szerint megfelel a kanadai jogalkotói szándéknak is,⁴⁵⁴ ebből fakadóan pedig csak azt szükséges vizsgálni, hogy a felhasználás felidézte-e az eredeti művet, illetve humort vagy gúnyt fejezett-e ki.

Az SCQ végül úgy határozott,⁴⁵⁵ hogy mivel a felhasználás célja elsősorban a hírnévrontás, nem pedig a nevetetés volt, a Cooperstock által megvalósított magatartás nem felel meg a *fair dealing* követelményeinek,⁴⁵⁶ jogsértőnek minősül.⁴⁵⁷

Részkonklúzió

Ahogy láhattuk, annak ellenére, hogy a szerzői jogi harmonizáció viszonylag későn és töredékesen indult meg az EU-ban,⁴⁵⁸ az elmúlt években az átfogó és egyensúlyi helyzetet kereső jogalkotásra helyeződött a hangsúly, ennek keretében nemcsak a vagyoni jogok tartalmának pontosítására, hanem a kivételek frissítésére is sor került a digitális fejlődésre adott reakciók keretében.

A paródiakivétel az InfoSoc-irányelvben opcionális szabad felhasználási esetként jelent meg 2001-ben, a 2013-as Deckmyn-döntés meghozatalát követően pedig 2019-ben, a (C)DSM-irányelv 17. cikk (7) bekezdésének köszönhetően a nyilvánossághoz közvetítés tekintetében kötelező kivétellé lépett elő.

⁴⁵² Carys J. Craig: Globalizing user rights-talk: on copyright limits and rhetorical risks. *American University International Law Review*, 33. (2017), 1. 52.

⁴⁵³ Sabine Jacques: First application of the Canadian parody exception. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 12. (2017), 11. 896.

⁴⁵⁴ Amy Lai: The natural right to parody: assessing the (potential) parody/satire dichotomies in American and Canadian copyright laws. *Windsor Yearbook of Access to Justice*, 35. (2018), 1. 94.

⁴⁵⁵ Az elsőfokú döntésről lásd Ujhelyi Dávid: A Kanadai Szövetségi Bíróság átvette a Deckmyn-döntés paródiafogalmát. *Copyright21 – Szerzői jog a XXI. században*, 2017a. 07. 07.

⁴⁵⁶ Az esetnek nyilvánvaló védjegyjogi kapcsolódása is volt, a megjelölés hasznosítását ugyancsak jogsértőnek találta az SCQ.

⁴⁵⁷ *United Airlines v. Jeremy Cooperstock* (2017 FC 616). 3.

⁴⁵⁸ Tattay Levente: *Versenyképesség és szellemi alkotások az Európai Unióban*. Budapest, Wolters Kluwer, 2017a. 4.5. alfejezet.

A Deckmyn-ügyben hozott ítélet az EUB döntései között több szempontból is kiemelt jelentőségűnek tekinthető. Egyrészről az EUB a paródia értelmezését viszonylag rugalmas szűrőn keresztül végezte el,⁴⁵⁹ ami során kifejezetten tágan hagyta a kivétel alá sorolható felhasználások körét. Álláspontunk szerint ez helyes megközelítés volt, egyúttal összhangban van a felhasználás nemzetközi elfogadottságával⁴⁶⁰ és számos jogirodalmi állásponttal is.

Másrészről kiemelendő, hogy mind az EUB, mind a döntést alapul vevő tagállamok komoly figyelmet fordítottak a paródiának a véleményszabadság körében betöltött szerepére, illetve az ütköző jogok közötti egyensúly⁴⁶¹ megfelelő biztosítására.

Továbbá szükséges hangsúlyozni, hogy az EUB gyakorlata alapján az uniós jogforrásokban kötelező jelleggel rögzített kivételek és korlátozások értelmezése tekintetében az uniós jog élvez elsőbbséget,⁴⁶² abból a célból, hogy alkalmazásuk a belső piacon egységes legyen, tehát ezen rendelkezések tagállami módosítására elvileg nincs lehetőség. A német, francia és kanadai példából egyértelműnek tűnik, hogy az uniós jog elsőbbségét a tagállamok a már meglévő kivételek alkalmazása során tiszteletben tartották, egyúttal az EUB által kimunkált feltételrendszert – akár saját korábbi gyakorlatukkal szemben is – megfelelően alkalmazták.

A hazai jogalkotó a fentiekből fakadóan egészen egyedi helyzetbe került: egyik oldalról a Deckmyn-döntés és az azt követő tagállami gyakorlat egyértelmű iránymutatást adott részére a kivétel terjedelme és feltételei tekintetében. Másik oldalról pedig azzal, hogy a (C)DSM-irányelv – ha csak részben is – kötelezővé tette a kivétel alkalmazását, a szabad felhasználás átültetése mérlegelésének lehetőségét – ugyancsak részben – kivette a nemzeti jogalkotó kezéből, csak azt a döntési pozíciót meghagyva, hogy a nyilvánossághoz közvetítésre tekintettel vagy teljességében kíván-e élni a kivétellel kapcsolatos felhatalmazással.

⁴⁵⁹ Raquel Xalabarder: The role of the CJEU in harmonizing EU copyright law. *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 47. (2016). 638.

⁴⁶⁰ Lásd jelen értekezés *Paródia az egyes jogrendszerekben* című fejezetét.

⁴⁶¹ Lásd még Pogácsás Anett: Érték és szabadság. *Iustum Aequum Salutare*, 12. (2016), 1. 73.

⁴⁶² Lásd a fent hivatkozott C-510/10. DR & TV2 Danmark v. NCB döntés [36] bekezdését.

Álláspontunk szerint – tekintettel arra, hogy a klaudikáló kivétel a megfelelő felhatalmazás, mentesítés hiányában érdemben alkalmatlan lenne a paródiacélú felhasználások elismerésére, a szerzői jog és a véleménynyilvánítás szabadsága közötti mérlegelés lehetőségének biztosítására⁴⁶³ – kérdésesen felül áll, hogy csak az InfoSoc-irányelvben megadott teljes felhatalmazás kihasználásával valósulhat meg a paródiakivételnek az Sztj.-be való, megfelelő integrációja.

⁴⁶³ Jacques et alii (2018) i. m. 283–284.

Paródia az egyes nemzeti jogrendszerekben

Ahhoz, hogy magabiztos választ lehessen adni a jelen értekezés által felvetett kérdésekre, jó kiindulópontot adhat annak ismerete, hogy egyrésről a környező európai országokban, másrésről pedig az angolszász jogrendszeren alapuló, kiterjedtebb gyakorlattal rendelkező országokban elismerik-e a paródiacélú felhasználásokat saját nemzeti jogszabályaikban, és ha igen, milyen formában, milyen követelmények, feltételek között.

Paródia a kontinentális Európában

Európa – ellentétben az angolszász országokkal – igencsak színes képet mutat a szerzői jogi paródiák viszonylatában, bár az alaposabb vizsgálat eredményeként egyértelműen megállapítható, hogy összességében mégis egy irányba mutató szabályozásoknak lehetünk tanúi. Guido Westkamp az InfoSoc-irányelv átültetésével kapcsolatban készült tanulmányában⁴⁶⁴ öt, egymástól jól elhatárolható kategóriába osztja az EU akkori tagállamait az irányelv 5. cikk (3) bekezdés k) pontjában található kivétel átültetésének szempontjából.

Ennek megfelelően vannak országok, amelyek

1. kifejezett paródiakivétellel rendelkeznek – mint Franciaország vagy Litvánia;
2. ugyan jogszabályi szinten nem nevesítenek paródiakivételt, de a bírói gyakorlatukban kifejezetten megengedők az ilyen típusú felhasználásokkal szemben – így tipikusan a skandináv országok;
3. olyan általános jellegű kivétellel, szabad felhasználási esettel rendelkeznek, amely ugyan nem, vagy nem kifejezetten nevesíti a paródiát, de a felhasználás oda beilleszthető – mint Németország;

⁴⁶⁴ Guido Westkamp: *The implementation of Directive 2001/29/EC in the member states*. London, Queen Mary Intellectual Property Research Institute, 2007.

4. egy másik nevesített szabad felhasználási eset körében ismerik el – mint Olaszország;
5. általános jelleggel nem ismerik el a paródiacélú felhasználásokat – mint például Magyarország.⁴⁶⁵

A jelen értekezést megalapozó kutatás ugyanakkor a Westkamp által 2007. évben leírtakhoz képest – valószínűleg az azóta bekövetkezett változások okán – több eltérésre mutatott rá az európai kontinens országai viszonylatában. Így a fentiekben kifejtettektől részben eltérve, részben pedig visszautalva jelen fejezet három csoportot különböztet meg a paródia megengedettsége szempontjából, az alábbiak szerint. Vannak országok, amelyek

1. kifejezett paródiakivétellel rendelkeznek – mindösszesen 19;
2. a paródiacélú felhasználásokkal kapcsolatban ugyan nem tartalmaznak szabad felhasználási esetkört, de egyéb, jól azonosítható módon⁴⁶⁶ – alapjogi szinten, más szabad felhasználási eset vagy a bírói gyakorlat útján – egyértelműen elismerik azt – mint Olaszország vagy a skandináv országok;
3. nem nevesítenek semmilyen védelmet sem jogszabályaikban, sem egyéb módon a paródiacélú felhasználások számára.⁴⁶⁷

⁴⁶⁵ Westkamp (2007) i. m. 45; Mezei (2016) i. m. 471.

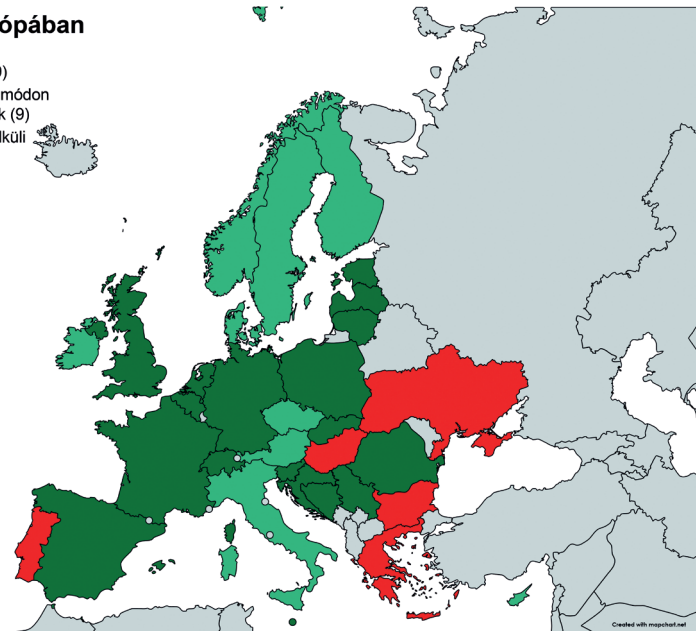
⁴⁶⁶ Az egyébként vita tárgyát képezheti, hogy Magyarország esetleg ezen második kategóriába sorolható-e. A magyar megközelítés részletes vizsgálata fényében – lásd lent – ugyanakkor nem tűnik helyénvalónak hazánkat azon országok közé sorolni, amelyek egyértelműen, jól azonosítható módon elismernék a paródiacélú felhasználásokat.

⁴⁶⁷ Hasonló csoportosítás található a CopyrightExceptions.eu honlapon.

Ezen csoportosítást az alábbi ábra szemlélteti:

Paródia Európában

- Kifejezett paródiakivétel (19)
- A paródiát egyéb módon elismerő országok (9)
- Paródiakivétel nélküli országok (5)

5. ábra: Paródia Európában

Forrás: a szerző

Paródiakivétellel rendelkező országok

Az első csoportba tartoznak tehát azon államok – ide nem értve az Egyesült Királyság megoldását, amelyet külön alfejezetben, a többi angolszász országgal egyetemben mutatok be –, amelyek valamilyen formában rendelkeznek paródiakivétellel. A *spanyol* szellemi alkotásokról szóló törvény⁴⁶⁸ 39. cikke ennek

⁴⁶⁸ Ley N° 21/2014, de 4 de noviembre, por la que se modifica el texto refundido de la Ley de Propiedad Intelectual aprobado por Real Decreto Legislativo 1/1996, de 12 de abril, y la Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil.

megfelelően kifejezetten rendelkezik a paródiacélú felhasználásokról.⁴⁶⁹ Ennek értelmében a paródia nem minősül engedélyköteles feldolgozásnak – és így nem jogsértő –, ha az eredeti művel össze nem téveszthető, és az eredeti mű vagy annak szerzője viszonylatában kárt nem okoz. A spanyol szabályozás tehát az összetéveszthetőség és az okozott kár talaján igyekszik megítélni ezen felhasználásokat, ám maga a jogszabály további követelményt nem támaszt, és a bíróságok ezen feltételeket is rugalmasan értékelik.⁴⁷⁰ Emellett még fontos kiemelni, hogy a 39. cikk alapvetően átdolgozásként tekint a paródiára, tehát csak abban az esetben alkalmazható, amennyiben egy védett szerzői mű felhasználásával új szerzői mű jön létre.

Franciaországban a szellemi alkotásokkal foglalkozó törvény⁴⁷¹ L122-5. cikkének 4. pontjában található a paródiakivétel.⁴⁷² Ez alapján a már nyilvánosságra hozott művek tekintetében a szerző nem tilthatja meg a paródia-, utáncolat- és karikatúracélú felhasználást, amennyiben az az egyes műfajokra vonatkozó szabályok betartásával történik. Maga a szabály az Sztj. szabad felhasználásokat nevesítő részéhez igen hasonlóan épül fel. A jogsértés elkerülésének csupán annyi előfeltétele van, hogy a művet a szerző előzetesen nyilvánosságra hozza, és a felhasználás a paródia, az utáncolat és a karikatúra műfaji sajátosságait⁴⁷³ megtartsa, ám a jogszabály ez utóbbi követelménnyel kapcsolatban közelebbi kapaszkodót nem ad, emiatt pedig az egyik leginkább rugalmas⁴⁷⁴ nyitott végű szabad felhasználási eset a megvizsgált országok szabályozásai között.

⁴⁶⁹ Artículo 39. „No será considerada transformación que exija consentimiento del autor la parodia de la obra divulgada, mientras no implique riesgo de confusión con la misma ni se infiera un daño a la obra original o a su autor.” Article 39. „The parody of the work made available to the public shall not be deemed a transformation that requires the author’s consent, provided that it involves no risk of confusion with that work and does no harm to the original work or the author thereof.”

⁴⁷⁰ Ana Romalho: Parody in trademarks and copyright – Has humour gone too far? *Cambridge Student Law Review*, 58. (2009), 5. 68.

⁴⁷¹ Code de la propriété intellectuelle (version consolidée au 25 avril 2016).

⁴⁷² Article L122-5 „Lorsque l’oeuvre a été divulguée, l’auteur ne peut interdire: 4° La parodie, le pastiche et la caricature, compte tenu des lois du genre.” Article L122-5 „Once a work has been disclosed, the author may not prohibit: 4°. parody, pastiche and caricature, observing the rules of the genre.”

⁴⁷³ Hugenholtz–Senftleben (2012) i. m. 7.

⁴⁷⁴ Darren Meale – Paul England: Barry Trotter and the infringement of copyright – Parody rules in the UK. *Managing Intellectual Property*, 178. (2008), 34. 36.

A svájci szerzői jogi törvény⁴⁷⁵ 11. cikke az átdolgozás jogát a mű integritásához fűződő jog kapcsán, tehát nem önálló szabad felhasználási esetként, hanem a személyiségi jog megsértése alóli kivételként szabályozza. A rendelkezés harmadik bekezdése⁴⁷⁶ lakonikusan fogalmazza meg, hogy megengedett a szerzői művek felhasználása paródia vagy más hasonló művek létrehozatalának céljára. Különösen érdekes az integritás joga alá való pozicionálás mellett, hogy a jogszabály nem a karikatúra és utánzat nevesítésével enged lehetőséget a felhasználásra, hanem „a paródia és más hasonló művek” (*Parodien oder mit ihnen vergleichbaren Abwandlungen*) fordulattal élve lényegében nyitva hagyja a jogszerű átdolgozások körét.⁴⁷⁷

A Deckmyn-ügy által is érintett *Belgium* szellemi alkotásokról szóló törvénye⁴⁷⁸ XI.190. cikkének 10. pontja a francia szabályozáshoz hasonló formában foglalkozik⁴⁷⁹ a paródiával.⁴⁸⁰ Ennek keretében a jogszerűen nyilvánosságra hozott művek tekintetében a szerző nem tilthatja meg a paródia-, utánzat- vagy karikatúracélú felhasználásokat, amennyiben azok a tisztességes gyakorlat követelményeinek megtartásával valósulnak meg. A szabályozás jelentős része – gondolva itt a nyilvánosságra hozatal és az ahhoz kapcsolt egy további feltétel követelményeire – részben összhangban van a francia jogszabály által a jogszerű felhasználással szemben támasztott elvárásaival, ugyanakkor a „tisztességes

⁴⁷⁵ Bundesgesetz vom 9. Oktober 1992 über das Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (stand am 1. Januar 2011).

⁴⁷⁶ Art. 11³ „Zulässig ist die Verwendung bestehender Werke zur Schaffung von Parodien oder mit ihnen vergleichbaren Abwandlungen des Werks.” Art. 11³ „It is permissible to use existing works for the creation of parodies or other comparable variations on the work.”

⁴⁷⁷ Estelle Derclaye (szerk.): *Research handbook on the future of EU copyright*. Cheltenham, Edward Elgar, 2009. 310.

⁴⁷⁸ Loi du 19 avril 2014 portant insertion du Livre XI, 'Propriété intellectuelle' dans le Code de droit économique, et portant insertion des dispositions propres au Livre XI dans les Livres I, XV et XVII du même Code.

⁴⁷⁹ Paul C. Torremas (szerk.): *Copyright and human rights – Freedom of expression, intellectual property, privacy*. Kluwer Law International, 2004. 55.

⁴⁸⁰ Art. XI.190. „Lorsque l'œuvre a été licitement publiée, l'auteur ne peut interdire: 10° la caricature, la parodie ou la pastiche, compte tenu des usages honnêtes; [...]” Art. XI.190. „Once a work has been lawfully published, its author may not prohibit: 10° caricature, parody and pastiche, observing fair practice; [...]”

gyakorlat” fordulat talán még a műfaji sajátosságok megtartásának követelményénél is képlékenyebb.⁴⁸¹

*Luxemburg szerzői jogi törvényének*⁴⁸² 10. cikk 6. pontja ugyancsak kifejezett paródiakivételt tartalmaz.⁴⁸³ A rendelkezés szerint a szerző nem tilthatja meg a nyilvánosságra hozott mű felhasználását, amennyiben az olyan paródia, utánzat vagy karikatúra, amely gúnyolni hivatott az eredeti művet, feltéve, hogy az megfelel a műfajok tisztességes gyakorlatának, értve ez alatt különösen, hogy csupán a kifigurázáshoz feltétlenül szükséges elemeket veszi át, és nem becsmérli az eredeti művet. Ezen szabályozás egyrésztől rendelkezik a francia és a belga paródiakivételben található feltételekkel – mintegy egyesítve azokat –, de ezen túlmenően további követelményeket is támaszt a jogszerűnek minősíthető felhasználással szemben. Ennek keretében a luxemburgi kivétel pontosítja, hogy különösen mit ért a műfajokkal kapcsolatos tisztességes gyakorlat megsértése alatt. Így az eredeti műből való túlzó átvétel, illetve annak becsmérlése olyan tulajdonsága lehet a felhasználásnak, amely ütközik a szerzői joggal. Ugyancsak kiemelendő, hogy a paródiának mindezekén túlmenően nemcsak gúnyosnak kell lennie, de a gúnynak a parodizált műre kell irányulnia.⁴⁸⁴

A *holland* paródiával kapcsolatos szabad felhasználási eset a szerzői jogi törvény⁴⁸⁵ 18b cikkében található.⁴⁸⁶ A rendelkezés értelmében nem tekinthető

⁴⁸¹ Graeme W. Austin: EU and US perspectives on fair dealing for the purpose of parody or satire. *UNSW Law Journal*, 39. (2016), 2. 695.

⁴⁸² Loi du 18 avril 2004 modifiant 1) la loi du 18 avril 2001 sur les droits d’auteur, les droits voisins et les bases de données, et 2) la loi modifiée du 20 juillet 1992 portant modification du régime des brevets d’invention.

⁴⁸³ A francia nyelvű jogszabályszöveg hivatalos angol nyelvű fordítása nem elérhető, az alábbi összehasonlítás gépi fordítást tartalmaz, az értekezés logikája szerint angol nyelven. Art. 10. „Lorsque l’oeuvre a été licitement rendue accessible au public, l’auteur ne peut interdire: 6° la caricature, la parodie ou le pastiche qui a pour but de railler l’oeuvre parodiée, à la condition qu’ils répondent aux bons usages en la matière et notamment qu’ils n’empruntent que les éléments strictement nécessaires à la caricature et ne dénigrent pas l’oeuvre.” Art. 10. „When the work was lawfully made available to the public, the author may not prohibit: 6° caricature, parody or pastiche that is intended to mock the parodied work, provided they comply with fair practice in the genre and in particular they borrow the minimum necessary to caricature elements and do not denigrate the work.”

⁴⁸⁴ Vö. Spies (2011) i. m. 1124.

⁴⁸⁵ Wet van 23 september 1912, houdende nieuwe regeling van het auteursrecht.

⁴⁸⁶ A holland nyelvű szöveg elérhető angol fordítása nem hivatalos. Artikel 18b „Als inbreuk op het auteursrecht op een werk van letterkunde, wetenschap of kunst wordt niet beschouwd de openbaarmaking of verveelvoudiging ervan in het kader van een karikatuur, parodie of pastiche

jogsértőnek a szerzői mű közzététele, nyilvánosságra hozatala – itt feltehetőleg a jelenlévők és távollévők számára való érzékelhetővé tétel is értendő – és többszörözése, amennyiben az paródia, utánpótlás vagy karikatúra céljából történik, és a felhasználás megfelel az észszerűen elfogadható társadalmi szokásoknak. A 2004. év óta hatályban lévő⁴⁸⁷ szabályozás nagyban hasonlít a francia és belga megoldásokhoz, mivel ugyancsak egy viszonylag rugalmas feltételhez köti a paródiacélú felhasználások jogszerűségét, ám a luxemburgi megoldással ellentétben nem pontosítja, hogy „az észszerűen elfogadható társadalmi szokások” fordulat alatt megközelítőleg milyen felhasználásokat kell érteni.⁴⁸⁸

A fentiekben már hivatkozott német szerzői jogi törvény (Urheberrechtsgesetz) 24. cikke *Szabad felhasználás* címszó alatt nem egy szerzői jogi kivételt nevesít, arra a német dogmatika a szerzői jogaink általános korlátjaként tekint.⁴⁸⁹ Maga a rendelkezés⁴⁹⁰ annyit mond ki, hogy amennyiben egy művet egy másik szerző műve alapján, függetlenül, szabad felhasználás útján hoznak létre, akkor a mű szabadon, az eredeti mű szerzőjének hozzájárulása nélkül is közzétehető és hasznosítható. Ezen igencsak általános megközelítést a német bíróságok több alkalommal pontosították, így a megengedett átvétel mértéke csupán a paródia céljának eléréséhez szükséges mértékre korlátozódik – vagy másképpen megfogalmazva, az átvett elemeknek el kell törpülniük az újonnan hozzáadott elemekhez képest –,⁴⁹¹ figyelemmel kell lenni a parodista

---

mits het gebruik in overeenstemming is met hetgeen naar de regels van het maatschappelijk verkeer redelijkerwijs geoorloofd is.” Article 18b „Not regarded as an infringement of the copyright in a literary, scientific or artistic work, if the making public or reproduction of it in the context of a caricature, parody or pastiche, provided the use is in accordance with what social custom regards as reasonably acceptable.”

⁴⁸⁷ Intellectual Property Office (United Kingdom): *Copyright and the economic effects of parody – An empirical study of music videos on the YouTube platform and an assessment of the regulatory options*. 2013a. 21.

⁴⁸⁸ A holland Darfurnica és Miffy ügyekről lásd Lucie Guibault: The Netherlands: Darfurnica, Miffy and the right to parody. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 3. (2011), 2.

⁴⁸⁹ Meale–England (2008) i. m. 36.

⁴⁹⁰ § 24 „Freie Benutzung (1) Ein selbständiges Werk, das in freier Benutzung des Werkes eines anderen geschaffen worden ist, darf ohne Zustimmung des Urhebers des benutzten Werkes veröffentlicht und verwertet werden.” Art. 24. „Free use (1) An independent work created in the free use of the work of another person may be published or exploited without the consent of the author of the work used.”

⁴⁹¹ Ez pedig összhangban állónak látszik az SzJSzT a későbbiekben ismertetett szakvéleményeivel.

szólásszabadsághoz kapcsolódó jogaira, illetve a paródia irányulhat a műre és a művön kívüli körre is.⁴⁹²

A három balti állam szerzői jogi szabályzása mind tartalmaz rendelkezést a paródiacélú felhasználások tekintetében. Így *Észtország* szerzői jogi törvényének⁴⁹³ 17–27. §-ai a szabad felhasználási esetkörök felsorolásával foglalkoznak, hasonlóan az Szjt. 34–41. §-aihoz. A 19. § 7. pontja tartalmazza a paródiakivételt.⁴⁹⁴ Eszerint nem szükséges a szerző engedélye, illetve a díjfizetés, amennyiben – a forrásmegjelölésen túlmenően – a felhasználás egy jogszerűen nyilvánosságra hozott mű paródiája, utánpótlása vagy karikatúrája, a cél által indokolt keretek között. Több korábban már ismertetett szabályozáshoz hasonlóan tehát az észt szerzői jog is megkívánja a jogszerű nyilvánosságra hozatalt, de ezen túlmenően csupán a cél által indokolt keretek szabnak határt a paródiacélú felhasználásoknak, illetve általános jellegű korlátként a szerző neve és adott esetben a forrásmű megjelölésének követelménye is megjelenik.

Lettország szerzői jogi törvényében⁴⁹⁵ található szabad felhasználási eset a vizsgálat tárgyává tett országok szerzői jogi szabályozásai tükrében igen lakonikusnak mondható. A 19. § (1) bekezdés 9. pontjában található kivétel⁴⁹⁶ értelmében a felhasználás a szerző engedélye és a díjfizetés hiányában sem jogsértő, amennyiben paródia vagy karikatúra céljából történik. Bár a rendelkezés értelmében a felhasználásnak a szerzői jogi törvényben meghatározott eljárásoknak meg kell felelnie – feltehetőleg értve ez alatt a háromlépcsős teszt⁴⁹⁷

⁴⁹² UK-IPO: *The Treatment of Parodies under copyright law in seven jurisdictions – A comparative review of the underlying principles*. 2013b. 29–33.

⁴⁹³ Autoriõiguse seadus, Vastu võetud 11.11.1992, RT I 1992, 49, 615, jõustumine 12.12.1992.

⁴⁹⁴ § 19. „Autori nõusolekuta ja autoritasu maksmiseta, kuid kasutatud teose autori nime, kui see on teosel näidatud, teose nimetuse ning avaldamisallika kohustusliku äranäitamisega on lubatud: 7) õiguspäraselt avaldatud teose kasutamine karikatuuris, paroodias ja pastišis sel eesmärgil motiveeritud mahus.” § 19. „The following is permitted without the authorisation of the author and without payment of remuneration if mention is made of the name of the author of the work, if it appears thereon, the name of the work and the source publication: 7) the use of a lawfully published work in a caricature, parody or pastiche to the extent justified by such purpose.”

⁴⁹⁵ Autortiesību likums (Ar grozījumiem: 31.12.2014).

⁴⁹⁶ 19. pants. (1) „Autortiesības nav uzskatāmas par pārkāptām, ja bez autora piekrišanas un bez atlīdzības šajā likumā noteiktajā kārtībā: 9) darbs tiek parodēts vai karikēts; [...]” Section 19. (1) „Copyright shall not be considered infringed if a work of an author is used without the consent of the author and without remuneration in accordance with the procedures laid down this Law: 9) a work is parodied or caricatured; [...]”

⁴⁹⁷ Bővebben lásd: Gyenge (2010a) i. m.

által meghatározottakat –, lényegében a jogszabály a felhasználás természetén, célján túlmenően semmilyen érdemi feltételt nem támaszt.

A harmadik balti ország, *Litvánia* szerzői jogi törvényének⁴⁹⁸ 25. cikke⁴⁹⁹ még a lett paródiakivételnél is tömörebben fogalmaz. A 2004. évben hatályba lépett rendelkezés alapján a szerző engedélye és díjfizetés nélkül is jogszerűnek minősül a paródia és karikatúra céljából megvalósított felhasználás.⁵⁰⁰ A lett megoldáshoz hasonlóan a litván szabályozás ugyancsak elhagyja az utánpótlás nevesítését, így a szabad felhasználási esetkör csupán a paródia és a karikatúra esetén lesz alkalmazandó.

Lengyelország esetében a szerzői jogi törvény⁵⁰¹ 21¹. cikke⁵⁰² irányadó. A rendelkezés érdekes módon nagyban hasonlít a francia, igencsak rugalmasan megfogalmazott megoldáshoz, ugyanis a szabály értelmében a paródia-, karikatúra- és utánpótlás célú felhasználások jogszerűsége az egyes műfaji sajátosságok által kijelölt keretek megtartásához kötött.

A 2016. január 1. napján hatályba lépett⁵⁰³ *szlovák* szerzői jogi törvény⁵⁰⁴ a korábbi jogszabálytól eltérő módon a 38. §-ában⁵⁰⁵ kitér a paródiára is. Ennek

⁴⁹⁸ Įstatymo dėl autorių teisių ir gretutinių teisių Nr. VIII-1185 18 gegužė 1999 (kaip nauja versija 5 Kov 2005 – Nr. IX-1355) (Su pakeitimais, Kovo 13, 2008 – pagal Įstatymą Nr. X-1454).

⁴⁹⁹ 25 straipsnis. „Leidžiama be autoriaus ar kito autorių teisių subjekto leidimo ir be autorinio atlyginimo panaudoti kūrinių karikatūrai ar parodijai.” Article 25. „It shall be permissible, without the authorisation of an author or any other owner of copyright, and without compensation, to use a work for the purpose of caricature or parody.”

⁵⁰⁰ Monika Bimbaitė: When is a parody a violation of copyright? *International Journal of Baltic Law*, 1. (2004), 2. 22–23.

⁵⁰¹ Ustawaz dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (zmieniona od 20 maja 2016).

⁵⁰² Art. 29¹. „Wolno korzystać z utworów na potrzeby parodii, pastiszu lub karykatury, w zakresie uzasadnionym prawami tych gatunków twórczości.” Art. 29¹. „One is permitted to use a work for the purpose of parody, pastiche or caricature, to the extent justified by the rules of the genre of the work.”

⁵⁰³ Martin Husovec: Slovakia adopts a new copyright act: it's a mixed bag – Part I. *Kluwer Copyright Blog*, 2016. 02. 29.

⁵⁰⁴ Zákon č. 185/2015 Z.z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom (v znení zákona č. 125/2016 Z.z.).

⁵⁰⁵ § 38, „Do autorského práva nezasahuje osoba, ktorá bez súhlasu autora použije dielo na účel karikatúry, paródie alebo pastiša, a to spôsobom, ktorý nevyvoláva nebezpečenstvo zámieny s pôvodným dielom.” Hivatalos angol fordítás nem érhető el, a jogszabályhely szövegét Havetta Kitti fordította: § 38 „Copyright does not extend to a person who uses works without permission for the purpose of caricature, parody or pastiche, in a way that avoids confusion with the original work.”

értelmében a szerzői jogi védelem, vagyis a szerző kizárólagos jogai nem terjednek ki azokra a felhasználásokra, amelyeket karikatúra, paródia vagy utánzat céljából valósítanak meg, amennyiben annak eredménye nem összetéveszthető az eredeti művel. Az összetéveszthetőségre való utalás egyébként a spanyol jogszabály megoldására emlékeztet, amely egyéb követelmények mellett ugyancsak nevesíti a paródiacélú felhasználás jogszerűségének ezen feltételét.

Szlovénia szerzői jogi törvényének⁵⁰⁶ 53. cikk 2. pontja⁵⁰⁷ foglalkozik a paródiával, a spanyol és szlovák szabályozásokhoz hasonló módon. eltérés azonban, hogy a szlovén jogszabály kifejezetten az átdolgozás joga alóli kivételként említi a paródiát, és az utánzat nevesítése ezúttal elmarad. A rendelkezés értelmében a nyilvánosságra hozott mű átdolgozása nem jogsértő, amennyiben a mű paródia vagy karikatúra céljából – szöveghűen: paródiává vagy karikatúrává – kerül átdolgozásra, és nem, vagy valószínűleg nem összetéveszthető az eredeti (forrás-) művel.

Horvátország hatályos szerzői jogi törvényének⁵⁰⁸ 94. cikke⁵⁰⁹ ugyancsak pozitív választ ad a paródiacélú felhasználások jogszerűségének kérdésére. A rendelkezés ugyancsak az átdolgozás jogának kivételként kezeli a paródiát, értelmében pedig megengedett a művek paródia- és karikatúracélú felhasználása – az utánzatot a horvát jogszabály sem nevesíti –, amennyiben a cél által megkívánt, szükséges mértékben történik, és az átdolgozás tényére, továbbá az eredeti mű szerzőjére való utalás a felhasználás során készített műben megjelenik.

⁵⁰⁶ Zakon o avtorski in sorodnih pravicah (Uradni list RS, št. 16/2007 – uradno prečiščeno besedilo; št. 68/2008, št. 110/2013, št. 56/2015).

⁵⁰⁷ 53. člen „Predelava objavljenega dela je prosta: 2. če gre za predelavo v parodijo ali karikaturu, če to ne ustvari ali utegne ustvariti zmede glede izvora dela; [...]” Article 53 „Transformation of a disclosed work is permissible: 2. if the work is transformed into a parody or caricature, provided this does not, or is not likely to, create confusion as to the source of the work; [...]”

⁵⁰⁸ Zakon o avtorskom pravu i srodnim pravima i Djela o izmjenama i dopunama zakona o avtorskom pravu i srodnim pravima (OG NN. 167/2003, 79/2007, 80/2011, 141/2013, 127/2014).

⁵⁰⁹ Članak 94. „Dopuštena je prerada autorskog djela u parodiju u mjeri koja je potrebna za njen smisao, kao i karikatura, a uz navođenje djela koje se preraduje i njegovog autora.” Article 94 „It shall be permitted to transform the work into a parody or caricature to the extent necessary for the purpose thereof, by indicating the work being transformed and its author.”

Bosznia-Hercegovina szerzői jogi törvénye⁵¹⁰ 50. cikk a) pontja,⁵¹¹ a *szerb szerzői jogi törvény*⁵¹² 54a. cikk 1) pontja⁵¹³ és *Románia szerzői jogi törvénye*⁵¹⁴ 35. cikk b) pontja⁵¹⁵ egymáshoz igen hasonló módon kezeli a paródia kérdését. A rendelkezések értelmében a szerzői jogi védelem alatt álló mű szabadon átdolgozható, amennyiben paródia vagy karikatúra céljából történik, feltéve, hogy nem összetéveszthető az eredeti művel. Mind a három szabályozás elhagyja az utánszó nevesítését a szabad felhasználási esetkörrel érintett műfajok közül, és a spanyol, szlovák és szlovén megoldásokhoz hasonló módon külön kiemeli, hogy az átdolgozás útján létrehozott mű nem lehet az eredetivel összetéveszthető. A román szabályozás emellett külön kitér arra, hogy a feltételeknek megfelelő felhasználás jogszerűségéhez nincs szükség a szerző engedélyére, és jogdíj megfizetésére sem, illetve ugyancsak hangsúlyozza, hogy a felhasználás nemcsak az eredeti művel, hanem annak szerzőjével sem vezethet összetéveszthetőségre.⁵¹⁶ A megelőző nyilvánosságra hozatal követelményét csupán a bosnyák jogszabály nevesíti a kivétel körében.

⁵¹⁰ Закон о Ауторском и Сродним Правима, 2010.

⁵¹¹ Član 50. „Dopuštena je slobodna prerada objavljenog autorskog djela ako se radi o: a) parodiji ili karikaturi, ako to ne stvara ili ne može stvarati zabunu u pogledu izvora djela, [...]” Article 50. „The free transformation of a disclosed work shall be permitted if it concerns: a) a parody or caricature, provided that it shall not or may not create confusion with regard to the source of the work, [...]”

⁵¹² Закон о ауторском и сродним правима („Сл. гласник РС”, бр. 104/2009, 99/2011 и 119/2012 од 17.12.2012. године).

⁵¹³ Član 54a „Dozvoljena je slobodna prerada objavljenog autorskog dela ako se radi o: 1) parodiji ili karikaturi, ako to ne stvara zabunu ili ne može dovesti do stvaranja zabune u pogledu izvora dela; [...]” Article 54a „Free adaptation of the published copyright protected work is allowed when it concerns: 1) parody or caricature, if that does not create confusion or does not lead to the creation of confusion with regard to the source of the work, [...]”

⁵¹⁴ Lege nr. 8 din 14 martie 1996 privind dreptul de autor si drepturile conexe.

⁵¹⁵ Art. 35. „Transformarea unei opere, fara consimtamantul autorului si fara plata unei remuneratii, este permisa in urmatoarele cazuri: b) daca rezultatul transformarii este o parodie sau o caricatura, cu conditia ca rezultatul sa nu creeze confuzie in ce priveste opera originala si autorul acesteia; [...]” Art. 35. „The alteration of a work shall be permissible without the author’s consent and without payment of remuneration in the following cases: b) if the result of the alteration is a parody or caricature, provided that the said result does not cause confusion with the original work and the author thereof; [...]”

⁵¹⁶ Seucan (2015) i. m. 100.

Végezetül *Málta* szerzői jogi törvénye⁵¹⁷ 9. cikk (1) bekezdés s) pontja⁵¹⁸ ugyancsak kifejezett paródiakivételt tartalmaz. A vizsgálatunk tárgyává tett szabályozások közül talán leginkább lehatároltnak mondható rendelkezés értelmében az audiovizuális művekhez, irodalmi művekhez – ide nem értve az adatbázisokat –, zenei és művészeti alkotásokhoz kapcsolódó szerzői jog nem terjed ki a többszörözés és nyilvánossághoz közvetítés engedélyezésére vagy megtiltására, amennyiben a létrehozott mű paródia, karikatúra vagy utánzat. Ezen szabályozás tehát külön nevesíti azon műtípusokat, amelyek tekintetében a paródia a szerző engedélye nélkül gyakorolható, továbbá nevesíti azokat a felhasználási módokat is, amelyekre a kivétel kiterjed. Ilyen szempontból a máltai szabályozás szinte az összes európai szabályozással kontrasztba állítható, a megoldáshoz hasonlóan részletes szabályozást nem lehet találni.

Kivétel nélküli paródia vagy paródia nélküli kivétel

A *második csoportba* azon országok tartoznak, amelyek jogszabályai ugyan nem nevesítenek paródiakivételt, de a bírói gyakorlat, a véleménynyilvánítás joga vagy egy további szerzői jogi kivétel alá rendelés útján mégis védelmet biztosítanak az ilyen célú felhasználásoknak.

Így *Olaszország*⁵¹⁹ és *Csehország*⁵²⁰ szerzői jogi törvényei példának okáért az idézés kivételén keresztül, a bírói gyakorlat útján ismerik el a szerzői jogi paródiát.⁵²¹ A *skandináv országok* Westkmap fent ismertetett csoportosításából kiindulva kifejezetten a bírói gyakorlat alapján biztosítanak védelmet, akárcsak

⁵¹⁷ Copyright Act of 2000 (Chapter 415) as amended up to Act No. VIII of 2011.

⁵¹⁸ 9. (1) „Copyright in an audiovisual work, a database, a literary work other than in the case of a computer programme, a musical or artistic work shall not include the right to authorise or prohibit: (s) the reproduction or communication to the public of a work by way of caricature, pastiche or parody; [...]”

⁵¹⁹ Legge 22 aprile 1941, n. 633 sulla protezione del diritto d'autore e di altri diritti connessi al suo esercizio (aggiornata con le modifiche introdotte dal decreto-legge 30 aprile 2010, n. 64). Az idézés szabályait a 70. cikk tartalmazza.

⁵²⁰ Úplné znění zákona č. 121/2000 Sb. o právu autorském a právech příbuzných ve znění zákonů č. 81/2005 Sb., č. 61/2006 Sb. a 216/2006 Sb. Az idézés szabályait a 31. cikk tartalmazza.

⁵²¹ Gabriele Spina Ali: A Bay of Pigs crisis in southern Europe? Fan-dubbing and parody in the Italian peninsula. *European Intellectual Property Review*, 37. (2015), 12. 757.

Dánia.⁵²² Ciprus⁵²³ szerzői joga szintén nem tartalmaz kifejezett paródiakivételt, ám a véleménynyilvánítás alkotmányos jogához kapcsolódó dogmatika és bírói gyakorlat lehetőséget ad arra, hogy az ilyen célú felhasználások mégse minősüljenek szerzői jogba ütközőnek, Ausztria⁵²⁴ esetében pedig ugyancsak hasonlóan alakul a helyzet.

Svédország szerzői jogi törvényének 4. cikke⁵²⁵ az átdolgozás két formáját nevesíti. Az első szerint, amennyiben egy szerzői műből egy újabb szerzői művet hoznak létre, úgy az átdolgozás útján létrejött mű szerzőjét ugyancsak szerzői jogok illetik meg, ugyanakkor a derivatív mű hasznosításához csak az eredeti mű szerzőjének engedélyére van szükség.⁵²⁶ Az átdolgozás második formája szerint, amennyiben az átdolgozott mű az eredeti műtől való újdonsága, függetlensége útján megfelelő mértékben eltávolodik, úgy az átdolgozott mű az eredeti mű szerzőjének engedélye nélkül is felhasználható.⁵²⁷

A svéd szjt. nem nevesít a paródiára vonatkozó, kifejezett kivételt, ugyanakkor a svéd bíróságok kialakult esetjoga⁵²⁸ alapján a fent már említett, a svéd szjt. 4. cikk második számozatlan bekezdése lehetőséget biztosít arra, hogy

⁵²² Lásd UK-IPO (2013b) i. m. 6. Írország jelenleg a *fair dealing* szabad felhasználási eset bírói gyakorlatán keresztül biztosít védelmet, ám az ír szabályzást a többi angolszász országgal együtt vizsgáljuk.

⁵²³ Reto M. Hilty – Sylvie Nérissou (szerk.): *Balancing copyright – A survey of national approaches*. Springer, 2012. 369.

⁵²⁴ Annette Kur – Marianne Levin (szerk.): *Intellectual property rights in a fair world trade system – Proposals for reform of TRIPS*. Cheltenham, Edwards Elgar, 2011. 278.

⁵²⁵ Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (svéd szjt.).

⁵²⁶ Svéd szjt. 4. cikk 1. számozatlan bekezdés: „Den som översatt eller bearbetat ett verk eller översatt det till annan litteratur- eller konst har upphovsrätt till verket i denna gestalt, men han äger icke förfoga däröver i strid mot upphovsrätten till originalverket.” „A person who has made a translation or an adaptation of a work or converted it into another literary or artistic form, shall enjoy copyright in the work in the new form, but he must not exploit it in violation of the copyright in the original work.”

⁵²⁷ Svéd szjt. 4. cikk 2. számozatlan bekezdés: „Har någon i fri anslutning till ett verk åstadkommit ett nytt och självständigt verk, är hans upphovsrätt ej beroende av rätten till originalverket.” „If a person, in free association with another work, has created a new and independent work, his copyright shall not be depending on the right in the original work.”

⁵²⁸ Lásd Lisette Karlsson: *Copyright and the parody problem – An examination between the UK, Sweden and Canada*. Doktori értekezés. Lund, Lund University Faculty of Law, 2013. 31–32. Lásd az NJA 1975 s. 679. számú, valamint az NJA 2005 s. 905. számú döntésekben tett megállapításokat.

a paródiacélú felhasználást (átdolgozást) az eredeti mű jogosultjának engedélye nélkül valósítsák meg.⁵²⁹

A svéd legfelsőbb bíróság azt is megállapította, hogy a paródiacélú felhasználásoknak a 4. cikk második számozatlan bekezdése körében való értékelése és feltételrendszere nem ellentétes sem az uniós joggal, sem pedig az EUB által a Deckmyn-ügyben hozott ítéletben kimondottakkal.⁵³⁰

A *harmadik csoportba* azok az országok tartoznak, amelyekben nincs egyértelműen azonosítható paródiakivétel,⁵³¹ és olyan bírói gyakorlat sincs, amely alapján – ha akár szűk körben is – megengedhető lenne az ilyen típusú felhasználás. *Portugália* szerzői jogi törvényének⁵³² 2. cikk (1) bekezdés *n*) pontja⁵³³ az egyéni-eredeti művek közötti felsorolásban nevesíti csupán a paródiát, *Ukrajna*, *Bulgária*, *Görögország* és *Magyarország* pedig nem foglalkozik a kérdéssel.

Összefoglalóan tehát megállapítható, hogy a vizsgálat tárgyává tett – mindösszesen 33 – európai ország (ideértve a későbbiekben tárgyalandó Írországot és az Egyesült Királyságot is) mintegy 84,8%-ában elfogadottnak minősíthető a szerzői jogi paródia, és 57,5%-uk rendelkezik kifejezett paródiakivétellel. Az EU 28 tagállamában⁵³⁴ 85,7% – tehát némileg magasabb – azon országok aránya, ahol nyitott a kapu a paródiacélú felhasználások előtt, és 57,1% azon

⁵²⁹ Ana-Maria Barbu: Parody in European copyright law and the two sides of the coin. *Stockholm Intellectual Property Law Review*, 1. (2018), 2. 45.

⁵³⁰ Frantzeska Papadopolou: Copyright infringement in the „iron pipes film” case. *IPKat blog*, 2019. 08. 13.

⁵³¹ Ide nem értve, hogy a berni uniós egyezmény rendelkezései alapján az idézés szabad felhasználási esete nyilvánvalóan nevesítve van, amelyen belül – igen szűk körben – megvalósulhat paródiacélú felhasználás is.

⁵³² Código do Direito de Autor e dos Direitos Conexos (Aprovado pelo Decreto-Lei n.º 63/85, de 14 de Março, e alterado pelas Leis n.ºs 45/85, de 17 de Setembro, e 114/91, de 3 de Setembro, e Decretos-Leis n.ºs 332/97 e 334/97, ambos de 27 de Novembro, pela Lei n.º 50/2004, de 24 de Agosto, pela Lei n.º 24/2006 de 30 de Junho e pela Lei n.º 16/2008, de 1 de Abril).

⁵³³ Artigo 2.º (1) „As criações intelectuais do domínio literário, científico e artístico, quaisquer que sejam o género, a forma de expressão, o mérito, o modo de comunicação e o objectivo, compreendem nomeadamente: n) Paródias e outras composições literárias ou musicais, ainda que inspiradas num tema ou motivo de outra obra.” Article 2. (1) „Intellectual works in the literary, scientific and artistic fields, whatever their type, form of expression, merits, mode of communication or objective, include, in particular: (n) parodies and other literary or musical compositions, even if inspired by the theme or subject of another work.”

⁵³⁴ Bár az Egyesült Királyság már nem része az EU-nak, a korábbi kapcsolódások okán itt mutatom be.

országok aránya, ahol kifejezett paródiakivétel van. Ugyancsak elgondolkodtató, hogy a Magyarországgal szomszédos államok közül egyedül Ukrajna nem rendelkezik paródiakivétellel, míg a hét országból öt szerzői jogi törvényében találhatunk kifejezett paródiakivételt.

Ugyancsak megállapítható, hogy a kifejezett paródiakivétellel rendelkező országok több mint a fele – 53%-a – a paródián kívül a karikatúrát és az utánzatot egyaránt nevesíti, és csak két ország van, amelyik csak a paródiával foglalkozik. Emellett a kivétel feltételei között a leggyakrabban – nyolc esetben – az eredeti mű (jogszerű) nyilvánosságra hozatalát találjuk, amelyet egy esetleges hazai átültetés során nem lenne szükséges külön nevesíteni, tekintettel arra, hogy az Sztj. a szabad felhasználások általános előfeltételeként már tartalmazza azt.⁵³⁵

Szintén gyakran jelenik meg – érdekes módon jellemzően Magyarország környező országaiban, illetve Spanyolországban – a követelmény, miszerint a parodizált mű nem lehet összetéveszthető vagy potenciálisan összetéveszthető az eredeti művel. Nyugat-Európa országaiban (Franciaország, Belgium, Luxemburg és Hollandia) ezzel párhuzamosan gyakran megtalálható a műfaj szabályai, a műfaj tisztességes gyakorlata, a társadalmi szokások vagy a tisztességes gyakorlat betartására vonatkozó elvárás, amelyek valószínűleg mind a francia szabályozásból eredeztethetők. Az eredeti műből a cél vagy a műfaj szabályai által indokolt terjedelemben való átvétel vagy a szükséges minimum átvétele szintén több országban (Luxemburg, Észtország, Lengyelország, Horvátország) megjelenik, bár kevésbé jellemző, és területi összefüggés nem feltétlenül mutatható ki. Az ezzel kapcsolatos összehasonlító táblázat jelen értekezés 1. sz. mellékletében található.

Paródia az angolszász országokban

Az angolszász országoknak a paródia megítélésével kapcsolatos szerzői jogi szabályozásai számos közös pontot tartalmaznak. Így elsőként minden vizsgálat tárgyává tett ország – az Egyesült Királyság, Írország, Ausztrália, Kanada és az utolsóként tárgyalt Egyesült Államok – egy, az angolszász jogban ismert szabad felhasználási esetkör, a *fair dealing* (Egyesült Királyság, Írország, Ausztrália,

⁵³⁵ Sztj. 33. § (1) bekezdés.

Kanada) vagy a *fair use*⁵³⁶ (Egyesült Államok) útján kezeli a kérdést.⁵³⁷ Ezen szabad felhasználási esetek jellemzően kritikai célú felhasználásként tekintenek a paródiára, és a szabályozások rendszerint szoros kapcsolatban állnak a véleménynyilvánítás alkotmányos jogával, annak egy kiemelten fontos eszközeként értelmezendők. Ezen túlmenően a vizsgált országok szerzői jogi dogmatikája megkülönbözteti egymástól a *weapon parody* és a *target parody* eseteit. A *weapon parody* lényegében a klasszikus, szűk értelemben vett szerzői jogi paródiának feleltethető meg, vagyis azt az esetet fedi le, amikor a felhasználó a szerző alkotását, az eredeti művet célozza meg a paródiával. A *target parody* ezzel ellentétben nem a művet, hanem a művel parodizál, vagyis egy külső témára – például társadalmi jelenségre, személyiségre – irányul, így szűk értelemben nem szerzői jogi paródiáról beszélünk, hanem az átdolgozás egy a szerzői jogi paródiától elhatárolható, különálló válfajáról.⁵³⁸

A fair dealing országok

Az *Egyesült Királyság* szellemi alkotásokkal egységesen foglalkozó törvényét⁵³⁹ a 2014. október 1. napján hatályba lépett⁵⁴⁰ módosító aktus keretében egészítették ki a paródiakivétellel. A 30A. cikk (1) bekezdése⁵⁴¹ értelmében nem sérti a szerzői jogot a mű karikatúra, paródia vagy utánzat céljából megvalósított tisztességes felhasználása. A rendelkezés életbe léptetését számos előzetes tanulmány

⁵³⁶ Bővebben lásd Mezei (2008b) i. m. 26–68.

⁵³⁷ Összehasonlító táblázatban lásd Ben Mee: Laughing matters: parody and satire in Australian copyright law. *Journal of Law, Information and Science*, 20. (2010), 1. 66.

⁵³⁸ Jason M. Vogel: The Cat in the Hat's latest bad trick: the ninth circuit's narrowing of the parody defense to copyright infringement in *Dr. Seuss Enterprises v. Penguin Books USA, Inc.* *Cardozo Law Review*, 20. (1998), 1. 311.

⁵³⁹ Copyright, Designs and Patents Act of 1988 (CDPA).

⁵⁴⁰ Yin Harn Lee: *United Kingdom copyright decisions and legislative developments 2014*. München, Max Planck Institute for Innovation and Competition, 2015. 232.

⁵⁴¹ 30A. (1) „Fair dealing with a work for the purposes of caricature, parody or pastiche does not infringe copyright in the work.”

előzte meg,⁵⁴² így a 2006. évben az úgynevezett *Gowers Review*,⁵⁴³ ezt követte a 2011. évi úgynevezett *Hargreaves Review*,⁵⁴⁴ amelyek kifejezetten ajánlották a brit kormánynak a paródiakivétel átültetését,⁵⁴⁵ illetve 2013. évben az Egyesült Királyság szellemi tulajdoni hivatala a korábbiakban már hivatkozott két hatástanulmányt is készített, amelyek szintén kiálltak a paródiacélú fair dealing esetkörének bevezetése mellett.

Maga a rendelkezés igen kevés kapaszkodót ad arra vonatkozóan, hogy milyen felhasználás nem fog szerzői jogba ütközni, ugyanis lényegében a tisztességes és a célzatosság követelményén kívül nem nevesít mást, a hatálybalépés óta pedig nem alakult ki irányadó bírói gyakorlat. Ennek megfelelően a rendelkezés fogadtatása is vegyesnek mondható: az ellenző hangok például kiemelték, hogy a 30A. cikk értelmében a felhasználó csak tisztességes vagy szükséges mértékű átvételre (*fair amount*) jogosult, így a bírói gyakorlat túl szűken is értelmezheti majd a kivételt.⁵⁴⁶ Ennek ellenére a jogszabály-módosítás fogadtatása összességében mégiscsak pozitívnak mondható.⁵⁴⁷

Írország szerzői jogi törvénye⁵⁴⁸ bár nem nevesít kifejezett paródiakivételt, ettől függetlenül az 51. cikk (1) bekezdésében⁵⁴⁹ nevesített kritikai célú fair dealing esetkör körében a bíróságoknak lehetőségük van az előttük lévő

⁵⁴² Jason Haynes: Critically reconceptualizing the United Kingdom's fair dealing exception to copyright infringement in light of the government's most recent proposals for reform and lessons learnt from civil law countries. *European Intellectual Property Review*, 34. (2012), 12. 812.

⁵⁴³ *Gowers Review of Intellectual Property*. Colegate, HMSO, 2006. 6. Lásd még Ronan Deazley: Copyright and parody: taking backward the gowers review? *The Modern Law Review*, 73. (2010), 5. 785–807.

⁵⁴⁴ Ian Hargreaves: *Digital opportunity – A review of intellectual property and growth*. Independent Report, 2011. 11.

⁵⁴⁵ A. J. van der Walt – Richard Michael Shay: Parody as a means to advance the objectives of copyright law. *South African Mercantile Law Journal*, 25. (2013). 4.

⁵⁴⁶ Eleonora Rosati: Is UK parody exception a parody of a parody exception? *IPKat*, 2014. 03. 29.

⁵⁴⁷ Griffiths (2017) i. m. 4.

⁵⁴⁸ Copyright and Related Rights Act, 2000 (No. 28 of 2000).

⁵⁴⁹ 51. (1) „Fair dealing with a work for the purposes of criticism or review of that or another work or of a performance of a work shall not infringe any copyright in the work where the criticism or review is accompanied by a sufficient acknowledgement.”

eset sajátosságaira, körülményeire tekintettel teret engedni a paródiacélú felhasználásoknak.⁵⁵⁰ A rendelkezés szerint a szerzői mű kritikai célú felhasználása – amennyiben az eredeti mű szerzőjére való utalást is tartalmaz – fairnek minősíthető. Emellett ugyancsak fontos kiemelni, hogy a 2013. évben az ír szerzői jogi törvény felülvizsgálatára felállított bizottság – az Egyesült Királyság és Ausztrália példájából kiindulva – elsősorban a szólásszabadság jogára támaszkodva ajánlasként fogalmazta meg⁵⁵¹ a jogalkotó számára egy speciális, a paródia, karikatúra és utánzat eseteit egyaránt magában foglaló fair dealing esetkör megalkotását. Az új szabad felhasználási eset beiktatására viszont a mai napig nem került sor, pedig a gondolat a későbbiekben is felmerült.⁵⁵²

*Ausztrália szerzői jogi törvénye*⁵⁵³ a 2006. évben egészült ki – más szabad felhasználási esetekkel egyetemben – a paródiakivétellel, amely a fair dealing egy speciális eseteként lépett hatályba.⁵⁵⁴ A jogszabály 41A. cikkének⁵⁵⁵ értelmében az irodalmi, zenei művek, műalkotások (*artistic work*) felhasználása vagy átdolgozása nem ütközik a szerző jogaiba, amennyiben az paródia vagy szatíra, utánzat céljából történik, tehát fair dealingnek minősül.⁵⁵⁶ Ahogy a fentiekben láthattuk, a legtöbb kontinentális jogi szabályozás, ha el is hagy egy műfajt a paródia-karikatúra-utánzat hármasából, jellemzően akkor is az utánzat az, amelyiket nem nevesíti. Ezzel szemben az ausztrál szabályozás egészen egyedi módon a karikatúra szabályozásától, ezáltal kivételkénti elismerésétől tekint el. Végezetül fontos kiemelni, hogy a szabályozás hatálybaléptetése előtt az ausztrál jogalkotó – helyesen – vizsgálat tárgyává tette többek között, hogy

⁵⁵⁰ David Langwallner: The availability of a parody defence under Irish copyright law: the United States as a model. *Irish Business Law Quarterly*, 2. (2007), 2. 9–14.

⁵⁵¹ Lásd *Modernising copyright*. Dublin, Copyright Review Committee for the Department of Jobs, Enterprise and Innovation, 2013.

⁵⁵² Seville (2015) i. m. 8.

⁵⁵³ Copyright Act 1968 (consolidated as of July 6, 2016).

⁵⁵⁴ Greame W. Austin: Four questions about the Australian approach to fair dealing defenses to copyright infringement. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, 57. (2010), 3. 613.

⁵⁵⁵ 41A. „A fair dealing with a literary, dramatic, musical or artistic work, or with an adaptation of a literary, dramatic or musical work, does not constitute an infringement of the copyright in the work if it is for the purpose of parody or satire.”

⁵⁵⁶ Alaina Nash: Does the parasitic nature of parody justify special protection under New Zealand’s copyright regime? *Otago Law Review*, 11. (2008), 4. 709.

a tervezett szabályozás nem ütközik-e a TRIPS⁵⁵⁷ és a berni uniós egyezményekben⁵⁵⁸ foglalt háromlépcsős teszt követelményeivel.⁵⁵⁹

Kanada szerzői jogi törvényének⁵⁶⁰ a szabad felhasználásokkal foglalkozó fejezete, azon belül annak lakonikusan megfogalmazott 29. cikke⁵⁶¹ tartalmazza a paródiakivételt. Bár a szabad felhasználási eset a 2011. évi előkészítését követően⁵⁶² csupán a 2012. évben lépett hatályba, a megelőző években már volt arra példa, hogy a fair dealing egyéb esetein belül, a bírói gyakorlat által elismerést nyertek az ilyen célú felhasználások.⁵⁶³ A kivétel értelmében nem minősül a szerzői jog megsértésének a mű felhasználása (fair dealing), amennyiben annak célja kutatás, magántanulmányok folytatása, oktatás, paródia vagy utánzat. A kanadai megoldás tehát – az Egyesült Királyság példájához igen hasonló módon – nem szab különösebb feltételeket a paródiacélú felhasználások jogszerűségéhez, bár a *United Airlines v. Jeremy Cooperstock* ügyben⁵⁶⁴ az eljáró bíróság a *Deckmyn*-döntésben meghatározott feltételeket (a mű felidézését és humor vagy gúny kifejezését) vette át. Érdekes, hogy a 41.21. cikk (2) bekezdés a) pont iii) alpontja alapján rendeleti úton lehetőség van felsorolni azokat az eseteket, amelyekben a paródia- vagy utánzatkéltű – és számos egyéb, szabad felhasználásként elismert – felhasználás nem minősül a hatásos műszaki intézkedések megkerülésének.

⁵⁵⁷ Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS) Agreement, 1994. Magyarországon az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT) keretében kialakított, a Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó Marrakesh-i Egyezmény és mellékleteinek kihirdetéséről szóló 1998. évi IX. törvény hirdette ki.

⁵⁵⁸ Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works, 1886/1979. Magyarországon az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i Berni Egyezmény Párizsban, az 1971. évi július hó 24. napján felülvizsgált szövegének kihirdetéséről szóló 1975. évi 4. törvényerejű rendelet hirdette ki.

⁵⁵⁹ Mee (2010) i. m. 65, 70–72.

⁵⁶⁰ Copyright Act (R.S.C., 1985, c. C-42) (consolidated version, status as at June 21, 2016).

⁵⁶¹ „Fair dealing for the purpose of research, private study, education, parody or satire does not infringe copyright.”

⁵⁶² Spies (2011) i. m. 1133.

⁵⁶³ Lásd Emir Aly Crowne: Parody as fair dealing in Canada: a guide for lawyers and judges. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 4. (2009), 7. 1–5; Graham J. Reynolds: Necessarily critical? The adoption of a parody defence to copyright infringement in Canada. *Manitoba Law Journal*, 33. (2009a), 2. 243–261.

⁵⁶⁴ A döntés elemzését lásd jelen értekezés *A Deckmyn-döntés hatásai a nemzeti gyakorlatokra* című alfejezetének 3. pontjában.

Emellett fontos kiemelni, hogy a 2012. évi módosítással a kanadai jogalkotó egy kifejezetten időszerű és hasznos szabad felhasználási esetkört is beépített a szerzői jogi törvénybe, értve ez alatt a 29.21. cikkben található, a felhasználók által létrehozott tartalmakra vonatkozó (*user-generated content* – UGC) kivételt.⁵⁶⁵

A haladó szellemű kivételeket ugyanakkor viszonylag szigorú gyakorlat előzte meg, ami egészen 1967-ig visszavezethető.⁵⁶⁶ Jó példa erre az 1982. évi ATV Music Publishing of Canada Ltd. v. Rogers Radio Broadcasting Ltd. eset,⁵⁶⁷ amelyben a Rogers Radio a The Beatles *Revolution* című dalának átdolgozására és nyilvánossághoz közvetítésére szeretett volna engedélyt szerezni a zeneművet gondozó ATV Music társaságtól, ám a kiadó elzárkózott ettől.⁵⁶⁸ A Rogers Radio ettől függetlenül elkészítette az átdolgozást, és annak sugárzását is megvalósította. Az átdolgozott dal az eredeti zenei elemekkel és az alábbi szöveggel⁵⁶⁹ került adásba:

Revolution (The Beatles, részlet)	Constitution (Rogers Radio, részlet)
“You say you want a revolution Well, you know We all want to change the world You tell me that it’s evolution Well, you know We all want to change the world But when you talk about destruction Don’t you know that you can count me out Don’t you know it’s gonna be All right, all right, all right”	“You say you want a constitution Well Trudeau Will it really change the world Provinces you know aren’t certain Alberta’s not third world! And when stickin’ the dogs on Clark Better make sure they bite not bark Then Trudeau you’re gonna be alright Then Trudeau you’re gonna be alright”

⁵⁶⁵ Peter K. Yu: Can the Canadian UGC exception be transplanted abroad? *Intellectual Property Journal*, 26. (2014a). 197.

⁵⁶⁶ Lásd Ludlow Music Inc v. Canint Music Corp. (1967). 2 ExCR 109, 51 CPR 278. és MCA Canada Ltd. v. Gilberry & Hawke Advertising Agency Ltd. (1976). 28 CPR (2d). Bővebben lásd Reynolds (2009a) i. m. 251.

⁵⁶⁷ ATV Music Publishing of Canada Ltd. v. Rogers Radio Broadcasting Ltd. (1982) 35 O.R. (2d) 417. Részletes elemzését lásd William J. Braithwaite: From revolution to constitution: copyright, compulsory licences and the parodied song. *University of British Columbia Law Review*, 18. (1984), 1.

⁵⁶⁸ Paul Sanderson: Musicians’ legal problems: a select and annotated bibliography of Canadian and comparative law-related materials. *Queen’s Law Journal*, 11. (1985), 1. 104.

⁵⁶⁹ James Richard Banko – Horace Satires: „Schlurppes Tonic Bubble Bath”: in defense of parody. *University of Pennsylvania Journal of International Business Law*, 11. (1990), 3. 629.

Az alperesek többek között arra is hivatkoztak, hogy felhasználásuk paródiát valósít meg, ám az eljáró bíróság végül engedély hiányában jogsértőnek minősítette a felhasználást.⁵⁷⁰ Van Camp bíró egyúttal jelezte, hogy a felhasználást a szerzői kizárólagos jog komoly sérelmének érzi, mivel az eredeti mű élvezetére komoly hatással van: „[i]t would be difficult ever again to listen to the original song without the words of the new song intruding.”⁵⁷¹

Hasonló eredményre jutott a *Rotisseries St-Hubert Ltde v. Le Syndicat des Travailleurs* ügyben⁵⁷² az eljáró bíróság, amelyben kimondta, hogy bár az étte-remlánc logójának – mint szerzői jogi védelmet élvező műnek – a munkavállalók általi⁵⁷³ szakszervezeti megmozdulás során⁵⁷⁴ való olyan használata, ami az eredeti alkotás humoros jellegű eltorzításával jár, bár paródiacélúnak tekinthető, ám mivel a vélemény kifejezésére egyéb, a jogosult kizárólagos jogait nem sértő eszköz is rendelkezésre állt, ezért mégis jogsértő.⁵⁷⁵

Bár az ügy nem paródiával, hanem engedély nélküli többszörözéssel, ellenérték fejében történő fénymásolással volt kapcsolatos, rövid említést érdemel még a *CCH Canadian Ltd. v. Law Society of Upper Canada* döntés,⁵⁷⁶ amely kimondta, hogy a szerzői jogi szabad felhasználási eseteket – ideértve a fair

⁵⁷⁰ Graham Reynolds: A stroke of genius or copyright infringement: mashups and copyright in Canada. *SCRIPTed: A Journal of Law, Technology and Society*, 6. (2009b), 3. 568.

⁵⁷¹ Matthew Rimmer: *Digital copyright and the consumer revolution: hands off my iPod*. Cheltenham, Edward Elgar Publishing, 2007. 139.

⁵⁷² *Rotisseries St-Hubert Ltde v. Le Syndicat des Travailleurs* (1986), 17 C.P.R. (3d) 461. Részletes elemzését lásd David Fewer: Constitutionalizing copyright: freedom of expression and the limits of copyright in Canada. *University of Toronto Faculty of Law Review*, 55. (1997), 2. 209.

⁵⁷³ Teresa Scassa: Intellectual property on the cyber-picket line: a comment on British Columbia Automobile Assn. v. Office and Professional Employees' International Union, Local 378. *Alberta Law Review*, 39. (2002), 4. 934.

⁵⁷⁴ Ez egyébként nem példa nélküli Kanadában, lásd még *British Columbia Automobile Assn v OPEIU, Local 378* (2001), 10 CPR (4th) 423. Feldolgozza Teresa Scassa – Michael Eugene Deturbide: *Electronic commerce and internet law in Canada*. Toronto, CCH Canadian Limited, 2004. 284.

⁵⁷⁵ Carys J. Craig: Putting the community in communication: dissolving the conflict between freedom of expression and copyright. *University of Toronto Law Journal*, 56. (2006), 1. 85.

⁵⁷⁶ *CCH Canadian Ltd. v. Law Society of Upper Canada*. (2004), 1 S.C.R. 339, 2004 SCC 13.

dealing rendelkezéseit is – nem szabad szűken értelmezni,⁵⁷⁷ ami az első lépcső volt a kifejezett paródiakivétel kanadai elfogadásának irányába.⁵⁷⁸

Ahol (majdnem) minden vicc tárgya lehet – az Egyesült Államok

Valószínűleg világszinten is az *Egyesült Államok* rendelkezik a leginkább kiterjedt elmélettel és gyakorlattal a paródia szerzői jogi megítélése tekintetében annak ellenére, hogy a Copyright Act of 1976 (a szerzői jogi törvény)⁵⁷⁹ kifejezett paródiakivételt nem tartalmaz.

A fentiekben kifejtetteknek megfelelően a paródiatárgyú jogviták megítélésének alapja a bírói döntések által kimunkált,⁵⁸⁰ majd az 1976. évben kodifikált⁵⁸¹ szerzői jogi törvény 107. §-ában nevesített *fair use* teszt.⁵⁸² Ennek értelmében a rendelkezésben felsorolt célokat – mint például a kritika, a véleménynyilvánítás; a paródiát pedig jellemzően ezen célokkal összefüggésben értelmezi – szol-

⁵⁷⁷ Bővebben lásd Parveen Esmail: CCH Canadian Ltd. v. Law Society of Upper Canada: case comment on a landmark copyright case. *Appeal: Review of Current Law and Law Reform*, 10. (2005), 1; W. L. Hayhurst: The Canadian Supreme Court on copyright: CCH Canadian Ltd. v. Law Society of Upper Canada. *Canadian Business Law Journal*, 41. (2004).

⁵⁷⁸ Gluseppina D'Agostino: Healing fair dealing? A comparative copyright analysis of Canada's fair dealing to U.K. fair dealing and U.S. fair use. *McGill Law Journal*, 53. (2008), 2. 324; Michael Geist: *The copyright pentalogy – How the Supreme Court of Canada shook the foundations of Canadian copyright law*. Ottawa, University of Ottawa Press, 2013. 167.

⁵⁷⁹ The Copyright Act of 1976. 17 U.S.C. §§ 101-810 (2014).

⁵⁸⁰ A gyakorlat a kivételt 1839 óta ismeri. Lásd L. Richard Walton: Heartbreak Hotel in B-Flat Broke: music, money and (un)fair use. *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, 21. (2003), 2–3. 425.

⁵⁸¹ Lisa Moloff Kaplan: Parody and the fair use defense to copyright infringement: appropriate purpose and object of humor. *Arizona State Law Journal*, 26. (1994). 863.

⁵⁸² The Copyright Act of 1976, §107: „[...] [T]he fair use of a copyrighted work [...] for purposes such as criticism, comment, [...] is not an infringement of copyright. In determining whether the use made of a work in any particular case is a fair use the factors to be considered shall include:

(1) the purpose and character of the use, including whether such use is of a commercial nature or is for nonprofit educational purposes;
(2) the nature of the copyrighted work;
(3) the amount and substantiality of the portion used in relation to the copyrighted work as a whole;
and
(4) the effect of the use upon the potential market for or value of the copyrighted work.

The fact that a work is unpublished shall not itself bar a finding of fair use if such finding is made upon consideration of all the above factors.”

gáló felhasználás nem sérti a szerző jogait. Ahhoz, hogy a felhasználás tisztességesnek, *fairnek* minősüljön, a bírói gyakorlat által kidolgozott⁵⁸³ négy feltételnek, faktornak is meg kell felelni.⁵⁸⁴ Így vizsgálni kell azt, hogy a felhasználás célja és jellege milyen, ezen belül pedig figyelemmel kell lenni például a felhasználás esetleges kereskedelmi természetére; tekintettel kell lenni a szerzői jog által védett mű természetére, továbbá a felhasználásnak az eredeti műhöz viszonyított mértékére és lényegességére, végül pedig a felhasználásnak az eredeti mű potenciális piacára vagy értékére gyakorolt hatására.⁵⁸⁵

A fair use teszt – mint nyitott végű szerzői jogi kivétel – konkrét tartalmát nagymértékben befolyásolták a különböző ügyekben hozott bírói döntések. Ennek megfelelően az Egyesült Államoknak a paródia megítélésével kapcsolatos bírói gyakorlatában két meghatározó időszak különíthető el, amelyeket lényegében egy fundamentális jelentőségű eset választ el. Így az 1994. évi előtti bírói gyakorlat jellemzően szigorúbban, kevésbé nyitottan viszonyult a paródiacélú felhasználásokhoz,⁵⁸⁶ míg 1994 után komoly liberalizáció figyelhető meg.

Bár az Egyesült Államok paródiacélú felhasználásokkal kapcsolatos gyakorlatának gyökerei legalább a múlt század legelejéig visszavezethetők,⁵⁸⁷ a szakirodalom az 1955. évi *Loew's Incorporated v. Columbia Broadcasting System* ügyet tekinti a paródia modern szerzői jogi megítélésével kapcsolatos első döntésnek.⁵⁸⁸ A brit nemzetiségű Patrick Hamilton 1938-ban írta meg a *Gaslight* című darabot, amelyet elsőként az Egyesült Királyságban, Londonban adtak ki nyomtatásban. A színművet 1941 és 1944 között 1295 alkalommal játszották a Broadwayn

⁵⁸³ William J. Wise: Copyright: infringement: parody of dramatic production held not to be fair use. *Michigan Law Review*, 56. (1958), 8. 1356–1357.

⁵⁸⁴ Suheil Joseph Totah: Copyright law in defense of parody. *Golden Gate University Law Review*, 17. (1987). 62.

⁵⁸⁵ A faktorok megnevezésének magyar fordítása Mezei Pétertől származik. Lásd Mezei (2008b) i. m. 31, 33, 36, 38.

⁵⁸⁶ Roger L. Zissu: Funny is fair – The case for according increased value to humor in copyright fair use analysis. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, 55. (2008). 400.

⁵⁸⁷ Lásd *Bloom Hamlin v. Nixon*, C.C.E.D.Penn. 1903, 125 F. 977. Hivatkozza Frank R. Miller: A re-examination of literary piracy. *University of Newark Law Review*, 5. (1940), 4. 352; Steven L. Schooner: Obscene parody: the judicial exception to fair use analysis. *Journal of Arts Management and Law*, 14. (1984), 3. 89; *Hill v. Whalen & Martell*, Inc. 220 F. 359. No. 9-319. (S.D.N.Y. 1914). Hivatkozza Marc H. Greenberg: *Comic art, creativity and the law*. Cheltenham, Edward Elgar Publishing, 2014a. 74.

⁵⁸⁸ *Loew's Incorporated v. Columbia Broadcasting System*, 131 F. Supp. 165 (S.D. Cal. 1955).

Angel street címen, Hamilton engedélyével. Az eredeti művet 1942-ben újra ki is adták, ezúttal az Egyesült Államokban.⁵⁸⁹ 1942-ben a Loew's Incorporated társaság kizárólagos jogokat szerzett a darab megfilmesítésére, amely munkálatok majdnem 2,5 millió dollárt emésztettek fel.⁵⁹⁰ A filmet végül 1944-ben mutatták be, többek között Ingrid Bergman szereplésével, ám 1946-ban már nem volt kapható kereskedelmi forgalomban.⁵⁹¹

1945-ben a Jack Benny néven ismert komikus egy 15 perces rádiójátékot állított össze *Gaslight* címmel, az eredeti szerző engedélyével. A *burlesque*-ként felvezetett előadásban – amelyet a bíróság a paródia egy formájaként kezel⁵⁹² – a Hamilton által jegyzett színdarab főbb elemei, karakterei, eseményei kerültek röviden, humoros formában bemutatásra.⁵⁹³ 1952-ben a rádiójáték alapján egy televíziós előadásra került sor a CBS csatornán, ugyancsak a már jelzett komikus főszereplésével, *Autolight* címmel,⁵⁹⁴ amely végül több alkalommal is adásba került.⁵⁹⁵

Hamilton álláspontja szerint a televíziós előadás jogsértő módon, engedély nélkül készült és került adásba, így a Loew's társaságon keresztül polgári peres eljárást kezdeményezett, amely során a CBS a fair use szabad felhasználási esettel védekezett. Az eljáró kaliforniai bíróság megállapította, hogy az *Autolight* televíziós műsor – bár az eredeti műnél jelentősen rövidebb volt – átvette az eredeti mű lényeges vonásait, ezen átvételre pedig kereskedelmi célból került sor, álláspontja szerint pedig ezekből fakadóan a paródia nem érdemel a fair use teszt alá tartozó speciális elbírálást,⁵⁹⁶ az engedélyköteles felhasználásokkal esik

⁵⁸⁹ Loew's Incorporated v. Columbia Broadcasting System.

⁵⁹⁰ Ashley Gorman: Parody of copyrighted works: death of an art form. *Wayne Law Review*, 4. (1957), 1. 49.

⁵⁹¹ Jay L. Cooper: Wihtol v. Crow: fair use revisited. *UCLA Law Review*, 11. (1963), 1. 71.

⁵⁹² Arthur Rossett: Burlesque as copyright infringement. *Copyright Law Symposium (ASCAP)*, 9. (1956). 124.

⁵⁹³ William C. Jensen: Fair use: as viewed by the user. *Dicta*, 39. (1962), 1. 36.

⁵⁹⁴ Victor S. Netterville: Copyright and tort aspects of parody, mimicry and humorous commentary. *Southern California Law Review*, 35. (1962), 3. 231.

⁵⁹⁵ Susan Linehan Faaland: Parody and fair use: the critical question. *Washington Law Review*, 57. (1981), 1. 173.

⁵⁹⁶ William C. Nugent: A copyright quandary: parody, burlesque and the fair use doctrine. *Albany Law Review*, 29. (1965), 2. 317.

egy tekintet alá, tehát a konkrét magatartás jogsértő volt.⁵⁹⁷ A döntést végül a fellebbviteli bíróság is helybenhagyta.⁵⁹⁸

Ugyancsak 1955-ben – pár hónappal a Gaslight-döntést követően, és azonos bíróság előtt – született ítélet a Columbia Pictures Corp. v. National Broadcasting Co. ügyben⁵⁹⁹ is. James Jones *From here to eternity* (magyarul: *Most és mindörökké*) című regénye 1951-ben jelent meg, majd 1953-ban, azonos címmel filmesítette meg a kaliforniai Columbia Pictures.⁶⁰⁰ Az NBC televíziós csatorna még abban az évben *From here to obscurity*⁶⁰¹ címen egy húszperces, a Gaslight-esethez hasonlóan szintén burlesque-ként felvezetett programot adott le,⁶⁰² amely sok elemében – mint például a helyszín, az alapkönfliktus, a karakterek – hasonlított a Jones regénye alapján készült filmre.⁶⁰³ Mivel a felhasználás Jones és a Columbia engedélye nélkül történt, utóbbi peres eljárást indított szerzői jogának sérelme miatt.⁶⁰⁴

A bíróság megállapította, hogy a paródiacélú felhasználások valamilyen szintű jogi védelmet mindenképpen igényelnek,⁶⁰⁵ így – mivel egy megelőzően rendelkezésre álló műre támaszkodnak – lehetőséget kell biztosítani arra, hogy az eredeti műből olyan mértékben vehessenek át elemeket, hogy lehetséges legyen a parodizált alkotás felidézése.⁶⁰⁶ Ezen megállapítás kiemelt jelentőségű, ugyanis

⁵⁹⁷ Jonathan D. Haft: *University City Studios v. Sony Corporation of America: the case against fair use. Art & the Law*, 7. (1982), 2. 119.

⁵⁹⁸ *Benny v. Loew's Incorporated*. 239 F.2d 532 (9th Cir. 1956). Lásd még Julie Bisceglia: *Parody and copyright protection: turning the balancing act into a juggling act. Copyright Law Symposium (ASCAP)*, 34. (1984), 8.

⁵⁹⁹ *Columbia Pictures Corp. v. National Broadcasting Co. (NBC)*. 137 F. Supp. 348 (S.D. Cal. 1955).

⁶⁰⁰ Thomas K. Dreier: *Copyright and film: the infringement of copyrighted works by motion picture. Communications and the Law*, 6. (1984), 6. 50.

⁶⁰¹ [From here to obscurity](#).

⁶⁰² Raymond T. Nimmer: *The law of parody – Infringement. Valparaiso University Law Review*, 3. (1968), 1. 45.

⁶⁰³ Ronan Deazley: *Parody and copyright infringement. Columbia Law Review*, 56. (1956), 4. 601.

⁶⁰⁴ Thomas Paul Demeter: *Legal perils of parody and burlesque. Cleveland-Marshall Law Review*, 17. (1968), 2. 249.

⁶⁰⁵ Andrew Buckland: *Rap, parody, and fair use: Luther R. Campbell aka Luke Skywalker, et al v. Acuff-Rose Music, Inc. Sydney Law Review*, 17. (1995), 4. 602.

⁶⁰⁶ Michael A. Bogdonoff: *Copyright – Infringement – Use of song Cunnilingus Champion of Company C not a fair use of song Boogie Woogie Bugle Boy of Company B. Rutgers Law Journal*, 13. (1982), 4. 845.

az itt kidolgozott, úgynevezett *conjure up* teszt az Egyesült Államok ítélkezési gyakorlatában – ahogy az lent, a további esetek elemzése során megvilágításra kerül – hosszú évtizedeken keresztül gyűrűzik tovább, még a Gaslight-ügy felbontási döntésében is megjelenik.⁶⁰⁷

Tekintettel arra, hogy az eljáró bíróság álláspontja szerint az NBC felhasználása során az eredeti műből nem vett át többet,⁶⁰⁸ mint amennyi a felidézéshez szükséges,⁶⁰⁹ a Gaslight-ügytől eltérően itt nem állapította meg a szerzői kizárólagos jog sérelmét.⁶¹⁰

Az 1964. évi *Berlin v. E.C. Publications, Inc.* döntésben⁶¹¹ az eljáró bíróság szintén paródiacélú felhasználások tekintetében hozott ítéletet, a Gaslight-és NBC-esetekben kimondottakra is reflektálva. A tényállás szerint az ügy felperese, Irving Berlin számos korabeli, híres dal – mint például a *The last time I saw Paris* és a *A pretty girl is like a melody* – szerzője. A *Mad* magazin több számában Berlin mindösszesen 25 dalszövegének⁶¹² eltorzított változatait, szatíráit tette közzé⁶¹³ – ezeket a bíróság paródiaként ítélte meg – *The last time I saw Maris* és *Lovella Schwartz describes her malady* címekkel, engedély nélkül,⁶¹⁴ például az alábbiak szerint:⁶¹⁵

⁶⁰⁷ Melanie A. Clemmons: Author V. parodist: striking a compromise. *Copyright Law Symposium (ASCAP)*, 33. (1983). 88.

⁶⁰⁸ Herman F. Selvin: Parody and burlesque of copyrighted works as infringement. *Copyright Society of the U.S.A. Bulletin*, 6. (1958). 60.

⁶⁰⁹ Edward Samuels: The importance of preserving copyright. *Media Law & Policy*, 10. (2002), 2. 22.

⁶¹⁰ Robert J. Kapelke: Piracy or parody: never the twain. *University of Colorado Law Review*, 38. (1966), 4. 562.

⁶¹¹ *Berlin v. E.C. Publications, Inc.* 329 F.2d 541 (2d Cir. 1964).

⁶¹² Alvin Deutsch: Parody or piracy – Jack Benny’s Faustian Compact. *Entertainment and Sports Lawyer*, 11. (1993), 2. 23.

⁶¹³ Jay Dratler: Distilling the Witches’ Brew of fair use in copyright law. *University of Miami Law Review*, 43. (1988), 2. 316.

⁶¹⁴ Michael A. Chagares: Parody or piracy: the protective scope of the fair use defense to copyright infringement actions regarding parodies. *Columbia-VLA Journal of Law & the Arts*, 12. (1987), 2. 239.

⁶¹⁵ Robert D. Hadl: Parody lyrics – The Mad Magazine case. *Copyright Soc’y U.S.A. Bulletin*, 11. (1964). 320.

**The last time I saw Paris
(Irving Berlin)**

“The last time I saw Paris
Her heart was warm and gay,
I heard the laughter
of her heart
in ev’ry street cafe.
The last time I saw Paris,
Her trees were dressed for spring,
And lovers walked beneath
those trees,
and birds found songs to sing.
I dodged the same old taxicabs
that I had dodged for years;
The chorus of their squeaky horns
was music to my ears.
The last time I saw Paris
Her heart was warm and gay.
No matter how they change her
I’ll remember her that way.”

**The last time I saw Maris
(E.C. Publications)**

“The first time I saw Maris
He’d signed up with the A’s!
He slugged the ball but
never found
How big league baseball pays!
The next time I saw Maris
A Yankee he’d become!
And now endorsements earn
for him
A most substantial sum!
He signed a contract with Gillette
To plug their razor blades!
And when he found he cut himself,
He went and plugged Band-Aids!
The last time I saw Maris
He plugged six brands of beer!
The Democrats should pay him
To plug the New Frontier!”

Az eljáró bíróság leszögezte, hogy bár az Egyesült Államok kizárólagos jogot biztosít a szerzői jogi jogosult számára, ez nem jelenti azt, hogy ezen jogosultság korlátlan lenne,⁶¹⁶ és a paródiacélú felhasználások – bizonyos esetekben – pont ilyen korlátként értékelhetők. Ennek körében hangsúlyozta, hogy a művek pénzügyi értelemben vett kiaknázhatósága nem minden esetben élvez elsőbbséget, a művészetek fejlődése esetenként előbbrevaló lehet, a paródia pedig a művészi önkifejezés eszközeként értékelhető.⁶¹⁷

A felhasználás megítélése vonatkozásában az eredeti mű lényeges elemeinek átvétele és az eredeti mű piacára kifejtett hatás állt a középpontban. Előbbi tekintetében jelezte a bíróság, hogy az átvétel csak a felidézéshez szükséges mértékre

⁶¹⁶ Azonos álláspontot képvisel Steven D. Jamar: A social justice perspective on the role of copyright in realizing international human rights. *Global Business & Development Law Journal*, 25. (2012). 291.

⁶¹⁷ Leonard W. Wang: The first amendment exception to copyright: a proposed test. *Wisconsin Law Review*, (1977), 4. 1168.

korlátozódhat,⁶¹⁸ utóbbi tekintetében pedig a jogszerű paródia – kritikai céljából adódan⁶¹⁹ – nem alkalmas az eredeti mű helyettesítésére.⁶²⁰

A Walt Disney Productions v. Mature Pictures Corp. döntés⁶²¹ volt az első olyan eset – már 1975-ben – az Egyesült Államok ítélkezési gyakorlatában, amelynek középpontjában kifejezetten obszcén jellegű paródia állt. A Jimmie Dodd által szerzett *Mickey mouse march* című dal⁶²² a *Mickey Mouse Club* című televíziós sorozat főcímdala, illetve a sorozat egyes részei során is visszatérően elhangzó alkotás, amely nyilvánvalóan alapvetően kisgyermek számára készült. A *The life and times of the Happy Hooker* című, a tényállás alapján alapvetően pornográf tematikájú filmben három, Mickey egér sapkát (*Mousketeer hat*) viselő férfi egy rövid részletet énekel az eredeti alkotásból,⁶²³ majd az ötperces jelenet fennmaradó részében – ahol egy, a film története szerint prostituált hölgy egy billiárdasztalon foglalkozik az urak igényeivel – háttérzene gyanánt, eredeti formájában szól a Disney szellemi termékét képező *Mickey mouse march*.⁶²⁴ Mivel a felhasználással kapcsolatban a forgalmazó Mature Pictures nem szerzett engedélyt, így a Disney értelemszerűen peres eljárást indított.

Az alperes azzal védekezett, hogy a felhasználás megfelel a fair use kivétel feltételeinek, mivel a felnőtté válás jelenségét komikus jelleggel mutatja be, amelynek többek között a választott háttérzene kölcsönöz humoros felhangot.⁶²⁵ Az eljáró bíróság a jogsértés megállapítása során különös hangsúlyt fektetett

⁶¹⁸ Kevin W. Wheelwright: Parody, copyrights and the first amendment. *University of San Francisco Law Review*, 10. (1976), 3. 572.

⁶¹⁹ Tyrone Tasker: Parody or satire as a defense to trademark infringement. *The Trademark Reporter*, 77. (1987), 3. 226.

⁶²⁰ Robert B. O'Connor: Rap parodies? An in-depth look at Acuff-Rose Music, Inc. v. Campbell. *Fordham Entertainment, Media & Intellectual Property Law Forum*, 2. (1992), 2. 243.

⁶²¹ Walt Disney Productions v. Mature Pictures Corp. 389 F. Supp. 1397 (S.D.N.Y. 1975).

⁶²² [Mickey mouse march](#).

⁶²³ Lisa Broido Kenoe: Parody: not always a laughing matter. *Update on Law-Related Education*, 7. (1983), 1. 21.

⁶²⁴ Pat Deely: Copyright: limitation on exclusive rights, fair use. *Houston Law Review*, 13. (1976), 5. 1058.

⁶²⁵ Randall B. Hicks: Requiem for a parody. *Hastings Journal of Communications and Entertainment Law*, 8. (1985), 1. 62.

arra, hogy a film az eredeti dalt teljes terjedelmében,⁶²⁶ egymás után többször felhasználta⁶²⁷ a kérdéses jelenet során, így kérdésen felül áll, hogy a mű lényeges elemei kerültek átvételre, nyilvánvalóan az eredeti felidézéséhez szükséges mértéket szignifikánsan meghaladva.⁶²⁸ A bíróság egyúttal jelzi, hogy a Mature Pictures paródiája nem az eredeti művet, hanem egy külső jelenséget vett célba, a Disney dalának felhasználásával.⁶²⁹

Az 1994 előtti joggyakorlat⁶³⁰ egyik kiemelkedő, a fair use teszt paródiakivételként való alkalmazhatóságának szempontjából kapaszkodót nyújtó esete az 1978. évi Walt Disney Productions v. the Air Pirates ügy.⁶³¹ Az eset középpontjában – akárcsak a Deckmyn-ügyben – képregényfüzetek állnak, ám ezúttal nem a felperes képregényével kapcsolatos szerzői jogot sértették meg, hanem a jogsértés eszköze volt ez a médium. Az *Air Pirates Funnies* ugyanis egy felnőtt közönségnek szánt, erősen kritikus hangvételű képregényciklus volt, amelynek több számában is híres Disney-karakterek – mint Mickey és Minnie egér vagy Goofy – szerepeltek. A képregények által felvázolt szituációk kifejezetten polgárpukkasztók, megbotránkoztatók, helyenként pedig egyenesen erőszakosak és szexuális felhangúak voltak – ezzel mintegy görbe tükröt állítva az eredeti művek gyermeki, ártatlan karakterei elé –, a figurák pedig külsőleg a jogosult stílusában, az eredeti művekhez nagyon hasonló – gyakorlatilag teljes mértékben megegyező – formában és szituációkban jelentek meg, kerültek ábrázolásra.⁶³²

⁶²⁶ David N. Edwards: Usages of copyrighted musical works permissible without acquiring a copyright license, assignment, or release. *Journal of College and University Law*, 6. (1979), 4. 369.

⁶²⁷ Cynthia B. Somervill: The use of an altered song in amateur musical productions as copyright infringement. *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, 3. (1984), 2. 332.

⁶²⁸ Leo M. Herrera-Lim – Gerardo M. C. Valero: The critical effect test: toward the protection of parody as fair use. *Philippine Law Journal*, 59. (1984), 4. 362.

⁶²⁹ Duane Tyler: Copyright – Fair use doctrine defense to copyright infringement claim available to parodists only if copyrighted material is at least in part, an object of the parody. *Temple Law Quarterly*, 55. (1982), 4. 1117–1118.

⁶³⁰ Lásd még Richard A. Posner: When is parody fair use? *The Journal of Legal Studies*, 21. (1992), 1. 67–78.

⁶³¹ Walt Disney Productions v. the Air Pirates, 581 F.2d 751 (9th Cir. 1978).

⁶³² David E. Shipley: A dangerous undertaking indeed: juvenile humor, raunchy jokes, obscene materials and bad taste in copyright. *Kentucky Law Journal*, 98. (2010), 3. 538.

6. ábra: Az Air Pirates Funnies egyik száma

Forrás: buzzopolis.wordpress.com

Az *Air Pirates* alkotói a jogosulttól származó engedély és díjfizetés nélküli felhasználásukat a fair use tesztre hivatkozással igyekeztek kimenteni, mondván, hogy nyilvánvalóan paródiáról van szó, amely ezen szabad felhasználási esetkör alá tartozik. Emellett kiemelték, hogy az eredeti műből, művekből csupán szükséges mértékű átvétel történt, mivel „a paródia humoros hatása legjobban akkor érhető el, amikor első pillantásra az anyag meggyőzően eredetinek tűnik, ám közelebbi vizsgálat útján mégis kiderül, hogy valami egészen más.”⁶³³

Ugyanakkor az ügyben eljáró bíróság rávilágított, hogy a paródiacélú átvett egyensúlyba kell hozni annak szükségességével, hogy a parodizáló egyéni-

⁶³³ Walt Disney Productions v. the AirPirates: „[T]he humorous effect of parody is best achieved when at first glance the material appears convincingly to be the original, and upon closer examination is discovered to be quite something else”.

eredeti módon változtasson is az eredeti művön.⁶³⁴ Az egyensúly pedig a két kritérium – a felidézés és az alkotás – között csak akkor áll fenn – eltekintve attól az esettől, ha a paródia céljának megvalósításához kifejezetten a forrásmű pontos felidézése szükséges –, ha a felhasználó csupán a szükséges mértékben vesz át az eredeti műből. Emellett a bíróság azt is kiemelte, hogy az eredeti művel való összetéveszthetőség túlzottan erős hatást gyakorolhat az eredeti mű piacára. Az eljáró bíróság álláspontja tehát az, hogy az *Air Pirates* alkotói túlléptek a fair use teszt által megengedett kereteken, túl sokat használtak fel a műből, aminek következtében a felhasználásuk jogellenes.⁶³⁵

Bár álláspontunk szerint a döntés megállapításai egyébként többnyire helytállóak, az eset hosszú távú megítélése közel sem volt egyöntetű. Így például Edward Samuels álláspontja szerint az *Air Pirates*-ügy mintegy húsz évvel vetette vissza a paródia szerzői jogi megítélését.⁶³⁶

Ugyancsak kiemelkedő eset az 1994. évet megelőző joggyakorlatból az *Elsmere Music v. National Broadcasting Co.* ügy.⁶³⁷ A tényállás alapján a *Saturday Night Live* nevű variety műsor 1978-ban felhasználta az akkoriban igen rossz hírű New York városa által 1977. évben, *I love New York* címen indított turisztikai kampányának azonos című dalát, amely nagy szerepet játszott a város megítélésének helyreállításában. Maga a dal Steve Karmen szerzeménye, ám a mű fölötti jogokat az Elsmere Music, Inc. társaság gyakorolja. A műsorban a bibliai Szodoma város vezetése válságtanácsot tart, mivel a város kedvezőtlen megítélése miatt visszaesnek a turizmusból folyó bevételek, megoldásként pedig – az egyértelműen a fenti dalra hajazó – *I love Sodom* dalt alkotják meg, helyreállítva ezzel a város renomét.⁶³⁸

Tekintettel arra, hogy az Elsmere Music, Inc. társaság álláspontja szerint az engedély és díjfizetés nélkül megvalósult felhasználás jogsértőnek minősül, a társaság polgári peres eljárást indított. A felperes álláspontja szerint az átdolgozás nem felel meg a fair use tesztnek, mivel a dal lényegi elemének – vagyis

⁶³⁴ David R. Crittenden: Copyright law – Fair use privilege – In an action for copyright infringement, the commercial nature of a song parody does not invoke a presumption against a finding of fair use. *Seton Hall Law Review*, 25. (1995), 3. 1271.

⁶³⁵ Totah (1987) i. m. 62.

⁶³⁶ Bob Levin: *The pirates and the mouse – Disney's war against the counterculture*. Seattle, Fantagraphics Books, 2003. 202. „They set parody back twenty years.”

⁶³⁷ *Elsmere Music v. National Broadcasting Co.*, 623 F. 2d 252. Court of Appeals, 2nd Circuit (1980).

⁶³⁸ Zissu (2017) i. m. 403.

az „I love New York” mondatnak – jelentős, a szükségesnél jelentősen nagyobb mennyiségű részét vették át – vagyis az „I love” részt. Ugyanakkor ez az érvé-
lés nem állt helyt: az eljáró bíróság kimondta, hogy egyrészről nem történt túlzott
mértékű átvétel,⁶³⁹ másrészről pedig a felhasználás megítélése, így a fair use
teszt szempontjából nem okoz gondot, hogy a paródia nem kizárólag az eredeti
dal kifigurázására, hanem a New York városa által indított turisztikai kampány
megítélésére, az azzal kapcsolatos kritikai észrevételek megfogalmazására is
irányult.⁶⁴⁰

Mindezek alapján a *Saturday Night Live* műsor felhasználása a fair use teszt-
nek megfelelő paródiát valósított meg, ezért nem volt jogsértő.⁶⁴¹

Az 1979. évi *Metro–Goldwyn–Mayer v. Showcase Atlanta Co-op. Prod.*
ügyben⁶⁴² Margaret Mitchell *Gone with the wind* (magyarul: *Elfújta a szél*)
című, 1936-ban megjelent regénye, illetve a könyv alapján azonos címen készült,
1939-ben bemutatott film átdolgozását kellett az eljáró bíróságnak megítélnie.⁶⁴³
Az eredeti alkotások, elsősorban a film alapján 1979-ben a Showcase Atlanta
társaság egy háromórás játékidejű, háromfelvonásos színdarabot mutatott be,
amely történetvezetésében, díszleteiben, karaktereiben nagyban épít az eredeti
filmre.⁶⁴⁴ A Showcase Atlanta az átdolgozás vonatkozásában sem az eredeti
regény szerzőjétől, sem a filmet előállító Metro–Goldwyn–Mayer társaságtól
nem kért engedélyt,⁶⁴⁵ ugyanakkor a színmű alapvetően humoros hangvételű,
ami a karakterek nevének megváltoztatásában is megjelenik,⁶⁴⁶ például Scarlett

⁶³⁹ Rita A. Rodin: Parody protection under the fair use doctrine – The everready standard: it keeps going, and going, and going. *St. John's Law Review*, 66. (1993), 4. 1179.

⁶⁴⁰ *Elsmere Music v. National Broadcasting Co.*: „[E]ven if it were found that »I Love Sodom« did not parody the plaintiff's song itself, that finding would not preclude a finding of fair use.” „Similarly, the Court does not accept the plaintiff's contention that, because »I Love Sodom« and the sketch of which it was a part related to the city and not the state of New York, they did not constitute a valid parody of the »I Love New York« advertising campaign.”

⁶⁴¹ Shipley (2010) i. m. 542.

⁶⁴² *Metro–Goldwyn–Mayer v. Showcase Atlanta Co-op. Prod.* 479 F. Supp. 351 (N.D. Ga. 1979).

⁶⁴³ Faaland (1981) i. m. 184.

⁶⁴⁴ Sherri Carl Hampel: Are samplers getting a bum rap: copyright infringement or technological creativity. *University of Illinois Law Review*, (1992), 2. 582.

⁶⁴⁵ Paul Goldstein: Derivative rights and derivative works in copyright. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, 30. (1983). 234–235.

⁶⁴⁶ Joseph Beck: Flexibility in parody of copyrighted material. *Media Law & Policy*, 10. (2002), 2. 7.

O'Hara karaktere Shady Charlotte O'Marára változott (illetve a cím – *Scarlett fever* – is egy szójáték az eredeti mű főszereplőjének nevével).⁶⁴⁷

7. ábra: Az *Elfűjta a szél* című film (balra) és a *Scarlett fever* című színpadi mű (jobbra) egy-egy jelenete

Forrás: homemcr.org és trademarkandcopyrightlawblog.com

A színdarab alkotói arra hivatkoztak, hogy felhasználásuk paródiának tekinthető, amely a fair use keretei között nem engedélyköteles felhasználás. Az eljáró bíróság ugyanakkor két problémát is látott ebben az érvelésben.⁶⁴⁸ Egyrészt a *conjure up tesztet* alkalmazva megállapítja, hogy az eredeti műből való átvétel túlterjeszkedik a felidézéshez szükséges mértéken, másrészt pedig jelzi, hogy a paródiacélú felhasználásnak nem elég önmagában humorosnak lenni,⁶⁴⁹ a fair use teszt követelményeinek teljesítéséhez az eredeti műre irányuló, hozzáadott értéket is képviselnie kell,⁶⁵⁰ az alábbiak szerint:

„[...] [P]arody must do more than merely achieve comic effect. It must also make some critical comment or statement about the original work which reflects the original perspective of the parodist – thereby giving the parody social value beyond its entertainment function. Otherwise, any comic use of an existing work would be protected, removing the

⁶⁴⁷ Thomas R. Leavens: In defense of the unauthorized use: recent developments in defending copyright infringement. *Law and Contemporary Problems*, 44. (1981), 4. 19.

⁶⁴⁸ Brian S. O'Malley: Fair use and audiovisual criticism. *A Journal of Communications and Entertainment Law*, 4. (1981), 3. 426.

⁶⁴⁹ Mel Marquis: Fair use of the first amendment: parody and its protections. *Seton Hall Constitutional Law Journal*, 8. (1997), 1. 131.

⁶⁵⁰ Michael J. Bazzi – Martha J. Widdows: Parody and the fair use doctrine revisited. *Entertainment and Sports Lawyer*, 4. (1998), 1. 44.

»fair« aspect of the »fair use« doctrine and negating the underlying purpose of copyright law of protecting original works from unfair exploitation by others.”⁶⁵¹

A bíróság mindezek alapján nem látta úgy, hogy a Showcase Atlanta felhasználása szabad felhasználást valósított volna meg, így azt jogsértőnek találta. Végetetül a bíróság kitért arra is, hogy bár a fenti szempontokra tekintettel nem volt jogszerű a felhasználás, álláspontjuk szerint a perben vitatott magatartás az eredeti mű piacára is hatással volt, mivel érdemben ugyanazt a szórakoztató funkciót látták el.⁶⁵²

1981-ben az MCA, Inc. v. Wilson ügyben⁶⁵³ az eljáró bíróságnak ismét egy Broadway-darab során megvalósult felhasználás tekintetében kellett állást foglalnia. 1941-ben, az MCA hangfelvétel-előállító társaság gondozásában került forgalomba a The Andrews Sisters előadásában a Don Raye és Hughie Prince által szerzett *Boogie woogie bugle boy of Company B* című szám.⁶⁵⁴ A *Let my people come – A sexual comedy* című előadást 1974 és 1976 között játszották először a Village Gate nevű színházban.⁶⁵⁵ A musical egyik dala a *Cunnilingus champion of Company C* címet viseli,⁶⁵⁶ amely zenei elemeiben lényegében megegyezik az MCA által kiadott eredeti dallal. A szövegében alapvetően szexuális üzenetet hordozó átdolgozáshoz⁶⁵⁷ Earl Wilson, az előadás rendezője nem kért engedélyt, a kiadó pedig szerzői jogainak megsértése miatt indított polgári peres eljárást.⁶⁵⁸

Az eljáró bíróság az alperes kifogásával kapcsolatban – miszerint a felhasználás a tematikájából adódóan parodisztikus jellegű, így a fair use megítélése alá esik – megállapította, hogy Wilson felhasználása nem tekinthető szerzői jogi értelemben paródiának,⁶⁵⁹ mivel sem az eredeti művel, sem pedig más társadalmi

⁶⁵¹ Metro–Goldwyn–Mayer v. Showcase Atlanta [362].

⁶⁵² Julie Itahara: Digital sampling: putting the pieces together. *DePaul-LCA Journal of Art and Entertainment Law*, 3. (1992), 1. 11.

⁶⁵³ MCA, Inc. v. Wilson. 677 F.2d 180 (2d Cir. 1981).

⁶⁵⁴ *Boogie woogie bugle boy of Company B*.

⁶⁵⁵ Kenneth J. Nunnenkamp: Musical parody: derivative use or fair use? *Loyola Entertainment Law Journal*, 7. (1987), 2. 316.

⁶⁵⁶ *Cunnilingus champion of Company C*.

⁶⁵⁷ Lisa M. Babiskin: Oh pretty parody: Campbell v. Acuff-Rose Music, Inc. *Harvard Journal of Law & Technology*, 8. (1994), 1. 225.

⁶⁵⁸ Brian R. Landy: The two strands of the fair use web: a theory for resolving the dilemma of music parody. *Ohio State Law Journal*, 54. (1993), 1. 236.

⁶⁵⁹ Tyler (1982) i. m. 1101–1106.

jelenséggel kapcsolatban nem fogalmaz meg érdemi üzenetet.⁶⁶⁰ Ehhez egyébként nagyban hozzájárult az alperes saját nyilatkozata is, miszerint a felhasználás elsődleges célja nem a humor kifejezése, hanem a profitmaximalizálás volt.⁶⁶¹

Bár a magatartás minősítéséhez önmagában ez is elegendő lenne, a bíróság kiemelte, hogy egyrészről a felhasználás tekintetében vizsgálni kell, hogy érdemi idő és munka befektetése árán jött-e létre az átdolgozás (kontinentális szemüvegen keresztül ez az átdolgozás egyéni-eredeti jellegének kérdése),⁶⁶² másrészt pedig releváns lehet annak kereskedelmi jellege is. Szintén fontos tényező volt, hogy a bíróság olvasatában az eredeti műből való átvételre a felidézéshez szükséges mértéken túl került sor.⁶⁶³ Végezetül érdemes említést tenni arról, hogy a bíróság álláspontja szerint a konkrét ügy megítélése vonatkozásában nem volt releváns körülmény, hogy a felhasználás alapvetően obszcén jellegű volt, mivel a bíróság a szerző jogot nem használhatja cenzúra céljából.⁶⁶⁴

Az 1986. évi Fisher v. Dees ügyben⁶⁶⁵ nem színpadi alkotás, hanem zenemű átdolgozása állt a jogvita középpontjában. Marvin Fisher és Jack Segal jazz-zeneszerzők alkotása, a *When sunny gets blue*⁶⁶⁶ 1956-ban került először forgalomba. Rick Dees parodista 1984-ben megkereste Fishert abból a célból, hogy a dalról készült rövid átdolgozásához engedélyt szerezzen, ám a jogosult elzárkózott ettől.⁶⁶⁷ Dees pár hónappal később megjelent, *Put it where the moon don't shine*

⁶⁶⁰ Margaret E. Watson: Unauthorized digital sampling in musical parody: a haven in the fair use doctrine. *Western New England Law Review*, 21. (1999), 2. 497.

⁶⁶¹ F. Casey Del Casino: The potential harm of musical parody: toward an enlightened fair use calculus. *University of Miami Entertainment and Sports Law Review*, 6. (1989), 1. 47–48.

⁶⁶² Nels Jacobson: Faith, hope & parody: Campbell v. Acuff-Rose, Oh, pretty woman, and parodists' rights. *Houston Law Review*, 31. (1994), 3. 986.

⁶⁶³ Judith Barkan: Universal v. Sony: is home use in fact fair use. *A Journal of Communications and Entertainment Law*, 3. (1980), 1. 61.

⁶⁶⁴ MCA, Inc. v. Wilson [191] bekezdés: „In my view the defendants' use of »dirty lyrics« or of language and allusions that I might personally find distasteful or even offensive is wholly irrelevant to the issue before us, which is whether the defendants' use, obscene or not, is permissible under the fair use doctrine as it has evolved over the years. We cannot, under the guise of deciding a copyright issue, act as a board of censors outlawing X-rated performances. Obscenity or pornography play no part in this case.”

⁶⁶⁵ Fisher v. Dees. 794 F.2d 432 (9th Cir. 1986).

⁶⁶⁶ Az eredeti mű Johnny Mathis előadásában: [When sunny gets blue](#).

⁶⁶⁷ Alan Korn: Renaming that tune: aural collage, parody and fair use. *Golden Gate University Law Review*, 22. (1992), 2. 354.

című albumán ugyanakkor a felhasználási engedély hiányában is elhelyezésre került a *When Sonny sniffs glue* című átdolgozás.⁶⁶⁸ A paródia mindösszesen 29 másodperc hosszúságú volt, az eredeti alkotás két és fél perces. A szövegbeli eltérés – Dees az átdolgozásában csak ezt a három sort használta fel – az alábbiak szerint történt:⁶⁶⁹

**When sunny gets blue
(Marvin Fisher – Jack Segal)**

“When Sunny gets blue,
her eyes get gray and cloudy,
then the rain begins to fall”

**When Sonny sniffs glue
(Rick Dees)**

“When Sonny sniffs glue,
her eyes get red and bulgy,
then her hair begins to fall.”

A fentiek alapján indult polgári peres eljárásban a bíróság – a felperes érveivel ellentétben – megállapította,⁶⁷⁰ hogy a kérdéses paródia egyértelműen az eredeti alkotást vette célkeresztbe.⁶⁷¹ A bíróság álláspontja szerint továbbá az előzetes engedélykérés ellenére megvalósított paródia nem teszi a felhasználást rosszhiszeművé, sőt, a paródiacélú felhasználások esetében természetesnek tekinti, hogy a parodista nem tud engedélyt szerezni.⁶⁷² Továbbá, bár a felhasználás kereskedelmi jellegű volt, a bíróság álláspontja szerint ennek az eredeti mű piacára nem volt hatása,⁶⁷³ ezért nem képezte akadályát annak, hogy a fair use esetkör alkalmazható legyen.⁶⁷⁴ Ezen felül a bíróság kiemelte, hogy a lényegi átvétel

⁶⁶⁸ *When Sonny sniffs glue*.

⁶⁶⁹ Alan J. Hartnick: The defense of fair use: a primer. *Touro Law Review*, 15. (1998), 1. 158–159.

⁶⁷⁰ Stephen B. Thau: Copyright, privacy, and fair use. *Hofstra Law Review*, 24. (1995), 1. 190.

⁶⁷¹ A. Hunter Farrell: Fair use of copyrighted material in advertisement parodies. *Columbia Law Review*, 92. (1992), 6. 1573.

⁶⁷² William F. Patry – Shira Perlmutter: Fair use misconstrued: profit, presumptions, and parody. *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, 11. (1993), 3. 689.

⁶⁷³ Tammi A. Gauthier: Fun and profit: when commercial parodies constitute copyright or trademark infringement. *Pepperdine Law Review*, 21. (1993), 1. 180.

⁶⁷⁴ Beth Warnken Van Hecke: But seriously, folks: toward a coherent standard of parody as fair use. *Minnesota Law Review*, 77. (1992), 2. 479.

menyisége nem volt több az eredeti mű felidézéséhez szükséges mértéknél, így Dees magatartása tekintetében jogsértést nem állapított meg.⁶⁷⁵

Szintén 1986-ban született döntés a *Hustler Magazine, Inc. v. Moral Majority Inc.* ügyben,⁶⁷⁶ ahol viszont nem az engedély nélküli paródia létrehozása, hanem a paródia céljából készült mű felhasználásának kérdése merült fel. A *Hustler* magazin az 1983. novemberi és 1984. márciusi számaiban egy reklámparódiát tett közzé,⁶⁷⁷ amely egy korabeli Campari-hirdetés jellegzetes elemeit vette át,⁶⁷⁸ tartalmában pedig egy ismert médiaszemélyiséggel és baptista lelkésszel,⁶⁷⁹ Jerry Falwell-lel készült fiktív interjút tartalmazott, amelyben Falwell azt nyilatkozta, hogy első szexuális kapcsolata édesanyjával volt.⁶⁸⁰ Falwell a reklámparódiát személyiségi jogi alapon megtámadta,⁶⁸¹ ugyanakkor ezzel párhuzamosan több fórumon (körlevélben, televíziós műsorban) felhasználta a paródiát abból a célból, hogy a *Hustler* elleni peres eljárásokhoz pénzt gyűjtsön.⁶⁸² A *Hustler* ugyanakkor ebben szerzői jogának sérelmét látta, ezért polgári peres eljárást indított.

⁶⁷⁵ Charles J. Sanders – Steven R. Gordon: Stranger in parodies: weird Al and the law of musical satire. *Fordham Entertainment Media & Intellectual Property Law Forum*, 1. (1990), 1. 26–27.

⁶⁷⁶ *Hustler Magazine, Inc. v. Moral Majority Inc.* 796 F.2d 1148 (9th Cir. 1986).

⁶⁷⁷ John M. Kang: *Hustler v. Falwell*: worst case in the history of the world, maybe the universe. *Nevada Law Journal*, 12. (2012), 3. 585.

⁶⁷⁸ Joseph H. King: Defamation claims based on parody and other fanciful communications not intended to be understood as fact. *Utah Law Review*, (2008), 3. 889.

⁶⁷⁹ Kevin M. Lemley: A proposal to expand the religious services exemption under the copyright act. *University of Arkansas at Little Rock Law Review*, 34. (2012), 3. 497.

⁶⁸⁰ Gregory M. Duhl: Old lyrics, knock-off videos, and copycat comic books: the fourth fair use factor in U.S. copyright law. *Syracuse Law Review*, 54. (2004), 3. 726.

⁶⁸¹ *Hustler Magazine v. Falwell*. 485 U.S. 46 (1988). Lásd még Alicia J. Bentley: *Hustler Magazine v. Falwell*: the application of the actual malice standard to intentional infliction of emotional distress claims. *Ohio State Law Journal*, 49. (1988), 3. 825–840.

⁶⁸² Michael G. Anderson – Paul F. Brown – Andrew P. Cores: Market substitution and copyrights: predicting fair use case law. *University of Miami Entertainment And Sports Law Review*, 10. (1993), 1–2. 41.

Jerry Falwell talks about his first time.*

FALWELL: My first time was in an outhouse outside Lynchburg, Virginia.

INTERVIEWER: Wasn't it a little cramped?

FALWELL: Not after I kicked the goat out.

INTERVIEWER: I see. You must tell me all about it.

FALWELL: I never really expected to make it with Mom, but then after she showed all the other guys in town such a good time, I figured, "What the hell?"

Campari, the all-time sex made to make you do it's a light, all-purpose refreshing spirit, just mild enough to make you drink too much before you know you're so drunk you can't remember your first time, since it was orange juice. Or maybe some white wine. Then you won't remember anything the next morning. Campari. The misable that starts.

INTERVIEWER: But your mom? Isn't that a bit odd?

FALWELL: I don't think so. Looks don't mean that much to me in a woman.

INTERVIEWER: Go on.

FALWELL: Well, we were drunk off our God-fearing asses on Campari, ginger ale and soda—that's called a Fire and Brimstone—at the time. And Mom looked better than a Baptist whore with a \$100 donation.

INTERVIEWER: Campari in the crapper with Mom... how interesting. Well, how was it?

FALWELL: The Campari was great, but Mom passed out before I could come.

INTERVIEWER: Er. Did you ever try it again?

FALWELL: Sure...

lots of times. But not in the outhouse. Between Mom and the shit, the flies were too much to bear.

INTERVIEWER: We meant the Campari.

FALWELL: Oh, yeah. I always get sloshed before I go out to the pub.

You don't think I could lay down all that bullshit, scotch, do you?

* Not recommended for those who are allergic to any of the ingredients.

CAMPARI You'll never forget your first time.

*AD PASTOR—NOT TO BE TAKEN SERIOUSLY

8. ábra: A *Hustler* magazinban közzétett reklámparódia

Forrás: alchetron.com

Az eljáró bíróság előtt Falwell arra hivatkozott, hogy a felhasználása megfelel a fair use teszt elvárásainak, a *Hustler* álláspontja szerint ugyanakkor a magatartás kereskedelmi jellege miatt a nyílt végű szabad felhasználási esetkör nem alkalmazható.⁶⁸³ A bíróság megerősítette azt, hogy Falwell felhasználása alapvetően kereskedelmi célokat szolgált, ⁶⁸⁴ ugyanakkor nem látta azt bizonyítottnak,

⁶⁸³ Marian Kent: From Sony to Kinko's: dismantling the fair use doctrine. *Journal of Law and Commerce*, 12. (1992), 1. 140.

⁶⁸⁴ Robert G. Warshaw: Copyright infringement: all is fair as Falwell hustles Flynt. *Loyola Entertainment Law Journal*, 7. (1987), 2. 442.

hogy a paródia a konkrét esetben megvalósított,⁶⁸⁵ a pornografikus lap elleni fellépés céljából való felhasználásának lett volna közvetlen hatása a *Hustler* magazin piacára.⁶⁸⁶ Ebből fakadóan az eljáró bíróság úgy döntött, hogy Falwell magatartása megfér a fair use keretei között.⁶⁸⁷

Jeff Koonsnak több konfliktusa is volt a szerzői jogi jogosultakkal,⁶⁸⁸ amelyek közül az egyik legnagyobb szakmai érdeklődést az 1992-es Rogers v. Koons ügy⁶⁸⁹ váltotta ki. Art Rogers hivatásos fényképész 1980-ban megörököltette, ahogy ismerőse, Jim Scanlon és felesége nyolc németjuhászkutya-kölyköt tartanak a kezükben; a kép a *Puppies* (magyarul: *Kiskutyák*) címet kapta.⁶⁹⁰ A képet később számos helyen, többek között egy kutyákról szóló antológiakötetben és képeslapokon is felhasználták.⁶⁹¹ 1988-ban Koons a fent már elemzett, a Bauret v. Koons esetben is felmerült *Banality* sorozat részeként négy példányban elkészítette Rogers fényképének szoborváltozatát *String of puppies* címmel.⁶⁹² A négy példányból hármat Koons 367 000 USD értékben értékesített, a negyedik műpéldányt számos kiállításon bemutatták.⁶⁹³ Mivel a felhasználás vonatkozásában Koons nem kért engedélyt, Rogers peres eljárást indított.

⁶⁸⁵ Nicholas J. Jollymore: Ancillary uses of collective works. *Communications and the Law*, 12. (1990), 3. 37.

⁶⁸⁶ E. Scott Fruehwald: The parody fair use defense after Campbell. *Columbia-VLA Journal of Law & the Arts*, 18. (1993), 1–2. 130.

⁶⁸⁷ Alvin Kernan: *The death of literature*. New Haven, Yale University Press, 1990. 89.

⁶⁸⁸ A Bauret v. Koons ügy elemzését lásd jelen értekezés *A Deckmyn-döntés hatásai a nemzeti gyakorlatokra* című alfejezetében, a Blanch v. Koons ügy elemzését jelen fejezet tartalmazza.

⁶⁸⁹ Rogers v. Koons. 960 F.2d 301 (2d Cir. 1992).

⁶⁹⁰ E. Kenly Ames: Beyond Rogers v. Koons: a fair use standard for appropriation. *Columbia Law Review*, 93. (1993), 6. 1473.

⁶⁹¹ A. Michael Warnecke: The art of applying the fair use doctrine: the postmodern-art challenge to the copyright law. *Review of Litigation*, 13. (1994), 3. 693.

⁶⁹² Robert A. French: Copyright: Rogers v. Koons: artistic appropriation and the fair use defense. *Oklahoma Law Review*, 46. (1993), 1. 176–177.

⁶⁹³ Rachel Isabelle Butt: Appropriation art and fair use. *Ohio State Journal on Dispute Resolution*, 25. (2010), 4. 1073.

9. ábra: Rogers eredeti fényképe (balra) és Koons szobra (jobbra)

Forrás: copyrightvisualarts.wordpress.com

Koons az eljárásban arra hivatkozott, hogy az általa készített alkotás a materialista társadalom egészét, a tömegkultúra jelenségét parodizálja,⁶⁹⁴ az eredeti fénykép közönségességét, jellegtelenségét emeli ki.⁶⁹⁵ A bíróság álláspontja szerint az átdolgozott alkotások valóban paródia céljából, szatirikus hangvétellel készültek,⁶⁹⁶ ám mivel nem az eredeti mű, hanem külső tényezők tekintetében fogalmaztak meg kritikát,⁶⁹⁷ illetve az eredeti mű felidézéséhez szükséges mértékű átvételt jelentős mértékben túllépték,⁶⁹⁸ továbbá az eredeti mű piacát is jelentős mértékben, hátrányosan befolyásolták,⁶⁹⁹ ezért a magatartás

⁶⁹⁴ Rex S. Heinke – Heather D. Rafter: Copyright, copywrong. *Business Law Today*, 3. (1994), 6. 26.

⁶⁹⁵ Liz McKenzie: Drawing lines: addressing cognitive bias in art appropriation cases. *UCLA Entertainment Law Review*, 20. (2013), 1. 92.

⁶⁹⁶ Marlin H. Smith: Limits of copyright: property, parody, and the public domain. *The Duke Law Journal*, 42. (1993), 6. 1260.

⁶⁹⁷ Willajeanne F. McLean: All's not fair in art and war: a look at the fair use defense after *Rogers v. Koons*. *Brooklyn Law Review*, 59. (1993), 2. 399. *Rogers v. Koons* [310] bekezdés: „It is the rule in this Circuit that though the satire need not be only of the copied work and may, [...] also be a parody of modern society, the copied work must be, at least in part, an object of the parody, otherwise there would be no need to conjure up the original work.”

⁶⁹⁸ Tracey L. Kaufman: *Rogers v. Koons* and Sonnabend Gallery, Inc. 751 F. Supp. 474 (S.D.N.Y. 1990). *DePaul-LCA Journal of Art and Entertainment Law*, 2. (1992), 2. 51.

⁶⁹⁹ Debra L. Quentel: Bad artists copy – good artists steal: The ugly conflict between copyright law and appropriationism. *UCLA Entertainment Law Review*, 4. (1996), 1. 63.

a fair use teszt követelményeinek nem felel meg.⁷⁰⁰ Érdekes, hogy a Bauret v. Koons ügyben az ott eljáró francia bíróság mintegy 25 évvel később azonos álláspontra jutott.

A paródia egyesült államokbeli, szerzői jogi megítélésének valószínűleg talán legfontosabb, leginkább meghatározó jelentőségű döntése 1994-ben, a Campbell v. Acuff-Rose Music ügyben⁷⁰¹ született.

A tényállás alapján a 2 Live Crew elnevezésű hiphopegyüttes át szeretne volna dolgozni a *Pretty woman* (magyarul: *Micsoda nő!*) című film Roy Orbison által szerzett, *Oh, pretty woman* című betétdalát. Az együttes megpróbált a vagyoni jogok jogosultjától, vagyis az Acuff Rose Music társaságtól engedélyt szerezni a felhasználáshoz,⁷⁰² ám ezt elutasították,⁷⁰³ vagyis a 2 Live Crew nem kapott engedélyt a felhasználásra.⁷⁰⁴ Előjáróban megállapítható, hogy az is a paródi-akivételek egyik pótolhatatlannak tűnő funkciójához tartozik, hogy a szabad felhasználási esetkör olyan felhasználások számára is teret enged, amelyeket a szerző – vagy a jogosult – valamilyen megfontolásból nem engedélyezne.⁷⁰⁵

Az együttes az engedély megtagadásával nem törődve mégis elkészítette az eredeti betétdal paródiáját, és megjelentette azt az *As clean as they wanna be* című – bakeliten, kazettán és CD-n is megjelent – lemezén, *Pretty woman* elnevezéssel. A forrásmű és a paródia zenei elemei között van hasonlóság,⁷⁰⁶ a szövegek ellenben komoly eltérést mutatnak az alábbi összehasonlításban szemléltetett idézetek szerint:

⁷⁰⁰ LeGene Quesenberry: Copyright infringement in the wake of Rogers v. Koons. *Atlantic Law Journal*, 3. (2000). 69; Jane C. Ginsburg: Fair use in the United States: transformed, deformed, reformed? *Singapore Journal of Legal Studies*, (2020), 1. 270.

⁷⁰¹ Campbell v. Acuff-Rose Music (92-1292), 510 U.S. 569 (1994).

⁷⁰² Peter S. Menell: Adapting copyright for the mashup generation. *University of Pennsylvania Law Review*, 164. (2016). 474.

⁷⁰³ Gary Myers: Trademark parody: lessons from the copyright decision in Campbell v. Acuff-Rose Music, Inc. *Law and Contemporary Problems*, 59. (1996), 2. 184.

⁷⁰⁴ Tara M. Warrington: Harry Potter and the doctrine of fair use – Conjuring a new copyright complaint. *Florida Coastal Law Review*, 10. (2009). 639.

⁷⁰⁵ Alfred C. Yen: When authors won't sell – Parody, fair use and efficiency in copyright law. *University of Colorado Law Review*, 62. (1991). 103.

⁷⁰⁶ Gyakorlatilag itt *sampling*ről van szó, bővebben lásd még Békés Gergely – Mezei Péter: A sampling megítélése a magyar szerzői jogban. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 5. (2010), 6.

**Oh, pretty woman
(Roy Orbinson)**

“Pretty woman, walking down the street,
Pretty woman, girl, girl you look so sweet,
Pretty woman, you, you bring me down to
that knee,
Pretty woman, you make me wanna beg
please,
Oh, pretty woman.”

**Pretty woman
(2 Live Crew)**

“Big hairy woman, you need to shave that stuff,
Big hairy woman, you know I bet it’s tough.
Big hairy woman, all that hair ain’t legit.
‘Cause you look like Cousin It.
Big hairy woman”

Az Acuff Rose társaság a felhasználással kapcsolatban polgári peres eljárást indított szerzői jogainak megsértése miatt. A bíróságnak többek között azzal kapcsolatban kellett állást foglalnia, hogy a 2 Live Crew által alkalmazott szókimondó⁷⁰⁷ – sőt, obszcén – szövegezés, illetve a felhasználás kereskedelmi jellege⁷⁰⁸ – tekintettel arra, hogy a lemez a keresetlevél beadásakor már egy éve forgalomban volt, és mintegy negyedmillió példányt értékesítettek belőle – akadályát képezi-e a fair use teszt alapján való kimentésnek, a négy nevesített faktorba ütközik-e.

Az alperes álláspontja szerint a felhasználás kereskedelmi jellege nem lehet akadály a fair use tesztben foglalt feltételek teljesülésének,⁷⁰⁹ a felhasználás ennek megfelelően egyértelműen paródiának minősíthető, amely során az együttes a szövegével görbe tükröt állít⁷¹⁰ az eredeti alkotásban foglalt, a banalitásig idealizált nőkép elé, és az eredeti mű felidézéséhez szükséges mértéken túl nem történt átvétel, végül pedig a fair use teszt negyedik faktorára kitérve elhangzott, hogy kifejezetten valószínűtlen, hogy a paródia érintené az eredeti mű piacát.⁷¹¹

Az eljáró bíróság több, a paródia későbbi megítélését egyértelműen és igen nagy hatással meghatározó megállapítást tett a fair use teszt első és negyedik faktorára tekintettel. Egyrésztől rávilágított, hogy bár a 2 Live Crew kifejezés-

⁷⁰⁷ Judith B. Prowda: Parody and fair use in copyright law: setting a fairer standard in *Campbell v. Acuff-Rose Music, Inc.* *Communications and the Law*, 17. (1995). 91.

⁷⁰⁸ Bruce P. Keller – David H. Bernstein: As satiric as they wanna be: parody lawsuits under copyright, trademark, dilution and publicity laws. *The Trademark Reporter*, 85. (1995), 3. 243–244.

⁷⁰⁹ Vö. Schuyler Moore: What’s so funny about parody? *UCLA Entertainment Law Review*, 11. (2004), 1. 22.

⁷¹⁰ Joseph P. Liu: Copyright and breathing space. *Columbia Journal of Law & the Arts*, 30. (2007), 3–4. 442.

⁷¹¹ Amy Lai: Copyright law and its parody defense – Multiple legal perspectives. *New York University Journal of Intellectual Property and Entertainment Law*, 4. (2015), 2. 318–320.

módja valóban szókimondó volt, a felhasználás megítélése, fair jellege – és így a paródia – nem függhet attól, hogy az megfelel-e a jóízű követelményeinek.⁷¹² Másrészt – és talán ez a döntés legfontosabb megállapítása – a Sony-ügyben kifejtettekkel ellentétben⁷¹³ rámutatott, hogy a kereskedelmi jelleg csupán egy eleme a fair use teszt első faktorának (a felhasználás célja és jellege), annak fennállása egymagában nem alkalmas arra, hogy ellehetetlenítse a szabad felhasználási esetre való hivatkozást.⁷¹⁴ Továbbá a szellemi alkotások szabályozásának az Egyesült Államok alkotmányában nevesített célja alapján⁷¹⁵ figyelembe kell venni azt is, hogy rendelkezik-e a felhasználás átalakító, transzformatív jelleggel.⁷¹⁶ Az eljáró bíróság állásfoglalása szerint minél inkább transzformatív a paródia, vagyis minél távolabb kerül az átdolgozott mű az eredetitől,⁷¹⁷ annál kevésbé számítanak a felhasználás egyéb körülményei – annál kisebb az érdeksérelem mértéke –, mint például a kereskedelmi jelleg.⁷¹⁸

„Suffice it to say now that parody has an obvious claim to transformative value, as Acuff-Rose itself does not deny. Like less ostensibly humorous forms of criticism, it can provide social benefit, by shedding light on an earlier work, and, in the process, creating a new one. We thus line up with the courts that have held that parody, like other comment or criticism, may claim fair use under § 107.”⁷¹⁹

⁷¹² Ann Bartow: Bloodsucking copyright. *Maryland Law Review*, 70. (2011), 1. 80; Campbell v. Acuff-Rose Music: „Whether, going beyond that, parody is in good taste or bad does not and should not matter to fair use.”

⁷¹³ Sony Corp. of America v. Universal City Studios, Inc., 464 U.S. 417, 451 (1984). „[E]very commercial use [...] is presumptively [...] unfair”.

⁷¹⁴ Campbell v. Acuff-Rose Music: „The language of the statute makes clear that the commercial or nonprofit educational purpose of a work is only one element of the first factor enquiry into its purpose and character.”

⁷¹⁵ Lásd bővebben Ujhelyi Dávid: Az IP Clause értelmezési lehetőségei az Egyesült Államok szerzői jogában. *Iustum Aequum Salutare*, 11. (2015), 4.

⁷¹⁶ Lásd még Brian Sites: Fair use and the new transformative. *Columbia Journal of Law & the Arts*, 39. (2016), 4. 513–550.

⁷¹⁷ Brad A. Greenberg: Copyright trolls and presumptively fair uses. *University of Colorado Law Review*, 85. (2014b). 103.

⁷¹⁸ Lisan Hung: The Supreme Court holds that parody may be a fair use under Section 107 of the 1976 Copyright Act. *Computer & High Technology Law Journal*, 10. (1994), 2. 510; Campbell v. Acuff-Rose Music, Inc.: „[...] the more transformative the new work, the less will be the significance of other factors, like commercialism, that may weigh against a finding of fair use.”

⁷¹⁹ Campbell v. Acuff-Rose Music, Inc. [579].

A bíróság ugyancsak kimondta,⁷²⁰ hogy a paródiacélú felhasználás szükséges, elkerülhetetlen eleme, hogy az eredeti művet, annak egyes részeit átvegye, felidézze (*conjure up*) a felhasználó abból a célból és legalább olyan mértékben, hogy a célközönség számára beazonosíthatóvá váljék, ugyanakkor a szatíra esetében további megalapozásra van szükség. Ennek megfelelően önmagában az átvétel miatt – amelynek megengedett mértéke esetről esetre változik – a felhasználás még nem lesz jogsértő.⁷²¹ „Parody needs to mimic an original to make its point, and so has some claim to use the creation of its victim’s (or collective victims’) imagination, whereas satire can stand on its own two feet and so requires justification for the very act of borrowing.”⁷²²

A bíróság végül – ugyancsak helyesen – a negyedik faktorra kitérve megállapította, hogy az átdolgozott mű valószínűleg nem fogja helyettesíteni az eredeti művet, nem érinti negatívan annak piacát.⁷²³

Összességében⁷²⁴ a bíróság megállapította, hogy a 2 Live Crew által megvalósított paródia – tekintettel arra, hogy a felhasználás átalakító jellege hangsúlyosabb volt a kereskedelmi természeténél,⁷²⁵ illetve nem befolyásolta hátrányosan az eredeti mű piacát – nem sértette a jogosult szerzői jogait. A döntés megítélését jól mutatja, hogy azzal kapcsolatban az a – nyilvánvalóan túlzó – kijelentés is

⁷²⁰ Elizabeth Troup Timkovich: The new significance of the four fair use factors as applied to parody: interpreting the court’s Analysis in *Campbell v. Acuff-Rose Music, Inc.* *Tulane Journal of Technology and Intellectual Property*, 5. (2003). 65.

⁷²¹ Aaron Schwabach: Reclaiming copyright from the outside in – What the downfall Hitler meme means for the transformative works, fair use and parody. *Buffalo Intellectual Property Law Journal*, 8. (2012), 1. 16; *Campbell v. Acuff-Rose Music, Inc.*: „When parody takes aim at a particular original work, the parody must be able to »conjure up« at least enough of that original to make the object of its critical wit recognizable.”

⁷²² *Campbell v. Acuff-Rose Music, Inc.* [581].

⁷²³ Robyn M. Flegal: Diametrically opposing viewpoints – Why polar opposites should not attract the parody label under the fair use exception to copyright infringement. *Journal of Intellectual Property Law*, 21. (2013), 1. 112.

⁷²⁴ Az eset védjegyjogi relevanciájáról lásd Stacey L. Dogan – Mark A. Lemley: Parody as brand. *U.C. Davis Law Review*, 47. (2013), 2.

⁷²⁵ Az Egyesült Államok védjegyjogi gyakorlata is hasonló megállapításra jut, lásd Deborah J. Kemp – Lynn M. Forsythe – Ida M. Jones: Parody in trademark law – Dumb Starbucks makes trademark law look dumb. *The John Marshall Review of Intellectual Property Law*, 14. (2015). 183.

elhangzott, hogy alapjaiban változtatta meg a szerzői jog világát.⁷²⁶ Bár a döntés véleményünk szerint az Egyesült Államok szerzői jogát alapjaiban ugyan nem változtatta meg, az kétségtelennek tűnik – különösen a későbbi bírói gyakorlat fényében –, hogy a paródia szerzői jogi megítélésére maradandó hatást gyakorolt.⁷²⁷

A következő, kiemelten fontos és rendkívül vitatott eset a paródia megítélése szempontjából a Dr. Seuss Enters., LP v. Penguin Books USA, Inc. ügy.⁷²⁸ Dr. Seuss – vagyis Theodor Seuss Geisel – az Egyesült Államok egyik legnépszerűbb és kifejezetten egyedi, mind képi világában, mind kifejezőmódjában beazonosítható stílusú gyermekkönyvírója és illusztrátora, egyik leghíresebb műve pedig az 1957-ben publikált *The cat in the hat* (magyarul: *Kalapos macska*) című alkotása, amely az eset kapcsán is előtérbe került.⁷²⁹

A tényállás alapján a Penguin Books kiadó gondozásában megjelent a *The cat not in the hat – A parody* című könyv, amelyet egy fiktív szerző, Dr. Juice néven adtak ki – a mű egyébként Alan Katz and Chris Wrinn alkotása –, és a hírhedt O. J. Simpson nevéhez köthető kettős gyilkosságot dolgozta fel.⁷³⁰ A könyv mind képi világában – az illusztrációkon keresztül –, mind pedig szövegezésében – az alkalmazott egyszerű rímek útján – nagymértékben hasonlított Seuss alkotásaira,⁷³¹ címe és egyes átírt részei miatt különösen a fent már ismertetett, *The cat in the hat* című műre, amely egyezéseket az alábbi ábra szemlélteti:

⁷²⁶ Zahr K. Said: Fair use in the digital age, and Campbell v. Acuff-Rose at 21. *Washington Law Review*, 90. (2015), 2. 583.

⁷²⁷ Anna Schuler: Insta-appropriation – Finding boundaries for the second circuit’s fair use doctrine after Campbell. *Fordham Law Review*, 85. (2016), 1.

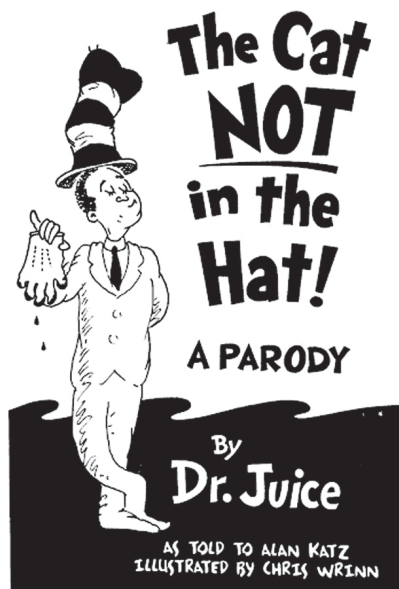
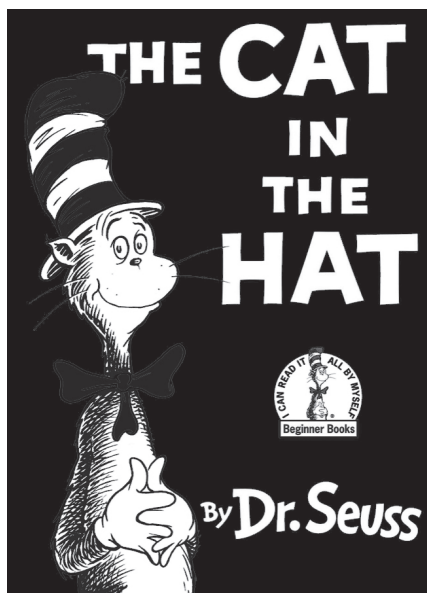
⁷²⁸ Dr. Seuss Enterprises, L.P. v. Penguin Books USA, Inc., 109 F.3d 1394 (9th Cir. 1997).

⁷²⁹ David A. Simon: Reasonable perception and parody in copyright law. *Utah Law Review*, 3. (2010), 7. 846.

⁷³⁰ Bartow (2011) i. m. 81.

⁷³¹ Bruce P. Keller – Rebecca Tushnet: Even more parodic than the real thing: parody lawsuits revisited. *The Trademark Reporter*, 94. (2004). 987.

10. ábra: Dr. Seuss: *The cat in the hat* (balról) és Dr. Juice: *The cat not in the hat – A parody* (jobbról)

Forrás: blogs.harvard.edu

Az alperes – tekintettel arra, hogy a felhasználással összefüggésben nem kapott engedélyt, és azért díjat sem fizetett – fair felhasználásra hivatkozott kimentési okként, az eljáró bíróság pedig ennek megfelelően azt vizsgálta, hogy a Penguin Books által kiadott paródia megfelel-e a fair use teszt követelményeinek.

A bíróság az első faktort megvizsgálva megállapította, hogy bár a *The cat not in the hat* stílusában egyértelműen a felperes eredeti művét utánozza,⁷³² lényegében nem azzal kapcsolatban fogalmaz meg kritikai vagy gúnyos észrevételeket, nem az eredeti műre irányul, hanem azt felhasználva, a művel parodizál egy külső jelenséget.⁷³³ Ennek megfelelően a felhasználás nem tartalmaz és nem

⁷³² Alexander H. Rogers – Cathy Ann Bencivengo: Dr. Seuss v. Penguin Books: Would-be parody fails to meet the targeting requirement. *IPL Newsletter*, 15. (1997), 3. 22.

⁷³³ Andrew Watt: Parody and post-modernism: the story of Negativland. *Columbia Journal of Law & the Arts*, 25. (2002), 2. 184.

is tartalmazhat olyan mértékű transzformativitást, amely mellett ne lehetne figyelembe venni a felhasználás kereskedelmi jellegét.⁷³⁴

Az eljáró bíróság ezen okfejtése ugyanakkor bizonytalannak tűnik arra tekintettel, hogy közvetetten mégiscsak az eredeti mű paródiájának is tekinthető attól függetlenül, hogy elsődlegesen valóban nem annak kigúnyolására irányult. Egyrészt az eredetileg gyermekeknek szánt, egyszerű, rímes formában való történetmesélés egyértelmű kontrasztot teremt Seuss művei és a paródiában feldolgozott gyilkosság között. Másrészt az eredeti mű több részét is felhasználták a parodizált műben, így például a macska alakját – aki az átdolgozott verzióban maga a gyilkos –, illetve bár elenyésző mennyiségben, de egyes idézeteket egyértelműen Seuss művéből emeltek át és költöttek át.⁷³⁵ Emellett fontos hangsúlyozni, hogy a paródia és más hasonló műfajok – mint a szatíra, utáncat – gyakran nehezen választhatók el egymástól,⁷³⁶ sőt a paródia és szatíra határterületét⁷³⁷ egyes források külön kategóriaként, szerzői paródiaként emlegetik,⁷³⁸ ebből fakadóan kizárólag amiatt, hogy egy átdolgozás közvetlenül nem az eredeti műre irányul, még nem feltétlenül indokolt a felhasználás kivételként való elismerésének elhagyása.

A második és negyedik faktort – utóbbit a bizonyítottság hiánya miatt – a bíróság érdemben nem vizsgálta, a harmadik – a felhasznált résznek az eredeti műhöz viszonyított mértéke és lényegessége – tekintetében pedig megállapította, hogy egyértelműen a mű lényeges részeit vették át, ám ezzel – visszaulva az első

⁷³⁴ Dr. Seuss Enterprises, L.P. v. Penguin Books USA, Inc.: „Although The Cat NOT in the Hat! does broadly mimic Dr. Seuss’ characteristic style, it does not hold his style up to ridicule. The stanzas have »no critical bearing on the substance or style of« The Cat in the Hat. [...] Because there is no effort to create a transformative work with »new expression, meaning, or message,« the infringing work’s commercial use further cuts against the fair use defense.”

⁷³⁵ Tyler T. Ochoa: Dr. Seuss, the Juice and fair use – How the Grinch silenced parody. *Copyright Society of U.S.A. Journal*, 45. (2014). 592–594.

⁷³⁶ Laura E. Little: Regulating funny – Humor and the law. *Cornell Law Review*, 94. (2008), 5. 1262.

⁷³⁷ A kettő elhatárolásáról lásd Jeff Todd: Satire in defamation law: toward a critical understanding. *The Review of Litigation*, 35. (2016). 50–55.

⁷³⁸ Ryan Kairalla: Work as weapon, author as target – Why parodies that target authors (not just their works) should be fair uses. *New York University Journal of Intellectual Property & Entertainment Law*, 2. (2013). 237.

faktor vizsgálata során tett megállapításokra – utólag a felhasználás transzformativitása nem pótolható.⁷³⁹

Összességében tehát az eljáró bíróság az 1997-ben született ítéletében – elsősorban a paródia művön kívüli irányultsága és a transzformativitás hiánya miatt – jogsértőnek találta a Penguin Books által megvalósított felhasználást. A döntést több kritikai is érte, miszerint ellentétben áll a Campbell-döntésben lefektetett elvekkel és irányvonallal, illetve szembehelyezkedik az ügyben kimondott tétellel, miszerint a fair use tesztnek nem csupán a szűkebb értelemben vett paródiát, hanem az utánzatot, a szatírárt is le kell fednie.⁷⁴⁰ Emellett kritikaként fogalmazódott meg az is, hogy az eljáró bíróság sokkal inkább volt tekintettel a Seuss műveihez kapcsolódó védjegyek oltalmára, és így a *brand* megvédésére, mint a szerzői jogi kérdések alapos körüljárására.⁷⁴¹

Ugyancsak kiemelkedő jelentőségű döntés született 1998-ban a Leibovitz v. Paramount Pictures Corporation eset⁷⁴² kapcsán. Annie Leibovitz híres portréfotós az Egyesült Államokban, aki 1991-ben a *Vanity Fair* magazin címlapjára készített egy közismertté vált aktfényképet az akkor várandós Demi Moore színésznőről, aki a képen egyik kezével a melleit takarja el, másik kezével pedig a hasát támasztja alá.⁷⁴³

A tényállás alapján a Leibovitz-fényképet – pontosabban az eredeti műhöz igen hasonló, de nem azonos fényképet – a Paramount Pictures filmelőállító társaság által készített *Naked gun 33⅓. The final insult* (magyarul: *Csupasz pisztoly 33⅓. Az utolsó merénylet*) című film 1993. évi promóciós kampánya során olyan módon használták fel, hogy a filmet népszerűsítő plakátok egyik verzióján a várandós hölgy testére a promotált film főszereplője, a Leslie Nielsen által alakított Frank Drebin nyomozó fejét szerkesztették az alábbi ábra szerint.⁷⁴⁴

⁷³⁹ Vogel (1998) i. m. 303–307; Campbell Acuff-Rose Music, Inc.: „We have no doubt that the Cat’s image is the highly expressive core of Dr. Seuss’ work. [...] We completely agree with the district court that [...] their post-hoc characterization of the work is »completely unconvincing.«”

⁷⁴⁰ L. David McBride: Same song, different verse – Parody as fair use after Campbell v. Acuff-Rose Music, Inc. *Oklahoma Law Review*, 48. (1995), 3. 646.

⁷⁴¹ Ochoa (2014) i. m. 620.

⁷⁴² Leibovitz v. Paramount Pictures Corporation, 137 F.3d 109 (2d Cir. 1998).

⁷⁴³ Shipley (2010) i. m. 563.

⁷⁴⁴ Miatta Teneh Dabo: Recent developement – Leibovitz v. Paramount Pictures Corp. – Fair use doctrine: when is copyright infringement a parody? *Baltimore Intellectual Property Law Journal*, 7. (1999). 156.

11. ábra: Az eredeti Leibovitz-fotó (balról) és az átdolgozás útján született filmplakát (jobbról)
 Forrás: en.wikipedia.org

Annie Leibovitz – mint a fényképpel kapcsolatos szerzői jogok jogosultja – a fentiekben kifejtett felhasználást jogsértőnek találta, és bírósághoz fordult. Az alperes álláspontja szerint ugyanakkor az átdolgozás paródiának minősül, és mint ilyen, a fair use teszt hatálya alá tartozik, és nem jogsértő. Állítását alperes azzal indokolta, hogy az átdolgozott képen Leslie Nielsen komolytalan arckifejezése egyértelmű kontrasztot teremt Demi Moore-nak az eredeti művön látható átszellemült ábrázolásával, ezáltal gúnyt és kritikát kifejezve. Emellett a plakáton megjelenik a „Due this March” felirat is, ami pedig szintén gúnyos utalás a színésznő várandós állapotára,⁷⁴⁵ összekötve a film premierjének dátumával.

Az eljáró bíróság a fair use teszt első faktorát vizsgálva megállapította, hogy bár a különbözőség felidézése önmagában nem elég a szabad felhasználási eset követelményeinek kielégítéséhez, jelen esetben a létrehozott kontraszt olyan mértékű, és olyan pontokra világít rá, amelyeket minden további nélkül az eredeti művel kapcsolatos vélemény kinyilvánításának, kifigurázásnak lehet tekinteni.⁷⁴⁶ A második és harmadik faktorok – az eddigi esetekkel egyezően – kevésbé voltak relevánsak az eset megítélése szempontjából, ugyanakkor a negyedik faktort megvizsgálva az eljáró bíróság rávilágított, hogy a díjfizetés elmaradása önmagában nem jelenti azt, hogy a paródia negatív hatással volt az eredeti mű piacára, mivel a fair use tesztnek való megfelelés esetén eleve szabad felhasználási

⁷⁴⁵ Zissu (2017) i. m. 412–413.

⁷⁴⁶ Ochoa (2014) i. m. 585.

esetkörről beszélünk, amivel kapcsolatban nem szükséges a szerző számára díjat fizetni vagy engedélyt kérni.⁷⁴⁷

Mindezek alapján az ügyben eljáró bíróság a Campbell-ügyben lefektetett úton haladva megállapította, hogy az alperes felhasználása – vagyis a paródia – megfelelt a fair use tesztnek, ennek megfelelően nem valósított meg szerzői jogi jogsértést.

Jeff Koons legutóbbi, médiavisszahangot kiváltó szerzői jogi tárgyú jogvitájára a 2006-os *Blanch v. Koons* ügyben⁷⁴⁸ került sor. Koons 2000-ben egy *neo-pop art* stílusú sorozatot alkotott *Easyfun-Ethereal* néven, amely mindösszesen 24 képből állt. Az alkotások mind ugyanazzal a technikával készültek: Koons különböző hirdetéseket, divatmagazinokat és fényképeket szkennelt be, majd azok egyes elemeit, részleteit digitális képalkotás segítségével egyesítette montázsá.⁷⁴⁹ A *Niagara* című kép megalkotásához Koons többek között Andrea Blanch divatfotós egyik fényképét is felhasználta, az eredeti mű szerzőjének engedélye nélkül. Blanch szerzői jogainak megsértése miatt peres eljárást indított.⁷⁵⁰

12. ábra: Blanch eredeti fényképe (balra) és Koons alkotása (jobbra)

Forrás: nomagdidi.gq

⁷⁴⁷ Leibovitz v. Paramount Pictures Corporation: „Being different from an original does not inevitably »comment« on the original. [...] Because the smirking face of Nielsen contrasts so strikingly with the serious expression on the face of Moore, the ad may reasonably be perceived as commenting on the seriousness, even the pretentiousness, of the original. [...] But she [Leibovitz – a szerző] is not entitled to a licensing fee for a work that otherwise qualifies for the fair use defense as a parody.”

⁷⁴⁸ *Blanch v. Koons*. 467 F.3d 244 (2d Cir. 2006).

⁷⁴⁹ Natalie Nathon: The case of silk sandals and Jeff Koons: appropriation in art, copyright infringement and fair use. *Studia Iuridica Auctoritate Universitatis Pecs Publicata*, 151. (2013). 156.

⁷⁵⁰ Daniel Cherry: Blanch it, mix it, mash it: a fair use framework for the mashup. *Thomas M. Cooley Law Review*, 28. (2011), 3. 507.

Az eljárásban Koons arra hivatkozott, hogy a divatmagazinból származó fénykép használata kritikai funkciót látott el, annak segítségével az alkotás többletjelentést hordoz magában – a tömegmédia esztétikára és társadalomra kifejtett hatását értékeli.⁷⁵¹

„Although the legs in the Allure Magazine photograph [»Silk Sandals«] might seem prosaic, I considered them to be necessary for inclusion in my painting rather than legs I might have photographed myself. The ubiquity of the photograph is central to my message. [...] By using a fragment of the Allure photograph in my painting, I thus comment upon the culture and attitudes promoted and embodied in Allure Magazine.”⁷⁵²

A Campbell-ügyben kimondottak jelentőségét mutatja, hogy az eljáró bíróság ebben a paródiával csak közvetetten összefüggő ügyben is hivatkozta az 1994-es döntésben foglaltakat, egyúttal arra alapozva jelezte, hogy álláspontja szerint Koons fenti okfejtése, a felhasználás transzformatív és kritikus jellege⁷⁵³ megalapozza a fair use kivétel alkalmazását,⁷⁵⁴ a magatartás pedig nem sértette Blanch szerzői jogait.⁷⁵⁵ A fair use teszt a Campbell-döntésen alapuló ezen, rugalmas értelmezési irányát a 2013-ban született *Cariou v. Prince* döntés⁷⁵⁶ és a 2015-ös *Authors Guild v. Google, Inc.* ügyben⁷⁵⁷ hozott döntés is megerősíti.

⁷⁵¹ Elina Lae: Mashups – A protected form of appropriation art or a blatant copyright infringement. *Virginia Sports and Entertainment Law Journal*, 12. (2012), 1. 45.

⁷⁵² *Blanch v. Koons* 3. pont.

⁷⁵³ Jeannine M. Marques: Fair use in the 21st century: Bill Graham and *Blanch v. Koons*. *Berkeley Technology Law Journal*, 22. (2007), 1. 346.

⁷⁵⁴ Rebecca Tushnet: Judges as bad reviewers: fair use and epistemological humility. *Law & Literature*, 25. (2013), 1. 22.

⁷⁵⁵ Alyce W. Foshee: *Monge v. Maya Magazines, Inc.*: the demand for celebrity gossip and the doctrine of transformative use in the ninth circuit. *Golden Gate University Law Review*, 44. (2014), 1. 26.

⁷⁵⁶ *Cariou v. Prince*. 714 F.3d 694 (2013). Lásd még Jennifer Gilbert-Eggleston: *Cariou v. Prince*: painter or prince of thieves. *University of Denver Sports and Entertainment Law Journal*, 11. (2011).

⁷⁵⁷ *Authors Guild v. Google, Inc.* 804 F.3d 202 (2d Cir. 2015). Lásd még Raquel Xalabarder: Google Books and fair use: a tale of two copyrights. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 5. (2015), 1. 55.

Szót kell még ejteni a 2009. évben eldöntött *Bourne Co. v. Twentieth Century Fox Film Corp.* ügyről,⁷⁵⁸ amely lényegében kiköszörülte a Seuss-ügyben a joggyakorlaton ejtett csorbát.

A *Family guy* (magyarul: *Családos csóka*) egy felnőtteknek szánt szituációs komédia, animációs sorozat, amely groteszk, vulgáris humoráról és szokimondó stílusáról ismert. Az eset lényegét képező tényállás alapján a sorozat harmadik évadának huszonkettedik részében – amely a beszédes *I need a jew* címet viseli – *When you wish upon a Weinstein* címen feldolgozták Leigh Harline és Ned Washington *When you wish upon a star* című közös szerzeményét. Az eredeti mű ugyanakkor – nem szerzői jogi értelemben – elsősorban mégsem a szerzőkhöz kötődik, mivel a *Pinokkió* animációs filmben történt felhasználása óta a Walt Disney társaság ikonikus dallamává nőtte ki magát, a felhasználók jellemzően ez utóbbi társaságra asszociálnak a dal hallatán attól függetlenül, hogy nem a Disney a szerzői jogok jogosultja.⁷⁵⁹

A *Family guy* szintén ezen asszociációs kapcsolatot lovagolta meg engedély és díjfizetés nélküli feldolgozásában, amellyel kapcsolatban a jogosult Bourne Co. végül peres eljárást kezdeményezett szerzői jogainak megsértése miatt. A per tárgyává tett epizódban a sorozat főszereplője, Peter pénzügyi problémái miatt dal formájában azért fohászkodik egy csillaghoz – az eredeti műhöz nagyon hasonló dallamban, és szövegét is részben felidézve –, hogy az küldjön számára egy izraelita ismerőst, aki megoldja a gondjait. A fent ismertetett jelenet nagyban hasonlít a *Pinokkió* egy jelenetéhez – amelyben a játékkészítő Gepetto hasonló módon fohászkodik egy gyermekért –, emellett pedig – szintén a Disney társasághoz köthető módon – utalás arra a híresztelésre is, miszerint Walter Elias Disney, a társaság alapítója antiszemita volt.⁷⁶⁰

⁷⁵⁸ *Bourne Co. v. Twentieth Century Fox Film Corp.* 602 F. Supp.2d 499 (2009).

⁷⁵⁹ Cydney A. Tune – Jenna F. Leavitt: Family Guy creators' fair use wish comes true. *Entertainment and Sport Lawyer*, 27. (2009), 2. 8–10.

⁷⁶⁰ Warrington (2009) i. m. 653.

**When you wish upon a star
(Leigh Harline – Ned Washington)**

“When you wish upon a star
Makes no difference on who you are
Anything your heart desires
Will come to you.

If your heart is in your dreams
No request is too extreme
When you wish upon a star
As dreamers do.

Fate is kind
She brings to those who love
The sweet fulfillment of
Their secret longing

Like a bolt out of the blue
Fate steps in and sees you through
When you wish upon a star
Your dreams come true”

**When you wish upon a Weinstein
(Seth MacFarlane – Walter Murphy)**

“Nothing else has worked so far,
So I'll wish upon a star,
Wondrous dancing speck of light,
I need a Jew...

Lois makes me take the rap,
Cause our checkbook looks like crap,
Since I can't give her a slap,
I need a Jew...

Where to find
A Baum or Stien or Stein
To teach me how to whine
And do my taxes...

Though by many they're abhorred,
Hebrew people I've adored,
Even though they killed my lord,
I need a Jew!”

Az eljáró bíróság megállapította, hogy bár az alperesek által megvalósított felhasználás bizonyos szempontból paródia – hiszen görbe tükröt állít az eredeti mű naiv, gyermeki világképe elé –, ugyanakkor elsősorban szatíra – vagyis nem a művet, hanem a művel parodizál –, mivel számos olyan gúnyos elemet tartalmaz, amely nem az eredeti műre, hanem egy külső jelenségre, a Disney társaságra utal.⁷⁶¹ Ugyanakkor ez nem képezte akadályát annak, hogy a fair use teszt faktorainak vizsgálata alperesek szempontjából pozitív eredménnyel záruljon, ugyanis a bíróság rávilágított, hogy a felhasználás kellő mértékben transzformatív,⁷⁶² és nyilvánvalóan nincs érdemi hatása az eredeti mű piacára sem, még ha felperes álláspontja szerint az átdolgozás különösen sértő tartalma negatívan befolyásolná is az eredeti mű megítélését.⁷⁶³

⁷⁶¹ Tune–Leavitt (2009) i. m. 9.

⁷⁶² Nicholas D. Sirabella: Separating the sheep from the goats: celebrity satire as fair use. *Cardozo Law Review*, 33. (2011), 2. 791.

⁷⁶³ *Bourne Co. v. Twentieth Century Fox Film Corp.*; „[T]he Court to find that one of their intended comments in parodying »When You Wish Upon a Star« related to the reputation of Walt Disney as an anti-Semite [...]. The Court finds that the new work is transformative; consequently, the first factor weighs in favor of a finding of fair use. [...] In this case, there can be no question that »I Need a Jew« does not usurp the market for »When You Wish Upon a Star.«”

Az ügy különös jelentősége tehát, hogy a Seuss-üggyel ellentétben, ahol a felhasználás stílusutánzás jellege akadályát képezte a fair use teszt alapján való kimentésnek, jelen esetben a szabad felhasználási eset sikeresen alkalmazható volt. Az alperesek által megvalósított felhasználás így – hasonlóan⁷⁶⁴ a sorozatot a korábbiakban hasonló körülmények között érintő peres eljáráshoz⁷⁶⁵ – nem volt jogsértő.

A 2012. évi Northland Family Planning Clinic, Inc. v. Ctr. for Bio-Ethical Reform ügyben⁷⁶⁶ a pro-choice és pro-life mozgalmak kerültek egymással ellentétbe.⁷⁶⁷ A tényállás szerint a Northland Family Planning klinika – amely alapvetően terhességmegszakításokkal foglalkozik – 2009-ben egy videót tett közzé, amelynek fő célja az abortusszal kapcsolatos stigmatizáció feloldása volt. A Center for Bio-Ethical Reform és Gregg Lee Cunningham erre reakcióként több olyan videót tett közzé, amelyekben a Northland videójának jelenetei és a terhesség művi megszakítását ábrázoló, rendkívül nyers és grafikus jelenetek váltják egymást. Az engedély nélküli felhasználás vonatkozásában a Northland polgári peres eljárást indított.⁷⁶⁸

A bíróság előtti eljárásban alperesek arra hivatkoztak, hogy az általuk megvalósított felhasználás a Northland videójával kapcsolatos paródiának tekinthető, mivel éles kontrasztot állítottak az eredeti mű narrátora általi állítások és az abortusz „borzalmas valósága” között. Az eljáró bíróságnak tehát egy nem humoros (legfeljebb gúnyos) jellegű paródia tekintetében kellett állást foglalnia.⁷⁶⁹ Az ítéletben foglaltak szerint a felhasználás a bíróság szerint transzformatív volt (hiszen a feje tetejére állította az eredeti mű üzenetét),⁷⁷⁰ a kritikai üzenetre való tekintettel a humoros jelleg hiánya nem okoz problémát, az átdolgozás nem vett át túlzó mértékben az eredetiből, és az eredeti mű piacára sem volt azonosítható

⁷⁶⁴ Patrick K. Thornton: Cultural behemoths collide – Carol Burnett v. Family Guy. *Entertainment & Sports Law*, 25. (2007), 3. 8–9; Eric D. Gorman: Who gets the last laugh? Satire, doctrine of fair use, and copywrong infringement. *Temple Journal of Science, Technology & Environmental Law*, 29. (2010), 2. 216.

⁷⁶⁵ Lásd Burnett v. Twentieth Century Fox Film Corp., 491 F. Supp. 2d 962, 974 (2007).

⁷⁶⁶ Northland Family Planning Clinic, Inc. v. Ctr. for Bio-Ethical Reform. 868 F. Supp. 2d 962 (C.D. Cal. 2012).

⁷⁶⁷ John Tehranian: The new censorship. *Iowa Law Review*, 101. (2015), 1. 262.

⁷⁶⁸ Flegal (2013) i. m. 118.

⁷⁶⁹ Dogan–Lemley (2013) i. m. 499.

⁷⁷⁰ Rebecca Tushnet: Content, purpose, or both. *Washington Law Review*, 90. (2015), 2. 880.

hatása,⁷⁷¹ így a felhasználást jogszerűnek minősítette.⁷⁷² Bár az Egyesült Államok esetjogában elég ritkán merült fel a személyhez fűződő jogok kérdése, érdekes lenne látni ezen esetet a személyhez fűződő jogok fényében megvilágítva: vajon sérti-e a szerző integritásához fűződő jogát, ha a pro-choice üzenetet hordozó művét szélsőségesen nyers keretek közé helyezik?

A 2015-ös Galvin v. Ill. Republican Party ügyben⁷⁷³ – a Deckmyn-döntéshez hasonlóan – egy politikai célú paródiával⁷⁷⁴ kapcsolatban merültek fel szerzői jogi kérdések. Az Illinois állambeli republikánus párt 2014-ben több ezer példányban többszörözte és terjesztette Quenton Galvin fényképét, amelyen a demokrata párt egyik tagja, Sam Yingling és sofőrje, Jacob Meister látható. A képet úgy módosították, hogy az eredeti képen látható kabrió hátsó ülésére pénzes zsákokat helyeztek el, háttérbe pedig az Egyesült Államok Capitoliumát helyezték el, azt a benyomást keltve, mintha az autó az épületből ellopott pénzzel hajtana el.⁷⁷⁵ A helyzet hozzáadott komikumát adja, hogy az átdolgozott művön a demokrata képviselő nem, csupán sofőrje szerepel, így a republikánus párt üzenete egy kicsit elveszni látszik.⁷⁷⁶ Az engedély nélküli felhasználás vonatkozásában Galvin és Meister peres eljárást indítottak.

Az eljáró bíróság alapvetően a kritikai cél szempontjából közelítette meg a kérdést,⁷⁷⁷ a felhasználásban emellett a paródia célját is azonosította, így a Campbell-döntésre hagyatkozva vizsgálta a magatartás transzformatív jellegét és az eredeti mű piacára gyakorolt hatását is. Mivel mindkét tekintetben a fair use teszt követelményeinek megfelelően minősítette a felhasználást, ezért jogsértést nem állapított meg.⁷⁷⁸

⁷⁷¹ Flegal (2013) i. m. 119–120.

⁷⁷² Victoria Cuartero – Dan Satorius – Michael Donaldson: Parody, satire, and jokes. *Entertainment and Sports Lawyer*, 32. (2015), 2. 70.

⁷⁷³ Galvin v. Ill. Republican Party. 130 F. Supp. 3d 1187 (N.D. Ill. 2015).

⁷⁷⁴ Jiarui Liu: An empirical study of transformative use in copyright law. *Stanford Technology Law Review*, 22. (2019), 1. 211.

⁷⁷⁵ Roger L. Zissu: Expanding fair use: the trouble with parody, the case for satire. *Journal of the Copyright Society of the U.S.A.*, 64. (2017). 9.

⁷⁷⁶ Renee Hobbs (szerk.): *The Routledge Companion to media education, copyright, and fair use*. London, Routledge, 2018. 131.

⁷⁷⁷ Andrew Gilden: Copyright's market gibberish. *Washington Law Review*, 94. (2019), 3. 1052.

⁷⁷⁸ David E. Shipley: A transformative use taxonomy: making sense of the transformative use standard. *Wayne Law Review*, 63. (2018), 2. 292.

A 2017. évi Lombardo v. Dr. Seuss Enters. döntés⁷⁷⁹ ismételten Dr. Seuss munkásságát érintette, ezúttal a szerző egyik legismertebb művének, a *How the Grinch stole Christmas!* (magyarul: *Hogyan lopta el a Görcs a karácsonyt?*) című alkotásának átdolgozása történt, az adaptációra ráadásul színpadi keretek között került sor. Sőt, a szó szoros értelmében nem is kizárólag átdolgozás, hanem folytatás készült az eredeti műhöz, ugyanis Matthew Lombardo *Who's holiday!* című egyszemélyes színdarabja az egyik főszereplő, Cindy-Lou Who történetének fonalát mintegy negyven évvel Dr. Seuss művének vége után veszi fel.⁷⁸⁰ A Dr. Seuss stílusára emlékeztető, egyszerű verselésben előadott történet szerint Cindy-Lou alkohol-, gyógyszer- és drogfüggő, egy hegyen tölti magányosan az életét, egyetlen gyermekét pedig évekkel korábban állami nevelésbe adta.⁷⁸¹ A végül pozitív kicsengésű, engedély nélküli átdolgozás miatt az eredeti mű jogosultjai peres eljárást indítottak.

Az eljáró bíróság álláspontja szerint egyértelműen paródiacélú felhasználásról van szó, mivel a színdarab az eredeti művet annak stílusára, karaktereire és történetvezetésére való reflektálás útján idézi fel, Cindy-Lou jól ismert, gyermeki naivitást szimbolizáló karakterét profán környezetbe helyezi, ezzel komikus, nevetséges hatást elérve. Továbbá a bíróság kifejti, hogy a felhasználás egyértelműen transzformatív,⁷⁸² és az eredeti mű piacára sincs hatással. Mindezek alapján a felhasználás a fair use tesztnek megfelelt,⁷⁸³ így nem állapítottak meg jogsértést.⁷⁸⁴

⁷⁷⁹ Lombardo v. Dr. Seuss Enters., L.P. 279 F. Supp. 3d 497 (S.D.N.Y. 2017).

⁷⁸⁰ Benjamin Reiser: Anything you can use, I can use better: examining the contours of fair use as an affirmative defense for theatre artists, creators, and producers. *Fordham Intellectual Property, Media & Entertainment Law Journal*, 30. (2020), 3. 903–904.

⁷⁸¹ Kathleen E. McCarthy: Free ride or free speech: predicting results and providing advice for trademark disputes involving parody. *The Trademark Reporter*, 109. (2019), 4. 745–746.

⁷⁸² Laura A. Heymann: Reasonable appropriation and reader response. *UC Irvine Law Review*, 9. (2019), 2. 351.

⁷⁸³ Scott D. Locke: Parallel novels and the reimagining of literary notables by follow-on authors: copyrights issues when characters are first created by others. *Chicago-Kent Journal of Intellectual Property*, 17. (2018), 2. 287.

⁷⁸⁴ Lynn M. Jordan – David M. Kelly: Another decade of Rogers v. Grimaldi: continuing to balance the Lanham Act with the first amendment rights of creators of artistic works. *The Trademark Reporter*, 109. (2019), 5. 852.

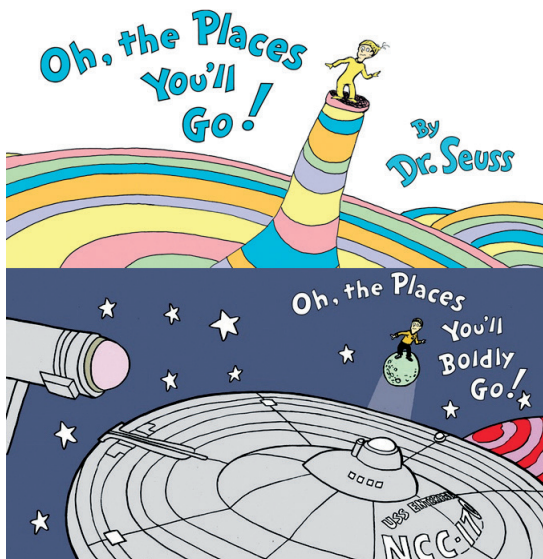
13. ábra: Dr. Seuss könyvének borítója (balra) és Lombardo színdarabjának plakátja (jobbra)
 Forrás: amazon.com és ticketmate.com

Végezetül szükséges még kitérni a Dr. Seuss Enters. v. ComicMix LLC esetre, amelyben első fokon 2018-ban,⁷⁸⁵ másodfokon 2019-ben született döntés,⁷⁸⁶ és a Northland-döntéssel együttesen szemlélve rendkívül jól mutatja azt, hogy a Campbell-döntést követően milyen mértékben szélesedett ki az Egyesült Államokban a fair use teszt alkalmazhatósága és a paródiakivétel hatálya. A Dr. Seuss által írt és illusztrált *Oh, the places You'll go* című ifjúsági könyvet 1990-ben adták ki először. A ComicMix által kiadott *Oh, the places You'll boldly go!*

⁷⁸⁵ Dr. Seuss Enters., L.P. v. Comicmix LLC. Case No. 16-CV-2779-JLS (BGS). Decided Jun 21, 2018.

⁷⁸⁶ Dr. Seuss Enterprises, L.P. v. ComicMix LLC. Case No. 16-CV-2779 JLS (BGS) (S.D. Cal. Mar. 12, 2019).

az eredeti mű stílusát, címét, grafikáit és verselését felidézve a *Star Trek* című sorozat karaktereinek kalandjait ábrázolja.⁷⁸⁷ A Seuss-művek jogosultja az engedély nélküli felhasználás vonatkozásában peres eljárást kezdeményezett.⁷⁸⁸

14. ábra: Dr. Seuss eredeti alkotásának borítója (részlet, fent) és a ComicMix által kiadott könyv borítója (lent)

Forrás: copyright.byu.edu

Az eljáró bíróság előtt a ComicMix arra hivatkozott, hogy felhasználása paródiacélú volt, ebből fakadóan megfelel a fair use teszt elvárásainak. A bíróság végül arra a következtetésre jutott, hogy bár az átdolgozott mű nem minősül

⁷⁸⁷ Lisa P. Ramsey: Using failure to function doctrine to protect free speech and competition in trademark law. *Iowa Law Review Bulletin*, 104. (2019). 96.

⁷⁸⁸ Tyler T. Ochoa: Dr. Seuss, the Juice and fair use revisited: two decades of parody and satire in copyright law. *IDEA: The Law Review of the Franklin Pierce Center for Intellectual Property*, 59. (2018), 1. 247.

paródiának,⁷⁸⁹ a transzformativitása és az eredeti mű piacára gyakorolt hatás hiánya miatt a *mashup* jellegű⁷⁹⁰ felhasználás mégis fairnek tekinthető.⁷⁹¹

A paródia megítélése a magyar jog alapján

A *Magyar értelmező kéziszótár* szerint a paródia egyik értelmében „[i]rodalmi mű, stílus, műfaj stb. – tréfás, torzító utánazta”, második értelmében pedig „[t] orzkép, karikatúra”.⁷⁹² Egy diákoknak szánt értelmező szótár megközelítésében⁷⁹³ a paródia nem más, mint „valamely irodalmi mű, művészeti stílus, műfaj stb. tréfás, torzító utánzata”. A paródia fogalma a *Magyar néprajzi lexikon* szerint a következőképpen hangzik: „a folklóresztétika kategóriája, egy alkotás tréfás, szatirikus változata, amelynek célja az eredeti nevetséges formában való megismétlése.” Ezzel szemben a szatíra vagy utánzat nem más, mint „a komikum igen éles fajtája, a folklóresztétika kategóriája”.⁷⁹⁴ Látható, hogy ezen részben tautologikus megközelítésekkel viszonylag nehéz⁷⁹⁵ szerzői jogi szempontból pontos megállapításokat tenni.

Az Sztj. – mivel nem tartalmaz a paródiára, karikatúrára vonatkozó kivételt – természetesen szintén nem tartalmaz definíciót vagy más utalást erre a felhasználási módra vonatkozóan. Jelen értekezés egyik elsődleges célja ugyanakkor annak körüljárása, hogy a magyar jogalkotó milyen érvek alapján nem ültette át az InfoSoc-irányelv opcionális kivételét, illetve ennek megvizsgálása után annak tisztázása, hogy ezek az érvek helytállóak-e a jelenlegi körülmények között, esetleg felmerül-e – tekintettel a nemzetközi környezetre, tendenciákra, illetve a személyhez fűződő és vagyoni jogok dogmatikai megközelítésére – annak szükségessége, hogy a paródiakivétel be legyen illesztve a magyar szerzői jog

⁷⁸⁹ Stephen Carlisle: One suit, two suits, both about Seuss, so why is one wrong, and the other fair use? *Nova Southeastern University blog*, 2019. 03. 21.

⁷⁹⁰ Shipley (2018) i. m. 301.

⁷⁹¹ Dr. Seuss Enterprises, L.P. v. ComicMix LLC.

⁷⁹² Pusztai Ferenc: *Magyar értelmező kéziszótár*. Budapest, Akadémiai, 2003.

⁷⁹³ Eöry Vilma: *Magyar értelmező szótár diákoknak – Szómagyarázatok példamondatokkal*. Budapest, Tinta, 2010. 623.

⁷⁹⁴ Ortutay Gyula (szerk.): *Magyar néprajzi lexikon*. Budapest, Akadémiai, 1977–1982.

⁷⁹⁵ Monique Bradley Lampke: Why the fair use defense of free speech or parody under the Anticybersquatting Consumer Protection Act needs judicial review by the United States Supreme Court. *Minnesota Journal of Law, Science & Technology*, 11. (2010), 1. 313.

rendszerébe. Ennek érdekében jelen értekezés *Hazai transzpozíció – a szerzői jogról szóló törvény egyedi megoldása* című alfejezete elemezte a paródiacélú felhasználásoknak a háromlépcsős teszttel való kapcsolatát a hazai jogban, a lenti *Személyhez fűződő jogok a hazai szabályozásban* című alfejezet a paródia és a személyhez fűződő jogok ütközésének kérdését is részletesen körüljárja, jelen fejezet pedig a paródiához közvetlenül kapcsolódó szerzői jogi kérdések vizsgálatát végzi el.

Kiindulópontként szükséges leszögezni, hogy bár az InfoSoc-irányelv a fentiekben már kifejtettek szerint a többszörözés és nyilvánossághoz közvetítés – illetve bizonyos esetekben a terjesztés – korlátjaként⁷⁹⁶ nevesíti a saját paródiakivételét, a paródiacélú felhasználásokról igazából mint átdolgozásról – ezáltal nevesített felhasználási módról – szükséges beszélnünk,⁷⁹⁷ hiszen a parodizálás során jellemzően – bár nem feltétlenül – az eredeti műből annak megváltoztatása, részeinek felhasználása és eltorzítása útján ugyancsak egyéni-eredeti jelleggel rendelkező alkotás jön létre.

A paródia az SzJSzT szakvéleményei és a hazai jogirodalom tükrében

Az SzJSzT több szakvéleményében is foglalkozott a paródia szerzői jogi megítélésével. Így elsőként a 39/2002. sz. szakvéleményben találunk megállapításokat erre vonatkozóan, kimondva, hogy egyrészről a paródiának nincs részletesen kimunkált bírói gyakorlata Magyarországon,⁷⁹⁸ másrészről – az eset kapcsán egyfajta negatív megközelítésben – több tulajdonságot nevesít, amellyel a paródiacélú felhasználások rendszerint rendelkeznek. A paródia így az eredeti mű stíluselemeit eltúlozva vagy a szerző alkotásainak jellegzetes vonásait humoros módon mutatja be, jellemzi továbbá egy „összekacsintó rokonszeny” vagy „lesújtó kritika”, bírálat is.⁷⁹⁹ Ennek fényében tehát az SzJSzT olvasatában a paródia fogalma nem csupán a szorosabb értelemben vett szerzői jogi paródiát fedi le, hanem a szerző stílusának gúnyos megjelenítését (stílusutánczást) is.

⁷⁹⁶ InfoSoc-irányelv 5. cikk (3) és (4) bekezdés.

⁷⁹⁷ Szjt. 29. §.

⁷⁹⁸ Grad-Gyenge Anikó: *Film és szerzői jog – A megfilmesítési szerződés*. Budapest, Médiaudományi Intézet, 2016. 66.

⁷⁹⁹ SzJSzT 39/2002. szakértői vélemény: Flintstones-figurák felhasználása reklámcélokra.

A 13/2003. sz. szakvélemény a fentiekhez további szempontokkal járul hozzá, így olvasatában a szerzői jogi paródia szükségszerű eleme az eredeti mű felidézése, de fontos, hogy az átdolgozás útján létrejött műben az új, egyéni elemek kerüljenek túlsúlyba. Emellett különösen érdekes, hogy az SzJSzT álláspontja szerint a magyar szerzői jogban az engedélyköteles átdolgozás és az engedélyt nem igénylő paródia elvileg elhatárolható egymástól.⁸⁰⁰

Ezen gondolatokat bontja ki részleteiben a 16/08. sz. szakvélemény. Az SzJSzT itt a paródiát egyrészt a szellemi vita közismert eszközeként, másrészt pedig „a véleményszabadság alkotmányos védelmének sajátos, a szerzői jog által elismert belső korlátja”-ként közelíti meg. A paródia megállapításához objektív ismérvként szükség van az eredeti mű felidezésére, illetve a saját alkotói tevékenységgel való önállóság, az eredeti műtől való, egyéni alkotás útján megvalósuló „eltávolodás” megszerzésére is. A szakvélemény kifejti, hogy a paródiacélú felhasználás „az átdolgozás fogalma alá esik, de nevesített szabad felhasználásnak nem tekinthető kivétel”. Az engedély nélkül átvethető elemek között nevesíti a felismerhetőséghez szükséges, illetve a vitát, szembenállást kifejező részeket. Végül az SzJSzT kifejti – és érdekes felvetés, hogy ez ellentétben áll-e a 39/2002. sz. szakvéleményben foglaltakkal, miszerint a szerző stíluselemeinek utánzása is a paródia fogalma alá tartozik –, hogy a stílusutánzás (utánzat, utánképzés, *pastiche*) az Szjt. 1. § (6) bekezdése alapján⁸⁰¹ nem engedélyköteles felhasználás.⁸⁰²

Faludi a paródia szerzői jogi megítéléséről írt tanulmányában ugyancsak hivatkozik az SzJSzT 16/08. sz. szakvéleményére, illetve az abban kifejtettkre. Konklúziójában kifejti, hogy álláspontja szerint nincs szükség a paródiakivétel törvénybe foglalására, mivel annak „legtisztább változata” olyan csekély mértékben merít csak az eredeti műből, hogy az nem éri el az átdolgozás szintjét, „belefejt az idézés mint a legtipikusabb szabad felhasználás kereteibe”, a paródia megítélése pedig egyébként is esetről esetre történő vizsgálat tárgykörébe tartozik.⁸⁰³ Ennek kapcsán megjegyezhető, hogy a paródiának az idézés kivételén keresztül megvalósuló elismerése – ahogy Olaszország és Csehország esetében is megvalósul a fentiekben kifejtettek szerint – bár nem példátlan, ugyanakkor

⁸⁰⁰ SzJSzT 13/2003. szakértői vélemény: Játékfilm lényeges elemeinek jogosulatlan felhasználása reklámfilmekben.

⁸⁰¹ Szjt. 1. § (6) bekezdés: „Valamely ötlet, elv, elgondolás, eljárás, működési módszer vagy matematikai művelet nem lehet tárgya a szerzői jogi védelemnek.”

⁸⁰² SzJSzT 16/08. szakértői vélemény: Reklámozás céljából megrendelt mű felhasználása.

⁸⁰³ Faludi (2015) i. m. 95, 112, 115.

közel sem nevezhető az uralkodó megközelítésnek, továbbá problémát jelent, hogy az idézés mint szabad felhasználás bizonyos műfajok esetében – mint a képzőművészeti alkotások – eleve kizárt, illetve a paródia jellemzően egyébként is túlnyúlik ezen szabad felhasználási eset keretein.

Grad-Gyenge a szerzői jogi korlátozásokról szóló monográfiájában ugyan csak érinti a paródia kérdését. Álláspontja szerint nincs szükség önálló szabad felhasználási esetkör bevezetésére, mivel a paródiakivétel InfoSoc-irányelvből történő átültetése csak azt tenné lehetővé, hogy „az érintett műveket változatlan formában használja fel a parodizáló”,⁸⁰⁴ ugyanakkor a fentiekben bemutatott, a monográfia megjelenését követően született Deckmyn-döntésből nem feltétlenül erre következtethetünk, bár kétségtelen, hogy az uniós bíróság az átdolgozás jogát nem tudja beemelni az ítélkezésébe, mivel ez nem került harmonizálásra. Emellett kifejti, hogy a paródia bizonyos esetekben – mint például a már említett stílusparódia – nem valósít meg engedélyköteles felhasználást, bizonyos esetekben pedig az idézés körében is védelemben részesíthető.⁸⁰⁵

Az Szjt. Nagykommentárja⁸⁰⁶ ugyancsak foglalkozik a paródia kérdésével. A fentiekben már kifejtettekhez hasonlóan kitér a felidézés és a stílusutánzás problémájára, illetve leszögezi, hogy az engedélyköteles felhasználás és a szabad paródia elhatárolása egyedi vizsgálatot kíván meg minden esetben.

A teljesség kedvéért még szükséges szólni az 1969. évi szerzői jogi törvényről is, amely a 16. § (3) bekezdésben⁸⁰⁷ szűk körű lehetőséget biztosított a paródiacélú felhasználások szerzői jogi elismerésére is, ám ezt a szakaszt a BUE-be való ütközése miatt 1994-ben hatályon kívül helyezték,⁸⁰⁸ így a hatályos törvény nem vette át.

⁸⁰⁴ Ugyanakkor azon országokban, ahol az uniós csatlakozás után került bevezetésre a szabad felhasználási eset – mint például Litvánia –, az elfogadott szövegek ettől rugalmasabb értelmezésre engednek következtetni.

⁸⁰⁵ Gyenge (2010a) i. m. 222–225.

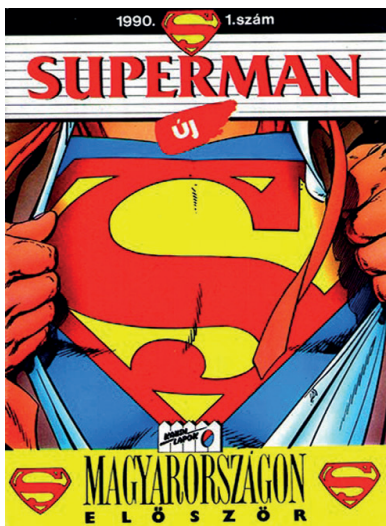
⁸⁰⁶ Gyertyánfy (2019) i. m. Lásd az átdolgozás jogánál írottakat.

⁸⁰⁷ A szerzői jogról szóló 1969. évi III. törvény 16. § (3) bekezdés: „Új, önálló mű alkotásához idegen mű felhasználható; ez a jog azonban nem terjed ki az idegen mű átdolgozására színpad, film, rádió vagy televízió céljára, valamint az azonos műfajban történő átdolgozásra.”

⁸⁰⁸ Faludi (2015) i. m. 100.

A DC Comics és a HVG Lapkiadó Kft. közötti peres eljárás tanulságai

Az első olyan hazai érdemi jogvitára, amely egy paródiacélú felhasználás szerzői jogi megítélésére vonatkozik, egészen 2018-ig kellett várni. A DC Comics és a HVG Lapkiadó Kft.⁸⁰⁹ közötti peres eljárás tárgya a *HVG* című folyóirat 2016. szeptember 8. napján megjelent számának címlapja volt, ahol a DC Comics egyik legrégebbi karaktere, Superman egyik ikonikus mozdulatát – az ing két kézzel való szétfeszítése – és az így megjelenő S szimbólumot ábrázolták, illetve dolgozták át.⁸¹⁰ Mivel a felhasználásra engedély nélkül került sor, a DC Comics polgári peres eljárást indított.

15. ábra: A Superman képregényfüzet első számának hazai kiadása (balra) és a HVG kérdéses címlapja (jobbra)

Forrás: kepregenyaruhaz.hu; hvg.hu

⁸⁰⁹ Külön köszönet illeti Dr. Bérczes Lászlót, a Bérczes Ügyvédi Iroda vezető ügyvédjét, a felperes jogi képviselőjét, hogy az ügyvel kapcsolatos döntéseket tudományos kutatás céljából rendelkezésre bocsátotta.

⁸¹⁰ Czeglédi Ádám Sándor: Case law update – az elmúlt egy év legfontosabb védjegyjogi tárgyú döntései Magyarországon és az EU-ban. *MIE-konferencia-előadás*, 2019. 11. 21.

A Fővárosi Törvényszék a döntésének megalapozásához kérte az SzJSzT állásfoglalását is, amelyben a testület a paródiával kapcsolatos kérdések felvezetésénél mintha engedne egy kicsit a korábbi szakvéleményekben foglaltaktól:

„Az eljáró tanács megjegyzi, hogy a magyar szerzői jogi törvény nem tartalmazza a paródiacélú szabad felhasználást. Az EU 2001/29/EK irányelve 5. cikk (3) bekezdés *k)* pontja ugyan lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy bevezessenek paródiacélú szabad felhasználást, de ezt a tagállamok mérlegelési jogkörében hagyja. Az Szjt. 2003. évi CII. törvénnyel végrehajtott jogharmonizációs célú módosításakor ezt a szabad felhasználást a magyar jogalkotó nem vezette be.”⁸¹¹

Ugyanakkor a tanács a fentiek ellenére végül gondolatban visszakanyarodik a 16/08. sz. szakvéleményben kimondottakhoz, jelezve, hogy „[a] paródia mint a szerzői jog belső korlátja egyébként az Emberi Jogi Chartában és az Európai Emberi Jogi Egyezményben is szabályozott, az Alaptörvény által is védett véleményszabadság gyakorlásának az egyik formája, amelynek helye van, akár személy, akár szerzői jogi védelemben részesülő mű vagy teljesítmény parodizálásáról legyen is szó”.⁸¹² A szakvélemény végül igazából nyitva hagyja a kérdést, és a bíróság mérlegelésére bízta, hogy melyik álláspont mellett tör pálcát:

„A paródiakivétel tehát a jogirodalomban megjelenő egyes vélemények szerint létezik a szerzői jogban, vita elsősorban azon folyik, hogy nevesített szabad felhasználásként is be kell-e vezetni az Szjt.-be, vagy elegendő az alapjogi megalapozás, azaz alapjogi érveléssel megtörhető-e az Szjt. azon szabályozási elve, hogy csak olyan szabad felhasználásokra lehet hivatkozni, amelyeket kifejezetten nevesít a törvény.”⁸¹³

A Fővárosi Törvényszék döntéséből látható, hogy az alperes a peres eljárás során – többek között – arra hivatkozott, hogy álláspontja szerint a felhasználás „az eredeti mű egyfajta paródiája, amely a felperes engedélyét nem igényelve hoz létre új szerzői művet. Az ábrázolás a Superman karakter egyes stíluselemeit kétségtávol átveszi, de új, az eredeti mű mondanivalójával szemben álló mondanivalóval rendelkező alkotás, melynek felhasználása nem függ a felperes engedélyétől.”⁸¹⁴ Hivatkozik még az SzJSzT 16/08. sz. szakvéleményének

⁸¹¹ SzJSzT 07/19. szakértői vélemény: Képregényfigura karakterelemeinek engedély nélküli felhasználása. 2. pont.

⁸¹² SzJSzT 07/19. szakértői vélemény 2. pont.

⁸¹³ SzJSzT 07/19. szakértői vélemény 2. pont.

⁸¹⁴ Fővárosi Törvényszék 3.P.23.174/2018/26.

stílusutánnal kapcsolatos okfejtésére is,⁸¹⁵ érvelését arra alapozva, hogy felhasználása csak stíluselemeket vagy védelem alatt nem álló részeket vett át. Az eljáró bíróság végül igen röviden lezárta a paródia körüli vitát,⁸¹⁶ úgy értelmezve az SzJSzT-nek az ügyben adott állásfoglalását,⁸¹⁷ hogy „a magyar szerzői jogi törvény nem tartalmazza a paródiacélú szabad felhasználást, ami súlytalanná teszi az alperes ezzel kapcsolatos védekezését.”⁸¹⁸

A fellebbviteli eljárásban a Fővárosi Ítéltábla döntésében⁸¹⁹ – a paródiával kapcsolatos kérdések vizsgálatába bevonva a Nagykommentár idevágó részeinek ismertetését is⁸²⁰ – a Fővárosi Törvényszékkel megegyező következtetésre jutott: „Mivel a magyar szerzői jogi törvény nem tartalmazza a paródiacélú szabad felhasználást, ezért az átdolgozáshoz a felperes engedélyét kellett volna kérni. Ennek hiányában az alperesi felhasználás jogsértő.”⁸²¹

A paródia hazai megközelítésének kritikai elemzése

A jelen fejezetben a paródia megítélése kapcsán eddig kifejtettekkel részben egyetértünk, részben viszont ellentétes álláspontra kívánunk helyezkedni.

Így vitán felül áll, hogy a paródiacélú felhasználáshoz elengedhetetlenül szükség van az eredeti mű felidézésére, ezzel uniós szinten a Deckmyn-döntés

⁸¹⁵ Például SzJSzT 16/08. szakértői vélemény: „Ha egy paródia csak stílust vagy önmagában védelem alatt nem álló elemet parodizál, akkor az átdolgozás kérdése fel sem merül.”

⁸¹⁶ Lásd még Ujhelyi Dávid: Paródiával kapcsolatos döntés született Magyarországon. *Copyright21 – Szerzői jog a XXI. században*, 2020. 05. 03.

⁸¹⁷ Szükséges megjegyezni, hogy az SzJSzT 07/19. szakértői vélemény véglegesítésekor a C-476/17. Pelham-, C-469/17. Funke Medien GmbH- és C-516/17. Spiegel Online GmbH-ügyekben hozott döntések sajnálatos módon még nem álltak rendelkezésre az eljáró tanácsnak, ugyanakkor az ezekben foglaltak érdekes adalékul szolgáltak volna az eljárásban.

⁸¹⁸ Fővárosi Törvényszék 3.P.23.174/2018/26.

⁸¹⁹ Fővárosi Ítéltábla 8.Pf.20.424/2019/5.

⁸²⁰ Gyertyánfy (2019) i. m.: „A paródia ugyanis szükségképpen jól felismerhetővé teszi a parodizált művet. Hatása az eredeti mű vonásainak új – túlzó – vonásokkal való kiegészítésében, sőt szembeállításában van. A paródia az eredeti művel való tartalmi vagy művészeti vitatkozás, ellentét, aminek során az eredetinek közvetve a valótól eltérő tartalmat, formát is tulajdonítanak, és ez váltja ki a komikus hatást. Egyes parodizáló művek – ha bennük egyrészt az eredeti mű elhalványul, és főleg csak az egyéni stílus ismerhető fel, másrészt ezekkel szemben lényeges új egyéni, eredeti vonások kerülnek túlsúlyba – új, független alkotásoknak minősülhetnek. Például Karinthy Frigyes »Így írtok Ti« paródiái.”

⁸²¹ BDT2020. 2., 10–14.

következtetései⁸²² és az Egyesült Államok joggyakorlata (*conjure up*)⁸²³ is azonos képet mutat. A felidőzés mellett ugyanakkor – tekintettel arra, hogy az átdolgozás⁸²⁴ során szerzői műből szerzői mű jön létre – a paródiának ugyancsak egyéni-eredeti jelleggel kell rendelkeznie, méghozzá olyan minőségben, amely megfelelő alapot ad a felhasználás eredményeként létrejött mű önálló, az eredeti műtől független szerzői jogi védelmére. Ugyancsak helyesnek tűnik az a megállapítás, miszerint az Szjt. 1. § (6) bekezdése alapján a stílusutánczat szerzői jogi szempontból nem valósít meg releváns felhasználást, így engedélykérés és díjfizetés nélkül megvalósítható. Szintén megalapozottnak tartjuk Grad-Gyenge és Faludi azon gondolatát, miszerint bizonyos esetekben a paródiacélú felhasználás megférhet az idézés szabad felhasználása által biztosított keretek között, bár a fentiekben kifejtett problémák miatt ez csak töredékében fedi le a paródiacélú felhasználásokat.

Ugyanakkor álláspontunk szerint további megfontolást igényel a paródia nem nevesített szabad felhasználási esetként történő azonosítása. Az SzJSzT 16/08. sz. szakvéleményében kifejtett értelmezés szerint mivel a paródia a véleménynyilvánítás szabadsága – amely az Alaptörvény IX. cikkében nevesített alkotmányos jog, tehát a jogforrási hierarchia alapján a szerzői jog külső korlátja – eszközöként a szerzői jog belső korlátjává válik,⁸²⁵ így az Szjt.-ben való külön nevesítés nélkül is része – valamilyen terjedelemben – a magyar szerzői jognak, tehát a szabad felhasználási esetek közötti felsorolása szükségtelen. Ugyanakkor a véleménynyilvánítás szabadságának⁸²⁶ – amely egyes elgondolások szerint a szerzői jog anyajoga, forrása is egyben⁸²⁷ – külső korlátként való értelmezéséből álláspontunk szerint még nem feltétlenül, nem egyenesen következik, hogy a szerzői jogi törvényben nem nevesített szabad felhasználási esetkörökről lehessen beszélni. Ezen okfejtés ellentétben állónak látszik az Szjt. 33. § (3) bekezdésében nevesített⁸²⁸ kiterjesztő értelmezés tilalmával,

⁸²² Griffiths (2017) i. m. 5.

⁸²³ Flegal (2013) i. m. 112.

⁸²⁴ Mezei (2008b) i. m. 57.

⁸²⁵ Faludi Gábor: A szerzői jog és az iparjogvédelem belső korlátjai. *Jogtudományi Közlöny*, 61. (2006), 7–8.

⁸²⁶ Lásd még Faludi Gábor: A szerzői jog alapjogi szemlélete az Európai Unióban. In Faludi Gábor (szerk.): *Liber amicorum: studia P. Gyertyánfy dedicata. Ünnepi dolgozatok Gyertyánfy Péter tiszteletére*. Budapest, ELTE ÁJK Polgári Jogi Tanszék, 2008. 185–209.

⁸²⁷ Kim Treiger-Bar-Am: Kant on copyright: rights of transformative authorship. *Cardozo Arts & Entertainment*, 25. (2008), 3. 1066.

⁸²⁸ Szjt. 33. § (3) bekezdés: „A szabad felhasználásra vonatkozó rendelkezéseket nem lehet kiterjesztően értelmezni.”

illetve azzal, hogy az Szjt. a szabad felhasználás eseteit *taxatív felsorolás* útján, *kógens módon* határozza meg, ahogy azt a törvény kommentárja is megerősíti.⁸²⁹ Márpedig ebből az következik, hogy a magyar szerzői jog csak azokat a szabad felhasználási eseteket ismeri, amelyek az Szjt.-ben nevesítettek – ide nem értve természetesen a szerzői jogi szempontból felhasználásnak nem minősülő, például *de minimis* magatartásokat. Ennek alapján az SzJSzT 16/08. sz. szakvéleményében foglaltak, különösen a nem nevesített szabad felhasználási eset kategóriája mint olyan kiterjesztő értelmezésnek, emiatt az Szjt.-vel ellentétesnek tűnik.⁸³⁰ Elvi szinten ugyancsak problémásnak tűnik a nem nevesített szabad felhasználási eseteknek – ha több ilyen is volna – a háromlépcsős teszttel való kapcsolata: vajon ez a kategória alárendelt a teszt rendelkezéseinek (ebben az esetben mi ennek a jogalapja), vagy azon kívül mozog (ebben az esetben hogyan egyeztethető össze a nemzetközi és uniós jogból fakadó kötelezettségekkel)?

Az érvelés egyébként a *jogbiztonság* szempontjából sem tűnik kielégítőnek. A felhasználók jelentős részétől nem várható el a jogszabály ilyen szintű, komoly dogmatikai alapokon nyugvó ismerete. Magából a jogszabályból viszont arra – az egyébként többé-kevésbé helyes – következtetésre lehet jutni, hogy a magyar szerzői jog nem rendelkezik nevesített paródiakivétellel, tehát a paródiacélú felhasználással kapcsolatban a felhasználónak engedélyt kell kérnie, és díjfizetési kötelezettsége van. Az, hogy a felhasználás esetleg egy szűk körben az idézés kivétele alá vonható, a gyakorlat számára igen kevés kapaszkodót jelent, nem beszélve arról, hogy egy esetleges peres eljárásban az SzJSzT által – egyébként logikusan, ha nem is támadhatatlanul – kifejtett, a nem nevesített szerzői jogi kivételre vonatkozó, tisztán jogtudományi érvelést az eljáró bíróság nem köteles elfogadni és/vagy alkalmazni, ahogyan azt a fentiekben láthattuk is. Álláspontunk szerint erre a kérdésre a Fővárosi Ítéletábra 8.Pf.20.424/2019/5. sz. ítélete egyértelmű választ adott: nevesítetlen szabad felhasználási eset a hazai szerzői jog rendszerében nincsen, ha egy kivétel nincs nevesítve a Szjt.-ben – a paródia

⁸²⁹ Kiss Zoltán: Kommentár a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez. Online Jogtár verzió. „A szabad felhasználásra vonatkozó részletes és a felhasználási jogok szabályozására egyébként nem jellemző kógens szabályozást a szabad felhasználás jellege indokolja. [...] Ezért a szerzői jog és a felhasználói (társadalmi) érdek védelmének egyensúlya csak akkor nem bomlik meg, ha a jogszabály a szabad felhasználás terjedelmét szigorú keretek közé szorítja.”

⁸³⁰ A levezetés egyébként abban az esetben elfogadhatónak tűnne, ha a háromlépcsős tesztet nem a szabad felhasználások általános korlátjaként, hanem – a fair use teszthez hasonlóan – egy nyitott végű szabad felhasználási esetként értelmeznénk. Lásd még European Copyright Society (2014a) i. m. 7.

esetében a IV. fejezetben –, akkor az egyrészről *de jure* nem létezik, másrészről *de facto* nem lehet rá sikeresen hivatkozni bíróság előtt.

Kiegészítésre szorulónak érezzük továbbá azt a gondolatot, amely szerint egy átdolgozás szabad felhasználási esetként történő elismeréséhez a „nevetetési cél” nem méltányolandóbb, mint egy komoly hangvételű átdolgozás.⁸³¹ Álláspontunk szerint a paródiacélú felhasználások olyan kritikai, nem csupán a véleménynyilvánítást,⁸³² hanem a – legalább a paródiacélú felhasználások bizonyos körében – *véleménycserét* katalizáló hozzáadott értéket tartalmaznak,⁸³³ amely minden további nélkül megfelelő alátámasztása lehet egy széleskörűen ismert és lényegében több évszázados hagyományokkal rendelkező felhasználás kivételként való nevesítéséhez.

Részkonklúzió

Jelen fejezet arra a kérdésre kereste a választ, hogy a paródiakivétel az európai és az angolszász országokban milyen beágyazottsággal rendelkezik, az egyes országok szabályozási megoldásaiból, illetve azok tendenciáiból milyen következtetések vonhatók le, illetve hogy a hazai szerzői jog megközelítése önmagában és az előbbieik fényében hogyan ítéltető meg.

Megállapítható, hogy nemzetközi viszonylatban az európai államok jelentős része és az angolszász hagyományú országok túlnyomó többsége legalább valamilyen egyértelműen azonosítható formában elismeri a paródiacélú felhasználásokat, de a nevesített paródiakivételek alkalmazása is elterjedt jelenség. Szintén látható, hogy a 2013-as állapotokhoz képest⁸³⁴ jelentősen több ország kodifikált kifejezett paródiakivételt, tehát a külföldi tendenciák egyértelműen a szabad felhasználás elismerésének irányába mutatnak. Akár ez is egy szempont lehetett az uniós jogalkotó előtt, amikor az InfoSoc-irányelv opcionális felhatalmazását a (C)DSM-irányelvben részben kötelezővé tette, ezáltal a Deckmyn-döntés szellemében⁸³⁵ elkerülve, hogy az uniós szerzői jog e tekintetben széttöredezett

⁸³¹ Gyenge (2010a) i. m. 223.

⁸³² Michael Bechtel: Algorithmic notification and monetization: using YouTube’s Content ID System as a model for European Union copyright reform. *Michigan State International Law Review*, 28. (2020), 2. 256.

⁸³³ Smith (1993) i. m. 1248.

⁸³⁴ Triaille (2013) i. m. 476–481.

⁸³⁵ C-201/13. Johan Deckmyn v. Vandersteen [15] bekezdés: „Ezen ítélkezési gyakorlatból következik, hogy a »paródia« fogalmát, amely egy – a nemzeti jogokra semmiféle utalást nem tar-

legyen,⁸³⁶ illetve a tagállamok közötti gyakorlatban felmerüljön a reciprocitás problémája.⁸³⁷

Az Egyesült Államok szabályozási megoldása és annak gyakorlati eredményei e tekintetben kiemelt figyelmet érdemelnek: a paródia vonatkozásában a fair use esetkör viszonylag hamar a felhasználók és a derivatív művek alkotóinak rendelkezésére állt, a bíróságok értelmezési gyakorlata az adott korszak igényeihez és társadalmi elvárásaihoz rugalmasan igazodott, még ha a legfrissebb, kifejezetten megengedő döntések megállapításai bizonyos tekintetben vitathatók is. A szabályozás ugyanakkor – különösen a Campbell-⁸³⁸ és a Family guy-ügyek után – egyértelműen ösztönzőleg hatott a paródiacélú felhasználásokra, és termékeny táptalajt nyújtott a szerzői művek létrehozásának ösztönzésére. Ugyanakkor szükséges megállapítani, hogy a vizsgálat tárgyává tett esetjog tükrében sem a paródiával érintett művek szerzői, sem pedig az eljáró bíróságok nem foglalkoznak a személyhez fűződő jogok kérdésével – gondolva itt elsősorban a mű integritásának sérelmére –, ami viszont az esetek jelentős részében relevanciával bírhatott volna.⁸³⁹

A paródia hazai értelmezésének vizsgálata során láthattuk, hogy a jelenleg uralkodó jogirodalmi és az SzJSzT által képviselt megközelítés – mivel nincsenek ilyen peres eljárások, és dogmatikai alapon bizonyos körben egyébként is elismert felhasználásnak tekinthető – nem tartja szükségesnek a nevesített szabad felhasználási esetkör alkalmazását. Meglátásunk szerint több tényező, különös tekintettel a Fővárosi Ítéltábla 2019-ben meghozott döntése abba az irányba mutat, hogy ezen álláspont nem tudott megfelelő választ adni sem a felmerülő dogmatikai kérdésekre, sem pedig a gyakorlat kihívásaira, így álláspontunk szerint a szabályozás feltétlenül felülvizsgálatra szorulna a (C)DSM-irányelv 17. cikk (7) bekezdésében rögzített jogharmonizációs kötelezettség hiányában is.

---

talmazó – irányelv részét képező rendelkezésben szerepel, az uniós jog önálló fogalmának kell tekinteni, és azt ez utóbbi területen egységesen kell értelmezni [...]”

⁸³⁶ (C)DSM-irányelv (70) preambulumbekzdés: „[...] E kivételeket és korlátozásokat ezért kötelezővé kell tenni annak biztosítása érdekében, hogy a felhasználók Unió-szerte egységes védelemben részesüljenek. [...]”

⁸³⁷ Guy Pessach: Toward a new jurisprudence of copyright exemptions. *IDEA – The Intellectual Property Law Review*, 55. (2015), 2. 302.

⁸³⁸ Lásd még Michael Abramowicz: A new uneasy case for copyright. *The George Washington Law Review*, 79. (2011). 1672–1674.

⁸³⁹ Moana Weir: Making sense of copyright law relating to parody – A moral rights perspective. *Monash University Law Review*, 18. (1992), 2. 196.

Az Egyesült Államok joggyakorlata kiváló példája annak, hogy a felhasználók-
nak és az alkotóknak egyértelmű, rugalmas és jól körülhatárolható környezetre van
szükségük ahhoz, hogy a szerzői jog céljai, így többek között a kreativitás ösztön-
zése⁸⁴⁰ meg tudjon valósulni. Tehát abból, hogy a hazai gyakorlatban ez a kérdés kis
számban fordul elő, álláspontunk szerint nem a paródiakivétel törvénybe foglalásával
kapcsolatos indokok hiányára,⁸⁴¹ hanem éppen ellenkezőleg, a szabad felhaszná-
lási esetkör InfoSoc és (C)DSM-irányelvekből való, de a lehetőségekhez mérten
a hazai sajátosságokhoz szabott, a lehető legteljesebb átültetésének indoklására,
illetve – a jogirodalmi álláspontok eltéréseit is szem előtt tartva – a jelenlegi meg-
közelítésből fakadó jogbizonytalanságra lehet és kell következtetni.⁸⁴²

A szerzői jogban a véleménynyilvánítás szabadsága⁸⁴³ különösen hangsúlyos
szerepet kap, a tulajdonhoz való joggal való ütköztetése a szerzői jogi rend-
szerének számos rendelkezését befolyásolja. A paródia – a véleményszabadság
gyakorlásának nagymúltú és elterjedt eszközeként – olyan hozzáadott értéket
képviseel, amely a véleménycsere katalizálásának lehetőségét hordozza, e szem-
pont elismerés nélkül hagyása indokolatlannak tűnik a magyar jogalkotó részéről.

Álláspontunk szerint a paródia nem csupán egy nevesített szabad felhaszná-
lási eset nélküli, szűk körben, az egyedi ügyben eljáró bíróság álláspontja
alapján védelemben és elismerésben részesíthető speciális átdolgozás. A paródia
alapjogi gyökerekkel, nemzetközi elismertséggel és társadalmi értékkel rendel-
kező, kritikus alkotói műfaj, egy különleges és a kreativitásnak táptalajul szol-
gáló felhasználási mód, amely elismerésére álláspontunk szerint teljességében
szükség van a magyar szerzői jogban is.

⁸⁴⁰ Lásd még Ujhelyi Dávid: A szerzői jog célja és emberképe a szellemi alkotásokat megalapozó elméletek tükrében. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 119. (2014), 5.

⁸⁴¹ Vö. Faludi (2015) i. m.

⁸⁴² Álláspontunk szerint a paródiával kapcsolatos jogviták a már létező kivételből fognak fakadni, nem pedig annak hiányából. Lehetséges ugyanakkor – bár az Amerikai Egyesült Államok gyakorlatából nem erre lehet következtetni –, hogy a jogviták hiánya abból eredeztethető, hogy a jelentős vagy komolyabb paródiacélú felhasználások tekintetében a felhasználó engedélyt kér, ugyanakkor ez egyrészt nem kezeli azt a holterhet, ami az engedélyezési kötelezettségből fakad (ti. ha engedélyköteles a felhasználás, akkor számos felhasználó létre sem hozza a paródiát, vagy nem kap engedélyt, és azt nem teszi közzé), másrészt pedig a „nem jelentős” paródiák egy szürke zónába kerülnek, ahol bár engedélykötelesek a felhasználások, ám ennek hiányában, jogsértő módon mégis eljutnak a nyilvánossághoz. Ennek teljes körű feltárása széles körű, empirikus vizsgálatot igényelne a szerződéses gyakorlat és a felhasználások kapcsolata tekintetében.

⁸⁴³ William McGeveran: The imaginary trademark parody crisis (and real one). *Washington Law Review*, 90. (2015), 2. 727.

A szerzői személyhez fűződő jogok és a paródia kapcsolata

A szerzői személyhez fűződő jogok nem tekinthetők új keletűnek sem a szerzői jog nemzetközi jogi, sem pedig hazai szabályozásában (a BUE-ben 1928-ban jelentek meg a kapcsolódó rendelkezések,⁸⁴⁴ Magyarországon a kodifikált elismerésük részlegesen már 1884-ben megtörtént, az 1969. évi Sztj. pedig már kifejezetten széles körű védelmet biztosított⁸⁴⁵). Gyökerei egészen a reneszánszig nyúlnak vissza,⁸⁴⁶ emellett pedig több mint 160 ország szabályozásában megtalálhatók,⁸⁴⁷ így az is megállapítható – formálisan legalábbis –, hogy széles körben elterjedt jogintézményről beszélünk.

Ugyanakkor – ahogyan ezt számos tanulmány megjegyzi⁸⁴⁸ – a személyhez fűződő jogok fejlődése egyenetlen volt, szabályozásuk fragmentált, patchworkjellegű, a biztosított jogok köre és a védelem terjedelme pedig országonként eltérő lehet. Szintén megállapítható, hogy a védelem a szerző és a műve közötti eszmei kapcsolatra alapozott, amely gondolat egészen a 17–18. századi természetjogi gondolkodókig – értve itt Locke-ot,⁸⁴⁹ Kantot vagy Hegeli⁸⁵⁰ – vezethető vissza. A jogintézmény alapvetően kontinentális gyökerekből fakad – az angolszász szakirodalom gyakran megjegyzi, hogy a kontinentális felfogásban elterjedt

⁸⁴⁴ Thierry Joffrain: Deriving a (moral) right for creators. *Texas International Law Journal*, 36. (2001). 751.

⁸⁴⁵ Pogácsás Anett: A digitális mű integritásvédelmének aktuális kérdései. In Grad-Gyenge Anikó – Kabai Eszter – Menyhárd Attila (szerk.): *Liber Amicorum – Studia G. Faludi Dedicata. Ünnepi tanulmányok Faludi Gábor 65. születésnapja tiszteletére*. Budapest, ELTE Eötvös, 2018. 323.

⁸⁴⁶ Part Krisztina Katalin: A szerzői jogi szabályozás kialakulása Angliában, Németországban és az Egyesült Államokban. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, (2006), 4. 149.

⁸⁴⁷ Peter K. Yu: Moral rights 2.0. *Texas A&M Law Review*, 1. (2014b), 4. 875.

⁸⁴⁸ Molly Torsen: Authorial rights and artistic works: an analysis of the international calibration. *eLaw Journal*, 15. (2008a), 2. 245; Jacqueline D. Lipton: Moral rights and supernatural fiction: authorial dignity and the new moral rights agendas. *Fordham Intellectual Property, Media & Entertainment Law Journal*, 21. (2011), 3. 548; Pogácsás (2018) i. m. 320.

⁸⁴⁹ Lai (2018) i. m. 70.

⁸⁵⁰ Robert C. Bird – Lucille M. Ponte: Protecting moral rights in the United States and the United Kingdom: challenges and opportunities under the U.K.'s new performances regulations. *Boston University International Law Journal*, 24. (2006), 2. 218.

romantikus szerzőkép tekinthető eredőjének⁸⁵¹ –, az eltérő háttérből és megalapozottságból adódóan pedig az angolszász országokban megítélésük erősen vitatott, néhol kényszeredett átvételük pedig a minimális szintre korlátozódott.

Mindezek fényében nem is tűnik meglepőnek, hogy a paródia szerzői jogi megítélésére fókuszáló tanulmányok jellemzően csak egy-egy gondolat erejéig érintik a személyhez fűződő jogok kérdéskörét, holott egy, a szabad felhasználások teljes körű megítélése, működőképessége szempontjából elengedhetetlen kérdéssről van szó.

A személyhez fűződő jogok közül kettő tűnik kifejezetten relevánsnak a paródiacélú felhasználások vonatkozásában, ugyanakkor eltérő intenzitással. Egyrészt, a szerzői minőség elismerése vonatkozásában felmerül annak a kérdése, hogy az átdolgozáson szükséges-e az eredeti mű szerzőjének feltüntetése, illetve a szerző érdekei vajon feltétlenül azt diktálják-e, hogy neve a paródia célját szolgáló művön szerepeljen. Ugyanakkor a szakirodalom a névjog kérdését jellemzően csupán mellékesen tárgyalja, a hangsúly elsősorban a mű egységének védelmére tolik. Kétségtelen, hogy az átdolgozás és a mű integritása között igen szoros kapcsolat áll fenn,⁸⁵² ez pedig szükségszerűen kihatással lesz a paródiára is (elsősorban mint az átdolgozás egy speciális esetére). Az angolszász jogrendszer vizsgáló tanulmányok ebben a kérdésben jellemzően olyan éles álláspontot képviselnek, amely szerint a mű egysége⁸⁵³ és a paródiacélú felhasználások között komoly és nehezen kibékíthető ellentét feszül,⁸⁵⁴ ugyanakkor ezen állítás megalapozottsága részletes körüljárást igényel.

Jelen fejezet célja, hogy a releváns nemzetközi szabályozás, illetve egyes nemzeti megoldások és a hazai rendelkezések vizsgálata útján körüljárja, hogy a paródiacélú felhasználások mennyiben egyeztethetők össze a névjogra és az integritásvédelemre vonatkozó személyhez fűződő jogokkal.

⁸⁵¹ Dane S. Ciolino: Rethinking the compatibility of moral rights and fair use. *Washington and Lee Law Review*, 54. (1997), 1. 38, 76. Lásd még Ujhelyi (2014) i. m. 46.

⁸⁵² Faludi Gábor: Az új Ptk. hatása a szerzői jogi és iparjogvédelmi jogátruházási szerződésekre. In Pogácsás Anett (szerk.): *Querendo et creando. Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja tiszteletére*. Budapest, Szent István Társulat, 2014. 175; Faludi Gábor: Szerzői jog, iparvédelem és a Ptk. koncepciója – II. rész. *Polgári Jogi Kodifikáció*, 5. (2003b), 3. 4.

⁸⁵³ Lásd még Jessica Litman: *Digital copyright*. Buffalo, Prometheus Books, 2006. 184.

⁸⁵⁴ Joffrain (2001) i. m. 760.

Személyhez fűződő jogok a nemzetközi jogforrásokban

A személyhez fűződő jogok a BUE 1928. évi, római jegyzőkönyvvél való módosítása során váltak a nemzetközi szerzői jogi keretrendszer részévé, majd a szabályozást 1948-ban, a brüsszeli jegyzőkönyv útján frissítették.⁸⁵⁵ A BUE 6. cikke két személyhez fűződő jogot nevesít, egyrészt a szerzői minőség elismerésével kapcsolatos jogot („magának követelhesse a mű szerzőségét”), amelyből az egyes országokban – így hazánkban is – a szerző névjoga is levezethető, másrészt pedig a mű egységéhez fűződő jogot („tiltakozzék a mű mindenfajta eltorzítása, megcsonkítása vagy más olyan megváltoztatása, illetve csorbitása ellen, amely a becsületére vagy hírnevére sérelmes”). A BUE rögzíti továbbá, hogy a személyhez fűződő jogok függetlenek a szerző vagyoni jogaitól és azok átruházásától. A védelmet a vagyoni jogok megszűnéséig fenn kell tartani, bár a BUE szűk körben lehetőséget ad arra, hogy a tagállamok ezt a szerző haláláig tartó időszakra korlátozzák.

Egységesnek tűnik a szakirodalom álláspontja a tekintetben, hogy a BUE 6. cikke a szerzők felek közötti legkisebb közös többszörös elérését célozza,⁸⁵⁶ ebből fakadóan ugyanakkor igen széles mozgásteret ad a nemzeti jogalkotónak: a személyhez fűződő jogok terjedelme és korlátozása, az egyes jogokról való lemondás lehetősége⁸⁵⁷ vonatkozásában a szabályozás a tagállamok nemzeti igényeihez igazítható,⁸⁵⁸ ebből fakadóan viszont a személyhez fűződő jogok képe már csak európai szinten is igen színes.⁸⁵⁹

A TRIPS-megállapodás egyrészt a kereskedelmi fókusz, másrészt az Egyesült Államok sikeres lobbitevékenysége (amelynek során annak a lehetőségét is ki szerették volna zárni, hogy a WTO Vitarendezési Testülete előtt felmerüljön a BUE 6. cikkének való megfelelés kérdése)⁸⁶⁰ eredményeképpen

⁸⁵⁵ Bird–Ponte (2006) i. m. 224.

⁸⁵⁶ Peter Jones: Copyright law and moral rights. *Waikato Law Review*, 5. (1997). 86–87.

⁸⁵⁷ Roberta Rosenthal Kwall: Copyright and the moral right: is an American marriage possible? *Vanderbilt Law Review*, 38. (1985), 1. 14.

⁸⁵⁸ Torsen (2008a) i. m. 238.

⁸⁵⁹ Ugyancsak említést érdemel, hogy a BUE egyes szabad felhasználások tekintetében tartalmaz rendelkezéseket a személyhez fűződő jogok tekintetében is, lásd például a BUE 10. cikk (3) bekezdését: „Where use is made of works in accordance with the preceding paragraphs of this Article, mention shall be made of the source, and of the name of the author if it appears thereon.”

⁸⁶⁰ Yu (2014a) i. m. 876.

nem foglalkozik a személyhez fűződő jogokkal.⁸⁶¹ Sőt, a 9. cikk 1. pontja szerint bár a TRIPS-megállapodás szerződő feleinek be kell tartani a BUE 1–21. cikkeiben foglaltakat, ez a kötelezettségük a BUE 6. cikke vonatkozásában nem irányadó.⁸⁶²

A WIPO internetszerződéseinek közül a WCT ugyancsak hallgat a személyhez fűződő jogokról, ugyanakkor a WPPT⁸⁶³ 5. cikke az előadóművészek számára is biztosítja a szerzői (pontosabban: előadói) minőséghez és integritáshoz fűződő jogokat hangokkal kifejezett élő előadásai, illetve hangfelvételeken rögzített előadásai tekintetében, a BUE rendelkezésének szinte szó szerinti adaptálása útján. Az ugyancsak a WIPO által kezelt, az audiovizuális előadásokról szóló pekingi szerződés 2020. április 28. napján lépett hatályba,⁸⁶⁴ és az előadóművészek tekintetében valósítja meg a WPPT-ben biztosított személyhez fűződő jogok kiterjesztését az audiovizuális formában rögzített előadásai tekintetében. A 2012-ben létrejött és Magyarország által még abban az évben aláírt pekingi szerződés megfogalmazásában a BUE-ben és a WPPT-ben már bevált formát követi, ugyanakkor az 5. cikk (1) bekezdés ii) pontjában található integritás joga kiegészül azzal a feltétellel, hogy az audiovizuális rögzítés természetét figyelembe kell venni.

⁸⁶¹ Faludi Gábor: Szerzői jog, iparvédelem és a Ptk. koncepciója – I. rész. *Polgári Jogi Kodifikáció*, 5. (2003a), 2. 10.

⁸⁶² TRIPS-megállapodás 9. cikk 1. pont: „A Tagok betartják a Berni Konvenció (1971) 1–21. Cikkeiben, valamint a Függelékében foglaltakat. A Tagoknak mindazonáltal a jelen Megállapodás alapján nincsenek olyan jogaik és kötelezettségeik, mint amelyeket rájuk a Berni Konvenció 6. bis Cikke vagy az abból levezetett jogok ruháznak.” „Members shall comply with Articles 1 through 21 of the Berne Convention (1971) and the Appendix thereto. However, Members shall not have rights or obligations under this Agreement in respect of the rights conferred under Article 6bis of that Convention or of the rights derived therefrom.”

⁸⁶³ Lásd még Tattay Levente: A szellemi alkotások területén bekövetkezett jogfejlődés dimenziói Magyarországon (1990–2016). In Darák Péter – Koltay András (szerk.): *Ad astra per aspera. Ünnepi kötet Solt Pál 80. születésnapja alkalmából*. Budapest, Pázmány Press, 2017b. 640.

⁸⁶⁴ Békés Gergely: Breaking news: hatályba lép a Pekingi Szerződés. *Copyright21 – Szerzői jog a XXI. században*, 2020. 01. 30. Lásd még WIPO: WIPO's Beijing Treaty on Audiovisual Performances set to enter into force with Indonesia's ratification; aims to improve livelihoods of actors and other audiovisual performers. Press release, PR/2020/845. *WIPO.int*, 2020. 01. 28.

A személyhez fűződő jogok (hiánya?) az EU-ban

Az EU korlátozott, a belső piac létrehozásához és működéséhez kötött felhatalmazással rendelkezik a szellemi tulajdonjogok – és így a szerzői jog – harmonizációja tekintetében.⁸⁶⁵ Az EUMSZ 118. cikkében található korlátozott hatáskör⁸⁶⁶ terjedelmének értelmezése vonatkozásában a szakirodalom jellemzően úgy foglal állást, hogy a rendelkezés nem vagy csak igen szűk körben ad lehetőséget⁸⁶⁷ az EU számára a személyhez fűződő jogokat érintő jogalkotásra.⁸⁶⁸

Ennek értelmezéséhez az EU Alapjogi Chartájának 17. cikke sem ad különösebb kapaszkodót, ugyanakkor kétségtelen, hogy az unió egyes szervei több alkalommal vizsgálták már a személyhez fűződő jogok harmonizációjának kérdését és lehetőségeit. Ilyen volt az Európai Bizottság által 1995-ben összeállított Zöld könyv,⁸⁶⁹ amely jelezte, hogy az addigi jogalkotás ugyan nem tért ki a személyhez fűződő jogok kérdésére, de az információs társadalomban vizsgálandó lehet ennek szükségessége.

Öt évvel később, ugyancsak az Európai Bizottság kezdeményezésére kifejezetten a személyhez fűződő jogok kérdésére fókuszáló tanulmány született,⁸⁷⁰ amely iparáganként igyekezett megvilágítani a harmonizáció szükségességét, ugyanakkor arra az álláspontra jutott, hogy sem az egyes iparágakra tekintettel, sem összességében nem tűnik szükségesnek az uniós szintű egységes szabályozás kialakítása.⁸⁷¹

⁸⁶⁵ Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 118. cikke szerint: „A belső piac létrehozása, illetve működése keretében az Európai Parlament és a Tanács rendes jogalkotási eljárás keretében intézkedéseket fogad el a szellemi tulajdonjogok Unión belüli egységes oltalmát biztosító európai oltalmi jogcímek létrehozására, valamint egy uniós szintű központi engedélyezési, koordinációs és ellenőrzési rendszer megteremtésére.”

⁸⁶⁶ Lásd még Eleonora Rosati: *Originality in EU copyright: full harmonization through case law*. Cheltenham, Edward Elgar, 2013. 231–236.

⁸⁶⁷ Marina Perraki: Moral rights: could there be a European harmonisation – A comparative study of the common law and civil law approach. *Revue hellénique de droit international*, 53. (2000). 344.

⁸⁶⁸ Albert Fang: Let digital technology lay the moral right of integrity to rest. *Connecticut Journal of Intellectual Property Law*, 26. (2011). 475.

⁸⁶⁹ Commission of the European Communities: *Copyright and related rights in the information society*. Zöld könyv, COM(95)382 final (1995. július 19.). 65–68.

⁸⁷⁰ Marjut Salokannel – Alain Strowel – Estelle Derclaye: *Study contract concerning moral rights in the context of the exploitation of works through digital technology*. ETD/99/B5-3000/E/28, 2000.

⁸⁷¹ Salokannel–Strowel–Derclaye (2000) i. m. 225.

A másodlagos jogforrások körében is csupán elvétve található utalás ezen jogokra. A korábbi védelmiidő-irányelv⁸⁷² 9. cikke csupán annyit rögzít, hogy „az irányelv nem érinti a személyhez fűződő jogokról szóló tagállami rendelkezéseket”. Az InfoSoc-irányelv (19) preambulumbekzdése továbbá csak ennyit említ, hogy „[a] jogosultak személyhez fűződő jogait a tagállami jogszabályok, valamint az irodalmi és művészeti művek védelméről szóló Berni Egyezmény, a WIPO szerzői jogi szerződése, illetve a WIPO előadásokról és hangfelvételekről szóló szerződése rendelkezéseinek megfelelően kell gyakorolni. E személyhez fűződő jogok nem tartoznak ezen irányelv hatálya alá.” A (C)DSM-irányelv két preambulumbekzdése is szól a személyhez fűződő jogokról, mindkét esetben az irányelv által bevezetett új kivételek vonatkozásában. A (23) preambulumbekzdés a határon átnyúló oktatási kivétel vonatkozásában jegyzi meg, hogy „[a] tagállamok számára például továbbra is lehetővé kell tenni annak előírását, hogy a művek vagy más védelem alatt álló teljesítmények felhasználásának tiszteletben kell tartania a szerzők és előadóművészek személyhez fűződő jogait”, a (37) preambulumbekzdés pedig a kereskedelmi forgalomban nem kapható művek vonatkozásában jelzi: „A kereskedelmi forgalomba soha nem került művek lehetnek poszterek, szórólapok, frontújságok vagy amatőr audiovizuális művek, valamint kiadatlan művek vagy más védelem alatt álló teljesítmények, az egyéb alkalmazandó jogi korlátozások, például a személyhez fűződő jogokra vonatkozó nemzeti szabályok sérelme nélkül.” Látható, hogy a személyhez fűződő jogok legfeljebb az uniós jogalkotás külső korlátaiként jelennek meg az irányelvi jogforrásokban, ez tovább erősíti az uniós hatáskör korlátozottságával kapcsolatos álláspontot.⁸⁷³

Az első, az EUB előtt szereplő, a személyhez fűződő jogokat érintő döntés az Independent Television-ügyben született.⁸⁷⁴ Az ítéletben a szellemi tulajdonjogok (és különösen a szerzői többszörözési jog) és a verseny szabadságának összemérése során arra a következtetésre jut a bíróság, hogy amennyiben a szerzői kizárólagos jog céljával ellentétesen gyakorolják, úgy a belső piaci verseny szabadságát kell előnyben részesíteni. Ennek farvizén megjegyzi még az EUB, hogy az Európai Közösség létrehozásáról szóló szerződés – a mennyiségi korlátozások alól többek között az *ipari tulajdon* tekintetében mentességet

⁸⁷² A szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejéről szóló 2006/116/EK irányelv.

⁸⁷³ Yu (2014a) i. m. 877.

⁸⁷⁴ T-76/89. Independent Television Publications Ltd v. Commission of the European Communities (Independent Television ügy).

adó – 36. cikkét⁸⁷⁵ úgy kell értelmezni, hogy azok a szerzői személyhez fűződő jogok védelmét is szolgálják.⁸⁷⁶

Az EUB a Phil Collins-ügyben⁸⁷⁷ hozott döntésében első ránézésre ezzel ellentétesen kimondja, hogy a személyhez fűződő jogok szabályozása a tagállami jogalkotó feladata, egyúttal példaként kiemelten nevesíti az integritáshoz fűződő jogot e körben. Ugyanakkor az ítélet jelzi, hogy a személyhez fűződő jogok – a vagyoni jogokhoz hasonlóan – hatással lehetnek a belső piacra, ez pedig a rendelkezésre álló felhatalmazás megszővegezése alapján megalapozhatja az EU jogalkotási hatáskörét is.⁸⁷⁸

A Deckmyn-döntést megelőző főtanácsnoki indítvány a szűkebb értelmezés mellett foglal állást, amikor az InfoSoc-irányelv fent említett (19) preambulumbekezdésére hivatkozva megállapítja, hogy „[e] alapján teljes mértékben a nemzeti bíróság feladata dönteni arról, hogy megsértették-e a személyhez fűződő jogokat, vagy sem.”⁸⁷⁹ Ehhez igazodva maga az ítélet már kifejezetten nem is tesz említést a személyhez fűződő jogok kérdéséről, ugyanakkor az EUB által alkalmazott érvelésben vannak olyan pontok, amelyek e körben relevánsak lehetnek.⁸⁸⁰ A bíróság egyrészt megállapítja, hogy „[a]z e rendelkezés értelmében vett »paródia« fogalma nem függ olyan feltételektől, amelyek szerint a paródiának [...] meg kell jelölnie az eredeti mű forrását”.⁸⁸¹ Bár a forrás megjelölése tartalmilag nem feltétlenül azonos a szerzői minőség elismerésével vagy a névjoggal – ezt a funkciót a gyakorlatban sokszor csak egy hiperhivatkozás tölti be –, az eredeti műre való utalás hagyományosan a szerző és az átdolgozott mű címére való utalással történik meg. Az InfoSoc-irányelv több szabad felhasználási eset vonatkozásában a forrásmegjelölés részeként értelmezi a szerző nevének feltüntetését is,⁸⁸² a (C)DSM-irányelv ezzel azonos megoldást választ a határon

⁸⁷⁵ Az Európai Közösség létrehozásáról szóló szerződésnek az ügyben irányadó időállapot szerinti szövege.

⁸⁷⁶ Independent Television ügy [56] bekezdés.

⁸⁷⁷ C-92/92. és C-326/92. sz. egyesített ügyek: Phil Collins v. Imtrat Handelsgesellschaft mbH és Patricia Im- und Export Verwaltungsgesellschaft mbH és Leif Emanuel Kraul v. EMI Electrola GmbH.

⁸⁷⁸ C-92/92. és C-326/92. egyesített ügyek [19]–[22] bekezdések.

⁸⁷⁹ Lásd Pedro Cruz Villalón főtanácsnoki indítványa a C-201/13. sz. ügyben, 28. bekezdés.

⁸⁸⁰ Eugene C. Lim: On the uneasy interface between economic rights, moral rights and users' rights in copyright law: can Canada learn from the UK experience. *SCRIPTed: A Journal of Law, Technology and Society*, 15. (2018), 1. 88.

⁸⁸¹ C-201/13. Johan Deckmyn v. Vandersteen [36] bekezdés 2) pont.

⁸⁸² Lásd az InfoSoc-irányelv 5. cikk (3) bekezdés a), c), d) és f) pontjait.

átnyúló oktatási tevékenységgel kapcsolatos szabad felhasználás esetében.⁸⁸³ Az Szjt. IV. fejezete több módon is utal a forrás feltüntetésére, egyrészről az idézés esetében „a forrás, valamint az ott megjelölt szerző megnevezésével”, az átvétel esetében „a forrás és az ott megjelölt szerző megnevezésével”, illetve három további szabad felhasználás esetén „a forrást – a szerző nevével együtt – fel kell tüntetni” fordulattal⁸⁸⁴ – ez utóbbi egybecseng az uniós jogforrások által alkalmazott megoldással. Mindezek alapján úgy fest, hogy mind az uniós jogforrások, mind pedig az Szjt. szabályozási megoldásai a szabályozott szabad felhasználások esetében beleértik a névjogot a forrásfeltüntetés kötelezettségébe.

Továbbá a Deckmyn-döntés a diszkriminatív üzenetet hordozó felhasználások vonatkozásában kimondja, hogy a „jogosultaknak [...] főszabály szerint jogos érdeke fűződik ahhoz, hogy a védelem alatt álló művet ne lehessen ilyen üzenettel kapcsolatba hozni”.⁸⁸⁵ Ezen megállapítás pedig úgy tűnik, mintha egyrészről a szerzői minőség elismeréséhez fűződő jog negatív oldalát vette volna célba, másrészről pedig közvetett módon követelményeket tartalmazna az integritás jogával kapcsolatban is.⁸⁸⁶ Mezei az alábbiak szerint foglalja össze az EUB megállapítását és az abból levonható következtetéseket.

„Az EUB fenti döntése ugyanakkor a maga formájában azt jelenti, hogy alapjogi jogsértések esetén az integritás is sérül, alapjogi jogsértés nélkül azonban a személyhez fűződő jogok marginálisak. Ez végső soron azt is eredményezheti, hogy a tagállami bíróságok patthelyzetbe kerülnek: mert miközben az EUB szerint a »valamivel való parodizálás« (alapjogi jogsértés hiányában) rendben van, addig a tagállamoknak a személyhez fűződő jogokra vonatkozó gyakorlata csorbát szenvedhet.”⁸⁸⁷

Mezei egy másik helyen kifejti:

„A Deckmyn-ítélet másik, némiképp paradox következtetése az, hogy miközben az alapvető jogok [...] érvényesítését elképzelhetőnek látta az EUB a forrásmű megváltoztatása (az integritás sérelme) miatt, a személyhez fűződő jogok illetően történő részleges elismerése [...] a képen ábrázolt közösség (a muszlim kisebbség) érdekében történik. Ha e meg-

⁸⁸³ (C)DSM-irányelv 5. cikk (1) bekezdés *b*) pont.

⁸⁸⁴ Szjt. 34. § (1)–(2) bekezdés, 36. § (1)–(2) bekezdés és 37. §.

⁸⁸⁵ C-201/13. Johan Deckmyn v. Vandersteen [29]–[31] bekezdés.

⁸⁸⁶ Rosati (2015) i. m. 527.

⁸⁸⁷ Mezei (2014c) i. m.

állapítás igaz, akkor a Deckmyn-ítélet legfontosabb újításának egy teljesen új személyhez fűződő rezsim kialakítását tekinthetjük.”⁸⁸⁸

Pogácsás hasonló fenntartásokat fogalmaz meg:

„Azaz önmagában az integritáshoz fűződő jog sérelme nem lett volna elegendő, vagy úgy is fogalmazhatunk, hogy csak azért tekinthetjük a szerző jogaira sérelmesnek a kérdéses »politikai élcrajzot«, mert a paródiával a felhasználó más alapjogot sért (itt a hátrányos megkülönböztetés tilalmát). Bár az Európai Unió szerzői személyhez fűződő viszonyára tekintettel ez a kerülőúton megfogalmazott döntés érthető, azonban az érdekösszemérés tagállami gyakorlatára nézve zavaró lehet az integritás önálló jogként való elismerése kapcsán.”⁸⁸⁹

Álláspontunk szerint Mezei és Pogácsás fenti következtetései helytállóak. A Deckmyn-döntés bár formálisan kerüli a személyhez fűződő jogok kérdését, mégis a szerzői minőséghez fűződő jog, a névjog és a mű egységéhez fűződő jog tekintetében releváns és komoly következményekkel járó megállapításokat tesz. Különösen igaz ez a hazai jog tekintetében, mivel esetünkben nem lehetséges a korábbiól meglévő kivétel feltételei vagy a megelőző gyakorlat mögé bújva szemlélni az EUB megállapításait, a paródiakivétel esetleges kodifikációja során ezen szempontokra a jogalkotó kénytelen lesz figyelemmel lenni.

A skála két végpontján: Franciaország és az Egyesült Államok megoldásai

Franciaország. A szerzői személyhez fűződő jog – mint jogintézmény – kontinentális jogi bölcsőben született,⁸⁹⁰ szülőhazája pedig Franciaország.⁸⁹¹ Eredőjének a természetjogi gondolkodás, a romantikus szerzőkép, illetve a mű és szerző közötti belső, immanens és szoros kapcsolat tekinthető,⁸⁹² törvénybe foglalásuk mellett Honoré de Balzac és Victor Hugo is szót emelt.⁸⁹³ A francia joggyakorlat már a 19. század első felében elkezdte kimunkálni a személyhez fűződő jogok

⁸⁸⁸ Mezei (2016) i. m. 475.

⁸⁸⁹ Pogácsás (2018) i. m. 335.

⁸⁹⁰ Foster (2013) i. m. 243.

⁸⁹¹ Roberta Rosenthal Kwall: *The soul of creativity: forging a moral rights law for the United States*. Stanford, Stanford University Press, 2010. 39.

⁸⁹² Ciolino (1997) i. m. 38, 76.

⁸⁹³ Kwall (2010) i. m. 39.

alapjait, több döntés is született, amelyek a nyilvánosságra hozatalhoz,⁸⁹⁴ a szerzői minőséghez⁸⁹⁵ és az integritáshoz⁸⁹⁶ fűződő jogok előképeinek tekinthetők, de a későbbi gyakorlat is igen gazdagnak bizonyult,⁸⁹⁷ magát a kifejezést is egy 1902. évi peres eljárás során alkalmazták először.⁸⁹⁸ A francia rendszerben a személyhez fűződő jogok nem idegeníthetők el, a szerző halála után is fennmaradnak,⁸⁹⁹ az azokról való lemondásra viszont korlátozott mértékben lehetőség van.⁹⁰⁰ A személyhez fűződő jogok ugyanakkor nem korlátlanok, például az integritás joga tekintetében a francia jogszabály a szoftverek esetében szűkítést tartalmaz.⁹⁰¹

A francia jog 1957 óta ismer kifejezett paródiakivételt (a fentiekben már ismertetett formában),⁹⁰² a szabályozás felülvizsgálatára 1992-ben került csak sor, azóta a rendelkezés változatlan.⁹⁰³ A szabad felhasználás megfogalmazása olyan értelemben általános, hogy nincs meghatározott felhasználási módhoz vagy vagyoni joghoz kötve, a műveknek így elvileg bármely paródiacélú felhasználása megengedett, amennyiben az a szabályozott feltételeket (nyilvánosságra hozott mű, a műfaj szabályainak való megfelelés) kielégíti.⁹⁰⁴ Ebből számos tanulmány azt a következtetést vonta le, hogy a paródiacélú felhasználásokat a személyhez

⁸⁹⁴ *Vauve Vergne c. Héritiers Vergne*. Cour d'Appel de Paris, 11/01/1828. Lásd még Calvin D. Peeler: From the providence of kings to copyrighted things (and French moral rights). *Indiana International & Comparative Law Review*, 9. (1999). 447.

⁸⁹⁵ *Masson de Puit-Neuf c. Musard*. Cour d'Appel de Paris, 08/08/1836. Lásd még Namrata Luhar: Moral rights: origin, development, importance and challenges. *International Journal of Legal Research Studies*, 4. (2019), 4. 15; Bird–Ponte (2006) i. m. 224.

⁸⁹⁶ *Marquam c. Lehuby*. Tribunal de Commerce, Paris, 22/08/1845. Lásd még Lee Marshall: *Bootlegging: romanticism and copyright in the music industry*. London, SAGE Publications, 2005. 47.

⁸⁹⁷ Isabella Alexander – H. Tomás Gómez-Arostegui: *Research handbook on the history of copyright law*. Cheltenham, Edward Elgar, 2016. 419.

⁸⁹⁸ *Cinquin c. Lecocq*. Cour de Cassation, Paris, 25/06/1902. Lásd Natalie C. Suhl: Moral rights protection in the United States under the Berne Convention: a fictional work? *Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law Journal*, 12. (2002), 4. 1210.

⁸⁹⁹ Perraki (2000) i. m. 335.

⁹⁰⁰ Thomas P. Heide: The moral right of integrity and the global information infrastructure: time for a new approach. *U.C. Davis Journal of International Law & Policy*, 2. (1996).

⁹⁰¹ Code de la propriété intellectuelle, L121-7. cikk.

⁹⁰² Lásd még Joffrain (2001) i. m. 760.

⁹⁰³ Amy Lai: *The right to parody – Comparative analysis of copyright and free speech*. Cambridge, Cambridge University Press, 2019. 171–172.

⁹⁰⁴ Ana Ramalho: Parody in trademarks and copyright: has humour gone too far. *Cambridge Student Law Review*, 5. (2009), 1. 66.

fűződő jogokra tekintet nélkül lehet gyakorolni, esetleg a kivétel felülírja mind a szerző nevéhez, mind a mű egységéhez fűződő jogát.⁹⁰⁵

A fenti állítás megítéléséhez segítségül szolgál a francia esetjog. Az 1962-es Buffet-ügy⁹⁰⁶ alapjául egy hűtőszekrény ajtajának értékesítése szolgált. Bernard Buffet francia festőművész meghívást kapott egy aukcióban való részvételle. A rendezvényre Buffet egy hűtőszekrény négy lapját (az ajtaját, a két oldalát és a tetejét) festette meg, alkotását pedig elárverezték, a bevételeket pedig jótékony célra ajánlották fel. Hat hónappal később az alkotás felbukkant egy újabb aukción, de nem teljes egészében, mivel a hűtőszekrény ajtaját leválasztva csupán az egyik festményt kínálták eladásra. A szerző az eredeti alkotás megbontását kifogásolta, amellyel a bíróság – mivel a felhasználás sértette a mű egységét – egyetértett.⁹⁰⁷

Az 1977-es Peanuts-ügyben⁹⁰⁸ – amely némileg hasonlít az Egyesült Államok Air Pirates-esetéhez – a Charles M. Schulz által jegyzett képregénysorozat híres szereplőit (Snoopy, Charlie Brown és társai) obszcén szituációkban szerepeltették. Az eljáró bíróság megállapította, hogy amennyiben a paródia distinktív, vagyis a szerző és a parodista munkássága egyértelműen elhatárolható egymástól,⁹⁰⁹ addig a paródiacélú felhasználásban megvalósuló véleménynyilvánítás felülírja a szerző integritáshoz fűződő személyiségi jogát.⁹¹⁰ Lényegében azonos tartalmú döntést hozott a bíróság 1978-ban a Tarzoon-ügyben,⁹¹¹ ahol Edgar Rice Burroughs Tarzan karakterét tüntették fel,⁹¹² ugyancsak obszcén kontextusban, a *Tarzoon, la honte de la jungle*, vagyis *Tarzoon, a dzsungel szégyene* című filmben.⁹¹³

⁹⁰⁵ Foster (2013) i. m. 330; Heide (1996) i. m. 248.

⁹⁰⁶ Buffet c. Fersing. Cour d'Appel, Paris, 1962. Lásd John Henry Merryman: The refrigerator of Bernard Buffet. *Hastings Law Journal*, 27. (1976), 5. 1024.

⁹⁰⁷ John Henry Merryman: *Thinking about the Elgin Marbles: critical essays on cultural property, art and law*. Kluwer Law International, 2009. 406.

⁹⁰⁸ Les Peanuts. Trib. de Grande Instance de Paris, 19/01/1977. *Revue Internationale de droit d'auteur*, 92. (1977). 167.

⁹⁰⁹ Neil W. Netanel: Why has copyright expanded? Analysis and critique. *UCLA School of Law Public Law & Legal Theory Research Paper Series*, (2007), 07-34. 32.

⁹¹⁰ Fiona MacMillan: *New directions in copyright law*. Cheltenham, Edward Elgar Publishing, 2007. 32.

⁹¹¹ Tarzoon. Tribunal de Grande Instance de Paris, 03/01/1978. Lásd Jacques (2019) i. m. 20.

⁹¹² Rachel D. Murphy: Tarzoon v. Tarzan: a new look at the legal status of parody. *Art & The Law*, 5. (1979). 14–17.

⁹¹³ MacMillan (2007) i. m. 32.

Az 1992-es Godot-esetben⁹¹⁴ a színházi rendező alkotói szabadsága és a szerző személyéhez fűződő jogai ütköztek, mivel a *Godot-ra várva* szerzője, Samuel Beckett élete során egyértelművé tette, hogy művében a szerepeket kizárólag férfiak játszhatják el.⁹¹⁵ A bíróság a két jog ütköztetése során a szerzői személyhez fűződő jogoknak adott elsőbbséget.⁹¹⁶

A felperesek ugyancsak a személyhez fűződő jogaik sérelmére hivatkoztak a 2014-es Commissaire Crémèr-ügyben.⁹¹⁷ A képregényben testet öltött felhasználás egy fiktív francia detektív, Commissaire Maigret karakterét volt hivatott parodizálni (a közismert szereplő számos regényben, rádiójátékban és filmben is megjelenik). A jogosultak álláspontja szerint a személyhez fűződő jogok abból fakadóan sérültek, hogy az eredeti karaktert a célközönség összemoshatja a paródiában feltűnő, új nyomozóval. A bíróság álláspontja szerint a felhasználás humoros volt, és olyan mértékben eltért az eredeti műtől, hogy az alkotások összetévesztésének lehetősége nem állt fenn, így nem állapította meg a személyhez fűződő jogok sérelmét.⁹¹⁸

Végezetül szükséges még szót ejteni a 2015-ös Dieudonné-ügyről.⁹¹⁹ M'Bala dit Dieudonné egy zenés videóban parodizálta a Franciaországban egyszerűen Barbaraként ismert, 1997-ben elhunyt, holokauszt túlélő előadóművész *L'aigle noir*, vagyis *A fekete sas* című alkotását. Az átdolgozás a *Le rat noir* vagyis *A fekete patkány* címet viselte, és egyértelműen antiszemita üzenetet közvetített. A bíróság álláspontja szerint bár a véleménynyilvánítás szabadsága korlátozhatja a szerzői jogokat, az alperes által megvalósított felhasználás („gyűlöletparódia”) ennek keretein túlterjeszkedett, egyértelműen sérti a szerző személyhez fűződő jogait.⁹²⁰

A francia gyakorlatból álláspontunk szerint az a következtetés vonható le, hogy a nevesített paródiakivételnek megfelelő felhasználások esetében a személyhez fűződő jogok nem élveznek elsőbbséget a szabad felhasználással szemben, ugyanakkor a szerzői jogon kívülről jövő jogi korlátok, externáliák felülírhatják

⁹¹⁴ Godot. Tribunal de grande instance de Paris, 15/10/1992. *Revue internationale de droit d'auteur*, 155. (1992). 225.

⁹¹⁵ Sági Edit: *A színpadi művek szerzői joga*. Budapest, Patrocinium, 2019b. 139.

⁹¹⁶ Laurence R. Helfer – Graeme W. Austin: *Human rights and intellectual property: mapping the global interface*. Cambridge, Cambridge University Press, 2011. 258.

⁹¹⁷ Commissaire Crémèr. La Cour de Cassation, 13-14.629. 04/09/2012.

⁹¹⁸ Lai (2019) i. m. 179.

⁹¹⁹ Dieudonné. Tribunal de Grande Instance de Paris, 15/01/2015.

⁹²⁰ Lai (2019) i. m. 179–180.

a jogszabályban biztosított kivételt (különösen akkor, ha a felhasználás a véleménynyilvánítás szabadsága által biztosított jogi kereteken túlterjeszkedik).⁹²¹

Egyesült Államok. Az angolszász jogrendszerek hagyományosan gyanakodással és fenntartásokkal fordultak a szerzői jog története során a személyhez fűződő jogok irányába, ugyanakkor az Egyesült Államok jogi megoldásai ezen országok között is egyértelműen a szélsőségek közé tartoznak, mivel a lehető legközvetettebb és legkorlátozottabb módon igyekeznek ezen jogok védelmét biztosítani.

Az alapvetően vagyoni-ösztönző alapokra épülő,⁹²² pragmatikus jogvédelmi rendszer⁹²³ nehezen tűnt összeegyeztethetőnek olyan koncepciókkal, mint például az, hogy a szerző becsülete vagy hírneve az alkotó és alkotása közötti személyes kapcsolatból fakadóan védelmet igényel,⁹²⁴ vagy hogy a szellemi tulajdon jog védelme mögött például az eredeti mű pontos visszakövethetőségéhez vagy önmagában az alkotótevékenység elismeréséhez fűződő érdek is megférhet.⁹²⁵

Ebből fakadóan az Egyesült Államok sokáig ellenállt a személyhez fűződő jogok „kontinentális ortodoxiának” megfelelő,⁹²⁶ formális elismerésének, a jogintézménnyel kapcsolatos ellenérzések pedig nagy szerepet játszottak abban,⁹²⁷ hogy a BUE-hez való csatlakozásukra végül csak 1989-ben került sor.⁹²⁸

A berni unióba való felvételt követő évben, 1990-ben az Egyesült Államok Kongresszusa el is fogadta a Visual Artists Rights Actet⁹²⁹ (VARA), amely jogszabály volt hivatott a BUE-hez való csatlakozással felmerülő, a személyhez fűződő jogokkal kapcsolatos jogalkotási intézkedéseket végrehajtani, illetve a korábbi, eltéréseket mutató állami szintű szabályozást szövetségi szintre emelni.⁹³⁰ A VARA elfogadásának körülményei nem voltak kifejezetten elegánsak: a törvény előkészítése során a jogalkotó arra az álláspontra helyezkedett, hogy

⁹²¹ Lásd még Lai (2019) 181–182.

⁹²² Richard J. Greenstone: Protection of obscene parody as fair use. *The Entertainment and Sports Law Journal*, 4. (1986). 4.

⁹²³ Bird–Ponte (2006) i. m. 247.

⁹²⁴ Rahul Saha – Syron Mukherjee: Not so funny now is it: the serious issue of parody in intellectual property law. *Indian Journal of Intellectual Property Law*, 1. (2008). 9.

⁹²⁵ Phyllis Amarnick: American recognition of the moral right: issues and options. *Copyright Law Symposium*, 29. (1979). 35.

⁹²⁶ Torsen (2008a) i. m. 233.

⁹²⁷ Amarnick (1979) i. m. 32; Bird–Ponte (2006) i. m. 248.

⁹²⁸ Ciolino (1997) i. m. 45.

⁹²⁹ VARA, 17 U.S. Code § 106A.

⁹³⁰ Ciolino (1997) i. m. 36.

a BUE nem közvetlenül alkalmazandó nemzetközi jogforrás, így annak a belső jogba való átültetése szükséges.⁹³¹ Ez lehetőséget adott arra, hogy a rendelkezésre álló (például versenyjogi)⁹³² védelmi eszközök felmérését követően – amelyeket szinte teljes mértékben elegendőnek tartottak a 6. cikk céljainak eléréséhez – a személyhez fűződő jogok nevesítését csak korlátozott mértékben kelljen megvalósítani,⁹³³ amiben a jogirodalom utólag visszatekintve a BUE megkerülésének szándékát vélte felfedezni.⁹³⁴ A VARA-t végül egy, a bírósági státuszok rendezésének tárgyában született törvényjavaslattal egy csomagban tárgyalták, így a személyhez fűződő jogokkal kapcsolatos vitára nem került sor, a javaslatot egyhangú támogatás mellett fogadták el.⁹³⁵

A VARA szerzői minőséget és integritást védő rendelkezései tárgyi hatályukban szűknek tekinthetők, mivel az általam képzőművészeti alkotásokra korlátozódik,⁹³⁶ a jogokról le lehet mondani,⁹³⁷ ráadásul minden, a fair use tesztnek megfelelő felhasználás – így potenciálisan a paródia is – felülírja a személyhez fűződő jogok védelmét.⁹³⁸ A VARA ráadásul kizárólag az analóg felhasználásokra koncentrál, így teljes mértékben szemet huny a digitális felhasználások vonatkozásában.⁹³⁹

Ugyancsak meg lehet említeni még a DMCA⁹⁴⁰ 106. cikk (2) bekezdését, amely az átdolgozással kapcsolatos kizárólagos vagyoni jogot nevesíti, ezt az Egyesült Államok jogirodalma a személyhez fűződő jogok korlátozott elismeréseként tartja számon.⁹⁴¹

Az Egyesült Államok jogirodalma jellemzően aggályosnak látja a személyhez fűződő jogok széles körű védelmét, attól tartva, hogy egyrésztől korlátoznák

⁹³¹ Bird–Ponte i. m. 252.

⁹³² Geri J. Yonover: The „dissing” of Da Vinci: the imaginary case of Leonardo v. Duchamp: moral rights, parody, and fair use. *Valparaiso University Law Review*, 29. (1995), 2. 963.

⁹³³ Pogácsás (2018) i. m. 329.

⁹³⁴ Claire Leonard: Copyright, moral rights and the first amendment: the problem of integrity and compulsory speech. *Columbia Journal of Law & the Arts*, 35. (2012), 2. 296.

⁹³⁵ Kwall (2010) i. m. 27–28; Yonover (1995) i. m. 966.

⁹³⁶ Yonover (1995) i. m. 965.

⁹³⁷ Heide (1996) i. m. 231.

⁹³⁸ Molly Torsen: The artist, the muse and the audience: international calibrations for authorial rights in visual works. *Art Antiquity and Law*, 13. (2008), 2. 125.

⁹³⁹ Fang (2011) i. m. 460; Yu (2014a) i. m. 879.

⁹⁴⁰ Digital Millennium Copyright Act, Pub. L. 105-304, 1998.

⁹⁴¹ Kwall (2010) i. m. 26.

a szabad véleménynyilvánítást⁹⁴² (és mint ennek egyik elterjedt eszközét, a paródiát akár el is lehetetlenítenék),⁹⁴³ másrésztől visszatartanak a kreatív folyamatokat (*chilling effect*).⁹⁴⁴ A személyhez fűződő jogokkal kapcsolatos engedélyek beszerzését pedig az Egyesült Államok határain túl is alkalmatlan eszköznek tartják a paródiacélú felhasználások során felmerülő kérdések kezelésére,⁹⁴⁵ a felhasználás természetéből adódóan. Ezen felvetéseket ugyanakkor érdemes fenntartásokkal kezelni,⁹⁴⁶ mivel a személyhez fűződő jogoknak hagyományosan erős védelmet biztosító országokban ezen jogok jellemzően nem képezik gátját sem a kreativitásnak, sem pedig a véleménynyilvánítás szabadságának,⁹⁴⁷ azzal, hogy a legtöbb ország jogrendszere ismer kifejezett paródiakivételt is. Persze kétségtelen, hogy az Egyesült Államok a véleménynyilvánítás, illetve a paródia tekintetében igen gazdag gyakorlattal rendelkezik.

Tekintettel arra, hogy az Egyesült Államok szabályozása a fair use teszt primátusának kimondásával gyorsan rövidre zárja a személyhez fűződő jogok kérdését, a joggyakorlatban kifejezetten a paródia és a szerzői minőség vagy az integritás sérelmének kérdése nem merült fel.⁹⁴⁸ Ugyanakkor a szakirodalom azonosítja azt a problémát, hogy az eredeti mű szerzője sokszor nem a paródián való feltüntetését kívánja meg a felhasználás során, hanem éppen ellenkezőleg, egyes paródiáktól igyekszik minél élesebben elhatárolódní.⁹⁴⁹ A fent részletesen ismertetett Air Pirates-, illetve Campbell-esetekből az a következtetés vonható le, hogy a paródiacélú felhasználások során a vagyoni szempont olykor eltörpülni látszik,⁹⁵⁰ a szerző elsődleges érdeke pedig az eredeti mű üzenetének megővésében, illetve az esetlegesen obszcén vagy ízléstelen felhasználástól való távolságtartásban nyilvánul meg, a bíróságok pedig a személyhez fűződő jogok

⁹⁴² Lai (2018) i. m. 73; Leonard (2012) i. m. 307.

⁹⁴³ Braithwaite (1984) i. m. 67.

⁹⁴⁴ Geri J. Yonover: The precarious balance, moral rights, parody, and fair use. *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, 14. (1996), 1. 103.

⁹⁴⁵ Sangwani Patrick Ng'ambi: Parody: a defence for the defenceless satirist. *Zambia Law Journal*, 41. (2010). 17.

⁹⁴⁶ Pogácsás Anett: Tartalomáramlás és hozzáférés a szerzői jog „fogyasztói korszakában”. *In Medias Res*, 6. (2017b), 1. 152.

⁹⁴⁷ Torsen (2008a) i. m. 238.

⁹⁴⁸ Alvin Deutsch: The piracy of parody. *Entertainment and Sports Lawyer*, 12. (1994), 3. 18.

⁹⁴⁹ Kwall (2010) i. m. 159.

⁹⁵⁰ Sheldon N. Light: Parody, burlesque, and the economic rationale for copyright. *Connecticut Law Review*, 11. (1979), 4. 633.

vizsgálata helyett inkább a felhasználás transzformativitására építenek a paródia megítélése és ezen érdekek védelme során.⁹⁵¹

Személyhez fűződő jogok a hazai szabályozásban

A szerzői személyhez fűződő jogok hazai megközelítése egy bizonyos pontig összhangot mutat a kontinentális jogrendszerek fejlődésével: hagyományosan az emberi méltóságból⁹⁵² fakadóan⁹⁵³ a szerző és alkotása közötti személyes kapcsolatra épülnek,⁹⁵⁴ védik a vagyoni jogok által nem érintett személyes érdekeket,⁹⁵⁵ szolgálják a szerző erkölcsi elismerését.⁹⁵⁶ A hazai jog – bár általános definíciót nem tartalmaz a szerzői személyhez fűződő jogok tekintetében⁹⁵⁷ – széles körben védelmet biztosít a szerzői minőség elismeréséhez, a nyilvánosságra hozatalhoz – és ehhez kapcsolódóan a visszavonáshoz –, a mű egységéhez fűződő jogoknak, és a névjognak is.⁹⁵⁸

A személyhez fűződő jogok a hazai szerzői jog megközelítésében forgalomképtelenek: nem átruházhatók, más módon sem szállhatnak át,⁹⁵⁹ és azokról lemondani sem lehet.⁹⁶⁰ E jogok a védelmi idő keretein belül a szerző halála után is fennmaradnak (bár nem változatlan tartalommal), érvényesítésükre pedig

⁹⁵¹ Martin Garbus: The integrity of copyright. *Media Law & Policy*, 10. (2002), 2. 18.

⁹⁵² Lásd még Deli Gergely: Emberi méltóság, történelmi narratívák és a jog. Vázlat a természetjogi mai kilátásairól. *Iustum Aequum Salutare*, 11. (2015), 1.

⁹⁵³ Gyenge Anikó: Alkotmányossági kérdések a szerzői jogban. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, (2003), 5.

⁹⁵⁴ Pogácsás Anett: A közkincs és a szerzői személyhez fűződő jogok. In Koltay András – Darák Péter (szerk.): *Ad Astra Per Aspera. Ünnepi kötet Solt Pál 80. születésnapja alkalmából*. Budapest, Pázmány Press, 2017c. 600.

⁹⁵⁵ Mezei Péter: A szerzői jog jövője (is) a tét – Gondolatok a Google Books könyvdigitalizálási projektről. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 116. (2011), 5. 19.

⁹⁵⁶ Schwertner Nikolett Beatix: A zeneművek szerzői jogi szabályozása egy zeneszerző szemszögéből. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 119. (2014), 3. 74.

⁹⁵⁷ Gyenge Anikó – Békés Gergely: A Digital Rights Management szerzői jogi természetéről. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 111. (2006), 1. 53.

⁹⁵⁸ Sztj. II. fejezet.

⁹⁵⁹ Kardos Andrea – Szilágyi Dorottya: Szellemi alkotások büntetőjogi védelmi – I. rész. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 116. (2011), 6. 13.

⁹⁶⁰ Pogácsás Anett: A szerző jelentősége és művével való kapcsolata. *Iustum Aequum Salutare*, 10. (2014), 1. 155.

a gondozásukkal megbízott személy, ennek hiányában pedig a szerző örököse jogosult.⁹⁶¹

Tekintettel arra, hogy a paródiacélú felhasználások vonatkozásában elsősorban a névjog és az integritáshoz fűződő jog bír elsőleges jelentőséggel⁹⁶² – mivel a szabad felhasználás csak jogszerűen nyilvánosságra hozott műveken gyakorolható –, ezért a következőkben ezen személyhez fűződő jogok tárgyalására szorítkozunk.

A szerző névjoga

A *névjog* tekintetében a hazai jog ugyanazzal a problémával szembesülhet, amelyel más, külföldi államok is: az Szjt. 12. § (2) bekezdése szerint – az átdolgozással kapcsolatos vagyoni jog személyhez fűződő jellege⁹⁶³ okán – a mű átdolgozásán az alapul szolgáló mű szerzőjének nevét fel kell tüntetni.⁹⁶⁴ A paródia elsősorban az átdolgozás speciális fajtájának tekinthető, így adódik a kérdés: a paródiacélú felhasználások során szükséges-e az eredeti mű szerzőjének nevét feltüntetni? Ezzel kapcsolatban egy érdekes érdekütközés azonosítható: mivel a szerzőnek nyilván joga van ahhoz, hogy szerzői minőségét elismerjék,⁹⁶⁵ egyúttal viszont ahhoz is komoly érdeke fűződhet, hogy a paródiába foglalt üzenettől elhatárolódjon. Álláspontunk szerint a konkrét felhasználás természetére tekintettel helyesen közelítette meg⁹⁶⁶ a kérdést az EUB a Deckmyn-döntésben, amikor kimondta, hogy az eredeti mű szerzőjének jogos érdeke fűződhet ahhoz, hogy művét ne hozzák kapcsolatba bizonyos tartalmú üzenetekkel, továbbá hogy

⁹⁶¹ Barta Judit: Építészeti alkotások szerzői jogi védelme és a gazdasági reklámozás némely összefüggései megtörtént esetek alapján. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 116. (2011), 6. 105; Szjt. 14. § (1) bekezdés.

⁹⁶² Lásd még Pedro G. Salazar: The Acuff-Rose parody case: give unto the Congress what is the Congress' and to the the States what is the States'. *Revista Juridica de La Universidad Interamericana De Puerto Rico*, 29. (1994), 1. 171.

⁹⁶³ Legeza Dénes: Egy paragrafus margójára – Adalékok a munkaviszonyban létrehozott művek szabályozásához. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 119. (2014), 2. 108.

⁹⁶⁴ Gyertyánfy Péter: A szerzői jog bírói gyakorlata 2006-tól: a jogok keletkezése, forgalmuk; a személyhez fűződő jogok. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 118. (2013), 3. 85.

⁹⁶⁵ Pogácsás Anett: A szerző fogalmának és jelentőségének alakulása napjainkban. In Pogácsás Anett (szerk.): *Quærendo et creando. Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja tiszteletére*. Budapest, Szent István Társulat, 2014b. 489.

⁹⁶⁶ Azonos álláspontot képvisel: Jacques (2019) i. m. 129.

a paródián az eredeti mű forrását feltüntetni nem szükséges.⁹⁶⁷ Ugyanakkor ha az eredeti mű szerzőjét a paródián nem jelölik meg, akkor ezen érem másik oldalaként talán az is elvárható, hogy a paródia láthatóan és hangsúlyosan elhatárolódjon az eredeti alkotástól.⁹⁶⁸

Az természetesen teljesen egyértelmű, hogy az Szjt. hatályos szabályozása alapján a szerzőnek joga van ahhoz, hogy tiltakozzon nevének a paródián való feltüntetése ellen.⁹⁶⁹

A mű integritásához fűződő jog

Sokkal összetettebb problémával szembesülhetünk a *mű egységéhez fűződő jog* vizsgálata során. Az 1969. évi Szjt. 10. §-ában kifejezetten erős védelmi rezsimet alakított ki az integritás⁹⁷⁰ tekintetében, amikor kimondta, hogy „[a] szerző személyhez fűződő jogát sérti művének minden jogosulatlan megváltoztatása vagy felhasználása”. A hatályos Szjt. indokolása ugyanakkor rámutat arra, hogy ez a megoldás „a mű integritásának túlzott, életszerűtlen védelmét eredményezte, ami ráadásul még mások alkotói, előadóművészi szabadságának aránytalan és észszerűtlen korlátozásaként is hatott”. Ebből adódóan az Szjt. eredeti változata visszatért „a BUE 6bis cikkében található, több évtizeden keresztül bevált és a technikai fejlődéshez is rugalmasan alkalmazkodó szabályhoz”, a 13. § értelmezése vonatkozásában pedig egyértelműen rögzíti, hogy „csak a mű eltorzítását, illetve megcsonkítását, valamint más olyan megváltoztatását vagy megcsonkítását minősíti jogsértésnek, amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes”.⁹⁷¹

Ez az értelmezés a szellemi tulajdonra vonatkozó egyes törvények módosításáról szóló 2013. évi XVI. törvény (Módtv.) hatálybalépéséig, 2013. április 1. napjáig volt irányadó. A módosítás formálisan csak egy minimális szövegcsere-t hajt végre, amikor a „megcsonkítása” szövegrész helyébe a „vagy a művel

⁹⁶⁷ C-201/13. Johan Deckmyn v. Vandersteen [31], [33] bekezdés. Lásd még Iona Silverman: The parody exception analysed. *Managing Intellectual Property*, 254. (2015). 28.

⁹⁶⁸ Lim (2018) i. m. 73.

⁹⁶⁹ Lásd az Szjt. 12. § (3) bekezdését.

⁹⁷⁰ Az integritás objektív és szubjektív oldala tekintetében lásd Gabrielle Osorio: Does literal Bohemian Rhapsody infringe copyright. *Perth International Law Journal*, 3. (2018). 61.

⁹⁷¹ Indokolás a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez, részletes indokolás a 10–15. §-okhoz.

kapcsolatos más olyan visszaélés” szöveget lépteti. A Módtv. indokolása⁹⁷² szerint a szövegcsere a BUE 6. cikkének pontosabb fordítása miatt volt szükség,⁹⁷³ mivel a visszaélés kifejezés „jobban tükrözi mind a francia (atteinte), mind az angol (derogatory action) szövegváltozatot”. Ezen túlmenően jelzi az indokolás, hogy bár az 1999 és 2013 közötti szöveg⁹⁷⁴ egyébként életszerű és alkalmazható volt a gyakorlatban, a „fennmaradó aggályok” eloszlátása végett „[e]gyértelművé kell tenni, hogy a mű bármiféle eltorzítása vagy megcsonkítása tiltott, és csak a megváltoztatás és egyéb visszaélés további feltétele a jogsértés megvalósulásához, hogy az a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes legyen”. A módosítás tehát azt a célt szolgálta, hogy kettébontsa a 13. §-t, amelynek eredményeképpen a mondat első fordulata feltétel nélkül, minden közvetlen beavatkozás ellen védelmet nyújt, második tagmondata viszont a közvetett beavatkozások ellen véd azzal a feltétellel, hogy egyúttal a szerző becsülete vagy hírneve is sérül.⁹⁷⁵

A módosítással kapcsolatos kritikai megjegyzések feltárása előtt le kell szögezni, hogy a BUE ebben a tekintetben minimum védelmi szinten szabályoz, így az erősebb védelmi szintnek az Szjt.-ben való rögzítése teljes mértékben konform a nemzetközi jogi keretekkel. Ugyanakkor fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a nemzetközi szakirodalom túlnyomó többsége,⁹⁷⁶ sőt maga a BUE kommentárja⁹⁷⁷ is egyértelműen az Szjt. 1999-es időállapota szerinti értelmezést tartja

⁹⁷² Indokolás a szellemi tulajdonra vonatkozó egyes törvények módosításáról szóló 2013. évi XVI. törvényhez, részletes indokolás a 35. §-hoz.

⁹⁷³ Munkácsi Péter: Moral rights and the cultural aspects of Hungarian copyright law. In Mira Sundara Rajan (szerk.): *Cambridge handbook on intellectual property in Central and Eastern Europe*. Cambridge, Cambridge University Press, 2019. 66.

⁹⁷⁴ Az Szjt. 13. § az 1999. évi időállapota szerint: „A szerző személyhez fűződő jogát sérti művének mindenfajta eltorzítása, megcsonkítása vagy más olyan megváltoztatása vagy megcsorbítása, amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes.” Az Szjt. 13. § a 2013. áprilisi időállapot szerint: „A szerző személyhez fűződő jogát sérti művének mindenfajta eltorzítása, megcsonkítása, vagy a mű más olyan megváltoztatása vagy a művel kapcsolatos más olyan visszaélés, amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes.”

⁹⁷⁵ Gyertyánfy (2018) i. m.

⁹⁷⁶ Amarnick (1979) i. m. 31; Heide (1996) i. m. 225; Lim (2018) i. m. 90; Lipton (2011) i. m. 546; Lai (2019) i. m. 52.

⁹⁷⁷ WIPO: *Guide to the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works*. Geneva, 1978. 42.

irányadónak, amely szerint az integritáshoz fűződő jog mindenfajta sérelmének feltétele a szerző becsületének vagy hírnevének⁹⁷⁸ sérelme.

Ezen a ponton szükséges hangsúlyozni, hogy az SzJSzT számos szakvéleményében érinti a mű egységének kérdését, ezekből az alábbi következtetések vonhatók le. Egyrészről az SzJSzT több helyen visszautal az Szjt. indoklására, amelyben a jogalkotó lefektette, hogy az 1969. évi Szjt. által alkalmazott szabályozási megoldás – miszerint minden engedély nélküli felhasználás feltétel nélkül sértette az integritást – nem volt megfelelő.⁹⁷⁹ Másrészről – egybehangzóan a BUE-val – jelzi, hogy a mű egységének sérelmére csak a becsület vagy hírnév sérelme esetén lehet hivatkozni.⁹⁸⁰ Továbbá a testület említést tesz arról is, hogy az Szjt. 13. §-a csak a mű lényeges elemeit védi,⁹⁸¹ és hogy a sérelem bekövetkezését mindig a konkrét ügy körülményei között szükséges vizsgálni.⁹⁸² Ugyancsak fontos adalék lehet a paródia szempontjából, hogy az SzJSzT több, jellemzően az építészeti alkotásokhoz kapcsolódó esetben a személyhez fűződő jogokat bizonyos külső tényezőkre – elsősorban a tulajdonhoz való jogra vagy a közérdekre – korlátozhatónak tekintette.⁹⁸³ Megállapításra került továbbá, hogy a vagyoni jogok sérelmének hiánya nem jelenti azt, hogy a személyhez fűződő jogok nem sérülhettek,⁹⁸⁴ és hogy az Szjt. II. fejezetébe foglalt jogok sérelme ellehetetleníti a háromlépcsős tesztnek való megfelelést is.⁹⁸⁵

Az SzJSzT 1/2006. sz. szakvéleménye részben ehhez kapcsolódóan megállapítja:

⁹⁷⁸ Lásd még Paku Dorottya Irén: Digitális sampling a magyar és német szerzői jogban – I. rész. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 124. (2019), 4. 88–89.

⁹⁷⁹ SzJSzT 2/2001., SzJSzT 35/02., SzJSzT 18/2003., SzJSzT 4/2004., SzJSzT 7/2004. és SzJSzT 1/2006. szakértői vélemények.

⁹⁸⁰ SzJSzT 2/2001., SzJSzT 19/2002., SzJSzT 35/2002., SzJSzT 4/2004., SzJSzT 7/2004., SzJSzT 26/2004., SzJSzT 1/2006., SzJSzT 06/07/01., SzJSzT 38/07/01., SzJSzT 17/10., SzJSzT 18/10., SzJSzT 19/12. és SzJSzT 13/13. szakértői vélemények.

⁹⁸¹ SzJSzT 7/2004., SzJSzT 18/10., SzJSzT 25/10., SzJSzT 02/13. és SzJSzT 40/15. szakértői vélemények. Lásd még Pogácsás Anett: Szerzői jog újratöltve. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, (2010), 6. 34.

⁹⁸² SzJSzT 37/2001. és SzJSzT 30/2003. szakértői vélemények.

⁹⁸³ SzJSzT 18/09., SzJSzT 38/07/01. és SzJSzT 13/13. szakértői vélemények.

⁹⁸⁴ SzJSzT 18/10. szakértői vélemény.

⁹⁸⁵ SzJSzT 19/17. szakértői vélemény.

„Mind a dologi tulajdonjog, mind a szerzői jog (annak vagyoni és személyhez fűződő eleme) egyaránt részesül az alkotmányos védelemben. Ezen jogok összeütközése esetén valamelyik jog szükségképpen korlátozásra kerül. Ilyen esetekben egyfelől sem a szerzői jog »természetes« belső korlátai [azaz a szerzői jogokat időben korlátozó védelmi idő (Szjt. 31. §), illetve a szabad felhasználás jogintézménye (Szjt. IV. fejezet, 33–41. §§)], másfelől sem a dologi jogi tulajdonjog Ptk.-ban gyökerező korlátjai önmagában nem elégségesek az összeütközés kiküszöbölésére.”

Ennek vonatkozásában ugyanakkor – *a contrario* – az a kérdés is felmerülhet, hogy a szabad felhasználások mint a szerzői jog belső korlátai rendelkezhetnek-e olyan funkcióval, amely alapján a jogalkotó egyensúlyt kereshet bizonyos alapjogok között? Ha a fenti kérdésre igenlő a válasz, úgy egy paródiakívételnek figyelembe kell-e vennie a véleménynyilvánítás szabadságát, illetve erre alapozva van-e lehetőség például a személyhez fűződő jogok korlátozására is?

Szintén említést érdemel, hogy az Szjt. 13. §-ának módosítását követően (vagy akár azelőtt)⁹⁸⁶ született szakirodalomban több olyan észrevétel született, miszerint az Szjt. 1999-es időállapotában hatályos verzió lenne az irányadó az értelmezés szempontjából,⁹⁸⁷ illetve hogy a 2013. évi módosítás indokolása igazából nem tisztázta, hogy miért volt szükség a revízióra.⁹⁸⁸ Bár Faludi – még 2011-ben megfogalmazott – álláspontja szerint a két értelmezési irány áthidalható lett volna,⁹⁸⁹ álláspontunk szerint – figyelemmel a rendelkezés céljára és elfogadott nemzetközi értelmezésére – ugyancsak az 1999 és 2013 között hatályos szövegverzió tűnik megalapozottabbnak. Különös tekintettel igaz ez a hazai jognak a paródiával való kapcsolatára, amelyet a következő alfejezetben fejtünk ki.

Végezetül fontos adalék lehet a paródia szempontjából, hogy az integritás megítélése elvileg igazodhat az eset körülményeihez, így akár a konkrét a műtípushoz⁹⁹⁰ és az adott felhasználási módhoz is,⁹⁹¹ ebből következően pedig az integritás sérel-

⁹⁸⁶ Békés–Mezei (2010) i. m. 20–21.

⁹⁸⁷ Mezei Péter: Elképzeltem: nem lenne jó. In Pogácsás Anett (szerk.): *Quaerendo et creando. Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja tiszteletére*. Budapest, Szent István Társulat, 2014. 413; Paku (2019) i. m. 89.

⁹⁸⁸ Sági Edit: A hazai szerzői jogi jogalkotás fontosabb állomásai. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 124. (2019a), 6. 66–67; Sági (2019b) i. m. 151.

⁹⁸⁹ Faludi Gábor: A szerzői mű egysége védelmének egyes kérdései. *Infokommunikáció és Jog*, 8. (2011), 5. 166.

⁹⁹⁰ Pogácsás Anett: Garancia vagy akadály? A szerzői jogról való lemondás tilalmának helye egy rugalmas szerzői jogi rendszerben. *Infokommunikáció és Jog*, 14. (2017d), 1. 40.

⁹⁹¹ Grad-Gyenge Anikó (szerk.): *Kézikönyv a szerzői jog érvényesítéséhez*. Gödöllő, ProArt, 2019. 73.

mének vizsgálata során figyelembe lehet venni, hogy a paródiacélú felhasználások a véleménynyilvánítás elfogadott eszközeként többletértéket hordozhatnak.

Részkonklúzió

Bár a szerzői személyhez fűződő jogok nemzetközi szinten is komoly kérdéseket vetnek fel a paródia vonatkozásában, ugyanakkor a hazai megközelítés kifejezetten nehéz helyzetbe hozza a jogalkotót abban az esetben, ha a paródiakivételnek az Szjt.-be foglalásáról gondolkodik.

Ez abból a megközelítésből fakad, hogy a szabad felhasználások – bár kétségtelenül több ponton érintik, érinthetik a személyhez fűződő jogokat – alapvetően a vagyoni jogok korlátozására hivatottak. A szabad felhasználás nevesítése tehát önmagában nem jelentené azt, hogy a korlátozás a személyhez fűződő jogokat is érintené.⁹⁹² A névjog tekintetében – a fentiekben kifejtettek szerint – a forrásmegjelölés kötelezettségének elhagyása (ami álláspontunk szerint a Deckmyn-döntéssel összhangban támogatandó) közvetetten mindenképpen korlátozná az Szjt. 12. §-ában rögzített jogot.

Az igazi nehézséget ugyanakkor az integritáshoz fűződő joggal való összhang megteremtése jelenti. Az talán vitán felül áll, hogy a paródiacélú felhasználások természetükből adódóan érintik a mű egységét.⁹⁹³ A parodizálás folyamatában az eredeti mű megváltoztatásra kerül, ez bizonyos esetekben a mű megcsonkítását vagy eltorzítását is magában foglalja. A paródiában foglalt kritika gyakran éles hangvételű, olykor egyenesen obszcén, vonatkozhat a műre és annak szerzőjére egyaránt, „támadás a szerző művében megjelenő személyisége ellen”.⁹⁹⁴

Ezen beavatkozás megítélésére a becsület és hírnév (vagy polgári jogi terminológiával élve: jóhírnév) a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) 2:45. §-ában található megközelítései,⁹⁹⁵ illetve a véleménynyilvánítás

⁹⁹² Faludi (2015) i. m. 117.

⁹⁹³ Light (1979) i. m. 617.

⁹⁹⁴ Weir (1992) i. m. 196.

⁹⁹⁵ Lásd még Koltay András: A közéleti szereplők hírnév- és becsületvédelme Európában. In Pogácsás Anett (szerk.): *Quarendo et creando. Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja tiszteletére*. Budapest, Szent István Társulat, 2014. 319; Koltay András: A becsület, a jóhírnév és az emberi méltóság fogalmi elhatárolása a magyar magánjogban. In Koltay András – Darák Péter (szerk.): *Ad Astra Per Aspera. Ünnepi kötet Solt Pál 80. születésnapja alkalmából*. Budapest, Pázmány Press, 2017. 435–458.

korlátai megfelelő mércét biztosítanak – ha az Szjt. 1999. évi időállapota szerint ítélnék meg a kérdést. Ugyanakkor az Szjt. 13. §-ának jelenlegi értelmezése a becsület és hírnév sérelmének feltételét kizárólag a megváltoztatásához vagy a művel kapcsolatos visszaéléshez köti, az eltorzítással és megcsonkítással szemben ugyanakkor a szerző feltétel nélkül tiltakozhat. Nehezíti a helyzetet, hogy a paródia esetében a felhasználás engedélyezése nem jelent járható alternatívát,⁹⁹⁶ mivel az eredeti mű szerzője sok esetben ellenérdekelt lehet abban, hogy a paródia elkészüljön, ugyanakkor a – *de lege ferenda* – szabályozás semmiképpen sem elégedhet meg azzal a helyzettel, hogy az integritást nem sértő, a paródiába foglalt véleménynyilvánítás szerzői jogi elismerés nélkül maradjon.⁹⁹⁷

Amennyiben a jogalkotó a paródiakivételt – nem korlátlannal, de – teljes valójában⁹⁹⁸ a hazai szerzői jog részévé szeretné tenni (ami álláspontunk szerint egyébként indokolt), akkor a fenti problémakörből adódóan három – egymást nem minden esetben kizáró – választási lehetősége van:

1. Visszaállítja az Szjt. 13. §-ának a törvény hatálybalépésekor irányadó állapotát. Ez egyúttal azt is jelentené, hogy a 2013-ban megemelt védelmi szint csökkentése útján a BUE 6. cikkével tartalmilag ismételtlen egyező rendelkezés kerülne kialakításra. Álláspontunk szerint – bár általánosságban a védelmi szint csökkentése nem tűnik támogathatónak – ezen konkrét esetben a módosítás megvalósítható lenne, különös tekintettel arra, hogy a hazai szerzői jog – a hatályos Szjt. hatálybalépésekor – egyszer már élt ezzel a lehetőséggel, és a hazai jogirodalomban megfogalmazott álláspontok szerint is helyénvaló lenne. Egyúttal az eredeti értelmezésre való visszatérés szükségesnek is tűnik olyan szempontból, hogy a legtöbb ország a BUE szerinti értelmezést kodifikálta,⁹⁹⁹ a hazai eltérés pedig jogalkalmazási problémákat vethet fel.

Mivel a Módtv. érdemben igazából nem változtatott a mű egységéhez fűződő jogra vonatkozó rendelkezésen, a 13. § „eredeti állapotának helyreállítása” alternatív módon elképzelhető úgy is, hogy a paródiakivételt kodifikáló jogszabály indokolásában deklarált az értelmezés helyes módja,

⁹⁹⁶ Foster (2013) i. m. 339; Lim (2018) i. m. 73; Ng’ambi (2010) i. m. 17, 22.

⁹⁹⁷ Jacques (2019) i. m. 195.

⁹⁹⁸ Lai (2018) i. m. 78. Lai álláspontja szerint a kivétel csak a lehető legtágabb formájában éri el társadalmi céljait.

⁹⁹⁹ Henry Hansmann – Marina Santilli: Authors’ and artists’ moral rights: a comparative legal and economic analysis. *The Journal of Legal Studies*, 26. (1997), 1. 99.

az Alaptörvény 2019. január 1. napján hatályba lépett módosítását követően ugyanis az indokolásban leírtakat kell elsődlegesen figyelembe venni egy rendelkezés értelmezése során (*szubjektív teleologikus értelmezés*).¹⁰⁰⁰

2. Az Szjt. 13. §-ának egy újabb bekezdéssel való kiegészítése útján, a paródiakivétel kodifikálásával egyidejűleg egy speciális integritásvédelmi szabály megállapítására is lehetőség lenne a paródiacélú felhasználások vonatkozásában, amelyben a jogalkotó – a véleménynyilvánításra és annak korlátaira tekintettel – önálló feltételrendszert szab az ilyen felhasználások és a mű egységének tisztázása érdekében. Megfontolandó, hogy ez a feltételrendszer konformitást mutatna-e a BUE által megkívánt keretekkel. Álláspontunk szerint a francia vagy német szabályozásban a szoftverek és filmek tekintetében megtalálható egyedi feltételrendszerre¹⁰⁰¹ és arra tekintettel, hogy a BUE külön nem nyilatkozik az integritás korlátozásának kérdéséről, feltételezhető, hogy ezen megoldás nem ütközne a nemzetközi jogi keretrendszerbe, ugyanakkor figyelemmel kell lenni arra, hogy ezen példák műtípusok tekintetében adnak speciális szabályozást, míg a jelen esetben egy szabad felhasználás vonatkozásában kerülne sor az integritásra vonatkozó egyedi feltételek kidolgozására, így eredendően más jellegű korlátozásról lenne szó. Ennek vonatkozásában a francia és holland szabályozásból kiindulva opció lehet annak előírása, hogy a mű egységét nem sértő felhasználás nem lépheti túl a műfajban szokásos mértéket, vagy esetleg – reflektálva a véleménynyilvánítás szabadságára mint a szerzői jog külső korlátjára – a felhasználás a szükséges és arányos mértéket nem haladhatja meg. A szerző tehát abban az esetben hivatkozhatna a mű integritásának sérelmére, ha ezen speciális kereteket a felhasználás túllépi. Az alternatíva megalapozottságát erősíti, hogy az idézés vonatkozásában a BUE¹⁰⁰² és az Szjt.¹⁰⁰³ is alkalmaz hasonló feltételeket.
3. Természetesen minden esetben rendelkezésre áll az a lehetőség, hogy a jogalkotó teret enged a bíróságok számára, bízva abban, hogy ha absztrakt-normatív jelleggel a kérdés nem is került teljes mértékben megvála-

¹⁰⁰⁰ Bővebben lásd Szigeti Krisztina: A bírói jogértelmezés és a hetedik Alaptörvény-módosítás. *Eljárásjogi Szemle*, (2018), 4. 9–17; Alaptörvény 28. cikk.

¹⁰⁰¹ Kwall (2010) i. m. 42–43.

¹⁰⁰² BUE 10. cikk: „[A]z elérni kívánt cél által indokolt mértékben megengedett, ha az a bevett szokásoknak megfelel.”

¹⁰⁰³ Szjt. 34. § (1) bekezdés: „[A]z átvevő mű jellege és célja által indokolt terjedelemben [...]”

szolásra, a joggyakorlatban van annyi mozgástér, hogy a felmerülő eseteket a kivétel esetleges beiktatásának céljával összhangban lehessen eldönteni. Segítségül szolgálának ehhez a polgári jognak a Ptk.-ban rögzített generálklauzulái, mint a jóhiszemű és tisztességes joggyakorlás elve és különösen a joggal való visszaélés tilalma.¹⁰⁰⁴ Ebben az esetben ugyanakkor a paródiakivétel és az integritás kapcsolatának vonatkozásában a fent ismertetett értelmezési kérdés nyitva maradna.

A kérdés teljes körű körüljárása érdekében ugyanakkor szükséges szólni arról, hogy a hazai jogirodalom már többször is nyilatkozott a paródia tekintetében. Faludi álláspontja szerint, ha az engedély nélküli változtatás nem felel meg a paródia követelményeinek, úgy a felhasználás mértékétől és jellegétől függően felmerül az integritáshoz fűződő jog sérelme.¹⁰⁰⁵ Ebből talán arra is lehet következtetni – kicsit megfordítva az állítást –, hogy a paródia követelményeinek megfelelő felhasználás nem feltétlenül sérti a mű egységéhez fűződő jogot. Gyertyánfy a mű egységének védelmével kapcsolatos bírói gyakorlat vizsgálata során – az Szjt. a Módtv. hatálybalépése előtti időállapotát vizsgálva – a következő álláspontra jutott: „Az átdolgozás [...] során való jogsértés az engedélyezett felhasználás esetkörének alete, a paródia pedig olyan sajátos, engedélykérés szükségessége nélküli újraalkotás, ahol a mű egységének sérelme nem következik be.”¹⁰⁰⁶ Pogácsás álláspontja szerint a transzformatív felhasználások az integritás jogának szűkítését vethetik fel,¹⁰⁰⁷ bár a véleménynyilvánítás biztosítására – így például a paródia szabad lehetőségére – a jelenlegi keretrendszerben rendelkezésre álló, már létező korlátok is nyújtanak megoldást.¹⁰⁰⁸

Végezetül említést érdemel, hogy a külföldi szakirodalom jellemzően megengedőbben nyilatkozik a paródia és az integritás kapcsolatáról. Heide álláspontja szerint a kérdés nem is a nemzeti jog, hanem a nemzetközi jog szintjén szabályozandó, így a BUE 6bis cikkének kiegészítése útján javasolja az integritáshoz

¹⁰⁰⁴ Ptk. 1:3. § és 1:5. §.

¹⁰⁰⁵ Faludi (2011) i. m. 167.

¹⁰⁰⁶ Gyertyánfy Péter: A szerzői jog bírói gyakorlata 2006-tól: a védelem tárgya és a mű egysége. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 117. (2012), 4. 45.

¹⁰⁰⁷ Pogácsás (2017d) i. m. 607.

¹⁰⁰⁸ Pogácsás Anett: Contemporary problems of integrity protection of copyrighted works – In the light of Article 6bis of the Berne Convention and the recent practice of CJEU. In Szabó Marcell – Lángos Petra – Varga Réka (szerk.) *Hungarian yearbook of international law and European law*. The Hague, Eleven International Publishing, 2019. 368.

fűződő jog korlátozását.¹⁰⁰⁹ Ciolino szerint a paródiakivételnek mindenképpen felül kell írnia az integritás jogát, különben az eredeti mű szerzője túl széles körű kontrollal rendelkezne a mű fölött.¹⁰¹⁰ Joffrain olvasatában a paródia esetében a szabad véleménynyilvánítás joga és a szerzői jog ütközik, ez pedig szükségessé teheti a személyhez fűződő jogok korlátozását is.¹⁰¹¹ Leonard az Egyesült Államok fent ismertetett jogi megoldására reflektálva jelzi azon álláspontját, miszerint ha a személyhez fűződő jogok felülírhatnák a fair use tesztet, úgy a paródiacélú felhasználások ellehetetlenednének.¹⁰¹² Foster a Japán jog tekintetében – amely Magyarországhoz hasonlóan szintén nem rendelkezik kifejezett paródiakivétellel – javasolja a szabad felhasználás törvényben való rögzítését, egyúttal felhívja a figyelmet arra, hogy a kivétel működőképessége érdekében a személyhez fűződő jogok korlátozására is szükség van.¹⁰¹³ Lim a kanadai fair dealing keretében rendezett szabad felhasználást javasolja úgy kiegészíteni, hogy az ne csak a vagyoni jogok, hanem a személyhez fűződő jogok vonatkozásában is kivételt jelentsen a szerző kizárólagos jogai alól.¹⁰¹⁴

¹⁰⁰⁹ Heide (1996) i. m. 253.

¹⁰¹⁰ Ciolino (1997) i. m. 79, 85.

¹⁰¹¹ Joffrain (2001) i. m. 760.

¹⁰¹² Leonard (2012) i. m. 318.

¹⁰¹³ Foster (2013) i. m. 339, 342.

¹⁰¹⁴ Lim (2018) i. m. 91.

„...[T]hat doesn't mean that every wild notion you come up with is going to be genius. But if there is something that you feel is good, something you want to do, something that means something to you – try to do it. Because I think you can only do your best work, if you're doing what you want to do.”

Stan Lee¹⁰¹⁵

Konklúzió helyett: a hazai paródiakivétel szabályozási lehetőségei

A paródiakivétel szabályozásának előkérdései

Jelen értekezés megvizsgálta a paródiakivétel nemzetközi, uniós és hazai szerzői jogi keretrendszerét,¹⁰¹⁶ részletes elemzés tárgyává tette a külföldi országok szabályozási megoldásait és egyes esetekben az ehhez kapcsolódó joggyakorlatot, kitért a paródiacélú felhasználások jelenlegi hazai megítélésére, annak kritikájára, illetve külön hangsúlyt fektetett a személyhez fűződő jogok és a szabad felhasználás közötti kapcsolódási és ütközési pontok¹⁰¹⁷ feltárására. Mindezek alapján a paródiakivétel szükségessége álláspontunk szerint nem vitatható, ugyanakkor a konkrét kivétel kialakításának részletei kodifikációs és dogmatikai szempontból egyaránt további kérdéseket vetnek fel.

Mindezek alapján jelen összegző fejezet a részkonklúziókban tett megállapításoknak egy egységes konklúzióban való egyesítése helyett arra vállalkozik, hogy ezen kodifikációs és dogmatikai jellegű kérdéseket feltárja, és azok megválaszolása útján javaslatot tegyen a kivétel konkrét szövegére. Ennek körében alapvetően hat problémakör körüljárása szükséges:

1. A paródiakivétel az Szjt. mely részén kerüljön elhelyezésre?
2. A kivétel milyen módon integrálható az Szjt. dogmatikai rendszerébe, és ennek milyen következményei vannak?

¹⁰¹⁵ Részlet [Stan Lee a UCLA egyetem diplomaátadó ünnepségén mondott nyitóbeszédéből](#). 2017. június.

¹⁰¹⁶ Lásd még Peter K. Yu: Digital copyright and the parody exception in Hong Kong. *Media Asia*, 41. (2014c), 2. 121.

¹⁰¹⁷ Bővebben lásd Thomas F. Cotter: Memes and copyright. *Tulane Law Review*, 80. (2005), 2. 352.

3. Szükséges-e a paródia, karikatúra és utánzat egyidejű nevesítése, vagy elégségesnek tekinthető a paródiára való utalás?
4. Milyen terjedelemben szükséges és célszerű a szabad felhasználás beépítése, értve ezalatt a korlátozni kívánt vagyoni jogok körét.
5. A kivétel vonatkozásában milyen feltételek rögzítése szükséges, egyáltalán szükséges-e a szabad felhasználást feltételhez kötni?
6. A személyhez fűződő jogok tekintetében igényel-e beavatkozást a paródiakivétel nevesítése?

A paródiacélú szabad felhasználás helye az Szjt.-ben

Vitán felül áll, hogy a paródiacélú felhasználásokkal kapcsolatos kivétel helye az Szjt. szabad felhasználásokat szabályozó IV. fejezetében van. Ugyanakkor a kérdéses fejezeten belüli elhelyezés vonatkozásában mutatkozik némi mozgáster. Az Szjt. kérdéses fejezete aszerint a logika szerint épül fel, hogy a minden vagyoni jogra vonatkozó szabad felhasználásokat a taxatív rendelkezések elején szabályozza, majd pedig egyrészt a céljuk, másrészt pedig az érintett felhasználási mód(ok) szerint csoportosítva sorolja fel a kivételeket.

Feltételezve és támogatva azt, hogy a hazai jogalkotó nem csupán a (C)DSM által kötelezővé tett szűk körben, hanem az InfoSoc-irányelvben adott felhatalmazás alapján, teljességében kívánja átültetni a paródiakivételt, továbbá arra is figyelemmel, hogy a hazai dogmatikai megközelítés fényében az átdolgozással azonosítható a kivétel legközelebbi kapcsolata (bár nyilvánvalóan más vagyoni jogok is érintettek lehetnek),¹⁰¹⁸ az új szabad felhasználás tekintetében alternatív módon az Szjt. 34. §-ának kiegészítése vagy egy új, 34/A. § beiktatása tűnik indokoltnak. Az Szjt. 34. §-a a paródiacélú felhasználással bizonyos tekintetben rokon idézés és átvétel, illetve az átvevő mű iskolai oktatási célú átdolgozásának szabályait rendezi. Álláspontunk szerint ugyanakkor ezen felhasználások nem mutatnak olyan közeli kapcsolatot a paródiacélú felhasználásokkal, hogy az a kivételnek a 34. §-ban való elhelyezését indokolná, így ebben a tekintetben a 34/A. § beiktatása tűnik inkább megalapozottnak.

¹⁰¹⁸ Az InfoSoc-irányelv a többszörözés és nyilvánossághoz közvetítés, a (C)DSM-irányelv a nyilvánossághoz közvetítés 17. cikk szerinti új aspektusa tekintetében ad korlátozási lehetőséget, az átdolgozás jogát az uniós jog nem harmonizálja.

Integráció az Szjt. dogmatikai rendszerébe, és ennek következményei

A paródiakivételnek az Szjt. IV. fejezetében való integrációja számos olyan következménnyel jár, amely bár kifejezetten nem feltétlenül derül ki a törvényből, ugyanakkor a szerzői jog dogmatikai felépítéséből egyértelműen következik. Ilyen, hogy a szabad felhasználás tekintetében az Szjt. 33. § (2) bekezdésében rögzített háromlépcsős teszt rendelkezései nyilvánvalóan alkalmazandók lesznek,¹⁰¹⁹ tehát a jogszerű szabad felhasználás nem lehet sérelmes a mű rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsíthatja a szerző jogos érdekeit, továbbá meg kell felelnie a tisztesség követelményeinek, és nem irányulhat a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férő célra.

Ugyancsak említést érdemel, hogy bár a hazai szerzői jogi keretrendszerben a paródiakivétel elsősorban (de nem kizárólagosan) az átdolgozás felhasználási módja alóli szabad felhasználást jelent, az InfoSoc-irányelv és a (C)DSM-irányelv felhatalmazásából és a Deckmyn-döntésben kifejtettekből (lásd *A szabad felhasználás feltételei* című alfejezetet) fakadóan a szabad felhasználásnak nemcsak azokat az eseteket kell lefednie, amelyek során szerzői jogi értelemben átdolgozás történik, tehát szerzői műből szerzői mű jön létre, hanem azokat a felhasználásokat is, amelyek az Szjt. fogalomhasználata szerint az eredeti mű módosítása nem egyéni-eredeti jellegű, tehát például csak többszörözés valósul meg.

Hasonló kérdés merül fel az utánzat tekintetében. A *Paródia, karikatúra és utánzat* című alfejezetben kifejtettek szerint az utánzat mint műfaj külön nevesítése a paródia átfogó fogalmából fakadóan nem szükséges, ugyanakkor rögzíteni kell, hogy az Szjt. 1. § (6) bekezdésére tekintettel a stílusutánzás eleve nem minősül szerzői jogi szempontból releváns felhasználásnak,¹⁰²⁰ így ebben az esetben a kivétel alkalmazhatósága természetesen fel sem merül.

Ebben a körben szükséges még egy rövid gondolat erejéig jelezni, hogy a IV. fejezetben biztosított kivétel az Szjt. 83. § (2) bekezdése¹⁰²¹ alapján a szomszédos jogok tekintetében is irányadó lenne.

¹⁰¹⁹ Lásd még P. Bernt Hugenholtz (szerk.): *Harmonizing European copyright law – The challenges of better lawmaking*. Alphen aan den Rijn, Kluwer Law International, 2009. 113.

¹⁰²⁰ Vö. Sotiris Petridis: Postmodern cinema and copyright law: the legal difference between parody and pastiche. *Quarterly Review of Film and Video*, 32. (2015), 8. 733.

¹⁰²¹ Szjt. 83. § (2) bekezdés: „Nincs szükség a szomszédos jogi jogosult hozzájárulására azokban az esetekben, amelyekben a törvény a szerzői jogi védelem alatt álló alkotás felhasználásához sem kívánja meg a szerző hozzájárulását. [...]”

Mind az InfoSoc-irányelv, mind pedig a (C)DSM-irányelv három műfaj, a paródia, a karikatúra és az utánzat tekintetében ad lehetőséget kivétel beiktatására. Ugyanakkor álláspontunk szerint mindhárom műfajnak a kivétel körében való nevesítése mind dogmatikai, mind pedig kodifikációs szempontból redundáns.

A Deckmyn-ügy főtanácsnoki indítványának 42. pontja megerősíti, hogy „a három fogalom túlságosan hasonló ahhoz, hogy különbséget lehessen tenni közöttük”, az EUB pedig ennek megfelelően nem is vizsgálja a kérdést, kizárólag a paródiával foglalkozik.¹⁰²² A külföldi gyakorlatban¹⁰²³ és szakirodalomban¹⁰²⁴ is irányadónak tűnik az ezt megerősítő álláspont, miszerint a kivétel tárgykörének részletezése felesleges, mivel a paródia – mint a legtagabb fogalom a három közül – lényegében lefedi a másik két műfaj tárgykörét. Szintén ebbe az irányba mutat, hogy az egyes műfajok definiálásuk nélküli nevesítése jogbizonytalansághoz vezetne, míg a paródia alá rendelve, a Deckmyn-döntésben foglalt feltételek nevesítésével a szabad felhasználás jól körülhatárolhatóvá válik.

Ennek megfelelően álláspontunk szerint az Szjt. 34/A. §-ában elegendő a paródiára való utalás, a módosító törvény indokolásában pedig megfelelően jelezhető, hogy a fogalom az Szjt. olvasatában, az uniós megközelítéssel összhangban a karikatúra és utánzat¹⁰²⁵ körét is megfelelően lefedi.

Szintén érdemes szót ejteni arról, hogy a (C)DSM-irányelvnek a paródiával kapcsolatos felhatalmazást tartalmazó rendelkezése egyúttal kötelezővé teszi az idézés, kritika, ismertetés céljából való szabad felhasználás kereteinek biztosítását is. Az idézés tekintetében az Szjt. 34. § (1) bekezdése nyilvánvalóan megfelelő szabályozásnak tekinthető, ugyanakkor a kritikai és ismertetési célú felhasználások szerzői jogi megközelítése nincsen egyértelműen és kifejezetten deklarálva az Szjt.-ben, még ha dogmatikai szempontból nem is tűnik rendezetlennek a kérdés.¹⁰²⁶ Ebből fakadóan – és mivel ebben az esetben vitán felül közeli

¹⁰²² Jacques (2019) i. m. 25–26.

¹⁰²³ Lásd például a Gaslight-estet (Loew’s Incorporated v. Columbia Broadcasting System).

¹⁰²⁴ Lásd például Charles C. Goetsch: Parody as free speech – The replacement of the fair use doctrine by first amendment protection. *Western New England Review*, 3. (1980), 1. 43.

¹⁰²⁵ Amennyiben az Szjt. 1. § (6) bekezdésére tekintettel egyáltalán engedélyköteles felhasználásnak minősülne.

¹⁰²⁶ Az Szjt. az ismertetést például a 12. § (1) bekezdésében, a névjog oldaláról közelíti meg, a kritika vonatkozásában az SzJSzT 11/07. szakértői véleménye az alábbi megállapítást teszi: „Nem minősül szabad felhasználásként idézésnek cikkekből vett rövidebb részletek kiemelése és saját

rokonságot mutató felhasználásokról van szó – álláspontunk szerint a 34/A. §-ban a paródia mellett szükséges keretet biztosítani a kritikai és ismertetési célú szabad felhasználás szabályozásának is.

A kivétel terjedelme, az érintett vagyoni jogok köre

A (C)DSM-irányelv 17. cikk (7) bekezdés *b)* pontja választási helyzet elé állította a jogalkotót akkor, amikor az InfoSoc-irányelv 5. cikk (3) bekezdés *k)* pontjában szabályozott kivételt nem teljességében, hanem csak az online tartalmegosztó szolgáltató által megvalósított nyilvánossághoz való közvetítés tekintetében tette kötelező kivétellé. Ebből fakadóan a tagállami jogalkotó elvileg dönthet úgy, hogy csak a nyilvánossághoz közvetítésnek a (C)DSM-irányelv által bevezetett új aspektusa tekintetében vezeti be a szabad felhasználást, minden más felhasználási mód és vagyoni jog tekintetében pedig fenntartja a szerzői jogi jogosult kizárólagos engedélyezési jogát és díjigényét.

Álláspontunk szerint ugyanakkor ez a megközelítés egyrészt nem alkalmas arra, hogy a paródiakivétel nevesítésével elérni kívánt célokat – különös tekintettel a véleményszabadsággal való egyensúly elérésére¹⁰²⁷ – megvalósítsa, másrészt pedig gyakorlati problémákat is felvethet: a nyilvánossághoz közvetítéssel kapcsolatos engedélyezés, illetve az ehhez kapcsolódó díjigény alóli mentesítés a paródia elkészítéséhez szükséges mozzanatok (többszörözés, átdolgozás, átvétel) kivitelezhetőségét nem biztosítja. Ennek alapján szükségesnek tűnik, hogy a jogalkotó ne csak a (C)DSM-irányelv, hanem az InfoSoc-irányelv által biztosított felhatalmazással is éljen, és a lehető legteljesebb formájában¹⁰²⁸ szabályozza a paródiacélú szabad felhasználás szerzői jogi kereteit.

Ehhez kapcsolódóan szükséges kitérni arra, hogy a paródiakivételnek nem csupán a paródia készítését kell kiemelnie a szerző kizárólagos jogai alól, hanem a létrehozott paródiák felhasználásával kapcsolatos cselekményeket (például a parodizáló videónak a videómegosztó platformon való nyilvánossághoz

---

anyagba való átemelése sem, ha az nem szigorúan vett illusztráció, szemléltetési, kritikai vagy saját mondandó alátámasztására irányuló céllal történik [...].”

¹⁰²⁷ Lásd még Christophe Geiger – Elena Izyumenko: Copyright on the Human Rights’ Trial: redefining the boundaries of exclusivity through freedom of expression. *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 45. (2014), 3. 326–339.

¹⁰²⁸ Azonos álláspontot képvisel: Lai (2018) i. m. 78.

közvetítését) is le kell fednie. Ez következik egyrészt a (C)DSM-irányelv felhatalmazásának logikájából, másrészt pedig szükséges is a véleménynyilvánítás szabadságának megfelelő érvényre juttatásához.

A módosító törvény indokolásában végezetül jelezni szükséges, hogy az új szabad felhasználás mind a cél-, mind pedig az eszközparódia tekintetében irányadó.

A szabad felhasználás feltételei

Kiindulópontként szükséges tisztázni, hogy sem az InfoSoc-irányelv, sem pedig a (C)DSM-irányelv nem nevesít külön feltételeket a paródiakivétel vonatkozásában, csupán a szabad felhasználás biztosításának lehetőségét vagy kötelezettségét rögzíti. Ez ugyanakkor nem jelenti és nem is jelentheti azt, hogy a paródiacélú szabad felhasználás korlátlan lenne.

Ez a jogalkotási megoldás arra vezethető vissza, hogy az InfoSoc-irányelv opcionális kivételei az irányelv keletkezésekor létező tagállami szabad felhasználások kompromisszumos listájaként szolgált, egyfajta mindenkor közös minimumként megfogalmazva a rendelkezéseket. Ahogyan az az 1. sz. mellékletből is látható, az uniós tagállamok paródiakivételei bár némi hasonlóságot mutatnak (különösen az egymással szomszédos országokban van erre példa), ám számos különbség is azonosítható a feltételek között, ennek áthidalását szolgálja a lehető legáltalánosabban megfogalmazott kivétel az InfoSoc-irányelvben.¹⁰²⁹

Az EUB Deckmyn-ügyben levezetett elemzése ugyanakkor a szabad felhasználás megítélése körében számos feltételt vizsgálat tárgyává tett, és ezek jelentős részének alkalmazhatóságát ki is zárta, az alábbiak szerint.

„[...] Az e rendelkezés értelmében vett »paródia« fogalma nem függ olyan feltételektől, amelyek szerint a paródiának eredeti, sajátos jellegről kell tanúskodnia, amely különbözik a parodizált eredeti műtől való érzékelhető eltérések bemutatásától, ésszerűen az eredeti mű szerzőjétől eltérő személynek kell legyen tulajdonítható, magára az eredeti műre kell irányulnia, vagy meg kell jelölnie az eredeti mű forrását.”¹⁰³⁰

¹⁰²⁹ Jonathan Griffiths: European Union copyright law and the Charter of Fundamental Rights – Advocate General Szpunar’s opinions in (C-469/17) Funke Medien, (C-476/17) Pelham GmbH and (C-516/17) Spiegel Online. *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 20. (2019). 36.

¹⁰³⁰ C-201/13. Johan Deckmyn v. Vandersteen [33] bekezdés.

Az EUB álláspontja szerint a paródiakivételnek való megfelelés csupán ahhoz a két feltételhez köthető, hogy a felhasználás felidézze az eredeti művet, és humor vagy gúnyt fejezzen ki. Az *A Deckmyn-döntés hatásai a nemzeti gyakorlatokra* című alfejezetben leírtak alapján látható, hogy ezt két uniós tagállam és a kanadai jogalkalmazó is átvette a meglévő kivételeik értelmezése során, továbbá ezen kettős feltételrendszert az SzJSzT fent már idézett 07/19. sz. szakvéleménye is megerősíti, az alábbiak szerint:

„Az Európai Bíróságnak az irányelv hivatkozott rendelkezésére épülő C-201/13. számú Deckmyn-döntése kimondta, hogy a paródia megvalósul akkor, ha egyrészt az átdolgozás felismerhetően hívja az eredeti művet, még ha jelentősen különbözik is tőle, másrészt pedig a humor vagy gúny kifejeződése is megvalósul. Egyéb követelményt paródiával szemben nem támaszt, az tehát akkor kereskedelmi célú felhasználás is lehet, de személyhez fűződő jogokat nem sérthet.”¹⁰³¹

Álláspontunk szerint – különös tekintettel arra, hogy a (C)DSM-irányelv átültetése során a hazai jogban nem a meglévő kivétel értelmezése, hanem új szabad felhasználási esetkör létrehozása a feladata – az EUB fenti, kettős feltételrendszere nem hagyható figyelmen kívül a kivétel kodifikációja során, a feltételek kifejezett nevesítésére van szükség, ennek hiányában kérdéses, hogy a kivétel megfelel-e az uniós jognak.¹⁰³² A feltételek nevesítése olyan szempontból is indokolt, hogy a paródiakivételnek a hazai jogba való bevezetése új korlátozás lesz a szerzői jogosultak kizárólagos jogai tekintetében, így a kivétel feltételeinek nevesítése kiemelten fontos garanciális elemnek tekinthető.

Sőt, a kivétel további szűkítése is indokolt: sem az EUB, sem a releváns irányelvek nem érintik az átdolgozás jogát, mivel az EU ezt a kérdéskört a paródia tekintetében nem harmonizálta.¹⁰³³ Ez ugyanakkor az EU jogával konform lehetőséget ad arra – és álláspontunk szerint ezzel a jogalkotónak élnie is kell –, hogy az eredeti műből való átvétel (itt mint az átdolgozás egy aspektusa) mértékét a szükséges mértékre korlátozza, csak a cél által indokolt terjedelemben tegye lehetővé. Álláspontunk szerint az „átvétel” terminus alkalmazása nem ellentétes

¹⁰³¹ SzJSzT 07/19. szakértői vélemény 2. pont.

¹⁰³² Sőt, az átültetés során az uniós tagállamoknak a jogbiztonság érdekében elvileg a meglévő kivételeik megfogalmazását is felül kell majd vizsgálni, és összhangba kell hozni a Deckmyn-döntésben kimondottakkal.

¹⁰³³ Ana Ramalho: *The competence of the European Union in copyright lawmaking – A normative perspective of EU powers for copyright harmonization*. Springer, 2016. 188.

azzal, hogy egy másik szabad felhasználásnál a törvény a kifejezést már használja, sőt, az Szjt. 34. § (2) bekezdésének második mondatában lévő definíció¹⁰³⁴ teljesen alkalmas a szűkítéssel kapcsolatos célkitűzés megvalósítására, egyúttal a paródiakivételnek az idézéssel és átvétellel kapcsolatos kivételtől való elhatárolására. Ugyanakkor elképzelhető az átvétel helyett a kivételben már egyébként is szereplő „felidézés” kifejezés alkalmazása is.

Végezetül szükséges megerősíteni az SzJSzT 07/19. sz. szakvéleményében fent idézett álláspontot, miszerint a paródiakivétel megítélésének a felhasználás kereskedelmi jellegétől függetlennek kell lennie.

A személyhez fűződő jogokkal való kapcsolat rendezése

Jelen értekezés *A szerzői személyhez fűződő jogok és a paródia kapcsolata* című fejezete részletesen foglalkozott a paródiacélú felhasználások és a személyhez fűződő jogok határterületével. A kérdés kezelése azért is kiemelt jelentőségű, mivel – ahogyan azt a fentiekben jeleztük is – a személyhez fűződő jogok sérelme sérti a szerző jogos érdekeit, így a háromlépcsős tesztbe ütközik,¹⁰³⁵ tehát a megfelelő szabályozás kialakításához feltétlenül szükséges a kivétel és a személyhez fűződő jogok közötti ütközések rendezése.

Álláspontunk szerint ehhez egyrészt szükséges, hogy az Szjt. 13. §-ának értelmezése kérdésében a törvény hatálybalépésekor állapot kerüljön visszaállításra,¹⁰³⁶ vagyis a mű integritása csak abban az esetben sérüljön, ha az a szerző becsületét vagy jó hírnevét sérti (visszatérve a BUE által választott szabályozási megoldáshoz, a jó hírnév tekintetében pedig átvéve a Ptk. hatályos fogalomhasználatát). Itt szükséges jelezni, hogy a 13. § értelmezésének visszaállításával az Szjt. 75. § (2) bekezdésének módosítása is szükségessé válik.

Ez ugyanakkor önmagában nem jelent választ a paródiacélú felhasználások által generált kérdésekre,¹⁰³⁷ mivel ezen felhasználások gyakran bántó, erő-

¹⁰³⁴ Szjt. 34. § (2) bekezdés, második mondat: „Átvételnek minősül a mű olyan mértékű felhasználása más műben, amely az idézést meghaladja.”

¹⁰³⁵ SzJSzT 19/17. szakértői vélemény.

¹⁰³⁶ Békés–Mezei (2010) i. m. 20–21; Mezei (2014) i. m. 413; Paku (2019) i. m. 89; Sági (2019a) i. m. 66–67; Sági (2019b) i. m. 151.

¹⁰³⁷ Clode (1998) i. m. 125.

sen kritikus véleményt fogalmaznak meg,¹⁰³⁸ ugyanakkor az ezekben foglalt véleményszabadságnak nem a szerző becsülete vagy jó hírneve, hanem a véleménynyilvánítás korlátai kell hogy keretet adjanak. Így a fentiekén túlmenően szükséges az Szjt. 13. §-ának kiegészítése, amely kimondja, hogy a szerző a mű egységének sérelmére művének paródia céljából történő felhasználása esetén akkor hivatkozhat, ha a felhasználás túllépi a szükséges és arányos mértéket. Ez a megoldás biztosítaná azt, hogy a gyakorlatban a bíróságoknak megfelelő eszköz álljon rendelkezésre ahhoz, hogy a szerzői kizárólagos jog (és a mögötte álló, tulajdonhoz való jog)¹⁰³⁹ és a véleménynyilvánítás szabadsága közötti egyensúlyt¹⁰⁴⁰ minden esetben biztosítani tudják.

A névjog tekintetében ugyancsak szükséges az EUB Deckmyn-ügyben kifejtett álláspontjára hivatkozni, miszerint a jogosultaknak „jogos érdeke fűződik ahhoz, hogy a védelem alatt álló művet ne lehessen ilyen üzenettel kapcsolatba hozni”,¹⁰⁴¹ így a paródiacélú felhasználás tekintetében nem tűnik szükségesnek a forrásmű és az eredeti szerző nevének feltüntetésével kapcsolatos kötelezettség rögzítése.

¹⁰³⁸ George E. Marcus: The debate over parody in copyright law: an experiment in cultural critique. *Yale Journal of Law & the Humanities*, 1. (1989), 2. 310.

¹⁰³⁹ Gyenge Anikó: A szerzői mű ára – díjak az egyedi felhasználási szerződésekben, 1. rész. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, (2014), 6. I. fejezet.

¹⁰⁴⁰ Corinne Tan: *Regulating content on social media – Copyright, terms of service and technological features*. London, UCL Press, 2018. 93; Christina Bohannon: Copyright harm, foreseeability, and fair use. *Washington University Law Review*, 85. (2007), 5. 970; Lai (2019) i. m. 145. és C-201/13. Johan Deckmyn v. Vandersteen [27] bekezdés.

¹⁰⁴¹ C-201/13. Johan Deckmyn v. Vandersteen [31] bekezdés.

Vákát

Zárszó

Jelen értekezés bevezető gondolataiban utaltunk arra, hogy a szerzői jogi védelem alatt álló művek paródia céljából való felhasználása nem új keletű jelenség. Ennek ellenére a hazai jogalkotó a szerzői jogról szóló 1884. évi XVI. törvény-cikktől egészen mostanáig nem tartotta szükségesnek a paródiacélú felhasználások törvényi szintű megjelenítését, a hatályos Szjt. elődeihez igazodva nem tartalmaz sem szabad felhasználási esetet, sem egyéb rendelkezést a paródia vonatkozásában. Az SzJSzT szakvéleményeiben az ebből fakadó értelmezési kérdéseket a rendelkezésre álló eszközökkel, a szerzői jog külső, dogmatikai kereteire hivatkozással igyekezett rendezni, ám az Szjt. gyakorlati értelmezésében ez a megközelítés nem fogott helyt. Ahogyan a Fővárosi Ítélőtábla döntése megállapítja: ha a törvény kifejezetten nem nevesíti az adott szabad felhasználási esetet, akkor azt a hazai szerzői jog nem ismeri el.

Egyúttal látni kell azt is, hogy a paródiakivétel szükségessége körüli vitát a (C)DSM-irányelv 17. cikk (7) bekezdés *b)* pontja lezárta, 2021. június 17. napjától minden tagállamnak biztosítania kell legalább a nyilvánossághoz közvetítés új aspektusa tekintetében a paródiakivétel rendelkezésre állását. Ez persze nem jelenti azt, hogy a kifejezett kivétel mögött felgyűlt érvek ne lennének a továbbiakban is relevánsak: a paródia a véleménynyilvánítás évszázados hagyományokkal rendelkező, széles körben ismert és elismert eszköze,¹⁰⁴² amelynek megfelelő keretek között való szerzői jogi elismerése termékeny táptalajt nyújt a kreativitás ösztönzésére, hozzájárul mind a jogosultak és a felhasználók,¹⁰⁴³ mind pedig a véleményszabadság és a tulajdonjogból eredeztetett szerzői kizárólagos jogok közötti megfelelő egyensúly¹⁰⁴⁴ kialakításához. A paródia tehát nemcsak megneveztet, kritizál és elgondolkoztat, hanem egyúttal a szerzői jog céljait is szolgálja, nemcsak értékes, hanem hasznos eszköz is a jogalkotó kezében a szerzői jogi keretrendszer finomhangolására.

Jelen értekezés elsődleges célja annak körüljárása volt, hogy a jelenlegi hazai megközelítés egyrészt a magyar szerzői jogi rendszer, másrészt a külföldi

¹⁰⁴² Chagares (1987) i. m. 230.

¹⁰⁴³ Christina Bohannon: Reclaiming copyright. *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, 23. (2006). 609.

¹⁰⁴⁴ Jonathan M. Fox: The fair use commercial parody defense and how to improve it. *IDEA – The Intellectual Property Law Review*, 46. (2006), 46. 45.

országok szabályozásának és gyakorlatának szemszögéből mennyiben tűnik helytállónak. Ennek keretében számos ország paródiával kapcsolatos szabályozási megoldásait és egyes esetekben – különösen az Egyesült Államok tekintetében – a rendelkezésre álló, kapcsolódó joggyakorlatot is elemeztük, amiből az a következtetés volt levonható, hogy a paródiacélú felhasználások az országok túlnyomó többségében ismertek, és ez többségében kifejezett szabad felhasználási eset útján történik. A hazai szerzői jogi megközelítés vizsgálata azt mutatta, hogy az SzJSzT értelmezése egyrészt dogmatikai szempontból is kiegészítést igényel, másrészt nem volt adaptálható a bíróságok előtti eljárásokra.

Ezt megelőzően természetesen – mivel releváns előkérdései a paródia vizsgálatának – szükséges volt kitérni a nemzetközi és uniós keretrendszer elemzésére is, amely során egyrészt megállapítottuk, hogy a nemzetközi jogforrások – és különösen a háromlépcsős teszt¹⁰⁴⁵ – megfelelő kontextust adnak a szabad felhasználás elismeréséhez.¹⁰⁴⁶ Másrészt az EU jogforrásainak és az EUB gyakorlatának elemzése rávilágított arra, hogy az uniós jogalkotás egyértelműen a kivétel kötelező tagállami nevesítésének irányába fejlődik, a szabad felhasználások – és közöttük a paródiakivétel – egységes értelmezésének igénye pedig nemcsak az EUB ítéleteiben, hanem a tagállamok gyakorlatában is megjelent.

Jelen értekezés kiemelt figyelmet fordított egy, a paródiacélú szabad felhasználások elemzése során gyakran elsikkadni látszó kérdés, a személyhez fűződő jogok és a paródia ütközési pontjainak vizsgálatára is. Megállapítható, hogy a paródiacélú szabad felhasználás tekintetében a személyhez fűződő jogok, de különösen a mű integritásához fűződő jog kiemelkedő jelentőségű.¹⁰⁴⁷ a paródia természetéből fakadóan olyan jellegű felhasználás, amelyet a szerző – a benne foglalt kritika vagy a véleménynyilvánítás formája okán¹⁰⁴⁸ – sértőnek, bántónak

¹⁰⁴⁵ Lásd még Jean-Michel Bruguiere: Adoption of British fair dealing by the French system of exceptions: in praise of the technique of standards and the philosophy of the reasonable. *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 50. (2019), 9. 297.

¹⁰⁴⁶ John C. Knapp: Laugh, and the whole world... Scowls at you? A defense of the United States' fair use exception for parody under TRIPs. *Denver Journal of International Law and Policy*, 33. (2005), 359.

¹⁰⁴⁷ Alec Cameron: Copyright exceptions for the digital age: new rights of private copying, parody and quotation. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 9. (2014), 12. 1005.

¹⁰⁴⁸ Laura R. Bradford: Parody and perception: using cognitive research to expand fair use in copyright. *Boston College Law Review*, 46. (2005), 4. 728.

érezhet, ez ugyanakkor álláspontunk szerint csak a véleménysszabadság keretein való túllépés esetén lehet korlátja a paródiakivétel alkalmazásának.

Végezetül jelen disszertáció *Konklúzió helyett: a hazai paródiakivétel szabályozási lehetőségei* című fejezete a fent említett témakörök elemzéseinek eredményeire támaszkodva hat szempontot – 1. a paródiakivétel elhelyezését, 2. a kivételnek az Szjt. dogmatikai rendszerébe való integrációját, 3. a paródia, karikatúra és utánzat nevesítésének kérdését, 4. a szabad felhasználás terjedelmét, 5. a kivétel lehetséges feltételeit és 6. a személyhez fűződő jogok kérdését – figyelembe véve javaslatot fogalmazott meg a jogalkotó részére a paródiakivételnek az Szjt.-be való megfelelő integrációja érdekében.

Álláspontunk szerint az *Integráció az Szjt. dogmatikai rendszerébe, és ennek következményei* című alfejezetben lefektetett szövegezési javaslat megfelel mind a nemzetközi, mind az uniós jog követelményeinek, tekintettel van a hazai szerzői jog dogmatikai sajátosságaira, és egyúttal magáévá teszi a külföldi országok gyakorlatából levonható következtetéseket is, így alkalmas lehet arra, hogy a paródiacélú szabad felhasználások számára hosszú távon is megfelelő keretet biztosítson.

Vákát

Forrásjegyzék

Irodalomjegyzék

- Abelman, Lawrence E. – Linda L. Berkowitz: International copyright law. *New York Law School Review*, 22. (1977), 3. 619–651.
- Abramowicz, Michael: A new uneasy case for copyright. *The George Washington Law Review*, 79. (2011), 6. 1644–1691.
- Afori, Orit Fischman: The evolution of copyright law and inductive speculations as to its future. *Journal of Intellectual Property Law*, 19. (2012), 2. 253–257. Online: <https://goo.gl/hPbSNN>
- Alexander, Isabella – Tomás H. Gómez-Arostegui: *Research handbook on the history of copyright law*. Cheltenham, Edward Elgar, 2016.
- Ali, Gabriele Spina: A Bay of Pigs crisis in southern Europe? Fan-dubbing and parody in the Italian peninsula. *European Intellectual Property Review*, 37. (2015), 12. 756–764. Online: <https://goo.gl/SMDtVX>
- Al-Sharieh, Saleh: Toward a human rights method for measuring international copyright law's compliance with international human rights law. *Utrecht Journal of International and European Law*, 32. (2016), 82. 5–26.
- Amarnick, Phyllis: American recognition of the moral right: issues and options. *Copyright Law Symposium*, 29. (1979).
- Ames, E. Kenly: Beyond Rogers v. Koons: a fair use standard for appropriation. *Columbia Law Review*, 93. (1993), 6. 1473–1526. Online: <https://doi.org/10.2307/1123081>
- Anderson, Michael G. – Paul F. Brown – Andrew P. Cores: Market substitution and copyrights: predicting fair use case law. *University of Miami Entertainment And Sports Law Review*, 10. (1993), 1–2. 33–50. Online: <https://repository.law.miami.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1057&context=umeslr>
- Angelopoulos, Christina – Joao Pedro Quintais: Fixing copyright reform. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 10. (2019), 2. 147–172.
- Arnold, Richard – Eleonora Rosati: Are national courts the addressees of the InfoSoc three-step test? *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 10. (2015), 10. 741–749. Online: <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpv138>
- Atkinson, Benedict – Brian Fitzgerald: *A short history of copyright the genie of information*. Springer, 2014.

- Austin, Graeme W.: Four questions about the Australian approach to fair dealing defenses to copyright infringement. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, 57. (2010), 3. 611–630. Online: <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2184592>
- Austin, Graeme W.: EU and US perspectives on fair dealing for the purpose of parody or satire. *UNSW Law Journal*, 39. (2016), 2. 684–714.
- Ayoubi, Lida: The Marrakesh Treaty: fixing international copyright law for the benefit of the visually impaired persons. *New Zealand Journal of Public and International Law*, 13. (2015). 255–276.
- Babiskin, Lisa M.: Oh pretty parody: Campbell v. Acuff-Rose Music, Inc. *Harvard Journal of Law & Technology*, 8. (1994), 1. 193–229.
- Banko, James Richard – Horace Satires: „Schlurppes Tonic Bubble Bath”: in defense of parody. *University of Pennsylvania Journal of International Business Law*, 11. (1990), 3. 627–656.
- Barbosa, Roberto Garza: International copyright law and litigation: Mechanism for improvement. *Marquette Intellectual Property Law Review*, 11. (2007a), 1. 78–147. Online: <https://goo.gl/hC4imB>
- Barbosa, Roberto Garza: Revisiting international copyright law. *Barry Law Review*, 8. (2007b). 43–110. Online: <https://goo.gl/bWx2Es>
- Barbu, Ana-Maria: Parody in European copyright law and the two sides of the coin. *Stockholm Intellectual Property Law Review*, 1. (2018), 2. 36–51.
- Barkan, Judith: Universal v. Sony: Is home use in fact fair use. *A Journal of Communications and Entertainment Law*, 3. (1980), 1. 53–81.
- Barta Judit: Építészeti alkotások szerzői jogi védelme és a gazdasági reklámozás némely összefüggései megtörtént esetek alapján. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 116. (2011), 6. 104–119. Online: www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/kiadv/ipsz/201106-pdf/06.pdf
- Bartóki-Gönczy Balázs: A tárhelyszolgáltatók felelőssége a jogsértő tartalmakért – különös tekintettel a francia bíróságok gyakorlatára. *Iustum Aequum Salutare*, 7. (2011), 3. 125–142. Online: <http://ias.jak.ppke.hu/hir/ias/20113sz/14.pdf>
- Bartow, Ann: Bloodsucking copyright. *Maryland Law Review*, 70. (2011), 1. 62–86.
- Bazzi, Michael J. – Martha J. Widdows: Parody and the fair use doctrine revisited. *Entertainment and Sports Lawyer*, 4. (1998), 1.
- Bechtel, Michael: Algorithmic notification and monetization: Using YouTube’s Content ID System as a model for European Union copyright reform. *Michigan State International Law Review*, 28. (2020), 2. 237–271.
- Beck, Joseph: Flexibility in parody of copyrighted material. *Media Law & Policy*, 10. (2002), 2.
- Békés Gergely – Mezei Péter: A sampling megítélése a magyar szerzői jogban. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 5. (2010), 6. 5–33. Online: <https://goo.gl/XpsZ9d>

- Békés Gergely: Breaking news: hatályba lép a Pekingi Szerződés. *Copyright21 – Szerzői jog a XXI. században*, 2020. 01. 30. Online: <http://copy21.com/2020/01/breaking-news-hatalyba-lep-a-pekingi-szerzodes/>
- Benacchio, Giannantonio: *Az Európai Közösség magánjoga – Polgári jog, kereskedelmi jog*. Budapest, Osiris, 2003.
- Bentley, Alicia J.: Hustler Magazine v. Falwell: the application of the actual malice standard to intentional infliction of emotional distress claims. *Ohio State Law Journal*, 49. (1988), 3. 825–840.
- Bergne, J. H. G.: International Copyright Union. *The Law Quarterly Review*, 3. (1887), 9.
- Bernárd Aurél – Timár István (szerk.): *A szerzői jog kézikönyve*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1973.
- Bernstein, Richard A.: Parody and fair use in copyright law. *Copyright Law Symposium*, 31. (1981).
- Bimbaité, Monika: When is a parody a violation of copyright? *International Journal of Baltic Law*, 1. (2004), 2. 16–32.
- Bird, Robert C. – Lucille M. Ponte: Protecting moral rights in the United States and the United Kingdom: Challenges and opportunities under the U.K.’s New Performances Regulations. *Boston University International Law Journal*, 24. (2006), 2. 213–282.
- Bisceglia, Julie: Parody and copyright protection: turning the balancing act into a juggling act. *Copyright Law Symposium (ASCAP)*, 34. (1984).
- Blankenship, Mark Edward: Prince & the revolution of transformative use: observing “New Portraits” alongside the potential specter of appropriation art’s past. *Kentucky Law Journal*, 107. (2018). 2. Online: <https://tinyurl.com/yax8ultr>
- Bogdonoff, Michael A.: Copyright – Infringement – Use of song Cunnilingus Champion of Company C not a fair use of Song Boogie Woogie Bugle Boy of Company B. *Rutgers Law Journal*, 13. (1982), 4.
- Bohannan, Christina: Reclaiming copyright. *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, 23. (2006). 568–634.
- Bohannan, Christina: Copyright harm, foreseeability, and fair use. *Washington University Law Review*, 85. (2007), 5. 969–1031.
- Bond, Catherine – Abi Paramaguru – Graham Greenleaf: Advance Australia Fair? The copyright reform process. *Journal of World Intellectual Property*, 10. (2007), 3–4. 284–313. Online: <https://doi.org/10.1111/j.1747-1796.2007.00324.x>
- Boytha György: A nemzetközi szerzői jogi és szomszédjogi egyezmények komplex összefüggései. *Jogtudományi Közlöny*, 36. (1981), 12. 994–1007. Online: http://real-j.mtak.hu/2243/1/JogtudomanyiKozlony_1981.pdf

- Boytha György: A nemzetközi szerzőjog-védelem keletkezésének kérdései. *Jogtudományi Közlöny*, 41. (1986), 11. 515–520.
- Boytha György: Computer programs as authors works and their protection under European law. In Csehi Zoltán (szerk.): *Boytha György válogatott írásai*. Budapest, Gondolat, 2015a.
- Boytha György: Interrelationship of conventions on copyright and neighboring rights. In Csehi Zoltán (szerk.): *Boytha György válogatott írásai*. Budapest, Gondolat, 2015b.
- Boytha György: Penal protection of works of visual art under the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works. In Csehi Zoltán (szerk.): *Boytha György válogatott írásai*. Budapest, Gondolat, 2015c.
- Boytha György: The historical development of the regulation by international treaties of rights related to translation. In Csehi Zoltán (szerk.): *Boytha György válogatott írásai*. Budapest, Gondolat, 2015d.
- Boytha György: Új problémák a szerzői alkotások nemzetközi felhasználása terén. A Berni Unió válsága. In Csehi Zoltán (szerk.): *Boytha György válogatott írásai*. Budapest, Gondolat, 2015e.
- Bradford, Laura R.: Parody and perception: Using cognitive research to expand fair use in copyright. *Boston College Law Review*, 46. (2005), 4. 705–770. Online: <https://lawdigitalcommons.bc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2306&context=bclr>
- Braithwaite, William J.: From revolution to constitution: Copyright, compulsory licences and the parodied song. *University of British Columbia Law Review*, 18. (1984), 1. 35–68.
- Brown, Abbe – Smita Kheria – Jane Cornwell – Marta Iljadica: *Contemporary intellectual property – Law and policy*. Oxford, Oxford University Press, 2019.
- Bruguiere, Jean-Michel: Adoption of British fair dealing by the French system of exceptions: In praise of the technique of standards and the philosophy of the reasonable. *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 50. (2019), 9. 278–304. Online: <https://doi.org/10.1007/s40319-019-00795-z>
- Buckland, Andrew: Rap, parody, and fair use: Luther R. Campbell aka Luke Skyywalker, et al v. Acuff-Rose Music, Inc. *Sydney Law Review*, 17. (1995), 4. 599–610.
- Butt, Rachel Isabelle: Appropriation art and fair use. *Ohio State Journal on Dispute Resolution*, 25. (2010), 4. 1055–1093.
- Caddy, Lorna – Niri Shan – Valerie Aumage: The European approach to fair dealing – Harmony or discord. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, 57. (2010), 3.
- Cameron, Alec: Copyright exceptions for the digital age: new rights of private copying, parody and quotation. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 9. (2014), 12. 1002–1007. Online: <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpu202>

- Carlisle, Stephen: One suit, two suits, both about Seuss, so why is one wrong, and the other fair use? *Nova Southeastern University blog*, 2019. 03. 21. Online: <http://copyright.nova.edu/seuss/>
- Carter, Edward L.: Harmonization of copyright law in response to technological change: lessons from Europe about fair use and free expression. *University of La Verne Law Review*, 30. (2009), 2.
- Caviedes, Alexander A.: International copyright law: Should the European Union dictate its development. *Boston University International Law Journal*, 16. (1998), 1. 165–230.
- Cervantes, Miguel de: *Az elmés nemes Don Quijote de la Mancha*. Budapest, Európa, [1605] 1989.
- Chagares, Michael A.: Parody or piracy: the protective scope of the fair use defense to copyright infringement actions regarding parodies. *Columbia-VLA Journal of Law & the Arts*, 12. (1987), 2.
- Cherry, Daniel: Blanch it, mix it, mash it: a fair use framework for the mashup. *Thomas M. Cooley Law Review*, 28. (2011), 3. 495–524.
- Christie, Andrew – Robin Wright: A comparative analysis of the three-step tests in international treaties. *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 45. (2014), 4. 409–433.
- Ciolino, Dane S.: Rethinking the compatibility of moral rights and fair use. *Washington and Lee Law Review*, 54. (1997), 1. 33–90.
- Clemmons, Melanie A.: Author v. parodist: striking a compromise. *Copyright Law Symposium (ASCAP)*, 33. (1983).
- Clode, Daniel: Power to the artist: the false promise of moral rights. *A Journal of Policy Analysis and Reform*, 5. (1998), 1. 123–132.
- Commission of the European Communities: *Copyright and related rights in the information society*. Zöld könyv, COM(95)382 final (1995. július 19.). Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:51995DC0382&from=EN>
- Cooper, Jay L.: *Wihtol v. Crow*: fair use revisited. *UCLA Law Review*, 11. (1963), 1.
- Cordray, Monique L.: *GATT v. WIPO*. *Journal of the Patent and Trademark Office Society*, 76. (1994).
- Cotter, Thomas F.: Memes and copyright. *Tulane Law Review*, 80. (2005), 2.
- Craig, Carys J.: Putting the community in communication: dissolving the conflict between freedom of expression and copyright. *University of Toronto Law Journal*, 56. (2006), 1. 75–114.
- Craig, Carys J.: Globalizing user rights-talk: on copyright limits and rhetorical risks. *American University International Law Review*, 33. (2017), 1. 1–73.

- Crews, Kenneth D.: Harmonization and the goals of copyright: property rights or cultural progress? *Indiana Journal of Global Legal Studies*, 6. (1998), 1. 117–138.
- Crittenden, David R.: Copyright law – Fair use privilege – In an action for copyright infringement, the commercial nature of a song parody does not invoke a presumption against a finding of fair use. *Seton Hall Law Review*, 25. (1995), 3.
- Crossland, Hugh J.: Rise and fall of fair use: the protection of literary materials against copyright infringement by new and developing media. *South Carolina Law Review*, 20. (1968), 2. 153–242.
- Crowne, Emir Aly: Parody as fair dealing in Canada: a guide for lawyers and judges. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 4. (2009), 7. 468–472. Online: <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpp070>
- Cuartero, Victoria – Dan Satorius – Michael Donaldson: Parody, satire, and jokes. *Entertainment and Sports Lawyer*, 32. (2015), 2.
- Czeglédi Ádám Sándor: Case law update – az elmúlt egy év legfontosabb védjegyjogi tárgyú döntései Magyarországon és az EU-ban. *MIE-konferencia-előadás*, 2019. 11. 21. Online: http://mie.org.hu/2019_osz/Czegledi_DC_Comics_HVG.pdf
- Csokonai Vitéz Mihály: *Homerus Batrachomíachiája vagy a Béka és egér-harc*. Budapest, Szépirodalmi, [1791] 1960. Online: <https://mek.oszk.hu/00600/00636/html/vs179102.htm>
- Dabo, Miatta Tenneh: Recent developement – Leibovitz v. Paramount Pictures Corp. – Fair use doctrine: when is copyright infringement a parody? *Baltimore Intellectual Property Law Journal*, 7. (1999).
- D’Agostino, Giuseppina: Healing fair dealing? A comparative copyright analysis of Canada’s fair dealing to U.K. fair dealing and U.S. fair use. *McGill Law Journal*, 53. (2008), 2. 309–363.
- Dawid, Heinz: Basic principles of international copyright. *Copyright Society of the U.S.A. Bulletin*, 21. (1973).
- Deazley, Ronan: Parody and copyright infringement. *Columbia Law Review*, 56. (1956), 4.
- Deazley, Ronan: Copyright and parody: taking backward the gowers review? *The Modern Law Review*, 73. (2010), 5. 785–807.
- Deely, Pat: Copyright: limitation on exclusive rights, fair use. *Houston Law Review*, 13. (1976), 5.
- De Gregorio, Giovanni: Expressions on platforms: Freedom of expression and ISP liability in the European digital single market. *European Competition and Regulatory Law Review*. 2. (2018), 3. 203–215.
- Del Casino, F. Casey: The potential harm of musical parody: toward an enlightened fair use calculus. *University of Miami Entertainment and Sports Law Review*, 6. (1989), 1. 35–59.

- Deli Gergely: Emberi méltóság, történelmi narratívák és a jog. Vázlat a természetjog mai kilátásairól. *Iustum Aequum Salutare*, 11. (2015), 1. 41–58. Online: <http://ias.jak.ppke.hu/hir/ias/20151sz/03.pdf>
- de los Reyes, James: Examining copyright exemptions for web mashups in the international context – Applying American constitutional considerations as guideposts for the TRIPS three-step test. *Hastings Constitutional Law Quarterly*, 38. (2011), 2. 473–498.
- Demeter, Thomas Paul: Legal perils of parody and burlesque. *Cleveland-Marshall Law Review*, 17. (1968), 2. 242–250.
- Dentith, Simon: *Parody – The new critical idiom*. London, Routledge, 2010.
- Derclaye, Estelle (szerk.): *Research handbook on the future of EU copyright*. Cheltenham, Edward Elgar, 2009.
- Deutsch, Alvin: Parody or piracy – Jack Benny’s Faustian Compact. *Entertainment and Sports Lawyer*, 11. (1993), 2.
- Deutsch, Alvin: The piracy of parody. *Entertainment and Sports Lawyer*, 12. (1994), 3.
- Dinwoodie, Graeme B.: Copyright lawmaking authority: an (inter)nationalist perspective on the treaty clause. *Columbia Journal of Law & the Arts*, 30. (2007a). 355–395. Online: <http://ssrn.com/abstract=1001268>
- Dinwoodie, Graeme B.: The international intellectual property system: treaties, norms, national courts, and private ordering. In: Daniel Gervais (szerk.): *Intellectual property, trade and development: strategies to optimize economic development in a TRIPS Plus era*. Oxford, Oxford University Press, 2007b.
- Dinwoodie, Graeme B.: The WIPO Copyright Treaty: a transition to the future of international copyright lawmaking? *Case Western Reserve Law Review*, 57. (2007c), 4. 751–766. Online: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1601235
- Dogan, Stacey L. – Mark A. Lemley: Parody as brand. *U.C. Davis Law Review*, 47. (2013), 2. 473–513.
- Döhl, Frédéric: Zum drohenden Pastiche-Begriff im Kontext der freien Benutzung nach § 24 Abs. 1 UrhG. *UFITA – Archiv für Medienrecht und Medienwissenschaft*, (2019), 1. Online: <https://tinyurl.com/yakyf546>
- Dratler, Jay: Distilling the Witches’ Brew of fair use in copyright law. *University of Miami Law Review*, 43. (1988), 2. 234–341.
- Dreier, Thomas K.: Copyright and film: the infringement of copyrighted works by motion picture. *Communications and the Law*, 6. (1984), 6.
- Dreier, Thomas: Limitations: the centerpiece of copyright in distress – An introduction. *Information Technology and Electronic Commerce Law*, 1. (2010), 2. 50–54.

- Drexl, Josef: European and international intellectual property law between proprietization and regulation: how a fundamental-rights approach can mitigate the tension. *The University of the Pacific Law Review*, 47. (2016), 2. 199–219.
- Dreyfuss, Rochelle: From incentive to commodity to asset: how international law is reconceptualizing intellectual property. *Michigan Journal of International Law*, 36. (2015), 4. 557–602.
- Duffy, F. Ryan: International copyright. *Air Law Review*, 8. (1937).
- Duhl, Gregory M.: Old lyrics, knock-off videos, and copycat comic books: the fourth fair use factor in U.S. copyright law. *Syracuse Law Review*, 54. (2004), 3. 665–738.
- Dworkin, Gerald: Exceptions to copyright exclusivity: is fair use consistent with Article 9.2 Berne and the new international order. *International Intellectual Property Law & Policy*, 4. (2000), 66.
- Edwards, David N.: Usages of copyrighted musical works permissible without acquiring a copyright license, assignment, or release. *Journal of College and University Law*, 6. (1979), 4. 363–384.
- Elmahjub, Ezieddin – Nicolas Suzor: Fair use and fairness in copyright: a distributive justice perspective on users' rights. *Monash University Law Review*, 43. (2017), 1. 274–298.
- Engle, Eric Allen: When is fair use fair: a comparison of E.U. and U.S. intellectual property law. *The Transnational Lawyer*, 15. (2002), 187. 188–225.
- Eöry Vilma: *Magyar értelmező szótár diákoknak – Szómagyarázatok példamondatokkal*. Budapest, Tinta, 2010.
- Erickson, Kristofer – Martin Kretschmer: This video is unavailable. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 9. (2018), 1. 75–89.
- Esmail, Parveen: CCH Canadian Ltd. v. Law Society of Upper Canada: case comment on a landmark copyright case. *Appeal: Review of Current Law and Law Reform*, 10. (2005), 1. 13–24.
- Európai Bizottság: *Egységes keret az elektronikus kereskedelem és az online szolgáltatások digitális egységes piacába vetett bizalom megerősítésére*. COM(2011)942 final (2012. november 11.). Online: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0942:FIN:hu:PDF>
- Európai Bizottság: *Európai digitális egységes piaci stratégia*. COM(2015)192 final (2015. május 6.). Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0192&from=EN>
- Európai Bizottság: *A korszerű, európaibb szerzői jogi keret felé*. COM(2015)626 final (2015. december 9.). Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0626&from=EN>

- Európai Bizottság: *Értékelő beszéd az Unió helyzetéről* (2016): a Bizottság korszerű uniós szerzői jogi szabályok bevezetését javasolja az európai kultúra virágzásának és az európai kulturális javak terjesztésének előmozdítása érdekében. Sajtóközlemény, 2016. szeptember 14. Online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/IP_16_3010
- European Commission: *Green Paper on copyright and the challenge of technology – Copyright issues requiring immediate action*. COM(88)172 final (1988. június 7.). Online: [http://aei.pitt.edu/1209/1/COM_\(88\)_172_final.pdf](http://aei.pitt.edu/1209/1/COM_(88)_172_final.pdf)
- European Commission: *Green Paper on copyright and related rights in the information society*. COM(95)382 final (1995. július 19.). Online: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:1995:0382:FIN:EN:PDF>
- European Commission: *Targeted consultation addressed to the participants to the stakeholder dialogue on Article 17 of the Directive on Copyright in the Digital Single Market*. 2020. Online: https://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=68591
- European Copyright Society: *Opinion on The Judgment of the CJEU in Case C-201/13 Deckmyn*. 2014a. Online: <https://goo.gl/BH79v6>
- European Copyright Society: *Limitations and exceptions as key elements of the legal framework for copyright in the European Union – Opinion on The Judgment of the CJEU in Case C-201/13 Deckmyn*. 2014b. Online: <https://goo.gl/ZjImEb>
- Faaland, Susan Linehan: Parody and fair use: the critical question. *Washington Law Review*, 57. (1981), 1. 163–192.
- Faludi Gábor: Szerzői jog, iparvédelem és a Ptk. koncepciója – I. rész. *Polgári Jogi Kodifikáció*, 5. (2003a), 2. 3–14. Online: <https://ptk2013.hu/wp-content/uploads/2012/11/2003-2kodi.pdf>
- Faludi Gábor: Szerzői jog, iparvédelem és a Ptk. koncepciója – II. rész. *Polgári Jogi Kodifikáció*, 5. (2003b), 3. 3–14. Online: <https://ptk2013.hu/wp-content/uploads/2012/11/2003-3kodi.pdf>
- Faludi Gábor: A szerzői jog és az iparjogvédelem belső korlátjai. *Jogtudományi Közöny*, 61. (2006), 7–8. 280–291.
- Faludi Gábor: A szerzői jog alapjogi szemlélete az Európai Unióban. In Faludi Gábor (szerk.): *Liber amicorum: studia P. Gyertyánfy dedicata. Ünnepi dolgozatok Gyertyánfy Péter tiszteletére*. Budapest, ELTE ÁJK Polgári Jogi Tanszék, 2008.
- Faludi Gábor: A paródia a szerzői jogban. In Kőhidi Ákos – Keserű Barna Arnold (szerk.): *Tanulmányok a 65 éves Lenkovich Barnabás tiszteletére*. Budapest–Győr, Eötvös József Könyv- és Lapkiadó, 2015.
- Faludi Gábor: A szerzői mű egysége védelmének egyes kérdései. *Infokommunikáció és Jog*, 8. (2011), 5. 163–169.

- Faludi Gábor: Az új Ptk. hatása a szerzői jogi és iparjogvédelmi jogátruházási szerződésekre. In Pogácsás Anett (szerk.): *Quærendo et creando. Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja tiszteletére*. Budapest, Szent István Társulat, 2014.
- Fang, Albert: Let digital technology lay the moral right of integrity to rest. *Connecticut Journal of Intellectual Property Law*, 26. (2011).
- Farrell, A. Hunter: Fair use of copyrighted material in advertisement parodies. *Columbia Law Review*, 92. (1992), 6. 1550–1591.
- Fewer, David: Constitutionalizing copyright: freedom of expression and the limits of copyright in Canada. *University of Toronto Faculty of Law Review*, 55. (1997), 2.
- Fhima, Ilanah: Fairness in copyright law: an Anglo-American comparison. *Santa Clara High Technology Law Journal*, 34. (2017), 1. 44–77.
- Ficsor Mihály: Copyright for the digital era: the WIPO „Internet” Treaties. *Columbia-VLA Journal of Law & the Arts*, 21. (1997), 3–4. 197–223.
- Ficsor Mihály: The international digital agenda and the new WIPO treaties. *International Intellectual Property Law & Policy*, 4. (2000a), 67.
- Ficsor Mihály: The WIPO internet treaties: international developments. *International Intellectual Property Law & Policy*, 4. (2000b), 76.
- Ficsor Mihály: How much of what? The „three-step test” and its application in two recent WTO dispute settlement cases. *Revue internationale du droit d’auteur*, (2002), 192.
- Ficsor Mihály: *Guide to the copyright and related rights treaties administered by WIPO and glossary of copyright and related rights terms*. WIPO, 2003. Online: www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/copyright/891/wipo_pub_891.pdf
- Ficsor Mihály: The WIPO internet treaties: the United States as the driver: the United States as the main source of obstruction – As seen by an anti-revolutionary Central European. *The John Marshall Review of Intellectual Property Law*, 6. (2006). 15–39.
- Ficsor, Mihály: *Adventures of a copyright lawyer in a WTO patent panel: interpretation of the three-step test relevant for both patents and copyright*. A Fordham Intellectual Property Law Institute & Emily C. & John E. Hansen Intellectual Property Institute 23rd Annual Intellectual Property Law & Policy Conference. Cambridge, Cambridge University, Apr 8–9, 2015. Online: <https://fordhamipinstitute.com/wp-content/uploads/2015/08/4A-B-2-Ficsor-Mihaly.pdf>
- Fisher, William: *Promises to keep – Technology, law, and the future of entertainment*. Stanford, Stanford University Press, 2004.
- Fitzgerald, Brian – John Gilchrist (szerk.): *Copyright perspectives, past, present and prospect*. Springer, 2015.

- Flegal, Robyn M.: Diametrically opposing viewpoints – Why polar opposites should not attract the parody label under the fair use exception to copyright infringement. *Journal of Intellectual Property Law*, 21. (2013), 1. 105–135.
- Foshee, Alyce W.: Monge v. Maya Magazines, Inc.: the demand for celebrity gossip and the doctrine of transformative use in the ninth circuit. *Golden Gate University Law Review*, 44. (2014), 1. 5–34.
- Foster, Mariko A.: Parody's precarious place: the need to legally recognize parody as Japan's cultural property. *Seton Hall Journal of Sports and Entertainment Law*, 23. (2013), 2. 313–344.
- Fox, Jonathan M.: The fair use commercial parody defense and how to improve it. *IDEA – The Intellectual Property Law Review*, 46. (2006), 46.
- Frankel, Susy: The international copyright problem and durable solutions. *Vanderbilt Journal of Entertainment & Technology Law*, 18. (2015), 1. 101–137.
- Freeland, Adam: Negotiating under the new EU Copyright Directive 2019/790 and GDPR. *Journal of International Economic Law*, 24. (2020), 1. Online: <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3573605>
- French, Robert A.: Copyright: Rogers v. Koons: artistic appropriation and the fair use defense. *Oklahoma Law Review*, 46. (1993), 1. 175–204.
- Frosio, Giancarlo F.: Internet intermediary liability: WILMap, theory and trends. *Indian Journal of Law and Technology*, 13. (2017), 1.
- Frosio, Giancarlo F.: To filter, or not to filter – that is the question in EU copyright reform. *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, 36. (2018a), 2. 331–368.
- Frosio, Giancarlo F.: *Reconciling copyright with cumulative creativity: the third paradigm*. Cheltenham, Edward Elgar, 2018b.
- Fruehwald, E. Scott: The parody fair use defense after Campbell. *Columbia-VLA Journal of Law & the Arts*, 18. (1993), 1–2.
- Garbus, Martin: The integrity of copyright. *Media Law & Policy*, 10. (2002), 2.
- Gauthier, Tammi A.: Fun and profit: when commercial parodies constitute copyright or trademark infringement. *Pepperdine Law Review*, 21. (1993), 1. 165–205.
- Geiger, Christophe – Giancarlo Frosio – Oleksandr Bulayenko: Facilitating access to out-of-commerce works in the digital single market – How to make Pico della Mirandola's dream a reality in the European Union. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 9. (2018), 3. 240–250.
- Geiger, Christophe – Daniel Gervais – Martin Senftleben: The three-step test revisited: How to use the test's lexibility in national copyright law. *American University International Law Review*, 29. (2014), 3. 581–626.

- Geiger, Christophe – Elena Izyumenko: Copyright on the Human Rights’ Trial: redefining the boundaries of exclusivity through freedom of expression. *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 45. (2014), 3. 316–342.
- Geiger, Christophe – Elena Izyumenko: The role of human rights in Copyright Enforcement Online: elaborating a legal framework for website blocking. *American University International Law Review*, 32. (2016), 1. 43–115.
- Geiger, Christophe – Elena Izyumenko: Towards a European fair use grounded in freedom of expression. *American University International Law Review*, 35. (2019), 1. 1–74.
- Geiger, Christophe – Elena Izyumenko: The constitutionalization of intellectual property law in the EU and the Funke Medien, Pelham and Spiegel Online decisions of the CJEU: progress, but still some way to go! *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 51. (2020), 3. 282–302. Online: <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3472852>
- Geiger, Christophe: Copyright as an access right: Securing cultural participation through the protection of creators’ interests. In Rebeca Giblin – Kimberlee Weatherall (szerk.): *What if we could reimagine copyright?* Canberra, ANU Press, 2017.
- Geiger, Christophe: “Fair Use” through fundamental rights in Europe, when freedom of artistic expression allows creative appropriations and opens up statutory copyright limitations. *Center for International Intellectual Property Studies Research Paper Series*, (2018a), 9. 1–32. Online: <https://ssrn.com/abstract=3256899>
- Geiger, Christophe: Freedom of artistic creativity and copyright law: a compatible combination. *UC Irvine Law Review*, 8. (2018b), 3. 413–458.
- Geist, Michael: *The copyright pentalogy – How the Supreme Court of Canada shook the foundations of Canadian copyright law*. Ottawa, University of Ottawa Press, 2013.
- Geller, Paul Edward: New dynamics in international copyright. *Columbia – VLA Journal of Law & the Arts*, 16. (1992).
- Geller, Paul Edward: Rethinking the Berne-Plus framework: from conflicts of laws to copyright. *European Intellectual Property Review*, 31. (2009). 391–395.
- Geller, Paul Edward: A German approach to fair use: test cases for TRIPS criteria for copyright limitations. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, 57. (2010).
- Gendreau, Ysolde: Canada and the three-step test: a step in which direction. *Marquette Intellectual Property Law Review*, 15. (2011), 2. 309–323.
- Gerber, Michael: *Barry Trotter and the unauthorized parody*. Greencastle, Fireside, 2002.
- Gervais, Daniel J.: The internationalization of intellectual property: new challenges from the very old and the very new. *Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law Journal*, 12. (2002). 929–990.
- Gervais, Daniel J.: Towards a new core international copyright norm: the reverse three-step test. *Marquette Intellectual Property Law Review*, 9. (2005), 1. 1–35.

- Gervais, Daniel J.: Making copyright whole: a principled approach to copyright exceptions and limitations. *University of Ottawa Law & Technology Journal*, 5. (2008), 1–2. 1–41. Online: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1825342
- Gervais, Daniel: The derivative right, or why copyright law protects foxes better than hedgehogs. *Vanderbilt Journal of Entertainment and Technology Law*, 15. (2013), 4. 785–855. Online: <http://ssrn.com/abstract=2233941>
- Gibson, Alex: International copyright. *The Commonwealth Law Review*, 4. (1907).
- Gilbert-Eggleston, Jennifer: Cariou v. Prince: painter or prince of thieves. *University of Denver Sports and Entertainment Law Journal*, 11. (2011). 117–136.
- Gilden, Andrew: Copyright’s market gibberish. *Washington Law Review*, 94. (2019), 3. 1019–1083.
- Gin, Elaine B.: International copyright law: beyond the WIPO & TRIPS debate. *Journal of the Patent and Trademark Office Society*, 86. (2004).
- Ginsburg, Jane C.: International copyright: from a bundle of national copyright laws to a supranational code. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, 47. (2000), 10. 1–26.
- Ginsburg, Jane C.: Toward supranational copyright law? The WTO panel decision and the “three-step test” for copyright exceptions. *The Center for Law and Economic Studies*, Working Paper No. 181, 2001. Online: http://papers.ssrn.com/paper.taf?abstract_id=253867
- Ginsburg, Jane C.: European Copyright Code – Back to the first principles (with some additional detail). *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, 58. (2011), 2. 265–294.
- Ginsburg, Jane C.: Fair use in the United States: transformed, deformed, reformed? *Singapore Journal of Legal Studies*, (2020), 1.
- Goetsch, Charles C.: Parody as free speech – The replacement of the fair use doctrine by first amendment protection. *Western New England Review*, 3. (1980), 1. 39–66.
- Goldstein, Paul – Bernt P. Hugenholtz: *International copyright principles, law, and practice*. New York, Oxford University Press, 2010.
- Goldstein, Paul: Derivative rights and derivative works in copyright. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, 30. (1983). 209–252.
- Goold, Patrick R.: The interpretive argument for a balanced three-step test. *American University International Law Review*, 33. (2017), 1. 187–230.
- Gorman, Ashley: Parody of copyrighted works: death of an art form. *Wayne Law Review*, 4. (1957), 1.
- Gorman, Eric D.: Who gets the last laugh? Satire, doctrine of fair use, and copywrong infringement. *Temple Journal of Science, Technology & Environmental Law*, 29. (2010), 2.
- Gowers review of intellectual property. Colegate, HMSO, 2006. Online: <https://goo.gl/sbos8I>

- Grad-Gyenge Anikó: Szabad felhasználások a látáskárosultak művekhez való jobb hozzáférése érdekében. In Pogácsás Anett (szerk.): *Quaerendo et creando. Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja tiszteletére*. Budapest, Szent István Társulat, 2014.
- Grad-Gyenge Anikó: *Film és szerzői jog – A megfilmesítési szerződés*. Budapest, Média-tudományi Intézet, 2016.
- Grad-Gyenge Anikó: A szerződési jog harmonizációja rendelettel: új utak a szerzői jogi harmonizációban. In Grad-Gyenge Anikó – Kabai Eszter – Menyhárd Attila (szerk.): *Liber Amicorum – Studia G. Faludi Dedicata. Ünnepi tanulmányok Faludi Gábor 65. születésnapja tiszteletére*. Budapest, ELTE Eötvös, 2018.
- Grad-Gyenge Anikó (szerk.): *Kézikönyv a szerzői jog érvényesítéséhez*. Gödöllő, ProArt, 2019.
- Greenberg, Brad A.: Copyright trolls and presumptively fair uses. *University of Colorado Law Review*, 85. (2014b). 53–128.
- Greenberg, Marc H.: *Comic art, creativity and the law*. Cheltenham, Edward Elgar, 2014a.
- Greenstone, Richard J.: Protection of obscene parody as fair use. *The Entertainment and Sports Law Journal*, 4. (1986).
- Griffiths, Jonathan: The 'three-step test' in European copyright law – problems and solutions. *Queen Mary University of London, School of Law, Legal Studies Research Paper*, (2009), 31. Online: <http://ssrn.com/abstract=1476968>
- Griffiths, Jonathan: Unsticking the centre-piece – The liberation of European copyright law? *Journal of Intellectual Property Information Technology and e-Commerce Law*, 87. (2010), 1. 87–95.
- Griffiths, Jonathan: Infopaq, BSA and the “Europeanisation” of United Kingdom copyright law. *Media & Arts Law Review*, 16. (2011). Online: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1777027
- Griffiths, Jonathan: Fair dealing after Deckmyn – The United Kingdom’s defence for caricature, parody or pastiche. In Sam Ricketson – Megan Richardson (szerk.): *Research handbook on intellectual property in media and entertainment*. Cheltenham, Edward Elgar, 2017. Online: <http://goo.gl/XcddE7>
- Griffiths, Jonathan: European Union copyright law and the Charter of Fundamental Rights – Advocate General Szpunar’s opinions in (C-469/17) Funke Medien, (C-476/17) Pelham GmbH and (C-516/17) Spiegel Online. *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 20. (2019). 35–50.
- Grossman, Gene M. – Petros C. Mavroidis: United States – Section 110(5) of the US Copyright Act, Recourse to Arbitration under Article 25 of the DSU: would’ve or should’ve? Impaired benefits due to copyright infringement. *World Trade Review*, 2. (2003), 2. 281–299.
- Guadamuz, Andres: Living in a remixed world: comparative analysis of transformative uses in copyright law. In Lilian Edwards – Burkhard Schafer – Edina Harbinja (szerk.): *Future*

- law – *Emerging technology, regulation and ethics*. Edinburgh, Edinburgh University Press, 2020.
- Guan, Wenwei: Fair dealing doctrine caught between parody and UGC exceptions: Hong Kong's 2014 copyright amendment and beyond. *Hong Kong Law Journal*, 45. (2015), 3. 719–742.
- Guibault, Lucie: The Netherlands: Darfurnica, Miffy and the right to parody. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 3. (2011), 2. 236–248.
- Gyenge Anikó – Békés Gergely: A Digital Rights Management szerzői jogi természetéről. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 111. (2006), 1. Online: www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/kiadv/ipsz/200602-pdf/03_tanulmany%20gyenge_bekes.pdf
- Gyenge Anikó: Alkotmányossági kérdések a szerzői jogban. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, (2003), 5. Online: www.sztnh.gov.hu/kiadv/ipsz/200310/01-gyenge.html
- Gyenge Anikó: A szerzői jog h-moll miséje: a háromlépcsős teszt. *Jogi Tanulmányok*, 10. (2005), 1. 155–176.
- Gyenge Anikó: *Szerzői jogi korlátozások és a szerzői jog emberi jogi háttere*. Budapest, HVG-ORAC, 2010a.
- Gyenge Anikó: A kivételek és korlátozások céljai a szerzői monopoljogban. *Verseny és Szabályozás*, 4. (2010b), 1. 72–119. Online: http://econ.core.hu/file/download/vesz/2010/02_szerzoi_monopoljog.pdf
- Gyenge Anikó: A szerzői mű ára – díjak az egyedi felhasználási szerződésekben, 1. rész. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, (2014), 6. Online: www.sztnh.gov.hu/kiadv/ipsz/200412/01-gyenge-aniko.html
- Gyertyánfy Péter: A szerzői jog bírói gyakorlata 2006-tól: a védelem tárgya és a mű egysége. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 117. (2012), 4. 35–51. Online: www.sztnh.gov.hu/kiadv/ipsz/201204-pdf/04.pdf
- Gyertyánfy Péter: A szerzői jog bírói gyakorlata 2006-tól: a jogok keletkezése, forgalmuk; a személyhez fűződő jogok. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 118. (2013), 3. 70–92. Online: www.hipo.gov.hu/kiadv/ipsz/201303-pdf/03.pdf
- Gyertyánfy Péter: Repedések a hatályos szerzői jogi épületén. In Grad-Gyenge Anikó – Kabai Eszter – Menyhárd Attila (szerk.): *Liber Amicorum – Studia G. Faludi Dedicata. Ünnepi tanulmányok Faludi Gábor 65. születésnapja tiszteletére*. Budapest, ELTE Eötvös, 2018. Online: www.eltereader.hu/media/2018/07/Faludi-READER.pdf
- Gyertyánfy Péter (szerk.): *Nagykommentár a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez*. Jogtár-verzió. Budapest, CompLex, 2019.
- Hadl, Robert D.: Parody Lyrics – The Mad Magazine case. *Copyright Soc'y U.S.A. Bulletin*, 11. (1964).

- Hadl, Robert D.: The crisis in international copyright. *Columbia – VLA Journal of Law & the Arts*, 16. (1992).
- Haft, Jonathan D.: University City Studios v. Sony Corporation of America: the case against fair use. *Art & the Law*, 7. (1982), 2.
- Haile, Biruk: Scrutiny of the Ethiopian system of copyright limitations in the light of international legal hybrid resulting from (the impending) WTO membership: Three-step test in focus. *Journal of Ethiopian Law*, 25. (2012). 159–178.
- Hajdú Dóra: A magáncélú másolásra tekintettel fizetett díjak egyes értelmezési kérdései az Európai Unió Bíróságának gyakorlatában. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 119. (2014), 6. 27–69. Online: <https://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/files/kiadv/szkv/szemle-2014-06/02.pdf>
- Hajdú Dóra: *A törvény által előírt közös jogkezelés a magyar és francia szerzői jogban*. Budapest, Médiatudományi Intézet, 2016. Online: https://nmhh.hu/dokumentum/192048/A_torveny_altal_eloiirt_kozos_jogkezeles_a_magyar_es_francia_szerzoi_jogban.pdf
- Halek, Jakub – Martin Hrachovina: Directive on copyright in the digital single market: a challenge for the future. *Common Law Review*, (2020), 16. 44–48.
- Hamill, Jasper: EU votes for copyright law which could kill memes and introduce ‘automated surveillance and control’ of the internet. *Metro.co.uk*, 2018. 06. 20. Online: <https://metro.co.uk/2018/06/20/eu-votes-copyright-law-kill-memes-introduce-automated-surveillance-control-internet-7647997/>
- Hampel, Sherri Carl: Are samplers getting a bum rap: copyright infringement or technological creativity. *University of Illinois Law Review*, (1992), 2. 559–584.
- Hansen, Hugh C.: International copyright: an unorthodox analysis. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, 29. (1996). 579–593.
- Hansmann, Henry – Marina Santilli: Authors’ and artists’ moral rights: a comparative legal and economic analysis. *The Journal of Legal Studies*, 26. (1997), 1. 95–143.
- Hargreaves, Ian: *Digital opportunity – a review of intellectual property and growth*. Independent Report, 2011. Online: <https://goo.gl/GGprAj>
- Harkai István: *Az internet hatása a többszörözési és a nyilvánossághoz közvetítési jogra*. PhD-értékezés. Szeged, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, 2020. Online: <https://core.ac.uk/download/pdf/286782855.pdf>
- Harpur, Paul – Nicolas Suzor: Copyright protections and disability rights: turning the page to a new international paradigm. *University of New South Wales Law Journal*, 36. (2013), 3. 745–778.
- Harris, Lesley Ellen: A single international copyright law. *Australian Law Librarian*, 9. (2001), 2. 134–136.

- Hartnick, Alan J.: The defense of fair use: a primer. *Touro Law Review*, 15. (1998), 1. 153–176.
- Hayhurst, W. L.: The Canadian Supreme Court on copyright: CCH Canadian Ltd. v. Law Society of Upper Canada. *Canadian Business Law Journal*, 41. (2004). 134–148.
- Haynes, Jason: Critically reconceptualizing the United Kingdom's fair dealing exception to copyright infringement in light of the government's most recent proposals for reform and lessons learnt from civil law countries. *European Intellectual Property Review*, 34. (2012), 12. 811–814.
- Heide, Thomas P.: The moral right of integrity and the global information infrastructure: time for a new approach. *U.C. Davis Journal of International Law & Policy*, 2. (1996). 245–247.
- Heinke, Rex S. – Heather D. Rafter: Copyright, copywrong. *Business Law Today*, 3. (1994), 6. 24–29.
- Helfer, Laurence R. – Graeme W. Austin: Human rights and intellectual property: mapping the global interface. Cambridge, Cambridge University Press, 2011.
- Herrera-Lim, Leo M. – Gerardo M. C. Valero: The critical effect test: toward the protection of parody as fair use. *Philippine Law Journal*, 59. (1984), 4.
- Heymann, Laura A.: Reasonable appropriation and reader response. *UC Irvine Law Review*, 9. (2019), 2. 343–365.
- Hicks, Randall B.: Requiem for a parody. *Hastings Journal of Communications and Entertainment Law*, 8. (1985), 1. 55–74.
- Hilty, Reto M. – Sylvie Nérissou (szerk.): *Balancing copyright – A survey of national approaches*. Springer, 2012.
- Hilty, Reto M.: Declaration on the three-step test: where do we go from here. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 1. (2010). 83–86.
- Hobbs, Renee (szerk.): *The Routledge Companion to media education, copyright, and fair use*. London, Routledge, 2018.
- Hoeren, Thomas: The European Union Commission and recent trends in European information law. *Rutgers Computer Technology Law Journal*, 29. (2003), 1. 1–31.
- Hugenholtz, P. Bernt – Martin R.F. Senftleben: Fair use in Europe: in search of flexibilities. *Amsterdam Law School Research Paper*, (2012), 39. Online: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2013239
- Hugenholtz, P. Bernt (ed.): *Harmonizing European copyright law – The challenges of better lawmaking*. Alphen aan den Rijn, Kluwer Law International, 2009.
- Hung, Lisan: The Supreme Court holds that parody may be a fair use under Section 107 of the 1976 Copyright Act. *Computer & High Technology Law Journal*, 10. (1994), 2. 507–518.
- Husovec, Martin: Slovakia adopts a new copyright act: it's a mixed bag – Part I. *Kluwer Copyright Blog*, 2016. 02. 29. Online: <https://goo.gl/Eq0iP8>

- Husovec, Martin: The promises of algorithmic copyright enforcement: takedown or staydown? Which is superior? And why? *Columbia Journal of Law & the Arts*, 42. (2018), 1. 53–84.
- Hutcheon, Linda: *The theory of parody – The teachings of twentieth-century art forms*. Chicago, University of Illinois Press, 2000.
- Igaztollú Olivér levelei színházról, filmről, pletykáról. *Magyar Közélet*, 9. (1937), 9–10. 10–12.
- Intellectual Property Office (United Kingdom): *Copyright and the economic Effects of parody – an empirical study of music videos on the YouTube platform and an assessment of the regulatory options*. 2013a.
- Intellectual Property Office (United Kingdom): *The Treatment of Parodies under copyright law in seven jurisdictions – a comparative review of the underlying principles*. 2013b.
- Ithara, Julie: Digital sampling: putting the pieces together. *DePaul-LCA Journal of Art and Entertainment Law*, 3. (1992), 1.
- Iuliano, Jason: Is legal file sharing legal? An analysis of the Berne three-step test. *Virginia Journal of Law & Technology*, 16. (2011), 3. 464–501.
- Izyumenko, Elena: The freedom of expression contours of copyright in the digital era: a European perspective. *Journal of World Intellectual Property*, 19. (2016), 3–4. 115–130. Online: <https://doi.org/10.1111/jwip.12057>
- Jacobson, Nels: Faith, hope & parody: Campbell v. Acuff-Rose, Oh, pretty woman, and parodists' rights. *Houston Law Review*, 31. (1994), 3.
- Jacques, Sabine – Krzysztof Garstka – Morten Hviid – John Street: An empirical study of the use of automated anti-piracy systems and their consequences for cultural diversity. *SCRIPTed: A Journal of Law, Technology and Society*, 15. (2018), 2. 277–312.
- Jacques, Sabine: First application of the Canadian parody exception. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 12. (2017), 11. 895–896.
- Jacques, Sabine: *The parody exception in copyright law*. Oxford, Oxford University Press, 2019.
- Jamar, Steven D.: A social justice perspective on the role of copyright in realizing international human rights. *Global Business & Development Law Journal*, 25. (2012).
- Jensen, William C.: Fair use: as viewed by the user. *Dicta*, 39. (1962), 1.
- Jiménez, Enrique: *The Babylonian disputation poems*. Leiden, Brill, 2017.
- Joffrain, Thierry: Deriving a (moral) right for creators. *Texas International Law Journal*, 36. (2001).
- Jogesetek – a Magyar Királyi Curia, a Királyi Táblák és a Magyar Királyi Közigazgatási Bíróság elvi jelentőségű határozatai. *Ügyvédek Lapja*, 31. (1914), 21. Melléklet, 1–8.
- Jollymore, Nicholas J.: Ancillary uses of collective works. *Communications and the Law*, 12. (1990), 3. 21.
- Jones, Peter: Copyright law and moral rights. *Waikato Law Review*, 5. (1997). 83–96.

- Jongsma, Daniël: Parody after Deckmyn. A comparative overview of the approach to parody under copyright law in Belgium, France, Germany and the Netherlands. *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 48. (2017). 652–682.
- Jongsma, Daniël: AG Szpunar on copyright's relation to fundamental rights: one step forward and two steps back? *IPRinfo*, (2019), 1. 1–18. Online: https://iprinfi.fi/wp-content/uploads/sites/2/2019/02/FINAL_Jongsma_IPRinfo_1_2019.pdf
- Jordan, Lynn M. – David M. Kelly: Another decade of Rogers v. Grimaldi: continuing to balance the Lanham Act with the first amendment rights of creators of artistic works. *The Trademark Reporter*, 109. (2019), 5. 833–874.
- Joyce, James: *Ulysses*. Budapest, Európa, [1922] 2012.
- Jun, Meeka – Steven D. Rosenboro: The WIPO treaties – The international battle over copyright cyberturf. *Entertainment and Sports Lawyer*, 15. (1997), 3.
- Junker, Carl: *Die Berner convention zum schutze der werke der litteratur und kunst und Österreich-Ungarn*. Wien, Hölder, 1900. Online: <https://archive.org/details/diebernerconven00junkgoog/page/n5>
- Jütte, Bernd Justin: The EU's trouble with mashups – From disabling to enabling a digital art form. *Journal of Intellectual Property, Information Technology & E-Commerce Law*, 5. (2014), 3. 172–193.
- Kairalla, Ryan: Work as weapon, author as target – Why parodies that target authors (not just their works) should be fair uses. *New York University Journal of Intellectual Property & Entertainment Law*, 2. (2013). 227–255.
- Kampantai, Andromachi: Trademark parody: limit to the concept of dilution or inherent right of the public? *UK Law Students Review*, 3. (2015), 1. 41–54.
- Kampelman, Max M.: The United States and international copyright. *American Journal of International Law*, 41. (1947), 2. 406–429.
- Kang, John M.: Hustler v. Falwell: worst case in the history of the world, maybe the universe. *Nevada Law Journal*, 12. (2012), 3. 582–590.
- Kapelke, Robert J.: Piracy or parody: never the Twain. *University of Colorado Law Review*, 38. (1966), 4. 550.
- Kaplan, Lisa Moloff: Parody and the fair use defense to copyright infringement: appropriate purpose and object of humor. *Arizona State Law Journal*, 26. (1994).
- Kardos Andrea – Szilágyi Dorottya: Szellemi alkotások büntetőjogi védelme – I. rész. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 116. (2011), 6. 5–27. Online: www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/kiadv/ipsz/201106-pdf/1112-szemle.pdf
- Karlsson, Lisette: *Copyright and the parody problem – An examination between the UK, Sweden and Canada*. Doktori értekezés. Lund, Lund University Faculty of Law, 2013.

- Karsay Enikő – Laetitia Lagarde – Nikos Prentoulis: When trade mark rights meet free speech. *Managing Intellectual Property*, 243. (2014).
- Kaufman, Tracey L.: Rogers v. Koons and Sonnabend Gallery, Inc. 751 F. Supp. 474 (S.D.N.Y. 1990). *DePaul-LCA Journal of Art and Entertainment Law*, 2. (1992), 2. 50–51.
- Keller, Bruce P. – David H. Bernstein: As satiric as they wanna be: parody lawsuits under copyright, trademark, dilution and publicity laws. *The Trademark Reporter*, 85. (1995), 3. 239–262.
- Keller, Bruce P. – Rebecca Tushnet: Even more parodic than the real thing: parody lawsuits revisited. *The Trademark Reporter*, 94. (2004). 979–1016.
- Kemp, Deborah J. – Lynn M. Forsythe – Ida M. Jones: Parody in trademark law – Dumb Starbucks makes trademark law look dumb. *The John Marshall Review of Intellectual Property Law*, 14. (2015). 143–198.
- Kennedy, Matthew: *WTO dispute settlement and the TRIPS agreement – Applying intellectual property standards in trade law framework*. Cambridge, Cambridge University Press, 2016.
- Kenoe, Lisa Broido: Parody: not always a laughing matter. *Update on Law-Related Education*, 7. (1983), 1.
- Kent, Marian: From Sony to Kinko's: dismantling the fair use doctrine. *Journal of Law and Commerce*, 12. (1992), 1.
- Kernan, Alvin: *The death of literature*. New Haven, Yale University Press, 1990.
- Kerremans, Robin: A critical view on the European draft directive for orphan works. *Queen Mary Journal of Intellectual Property*, 2. (2012), 1. 36–60. Online: <https://doi.org/10.4337/qmjip.2012.01.03>
- King, Joseph H.: Defamation claims based on parody and other fanciful communications not intended to be understood as fact. *Utah Law Review*, (2008), 3. 875–946.
- Kis Réka: Az Európai Unió hatásköre a szerzői jog területén. *Acta Universitatis Sapientiae: Legal Studies*, 2. (2017), 6. 279–296.
- Kiss Zoltán: *Kommentár a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez*. (Online verzió.) Budapest, KJK-Kerszöv, 1999.
- Kiss Zoltán: A szabad felhasználás az alkotómunka, a tudományos kutatás, az archiválás, valamint a magáncélú és az intézményi célú felhasználások forrásvidékein. *Jura*, 21. (2015), 2. 76–90.
- Knapp, John C.: Laugh, and the whole world... Scowls at you? A defense of the United States' fair use exception for parody under TRIPs. *Denver Journal of International Law and Policy*, 33. (2005). 347–366.
- Koelman, Kamiel J.: Fixing the three-step test. *European Intellectual Property Review*, (2006), 8. 1–6.

- Koltay András: A gyűlöletbeszéd korlátozásának elméleti szempontjai. *Iustum Aequum Salutare*, 7. (2011), 3. 111–124. Online: <http://ias.jak.ppke.hu/hir/ias/20113sz/13.pdf>
- Koltay András: A közéleti szereplők hírnév- és becsületvédelme Európában. In Pogácsás Anett (szerk.): *Quaerendo et creando. Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja tiszteletére*. Budapest, Szent István Társulat, 2014.
- Koltay András: A becsület, a jóhírnév és az emberi méltóság fogalmi elhatárolása a magyar magánjogban. In Koltay András – Darák Péter (szerk.): *Ad Astra Per Aspera. Ünnepi kötet Solt Pál 80. születésnapja alkalmából*. Budapest, Pázmány Press, 2017.
- Korn, Alan: Renaming that tune: aural collage, parody and fair use. *Golden Gate University Law Review*, 22. (1992), 2. 321–370.
- Kovács M. Dávid: Letiltották a Pamkutya Despacito-paródiáját. *Index.hu*, 2017. 08. 28. Online: https://index.hu/kultur/2017/08/28/letiltottak_a_pamkutya_despacito-parodiajat/
- Kritharas, Theodoros: Challenge of copyright in the information society: copyright on the internet – Current legal aspects. *Revue Hellenique de Droit International*, 56. (2003).
- Kur, Annette – Marianne Levin (szerk.): *Intellectual property rights in a fair world trade system – Proposals for reform of TRIPS*. Cheltenham, Edward Elgar, 2011.
- Kur, Annette: Of oceans, islands, and inland water – How much room for exceptions and limitations under the three step-test? *Max Planck Institute for Intellectual Property Competition & Tax Law Research Paper Series*, (2008), No. 08-04. Online: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1317707
- Kwall, Roberta Rosenthal: Copyright and the moral right: is an American marriage possible? *Vanderbilt Law Review*, 38. (1985), 1. 1–69.
- Kwall, Roberta Rosenthal: *The soul of creativity: forging a moral rights law for the United States*. Stanford, Stanford University Press, 2010.
- Lae, Elina: Mashups – A protected form of appropriation art or a blatant copyright infringement. *Virginia Sports and Entertainment Law Journal*, 12. (2012), 1.
- Lai, Amy: Copyright law and its parody defense – Multiple legal perspectives. *New York University Journal of Intellectual Property and Entertainment Law*, 4. (2015), 2. 311–336.
- Lai, Amy: The natural right to parody: assessing the (potential) parody/satire dichotomies in American and Canadian copyright laws. *Windsor Yearbook of Access to Justice*, 35. (2018), 1. 69–98. Online: <https://doi.org/10.22329/wyaj.v35i0.5111>
- Lai, Amy: *The right to parody – Comparative analysis of copyright and free speech*. Cambridge, Cambridge University Press, 2019.
- Lampke, Monique Bradley: Why the fair use defense of free speech or parody under the Anticybersquatting Consumer Protection Act needs judicial review by the United States Supreme Court. *Minnesota Journal of Law, Science & Technology*, 11. (2010), 1. 267–315.

- Láncos Petra Lea: Az uniós soft law kutatásának főbb eredményei és aktuális kihívásai. *Iustum Aequum Salutare*, 14. (2018), 4. 56–68. Online: http://ias.jak.ppke.hu/hir/ias/20184sz/05_LancosPL_IAS_2018_4.pdf
- Landy, Brian R.: The two strands of the fair use web: A theory for resolving the dilemma of music parody. *Ohio State Law Journal*, 54. (1993), 1. 227–259.
- Langus, Gregor – Damien Neven – Gareth Shier: *Assessing the economic impacts of adapting certain limitations and exceptions to copyright and related rights in the EU*. Boston, Charles River Associates, 2013. Online: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5092b309-660e-48d7-a984-390ebb549062>
- Langwallner, David: The availability of a parody defence under Irish copyright Law: the United States as a model. *Irish Business Law Quarterly*, 2. (2007), 2.
- Lawrence, Daniel L.: Addressing the value gap in the age of digital music streaming. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, 52. (2019), 2. 511–543.
- Leavens, Thomas R.: In defense of the unauthorized use: recent developments in defending copyright infringement. *Law and Contemporary Problems*, 44. (1981), 4. 3–26.
- Lee, Yin Harn: *United Kingdom copyright decisions and legislative developments 2014*. München, Max Planck Institute for Innovation and Competition, 2015.
- Legeza Dénes: Egy paragrafus margójára – Adalékok a munkaviszonyban létrehozott művek szabályozásához. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 119. (2014), 2. 107–124. Online: www.szttnh.gov.hu/sites/default/files/kiadv/ipsz/201402-pdf/05.pdf
- Lemley, Kevin M.: A proposal to expand the religious services exemption under the copyright act. *University of Arkansas at Little Rock Law Review*, 34. (2012), 3. 481–506.
- Leonard, Claire: Copyright, moral rights and the first amendment: the problem of integrity and compulsory speech. *Columbia Journal of Law & the Arts*, 35. (2012), 2. 293–320. Online: <https://doi.org/10.7916/jla.v35i2.2177>
- Levin, Bob: *The pirates and the mouse – Disney's war against the counterculture*. Seattle, Fantagraphics Books, 2003.
- Light, Sheldon N.: Parody, burlesque, and the economic rationale for copyright. *Connecticut Law Review*, 11. (1979), 4. 615.
- Lim, Eugene C.: On the uneasy interface between economic rights, moral rights and users' rights in copyright law: can Canada learn from the UK experience? *SCRIPTed: A Journal of Law, Technology and Society*, 15. (2018), 1. 70–102.
- Lipton, Jacqueline D.: Moral rights and supernatural fiction: authorial dignity and the new moral rights agendas. *Fordham Intellectual Property, Media & Entertainment Law Journal*, 21. (2011), 3. 537–580.
- Litman, Jessica: *Digital copyright*. Buffalo, Prometheus Books, 2006.

- Little, Laura E.: Regulating funny – Humor and the law. *Cornell Law Review*, 94. (2008), 5. 1235–1292.
- Liu, Jiarui: An empirical study of transformative use in copyright law. *Stanford Technology Law Review*, 22. (2019), 1. 163–241.
- Liu, Joseph P.: Copyright and breathing space. *Columbia Journal of Law & the Arts*, 30. (2007), 3–4. 101–123.
- Liu, Kung-Chung – Haochen Sun: A universal copyright fund: a new way to bridge the copyright divide. *National Taiwan University Law Review*, 1. (2006), 2. 33–55.
- Locke, Scott D.: Parallel novels and the reimagining of literary notables by follow-on authors: copyrights issues when characters are first created by others. *Chicago-Kent Journal of Intellectual Property*, 17. (2018), 2. 271–289.
- Luhar, Namrata: Moral rights: origin, development, importance and challenges. *International Journal of Legal Research Studies*, 4. (2019), 4. 12–25.
- Lula, Katie: Neither here nor there but fair: an international copyright legal system between east and west, past and present. *Asian-Pacific Law & Policy Journal*, 8. (2006), 1. 96–137.
- Mack, Robert L.: *The genius of parody: imitation and originality in seventeenth- and eighteenth-century English literature*. London, Palgrave Macmillan, 2007.
- MacMillan, Fiona: *New directions in copyright law*. Cheltenham, Edward Elgar Publishing, 2007.
- Maier, Henrike: German Federal Court of Justice rules on parody and free use. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 12. (2017), 1. 16–17. Online: <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpw169>
- Maier, Henrike: *Remixe auf Hostingplattformen – Eine urheberrechtliche Untersuchung filmischer Remixe zwischen grundrechtsrelevanten Schranken und Inhaltefiltern*. Heidelberg, Mohr Siebeck GmbH, 2018.
- Malbon, Justin – Charles Lawson – Mark Davison: *The WTO Agreement on trade-related aspects of intellectual property rights*. Cheltenham, Edward Elgar, 2014.
- Marcus, George E.: The debate over parody in copyright law: an experiment in cultural critique. *Yale Journal of Law & the Humanities*, 1. (1989), 2. 295–316.
- Marques, Jeannine M.: Fair use in the 21st century: Bill Graham and Blanch v. Koons. *Berkeley Technology Law Journal*, 22. (2007), 1. 331–354.
- Marquis, Mel: Fair use of the first amendment: parody and its protections. *Seton Hall Constitutional Law Journal*, 8. (1997), 1. 123.
- Marshall, Lee: *Bootlegging: romanticism and copyright in the music industry*. London, SAGE Publications, 2005.

- Marshman, Sara D.: Giving a country of pirates a chance: using the three-step test to accommodate the shifting of national attitudes on copyright protection. *George Washington International Law Review*, 43. (2011), 4. 703–740.
- Martin, Rebecca F.: The WIPO Performances and Phonograms Treaty: will the U.S. whistle a new tune? *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, 44. (1997).
- Martin-Bariteau, Florian: The idea of property in intellectual property. *U.B.C. Law Review*, 52. (2019), 3. 891–942.
- Max Planck Institute for Innovation and Competition (MPI): *Declaration – A balanced interpretation of the “three-step test” in copyright law*. München, ATRIP Conference, 2008. Online: https://www.ip.mpg.de/fileadmin/ipmpg/content/forschung/aktuell/01_balanced/declaration_three_step_test_final_english1.pdf
- McAloon, Ross: Comply or crumble: an analysis of Sec. 110(5) of the Copyright Act and a solution for its nonconformity. *AIPLA Quarterly Journal*, 40. (2012), 1. 167–195.
- McBride, L. David: Same song, different verse – Parody as fair use after *Campbell v. Acuff-Rose Music, Inc.* *Oklahoma Law Review*, 48. (1995), 3. 627–649.
- McCarthy, Kathleen E.: Free ride or free speech: predicting results and providing advice for trademark disputes involving parody. *The Trademark Reporter*, 109. (2019), 4. 691–778.
- McGeeveran, William: The imaginary trademark parody crisis (and real one). *Washington Law Review*, 90. (2015), 2. 713–754.
- McKenzie, Liz: Drawing lines: addressing cognitive bias in art appropriation cases. *UCLA Entertainment Law Review*, 20. (2013), 1. 83–106.
- McLean, Willajeanne F.: All’s not fair in art and war: a look at the fair use defense after *Rogers v. Koons*. *Brooklyn Law Review*, 59. (1993), 2. 373–421.
- Meale, Darren – Paul England: Barry Trotter and the infringement of copyright – Parody rules in the UK. *Managing Intellectual Property*, 178. (2008), 34.
- Mee, Ben: Laughing matters: parody and satire in Australian copyright law. *Journal of Law, Information and Science*, 20. (2010), 1. 61–96.
- Menell, Peter S.: Adapting copyright for the mashup generation. *University of Pennsylvania Law Review*, 164. (2016), 2. 441–512.
- Merryman, John Henry: The refrigerator of Bernard Buffet. *Hastings Law Journal*, 27. (1976), 5. 1023–1049.
- Merryman, John Henry: *Thinking about the Elgin Marbles: critical essays on cultural property, art and law*. Kluwer Law International, 2009.
- Mezei, Péter: Fair use and culture: comments on the gowers review. *University of Toledo Law Review*, 39. (2008a), 3. 653–668.
- Mezei Péter: Mitől fair a fair? Szerzői művek felhasználása a fair use-teszt fényében. *Íparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, (2008b), 6.

- Mezei Péter: A szerzői jog jövője (is) a tét – Gondolatok a Google Books könyvdigitalizálási projektről. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 116. (2011), 5. 5–47. Online: <https://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/kiadv/ipsz/201105-pdf/1110-szemle.pdf>
- Mezei Péter: A technológia és a szerzői jog szimbiózisa. *Jogtudományi Közlöny*, 67. (2012), 5. 197–208.
- Mezei Péter: Elképzeltem: nem lenne jó. In Pogácsás Anett (szerk.): *Quærendo et creando. Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja tiszteletére*. Budapest, Szent István Társulat, 2014a.
- Mezei Péter: Paródia az Európai Bíróságon. *Copyright21 – Szerzői jog a XXI. században*, 2014b. 06. 23. Online: <https://goo.gl/2U762f>
- Mezei Péter: Vicces kedvében van az Európai Unió Bírósága. *Copyright21 – Szerzői jog a XXI. században*, 2014c. 09. 10. Online: <https://goo.gl/EuEpxE>
- Mezei Péter: Paródia az Európai Bíróságon. In Homoki-Nagy Mária – Hajdú József (szerk.): *Ünnepi kötet Dr. Czúcz Ottó egyetemi tanár 70. születésnapjára*. Szeged, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2016.
- Mezei Péter: The development of Hungarian copyright law until the creation of the first copyright act. In Mira Sundara Rajan (szerk.): *Cambridge handbook on intellectual property in Central and Eastern Europe*. Cambridge, Cambridge University Press, 2019.
- Miller, Frank R.: A re-examination of literary piracy. *University of Newark Law Review*, 5. (1940), 4.
- Modernising copyright*. Dublin, Copyright Review Committee for the Department of Jobs, Enterprise and Innovation, 2013. Online: <https://goo.gl/nemvIR>
- Monseau, Susanna: Fit for purpose: why the European Union should not extend the term of related rights protection in Europe. *Fordham Intellectual Property, Media & Entertainment Law Journal*, 19. (2009), 3. 1–63.
- Moore, Schuyler: What's so funny about parody? *UCLA Entertainment Law Review*, 11. (2004), 1. 21–25.
- Mtima, Lateef: Copyright and social justice in the digital information society – Three steps toward intellectual property social justice. *Houston Law Review*, 53. (2015), 2. 459–504.
- Munkácsi Péter – Kiss Zoltán: Magyarország csatlakozása a Berni Egyezményhez. In Pogácsás Anett (szerk.): *Quærendo et creando. Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja tiszteletére*. Budapest, Szent István Társulat, 2014.
- Munkácsi Péter: Félúton a rádió- és televízió-szervezetek szomszédos jogi védelmét érintő nemzetközi szerződéstervezet elfogadása felé – visszatekintés a 2002. évre. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, (2003), 1. Online: www.sztnh.gov.hu/hu/kiadv/ipsz/200302/02-munkacsi.html

- Munkácsi Péter: Moral rights and the cultural aspects of Hungarian copyright law. In Mira Sundara Rajan (szerk.): *Cambridge handbook on intellectual property in Central and Eastern Europe*. Cambridge, Cambridge University Press, 2019.
- Murphy, Rachel D.: Tarzoon v. Tarzan: a new look at the legal status of parody. *Art & The Law*, 5. (1979).
- Myers, Gary: Trademark parody: lessons from the copyright decision in Campbell v. Acuff-Rose Music, Inc. *Law and Contemporary Problems*, 59. (1996), 2. 181–211.
- Nash, Alaina: Does the parasitic nature of parody justify special protection under New Zealand's copyright regime? *Otago Law Review*, 11. (2008), 4. 703–716.
- Nathon, Natalie: The case of silk sandals and Jeff Koons: appropriation in art, copyright infringement and fair use. *Studia Iuridica Auctoritate Universitatis Pecs Publicata*, 151. (2013).
- Netanel, Neil W.: Why has copyright expanded? Analysis and critique. *UCLA School of Law Public Law & Legal Theory Research Paper Series*, (2007), No. 07-34. Online: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1066241
- Netterville, Victor S.: Copyright and tort aspects of parody, mimicry and humorous commentary. *Southern California Law Review*, 35. (1962), 3.
- Ng'ambi, Sangwani Patrick: Parody: a defence for the defenceless satirist. *Zambia Law Journal*, 41. (2010). 1–22.
- Nimmer, Raymond T.: The law of parody – Infringement. *Valparaiso University Law Review*, 3. (1968), 1. 34–55.
- Nordemann, Axel: Berne and beyond: understanding international conventions relating to copyright law. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, 59. (2012).
- Nordemann, Jan Bernd – Viktoria Kraetzig: The German Bundesgerichtshof changes its concept of parody following CJEU Deckmyn v. Vrijheidsfonds/Vandersteen. *Kluwer Copyright Blog*, 2016. 11. 03. Online: <https://tinyurl.com/yasnut5x>
- Nótári Tamás: Remarks on early Hungarian copyright regulation. In *Geistiges Eigentum und Urheberrecht aus der historischen Perspektive. Lectiones Iuridicae*. Szeged, Pólay Elemér Alapítvány, 2014. Online: www.juris.u-szeged.hu/download.php?docID=30110
- Nugent, William C.: A copyright quandary: parody, burlesque and the fair use doctrine. *Albany Law Review*, 29. (1965), 2.
- Nunnenkamp, Kenneth J.: Musical parody: derivative use or fair use? *Loyola Entertainment Law Journal*, 7. (1987), 2. 299–320.
- Ochoa, Tyler T.: Dr. Seuss, the Juice and fair use – How the Grinch silenced parody. *Copyright Society of U.S.A. Journal*, 45. (2014). Online: <https://goo.gl/r1R7g2>
- Ochoa, Tyler T.: Dr. Seuss, the Juice and fair use revisited: two decades of parody and satire in copyright law. *IDEA: The Law Review of the Franklin Pierce Center for Intellectual Property*, 59. (2018), 1.

- O'Connor, Robert B.: Rap parodies? An in-depth look at Acuff-Rose Music, Inc. v. Campbell. *Fordham Entertainment, Media & Intellectual Property Law Forum*, 2. (1992), 2. 239–251.
- Okediji, Ruth: Toward an international fair use doctrine. *Columbia Journal of Transnational Law*, 39. (2000), 1. 75–175.
- Okediji, Ruth: TRIPs dispute settlement and the sources of (international) copyright law. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, 49. (2001), 2. 585–648.
- Oliver, Jo: Copyright in the WTO: the panel decision on the three-step test. *Columbia Journal of Law & the Arts*, 25. (2002), 2–3. 1–16.
- Olsson, A. Henry: New media and international copyright law. *Journal of Media Law and Practice*, 1. (1980), 1.
- O'Malley, Brian S.: Fair use and audiovisual criticism. *A Journal of Communications and Entertainment Law*, 4. (1981), 3. 419–443.
- Ortutay Gyula (szerk.): *Magyar néprajzi lexikon*. Budapest, Akadémiai, 1977–1982. Online: <https://goo.gl/ndOZX3>
- Osorio, Gabrielle: Does literal Bohemian Rhapsody infringe copyright. *Perth International Law Journal*, 3. (2018). 58–72.
- Paku Dorottya Irén: Digitális sampling a magyar és német szerzői jogban – I. rész. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 124. (2019), 4. 74–108. Online: www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/files/kiadv/szkv/szemle-2019-4/04.pdf.
- Papadopoulou, Frantzeska: Copyright infringement in the „iron pipes film” case. *IPKat blog*, 2019. 08. 13. Online: <https://ipkitten.blogspot.com/2019/08/copyright-infringement-in-iron-pipes.html>
- Part Krisztina Katalin: A szerzői jogi szabályozás kialakulása Angliában, Németországban és az Egyesült Államokban. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, (2006), 4. Online: www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/kiadv/ipsz/200608-pdf/06_08_SZEMLE.pdf
- Patry, William F. – Shira Perlmutter: Fair use misconstrued: profit, presumptions, and parody. *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, 11. (1993), 3. 667–719.
- Peeler, Calvin D.: From the providence of kings to copyrighted things (and French moral rights). *Indiana International & Comparative Law Review*, 9. (1999). Online: <https://doi.org/10.18060/17468>
- Pelz-Steel, Richard J.: Global warming trend? The creeping indulgence of fair use in international copyright law. *Texas Intellectual Property Law Journal*, 17. (2009). 267–288. Online: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1669448
- Perlmutter, Shira: Future directions in international copyright. *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, 16. (1998), 2–3.

- Perraki, Marina: Moral rights: Could there be a European harmonisation – A comparative study of the common law and civil law approach. *Revue hellénique de droit international*, 53. (2000).
- Pessach, Guy: Toward a new jurisprudence of copyright exemptions. *IDEA – The Intellectual Property Law Review*, 55. (2015), 2. 287–317.
- Petridis, Sotiris: Postmodern cinema and copyright law: the legal difference between parody and pastiche. *Quarterly Review of Film and Video*, 32. (2015), 8. 728–736. Online: <https://doi.org/10.1080/10509208.2015.1078273>
- Peukert, Alexander: A bipolar copyright system for the digital network environment. *Hastings Communications and Entertainment Law Journal*, 28. (2005), 1. 1–56. Online: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=801124
- Peukert, Alexander: Territoriality and extraterritoriality in intellectual property law. In Günther Handl – Joachim Zekoll – Peer Zumbansen (szerk.): *Beyond territoriality: transnational legal authority in an age of globalization*. Leiden–Boston, Brill Academic Publishing, 2012.
- Pogácsás Anett: Szerzői jog újratöltve. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, (2010), 6. Online: www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/kiadv/ipsz/201012-pdf/02.pdf
- Pogácsás Anett: A szerző jelentősége és művével való kapcsolata. *Iustum Aequum Salutare*, 10. (2014a), 1. 146–162. Online: <http://ias.jak.ppke.hu/hir/ias/20141sz/11.pdf>
- Pogácsás Anett: A szerző fogalmának és jelentőségének alakulása napjainkban. In Pogácsás Anett (szerk.): *Quærendo et creando. Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja tiszteletére*. Budapest, Szent István Társulat, 2014b.
- Pogácsás Anett: Érték és szabadság. *Iustum Aequum Salutare*, 12. (2016), 1. 69–76. Online: <http://ias.jak.ppke.hu/hir/ias/20161sz/07.pdf>
- Pogácsás Anett: *Különbözőség az egységben – A szerzői jogi szabályozás differenciálódásának hatása a jogterület szerepére és hatékonyságára*. Doktori értekezés. Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Doktori Iskola, 2017a. Online: <https://goo.gl/Uusjdb>
- Pogácsás Anett: Tartalomáramlás és hozzáférés a szerzői jog „fogyasztói korszakában”. In *Medias Res*, 6. (2017b), 1. 146–169. Online: <https://bit.ly/335Sgn4>
- Pogácsás Anett: A közkinccs és a szerzői személyhez fűződő jogok. In Koltay András – Darák Péter (szerk.): *Ad Astra Per Aspera. Ünnepi kötet Solt Pál 80. születésnapja alkalmából*. Budapest, Pázmány Press, 2017c.
- Pogácsás Anett: Garancia vagy akadály? A szerzői jogról való lemondás tilalmának helye egy rugalmas szerzői jogi rendszerben. *Infokommunikáció és Jog*, 14. (2017d), 1. 38–45. Online: https://infojog.hu/wp-content/uploads/pdf/201768_38_45_PogacsasAnett.pdf

- Pogácsás Anett: A digitális mű integritásvédelmének aktuális kérdései. In Grad-Gyenge Anikó – Kabai Eszter – Menyhárd Attila (szerk.): *Liber Amicorum – Studia G. Faludi Dedicata. Ünnepi tanulmányok Faludi Gábor 65. születésnapja tiszteletére*. Budapest, ELTE Eötvös, 2018.
- Pogácsás Anett: Contemporary problems of integrity protection of copyrighted works – In the light of Article 6bis of the Berne Convention and the recent practice of CJEU. In Szabó Marcell – Lángos Petra – Varga Réka (szerk.): *Hungarian yearbook of international law and European Law*. The Hague, Eleven International Publishing, 2019.
- Posner, Richard A.: When is parody fair use? *The Journal of Legal Studies*, 21. (1992), 1. 67–78.
- Prowda, Judith B.: Parody and fair use in copyright law: setting a fairer standard in Campbell v. Acuff-Rose Music, Inc. *Communications and the Law*, 17. (1995).
- Pusztai Ferenc: *Magyar értelmező kéziszótár*. Budapest, Akadémiai, 2003.
- Quentel, Debra L.: Bad artists copy – good artists steal: The ugly conflict between copyright law and appropriationism. *UCLA Entertainment Law Review*, 4. (1996), 1. 39–80.
- Quesenberry, LeGene: Copyright infringement in the wake of Rogers v. Koons. *Atlantic Law Journal*, 3. (2000). 61–71.
- Quintais, Joho Pedro – Giancarlo Frosio – Stef van Gompel – P. Bernt Hugenholtz – Martin Husovec – Bernd Justin Jutte – Martin Senftleben: Safeguarding user freedoms in implementing Article 17 of the Copyright in the Digital Single Market Directive. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 10. (2019), 3. 277–282.
- Quintilianus, Marcus Fabius: *Szónoklattan (Institutio oratoria)*. Budapest, Pesti Kalligram, 2009.
- Rademacher, Jörg W.: *Moderne und besondere Begabung*. Münster, LIT Verlag, 2002.
- Ramalho, Ana: Parody in trademarks and copyright: has humour gone too far. *Cambridge Student Law Review*, 5. (2009), 1. 58.
- Ramalho, Ana: *The competence of the European Union in copyright lawmaking – A normative perspective of EU powers for copyright harmonization*. Springer, 2016.
- Ramsey, Lisa P.: Using failure to function doctrine to protect free speech and competition in trademark law. *Iowa Law Review Bulletin*, 104. (2019). 70–104.
- Ranschburg Viktor: *A szerzői jog nemzetközi védelmére alkotott berni egyezmény vonatkozásával Magyarországra*. Budapest, Eggenberger, 1901. Online: <https://mek.oszk.hu/13000/13028/pdf/13028ocr.pdf>
- Reiser, Benjamin: Anything you can use, I can use better: examining the contours of fair use as an affirmative defense for theatre artists, creators, and producers. *Fordham Intellectual Property, Media & Entertainment Law Journal*, 30. (2020), 3. 873–934.

- Reuter, Markus: Protests against Copyright Directive: all cities, dates and numbers of participants across Europe. *Netropolitik.org*, 2019. 03. 25. Online: <https://netropolitik.org/2019/protests-against-copyright-directive-all-cities-dates-and-numbers-of-participants-across-europe/>
- Reynolds, Graham J.: Necessarily critical? The adoption of a parody defence to copyright infringement in Canada. *Manitoba Law Journal*, 33. (2009a), 2. 243–261.
- Reynolds, Graham J.: A stroke of genius or copyright infringement: mashups and copyright in Canada. *SCRIPTed: A Journal of Law, Technology and Society*, 6. (2009b), 3. 639–668.
- Rich, Bruce – Benjamin E. Marks (szerk.): *The Media and Entertainment Law Review*. London, Law Business Research Ltd., 2019.
- Ricketson, Sam: *WIPO study on limitations and exceptions of copyright and related rights in the digital environment*. WIPO, SCCR/9/7, 2003. Online: www.wipo.int/edocs/mdocs/copyright/en/sccr_9/sccr_9_7.pdf
- Rietjens, Bob: Copyright and the three-step test: are broadband levies too good to be true? *International Review of Law, Computers & Technology*, 20. (2006), 3. 323–336. Online: <https://doi.org/10.1080/13600860600852242>
- Ringnalda, Allard: National and international dimensions of copyright law in the internet age – Harmonizing exemptions: the case of Orphan Works. *European Review of Private Law*, 17. (2009), 5. 895–923.
- Rimmer, Matthew: *Digital copyright and the consumer revolution: hands off my iPod*. Cheltenham, Edward Elgar, 2007.
- Ringer, Barbara A.: A new horizon for international copyright. *Copyright Society of the U.S.A. Bulletin*, 17. (1969), 2.
- Rodin, Rita A.: Parody protection under the Fair Use Doctrine – The everready standard: It keeps going, and going, and going. *St. John's Law Review*, 66. (1993), 4. 1169–1192.
- Rodin, Sinisa: Constitutional relevance of foreign court decisions. *The American Journal of Comparative Law*, 64. (2016), 4. 815–840. Online: <https://doi.org/10.1093/ajcl/avw014>
- Rogers, Alexander H. – Cathy Ann Bencivengo: Dr. Seuss v. Penguin Books: Would-be parody fails to meet the targeting requirement. *IPL Newsletter*, 15. (1997), 3.
- Romalho, Ana: Parody in trademarks and copyright – Has humour gone too far? *Cambridge Student Law Review*, 58. (2009), 5. 58–74.
- Romero-Moreno, Felipe: Notice and staydown and social media: amending Article 13 of the Proposed Directive on Copyright. *International Review of Law, Computers & Technology*, 33. (2019), 2. 187–210. Online: <https://doi.org/10.1080/13600869.2018.1475906>
- Rosati, Eleonora: *Originality in EU copyright: full harmonization through case law*. Cheltenham, Edward Elgar, 2013.

- Rosati, Eleonora: Is UK parody exception a parody of a parody exception? *IPKat*, 2014. 03. 29. Online: <https://goo.gl/bEC3vA>
- Rosati, Eleonora: Just a laughing matter? Why the decision in Deckmyn is broader than parody. *Common Market Law Review*, 52. (2015), 2. 511–529.
- Rosati, Eleonora: Parody and free use in Germany: Federal Court of Justice decides first parody case after Deckmyn. *IPKat*, 2016. 11. 06. Online: <https://goo.gl/iKHkZD>
- Rosati, Eleonora: Non-commercial quotation and freedom of panorama. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 8. (2017), 4. 311–321.
- Rosati, Eleonora: *Copyright and the Court of Justice of the European Union*. Oxford, Oxford University Press, 2019a.
- Rosati, Eleonora: Paris Court of Appeal confirms that Koons's 'Naked' sculpture infringes copyright in 'Enfants' photograph, rejecting freedom of the arts and parody defences. *IPKat Blog*, 2019b. 12. 23. Online: <http://ipkitten.blogspot.com/2019/12/paris-court-of-appeal-confirms-that.html>
- Rose, Margaret A.: *Parody: ancient, modern and post-modern*. Cambridge, Cambridge University Press, 1993.
- Rossett, Arthur: Burlesque as copyright infringement. *Copyright Law Symposium (ASCAP)*, 9. (1956).
- Rowden, Cynthia – Tamara Céline Winegust: Untied tied up... United Airlines takes aim at complaint website (Part I). *Bereskin & Parr*, 2017. 09. 01. Online: www.bereskinparr.com/doc/untied-tied-up-united-airlines-takes-aim-at-complaint-website-part-i
- Rozenfeldova, Laura – Pavol Sokol: Liability regime of online platforms' new approaches and perspectives. *EU and Comparative Law Issues and Challenges Series*, (2019), 3. 866–887.
- Saha, Rahul – Syron Mukherjee: Not so funny now is it: the serious issue of parody in intellectual property law. *Indian Journal of Intellectual Property Law*, 1. (2008).
- Said, Zahr K.: Fair use in the digital age, and Campbell v. Acuff-Rose at 21. *Washington Law Review*, 90. (2015), 2. 579–596. Online: <https://goo.gl/YNEs9q>
- Salazar, Pedro G.: The Acuff-Rose parody case: give unto the Congress what is the Congress' and to the the States what is the States'. *Revista Jurídica de La Universidad Interamericana De Puerto Rico*, 29. (1994), 1. 159–171.
- Salokannel, Marjut – Alain Strowel – Estelle Derclaye: *Study contract concerning moral rights in the context of the exploitation of works through digital technology*. ETD/99/B5-3000/E/28, 2000. Online: http://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=60475
- Samuels, Edward: The importance of preserving copyright. *Media Law & Policy*, 10. (2002), 2. 21–22.

- Samuelson, Pamela – Kathryn Hashimoto: Is the U.S. fair use doctrine compatible with Berne and TRIPS obligations? *UC Berkeley Public Law Research Paper*, 2018. Online: <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3228052>
- Sanders, Charles J. – Steven R. Gordon: Stranger in parodies: Weird AI and the law of musical satire. *Fordham Entertainment Media & Intellectual Property Law Forum*, 1. (1990), 1. 11–46.
- Sanderson, Paul: Musicians’ legal problems: a select and annotated bibliography of Canadian and comparative law-related materials. *Queen’s Law Journal*, 11. (1985), 1.
- Sápi Edit: A hazai szerzői jogi jogalkotás fontosabb állomásai. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 124. (2019a), 6. 59–71.
- Sápi Edit: *A színpadi művek szerzői joga*. Budapest, Patrocinium, 2019b. Online: <http://patrocinium.hu/wp-content/uploads/2019/02/S%C3%A1pi-Edit-A-sz%C3%ADnpadi-m%C5%B1vek-szerz%C5%91i-joga.pdf>
- Scassa, Teresa – Michael Eugene Deturbide: *Electronic commerce and internet law in canada*. Toronto, CCH Canadian Limited, 2004.
- Scassa, Teresa: Intellectual property on the cyber-picket line: a comment on British Columbia Automobile Assn. v. Office and Professional Employees’ International Union, Local 378. *Alberta Law Review*, 39. (2002), 4. 934–962. Online: <https://doi.org/10.29173/alr1391>
- Schmidt-Kessen, Maria Jose: EU digital single market strategy, digital content and geo-blocking: costs and benefits of partitioning EU’s internal market. *Columbia Journal of European Law*, 24. (2018), 3. 561–576.
- Schooner, Steven L.: Obscene parody: the judicial exception to fair use analysis. *Journal of Arts Management and Law*, 14. (1984), 3. 69–94. Online: <https://doi.org/10.1080/07335113.1984.9942133>
- Schuler, Anna: Insta-appropriation – Finding boundaries for the second circuit’s fair use doctrine after Campbell. *Fordham Law Review*, 85. (2016), 1. 367–397.
- Schwabach, Aaron: Reclaiming copyright from the outside in – What the downfall Hitler meme means for the transformative works, fair use and parody. *Buffalo Intellectual Property Law Journal*, 8. (2012), 1. 1–25.
- Schwartz, Eric J.: An overview of the international treatment of exceptions. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, 57. (2010), 3.
- Schwertner Nikolett Beatix: A zeneművek szerzői jogi szabályozása egy zeneszerző szemzőgéből. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 119. (2014), 3. 66–87. Online: www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/kiadv/psz/201403-pdf/03.pdf
- Scialabba, Elena Elmerinda: A copy of a copy of a copy: internet mimesis and the copyrightability of memes. *Duke Law & Technology Review*, 18. (2020), 1. 332–352.

- Selvin, Herman F.: Parody and burlesque of copyrighted works as infringement. *Copyright Society of the U.S.A. Bulletin*, 6. (1958).
- Senftleben, Martin: Towards a horizontal standard for limiting intellectual property rights? – WTO panel reports shed light on the three-step test in copyright law and related tests in patent and trademark law. *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 37. (2006), 4. 407–438. Online: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1723871
- Senftleben, Martin: The international three-step test – A model provision for EC fair use legislation. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 1. (2010a), 2. 67–82.
- Senftleben, Martin: Bridging the differences between copyright's legal traditions – The emerging EC fair use doctrine. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, 57. (2010b), 3. 521–552.
- Senftleben, Martin: Quotations, parody and fair use. In Bernt P. Hugenholtz – Antoon Quaedvlieg – Dirk Visser (szerk.): *1912–2012 – A century of Dutch copyright law*. Amstelveen, deLex, 2012. Online: <https://ssrn.com/abstract=2125021>
- Seucan, Andreea: The concept of parody. *Juridical Tribune*, 5. (2015), 1. 99–105.
- Seville, Catherine: The space needed for parody within copyright law – Reflections following Deckmyn. *National Law School of India Review*, 27. (2015).
- Shakespeare, William: *Troilus és Cressida*. Budapest, Európa, 1983.
- Sheinblatt, Julie S.: The WIPO Copyright Treaty. *Berkeley Technology Law Journal*, 13. (1998), 1. 535–550. Online: <http://dx.doi.org/10.15779/Z383X1Q>
- Shikhiashvili, Lia: The same problem, different outcome: online copyright infringement and intermediary liability under US and EU laws. *Intellectual Property and Technology Law Journal*, 24. (2019), 1. 128–154. Online: <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3431704>
- Shipley, David E.: A dangerous undertaking indeed: juvenile humor, raunchy jokes, obscene materials and bad taste in copyright. *Kentucky Law Journal*, 98. (2010), 3. 517–572.
- Shipley, David E.: A transformative use taxonomy: making sense of the transformative use standard. *Wayne Law Review*, 63. (2018), 2. 267–336.
- Sider, David: *Hellenistic poetry: a selection*. Ann Arbor, University of Michigan Press, 2017.
- Silverman, Iona: The parody exception analysed. *Managing Intellectual Property*, 254. (2015).
- Simon, David A.: Reasonable perception and parody in copyright law. *Utah Law Review*, 3. (2010), 7. 779–858.
- Sirabella, Nicholas D.: Separating the sheep from the goats: celebrity satire as fair use. *Cardozo Law Review*, 33. (2011), 2.
- Sites, Brian: Fair use and the new transformative. *Columbia Journal of Law & the Arts*, 39. (2016), 4. 539–550. Online: <https://doi.org/10.7916/jla.v39i4.2069>

- Smith, Marlin H.: The limits of copyright: property, parody, and the public domain. *The Duke Law Journal*, 42. (1993), 6. 1233–1272.
- Somervill, Cynthia B.: The use of an altered song in amateur musical productions as copyright infringement. *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, 3. (1984), 2. 319–342.
- Spies, Anna: Revering irreverence – A fair dealing exception for both weapon and target parodies. *UNSW Law Journal*, 34. (2011), 3. 1122–1144.
- Spilsbury, Sallie: Rewriting the rule book: the latest on the draft copyright directive. *Entertainment and Sports Law Journal*, 17. (2019), 1. Online: <https://doi.org/10.16997/eslj.224>
- Spindler, Gerald: The liability system of Art. 17 DSMD and national implementation: countervailing prohibition of general monitoring duties. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 10. (2019), 3.
- Spoerri, Thomas: On upload-filters and other competitive advantages for big tech companies under Article 17 of the Directive on Copyright in the Digital Single Market. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 10. (2019), 2. 173–186.
- Spoo, Robert: Injuries, remedies, moral rights, and the public domain. *James Joyce Quarterly*, 37. (2000), 3–4. 333–366.
- Suhl, Natalie C.: Moral rights protection in the United States under the Berne Convention: A fictional work? *Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law Journal*, 12. (2002), 4. 1203–1228.
- Sun, Haochen: Overcoming the Achilles heel of copyright law. *Northwestern Journal of Technology and Intellectual Property*, 5. (2007), 2. 264–331. Online: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1021027
- Swift, Jonathan: *Gulliver utazásai*. Budapest, Aquila, [1726] 1999.
- Szabó Sarolta: Alapvető jogok védelme és az Európai Unió nemzetközi magánjoga. *Iustum Aequum Salutare*, 10. (2014), 2. 49–60. Online: <http://ias.jak.ppke.hu/hir/ias/2014sz/06.pdf>
- Szigeti Krisztina: A bírói jogértelmezés és a hetedik Alaptörvény-módosítás. *Eljárásjogi Szemle*, (2018), 4. 9–17.
- Tan, Corinne: *Regulating content on social media – Copyright, terms of service and technological features*. London, UCL Press, 2018.
- Tasker, Tyrone: Parody or satire as a defense to trademark infringement. *The Trademark Reporter*, 77. (1987), 3. 216–247.
- Tattay Levente: Változások a szellemi alkotások nemzetközi jogában. *Külgazdaság, jogi melléklet*, 46. (2002), 2. 17–32.
- Tattay Levente: A szellemi alkotások teljes körű újraszabályozása Magyarországon. *Iustum Aequum Salutare*, 5. (2009), 2. 149–164. Online: <http://ias.jak.ppke.hu/hir/ias/2009sz/11.pdf>

- Tattay Levente: A szellemi tulajdonjogok fejlődéstörténete az Európai Unióban (1958–2010). In Jakab Éva (szerk.): *Geistiges Eigentum und Urheberrecht aus der historischen Perspektive*. Szeged, Pólay Elemér Alapítvány, 2013. Online: <http://juris.oldportal.u-szeged.hu/download.php?docID=30113>
- Tattay Levente: *Versenyképesség és szellemi alkotások az Európai Unióban*. Budapest, Wolters Kluwer, 2017a.
- Tattay Levente: A szellemi alkotások területén bekövetkezett jogfejlődés dimenziói Magyarországon (1990–2016). In Darák Péter – Koltay András (szerk.): *Ad astra per aspera. Ünnepi kötet Solt Pál 80. születésnapja alkalmából*. Budapest, Pázmány Press, 2017b. 635–664. Online: https://jak.ppke.hu/uploads/collection/207/file/SoltPal_kotet_2017.pdf
- Tehrani, John: The new censorship. *Iowa Law Review*, 101. (2015), 1. 245–295.
- Thau, Stephen B.: Copyright, privacy, and fair use. *Hofstra Law Review*, 24. (1995), 1. 179–221.
- Thornton, Patrick K.: Cultural behemoths collide – Carol Burnett v. Family Guy. *Entertainment & Sports Law*, 25. (2007), 3. 8–9.
- Timkovich, Elizabeth Troup: The new significance of the four fair use factors as applied to parody: interpreting the court’s analysis in *Campbell v. Acuff-Rose Music, Inc.* *Tulane Journal of Technology and Intellectual Property*, 5. (2003). 63–75.
- Todd, Jeff: Satire in defamation law: toward a critical understanding. *The Review of Litigation*, 35. (2016), 1. 45–69.
- Torremas, Paul C. (szerk.): *Copyright and human rights – Freedom of expression, intellectual property, privacy*. Kluwer Law International, 2004.
- Torsen, Molly: Authorial rights and artistic works: an analysis of the international calibration. *eLaw Journal*, 15. (2008a), 2. 230–245.
- Torsen, Molly: The artist, the muse and the audience: international calibrations for authorial rights in visual works. *Art Antiquity and Law*, 13. (2008b), 2. 115–132.
- Totah, Suheil Joseph: Copyright law in defense of parody. *Golden Gate University Law Review*, 17. (1987). 57–75.
- Tóth Andrea Katalin: A linkelés jelene és jövője az Egyesült Államok és az Európai Unió joggyakorlata alapján. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 121. (2016a), 1. 62–84. Online: www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/files/kiadv/szkv/szemle-2016-01/03-t-thandrea.pdf
- Tóth Andrea Katalin: Az európai szerzői jogi harmonizáció és a territorialitás kérdése. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 121. (2016b), 4. 9–43. Online: www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/files/kiadv/szkv/szemle-2016-04/02.pdf
- Tóth Andrea Katalin: Szerzői jogi reform az Európai Unióban. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 122. (2017), 4. 7–30. Online: www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/files/kiadv/szkv/szemle-2017-04/01-tothandrea.pdf

- Treiger-Bar-Am, Kim: Kant on copyright: rights of transformative authorship. *Cardozo Arts & Entertainment*, 25. (2008), 3. 1059–1103.
- Triaille, Jean-Paul (szerk.): *Study on the application of Directive 2001/29/EC on copyright and related rights in the information society*. London, De Wolf & Partners, 2013. Online: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9ebb5084-ea89-4b3e-bda2-33816f11425b>
- Tune, Cydney A. – Jenna F. Leavitt: Family Guy creators’ fair use wish comes true. *Entertainment and Sport Lawyer*, 27. (2009), 2.
- Tushnet, Rebecca: Judges as bad reviewers: fair use and epistemological humility. *Law & Literature*, 25. (2013), 1. 20–32.
- Tushnet, Rebecca: Content, purpose, or both. *Washington Law Review*, 90. (2015), 2. 869–892.
- Tyler, Duane: Copyright – Fair use doctrine defense to copyright infringement claim available to parodists only if copyrighted material is at least in part, an object of the parody. *Temple Law Quarterly*, 55. (1982), 4.
- Ujhelyi Dávid: A szerzői jog célja és emberképe a szellemi alkotásokat megalapozó elméletek tükrében. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 119. (2014), 5. 34–52. Online: <https://goo.gl/IPYzaG>
- Ujhelyi Dávid: Az IP Clause értelmezési lehetőségei az Egyesült Államok szerzői jogában. *Iustum Aequum Salutare*, 11. (2015), 4. 111–118.
- Ujhelyi Dávid: Paródiával kapcsolatos döntés született Németországban. *Copyright21 – Szerzői jog a XXI. században*, 2016. 09. 07. Online: <https://goo.gl/xzf4Mm>
- Ujhelyi Dávid: A Kanadai Szövetségi Bíróság átvette a Deckmyn-döntés paródiafogalmát. *Copyright21 – Szerzői jog a XXI. században*, 2017a. 07. 07. Online: <http://copy21.com/2017/07/dontesfigyelo-1-5-a-kanadai-szovetsegi-birosag-atvette-a-deckmyn-dont-es-parodia-fogalmat/>
- Ujhelyi Dávid: Értem a viccet, csak nem szeretem, avagy van-e szükség paródiakivételre a magyar szerzői jogban? *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 122. (2017b), 3. 45–95. Online: www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/files/kiadv/szkv/szemle-2017-03/03-ujhelyidavid.pdf
- Ujhelyi Dávid: Paródiával kapcsolatos döntés született Magyarországon. *Copyright21 – Szerzői jog a XXI. században*, 2020. 05. 03. Online: <http://copy21.com/2020/05/parodiaval-kapcsolatos-dontes-szuletett-magyarorszagon/>
- Van Coppenhagen, Vanessa: Copyright and the WIPO Copyright Treaty, with specific reference to the rights applicable in a digital environment and the protection of technological measures. *The South African Law Journal*, 119. (2002).

- van der Walt, A. J. – Richard Michael Shay: Parody as a means to advance the objectives of copyright law. *South African Mercantile Law Journal*, 25. (2013). Online: <https://go.gl/qla6ay>
- van Eechoud, Mireille: *The work of authorship*. Amsterdam, Amsterdam University Press, 2014.
- Van Hecke, Beth Warnken: But seriously, Folks: toward a coherent standard of parody as fair use. *Minnesota Law Review*, 77. (1992), 2. 465–494.
- Villalón, Pedro Cruz főtanácsnoki indítványa a C-201/13. sz. ügyben. 2014. május 22. Online: <http://goo.gl/VmKS9g>
- Visser, Coenraad: The location of the parody defence in copyright law: some comparative perspectives. *Comparative and International Law Journal of Southern Africa*, 38. (2005), 3. 321–343.
- Visszakerült Pamkutyáék Despacito-paródiája YouTube-ra. *Szeretlekmagyarorszag.hu*, 2017. 08. 31. Online: www.szeretlekmagyarorszag.hu/visszakerult-pamkutyae-k-despacito-parodiaja-youtube-ra/
- Vogel, Jason M.: The Cat in the Hat's latest bad trick: the ninth circuit's narrowing of the parody defense to copyright infringement in Dr. Seuss Enterprises v. Penguin Books USA, Inc. *Cardozo Law Review*, 20. (1998), 1. 287–320.
- Voltaire: *Candide vagy az optimizmus*. Budapest, Európa, [1759] 2011.
- von Lewinski, Silke: International copyright over the last 50 years – A foreign perspective. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, 50. (2003). 581–607.
- Walton, L. Richard.: Heartbreak Hotel in B-Flat Broke: music, money and (un)fair use. *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, 21. (2003), 2–3. 423–432.
- Wang, Leonard W.: The first amendment exception to copyright: a proposed test. *Wisconsin Law Review*, (1977), 4. 1158–1192.
- Warnecke, A. Michael: The art of applying the fair use doctrine: the postmodern-art challenge to the copyright law. *Review of Litigation*, 13. (1994), 3.
- Warrington, Tara M.: Harry Potter and the doctrine of fair use – Conjuring a new copyright complaint. *Florida Coastal Law Review*, 10. (2009).
- Warshaw, Robert G.: Copyright infringement: all is fair as Falwell hustles Flynt. *Loyola Entertainment Law Journal*, 7. (1987), 2. 439–451.
- Watson, Margaret E.: Unauthorized digital sampling in musical parody: a haven in the fair use doctrine. *Western New England Law Review*, 21. (1999), 2. 469–512.
- Watt, Andrew: Parody and post-modernism: the story of Negativland. *Columbia Journal of Law & the Arts*, 25. (2002), 2.

- Weir, Moana: Making sense of copyright law relating to parody – A moral rights perspective. *Monash University Law Review*, 18. (1992), 2. 194–206.
- Westkamp, Guido: *The implementation of Directive 2001/29/EC in the member states*. London, Queen Mary Intellectual Property Research Institute, 2007. Online: <https://goo.gl/Iea1EJ>
- Westkamp, Guido: The three-step test and copyright limitations in Europe: European copyright law between approximation and national decision making. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, 56. (2008), 1. 1–66.
- Wheelwright, Kevin W.: Parody, copyrights and the first amendment. *University of San Francisco Law Review*, 10. (1976), 3. 564–586.
- WIPO: *Records of the Intellectual Property Conference of Stockholm, Volume I*. Geneva, 1971a. Online: www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_311_vol_i.pdf
- WIPO: *Records of the Intellectual Property Conference of Stockholm, Volume II*. Geneva, 1971b. Online: www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_311_vol_ii.pdf
- WIPO: *Guide to the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works*. Geneva, 1978. Online: www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/copyright/615/wipo_pub_615.pdf
- WIPO: *Records of the Diplomatic Conference on Certain Copyright and Neighboring Rights Questions – Volume 1*. Geneva, 1996a. Online: www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_348_vol_i.pdf
- WIPO: *Records of the Diplomatic Conference on Certain Copyright and Neighboring Rights Questions – Volume 2*. Geneva, 1996b. Online: www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_348_vol_ii.pdf
- WIPO: WIPO's Beijing Treaty on Audiovisual Performances set to enter into force with Indonesia's ratification; aims to improve livelihoods of actors and other audiovisual performers. Press release, PR/2020/845. *WIPO.int*, 2020. 01. 28. Online: <https://bit.ly/3tQazsC>
- Wise, William J.: Copyright: infringement: parody of dramatic production held not to be fair use. *Michigan Law Review*, 56. (1958), 8.
- Wright, Robin: The three-step test and the wider public interest: towards a more inclusive interpretation. *Journal of World Intellectual Property*, 12. (2009), 6. 600–621. Online: <https://doi.org/10.1111/j.1747-1796.2009.00378.x>
- WTO: *United States – Section 110(5) of the US Copyright Act – Report of the panel*. WT/DS160/R, 2000a. Online: www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds160_e.htm
- WTO: *Canada – Patent protection of pharmaceutical products*. WT/DS114/R, 2000b. Online: www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/7428d.pdf
- Xalabarder, Raquel: Google Books and fair use: a tale of two copyrights. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 5. (2015), 1. 53–59.
- Xalabarder, Raquel: The role of the CJEU in harmonizing EU copyright law. *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 47. (2016). 635–639.

- Yankwich, Leon R.: Parody and burlesque in the law of copyright. *The Canadian Bar Review*, 33. (1955), 10. 1130–1154.
- Yen, Alfred C.: When authors won't sell – Parody, fair use and efficiency in copyright law. *University of Colorado Law Review*, 62. (1991). 79–108.
- Yonover, Geri J.: The „dissing” of Da Vinci: the imaginary case of Leonardo v. Duchamp: moral rights, parody, and fair use. *Valparaiso University Law Review*, 29. (1995), 2. 935–1004.
- Yonover, Geri J.: The precarious balance, moral rights, parody, and fair use. *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, 14. (1996), 1. 79–126.
- YouTube: *Fair use guidelines*. 2020. Online: www.youtube.com/intl/hu/about/copyright/fair-use/
- Yu, Peter K.: TRIPS enforcement and developing countries. *American University International Law Review*, 26. (2011), 3. 727–782.
- Yu, Peter K.: Can the Canadian UGC exception be transplanted abroad? *Intellectual Property Journal*, 26. (2014a). 177–205. Online: <https://goo.gl/ZVynTB>
- Yu, Peter K.: Moral rights 2.0. *Texas A&M Law Review*, 1. (2014b), 4. 873–900. Online: <https://doi.org/10.37419/LR.V1.I4.3>
- Yu, Peter K.: Digital copyright and the parody exception in Hong Kong. *Media Asia*, 41. (2014c), 2. 119–123. Online: <https://doi.org/10.1080/01296612.2014.11690005>
- Yu, Peter K.: Fair use and its global paradigm evolution. *University of Illinois Law Review*, 1. (2019). 111–169.
- Zekos, Georgios I.: Copyrights and trademarks in cyberspace – A legal and economic analysis. *Chicago–Kent Journal of Intellectual Property*, 15. (2016), 1. 313–363.
- Zissu, Roger L.: Funny is fair – The case for according increased value to humor in copyright fair use analysis. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, 55. (2008).
- Zissu, Roger L.: Expanding fair use: the trouble with parody, the case for satire. *Journal of the Copyright Society of the U.S.A.*, 64. (2017). 1–18.

Jogforrások

Nemzetközi jogforrások

- A szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló megállapodás (1994). Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=LEGISSUM%3Arl1013>; angol nyelven: www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips_04_e.htm
- A vakok, látássérültek és nyomtatott szöveget egyéb okból használni képtelen személyek megjelent művekhez való hozzáféréseinek megkönnyítéséről szóló marrákési szerződés (2013). Online: <https://wipo.int/en/text/301016>

Az audiovizuális előadásokról szóló pekingi szerződés (2012). Online: <https://wipolex.wipo.int/en/text/295837>

Az ipari tulajdon oltalmára létesült párizsi uniós egyezmény (1883)

Az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i berni egyezmény (BUE, online: <https://wipolex.wipo.int/en/text/283698>) és módosító jegyzőkönyvei:

- az 1908. évi berlini jegyzőkönyv (online: www.keionline.org/wp-content/uploads/1908_Berne_Convention.pdf);
- az 1914. évi jegyzőkönyv (online: www.keionline.org/wp-content/uploads/1914_Berne_Additional_Protocol.pdf);
- az 1928. évi római jegyzőkönyv (online: www.keionline.org/wp-content/uploads/1928_Rome_revisions_Berne.pdf);
- az 1948. évi brüsszeli jegyzőkönyv (online: www.keionline.org/wp-content/uploads/1948_revision_BerneConvention.pdf);
- az 1967. évi stockholmi jegyzőkönyv (online: www.keionline.org/wp-content/uploads/1967_Stockholm_Act_revision%20of%20Berne%20Convention.pdf);
- az 1971. évi párizsi jegyzőkönyv (online: www.keionline.org/wp-content/uploads/1971_revision_of_Berne.pdf);
- az 1986. évi párizsi jegyzőkönyv (online: www.keionline.org/wp-content/uploads/1896_additional_acts_and_Interpretative_declaration.pdf)

Az előadóművészek, a hangfelvétel-előállítók és műsorsugárzó szervezetek védelméről szóló római egyezmény (1961)

WIPO Copyright Treaty (1996). Online: <https://wipolex.wipo.int/en/text/295166>

WIPO Performances and Phonograms Treaty (1996). Online: <https://wipolex.wipo.int/en/text/295578>

Az EU jogforrásai és egyéb források

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (2012)

A belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem egyes jogi vonatkozásairól szóló 2000/31/EK irányelv

A bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról szóló 2006/115/EK irányelv

A digitális egységes piacon a szerzői és szomszédos jogokról, valamint a 96/9/EK és a 2001/29/EK irányelv módosításáról szóló (EU) 2019/790 irányelv

A műsorszolgáltató szervezetek egyes online közvetítéseire, valamint televíziós és rádiós műsorok továbbközvetítésére alkalmazandó szerzői jogok és szerzői joggal szomszédos

jogok gyakorlására vonatkozó szabályok megállapításáról, valamint a 93/83/EGK tanácsi irányelv módosításáról szóló (EU) 2019/789 irányelv

A számítógépi programok jogi védelméről szóló 2009/24/EK irányelv

A számítógépi programok jogi védelméről szóló 91/250/EGK irányelv

A szerzői és szomszédos jogi védelemben részesülő egyes művek és más teljesítmények hozzáférhető formátumú példányainak a vakok, látáskárosultak és nyomtatott szöveget egyéb okból használni képtelen személyek érdekét szolgáló, határokon átnyúló, az Unió és harmadik országok közötti cseréjéről szóló 2017. szeptember 13-i (EU) 2017/1563 európai parlamenti és tanácsi rendelet

A szerzői és szomszédos jogi védelemben részesülő egyes műveknek és más teljesítményeknek a vakok, látáskárosultak és nyomtatott szöveget egyéb okból használni képtelen személyek érdekét szolgáló egyes megengedett felhasználási módjairól, valamint az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló 2001/29/EK irányelv módosításáról szóló (EU) 2017/1564 irányelv

A szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejéről szóló 2006/116/EK irányelv

Az adatbázisok jogi védelméről szóló 96/9/EK irányelv

Az Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK irányelve (2001. május 22.) az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról. Online: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f1932fdc-7e5e-11e7-b5c6-01aa75ed71a1/language-hu>

A WIPO szerzői jogi szerződésének, valamint a WIPO előadásokról és hangfelvételekről szóló szerződésének az Európai Közösség nevében történő jóváhagyásáról szóló 2000/278/EK Tanácsi határozat. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32000D0278&from=EN>

Az EUB 1/94. sz. véleménye (1994. november 15.)

Az EUB 3/15. sz. véleménye (2017. február 14.). Online: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=187841&pageIndex=0&doclang=HU>

Az Európai Parlament állásfoglalása az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001. május 22-i 2001/29/EK európai parlamenti és a tanácsi irányelv végrehajtásáról. 2014/2256(INI) (2015. július 9.)

Az Európai Parlament és a Tanács irányelvjavaslata a digitális egységes piacon a szerzői jogról. COM(2016)593 final (2016. szeptember 14.). Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016PC0593&from=EN>

Külföldi jogforrások

- Autoriõiguse seadus, Vastu võetud 11.11.1992, RT I 1992, 49, 615, jõustumine 12.12.1992 (az észti szerzői jogi törvény). Online: <https://goo.gl/nP7QD9>; angol nyelven: <https://goo.gl/vfF1dt>
- Aurtortiesību likums (Ar grozījumiem: 31.12.2014) (a lett szerzői jogi törvény). Online: <https://goo.gl/P4nLiK>; angol nyelven: <https://goo.gl/NftWHb>
- Bundesgesetz vom 9. Oktober 1992 über das Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (stand am 1. Januar 2011) (a svájci szerzői jogi törvény). Online: <https://goo.gl/rvuhSI>; angol nyelven: <https://goo.gl/Lbd0K9>
- Code de la propriété intellectuelle (version consolidée au 25 avril 2016) (a francia szellemi alkotásokról szóló törvény). Online: <https://goo.gl/gmL9c2>; angol nyelven: <https://goo.gl/KQLk7W>
- Código do Direito de Autor e dos Direitos Conexos (Aprovado pelo Decreto-Lei n.º 63/85, de 14 de Março, e alterado pelas Leis n.ºs 45/85, de 17 de Setembro, e 114/91, de 3 de Setembro, e Decretos-Leis n.ºs 332/97 e 334/97, ambos de 27 de Novembro, pela Lei n.º 50/2004, de 24 de Agosto, pela Lei n.º 24/2006 de 30 de Junho e pela Lei n.º 16/2008, de 1 de Abril) (a portugál szerzői jogi törvény). Online: <https://goo.gl/RUIAhe>; angol nyelven: <https://goo.gl/nmhqGb>
- Copyright Act (R.S.C., 1985, c. C-42) (consolidated version, status as at June 21, 2016) (Kanada szerzői jogi törvénye). Online: <https://goo.gl/RIN7Zs>
- Copyright Act 1968 (consolidated as of July 6, 2016) (az ausztrál szerzői jogi törvény). Online: <https://goo.gl/wnnFxo>
- Copyright Act of 2000 (Chapter 415) as amended up to Act No. VIII of 2011. (Málta szerzői jogi törvénye). Online: <https://goo.gl/qrqQXE>
- Copyright and Related Rights Act, 2000 (No. 28 of 2000) (az ír szerzői jogi törvény). Online: <https://goo.gl/LOVDlq>
- Copyright, Designs and Patents Act of 1988 (az Egyesült Királyság szellemi alkotásokról szóló törvénye). Online: <https://goo.gl/BlMhCk>
- De wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht. Online: www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=1994063035&table_name=wet
- Digital Millennium Copyright Act, Pub. L. 105-304, 1998 (USA). Online: <https://www.govtrack.us/congress/bills/94/s22/text>
- Fairness in Music Licensing Act of 1998, Pub. Law 105–298 (USA)
- Įstatymo dėl autorių teisių ir gretutinių teisių Nr. VIII-1185 18 gegužė 1999 (kaip nauja versija 5 Kov 2005 – Nr. IX-1355) (Su pakeitimais, Kovo 13, 2008 – pagal Įstatymą Nr

- X-1454) (a litván szerzői jogi törvény). Online: <https://goo.gl/L4ELqu>; angol nyelven: <https://goo.gl/psYGhw>
- Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (a svéd szerzői jogi törvény). Online: <https://wipoex.wipo.int/en/text/580486>; angol nyelven: <https://wipoex.wipo.int/en/text/580491>
- Lege nr. 8 din 14 martie 1996 privind dreptul de autor si drepturile conexe (a román szerzői jogi törvény). Online: <https://goo.gl/NdK35d>; angol nyelven: <https://goo.gl/hsPS8R>
- Legge 22 aprile 1941, n. 633 sulla protezione del diritto d'autore e di altri diritti connessi al suo esercizio (aggiornata con le modifiche introdotte dal decreto-legge 30 aprile 2010, n. 64) (az olasz szerzői jogi törvény)
- Ley N° 21/2014, de 4 de noviembre, por la que se modifica el texto refundido de la Ley de Propiedad Intelectual aprobado por Real Decreto Legislativo 1/1996, de 12 de abril, y la Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil (a spanyol szellemi alkotásokról szóló törvény). Online: <https://goo.gl/RErMnn>; angol nyelven: <https://goo.gl/CQvGgg>
- Loi du 18 avril 2004 modifiant 1) la loi du 18 avril 2001 sur les droits d'auteur, les droits voisins et les bases de données, et 2) la loi modifiée du 20 juillet 1992 portant modification du régime des brevets d'invention (Luxemburg szerzői jogi törvénye). Online: <https://goo.gl/S8gvxk>
- Loi du 19 avril 2014 portant insertion du Livre XI 'Propriété intellectuelle' dans le Code de droit économique, et portant insertion des dispositions propres au Livre XI dans les Livres I, XV et XVII du même Code (a belga szellemi alkotásokról szóló törvény). Online: <https://goo.gl/XvSEnK>; angol nyelven: <https://goo.gl/CdxnvN>
- The Copyright Act of 1976. 17 U.S.C. §§ 101-810 (2014) (az Egyesült Államok szerzői jogi törvénye). Online: <https://goo.gl/IJLw>
- Úplné znění zákona č. 121/2000 Sb. o právu autorském a právech příbuzných ve znění zákonů č. 81/2005 Sb., č. 61/2006 Sb. a 216/2006 Sb (a cseh szerzői jogi törvény)
- Urheberrechtsgesetz vom 9. September 1965 (BGBl. I S. 1273) (a német szerzői jogi törvény). Online: <https://goo.gl/iRJO4m>; angol nyelven: <https://goo.gl/fPzUz6>
- Ustawy dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (zmieniona od 20 maja 2016) (a lengyel szerzői jogi törvény). Online: <https://goo.gl/nQq2tl>; angol nyelven: <https://goo.gl/8hO7JN>
- Visual Rights Act (VARA), 17 U.S. Code § 106A (USA). Online: www.law.cornell.edu/uscode/text/17/106A
- Wet van 23 september 1912, houdende nieuwe regeling van het auteursrecht (a holland szerzői jogi törvény). Online: <https://goo.gl/XhRsvv>; angol nyelven: <https://goo.gl/6lhg4E>
- Zákon č. 185/2015 Z.z. o autorském práve a právach súvisiacich s autorským právom (v znení zákona č. 125/2016 Z.z.) (a szlovák szerzői jogi törvény). Online: <https://goo.gl/r8CfSZ>

- Zakon o Autorskom i Srodnim Pravima, 2010 (a bosnyák szerzői jogi törvény). Online: <https://goo.gl/RGLvnT>; angol nyelven: <https://goo.gl/NW9IgH>
- Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima i Djela o izmjenama i dopunama zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (OG NN. 167/2003, 79/2007, 80/2011, 141/2013, 127/2014) (a horvát szerzői jogi törvény). Online: <https://goo.gl/mz3Lrn>; angol nyelven: <https://goo.gl/re5OJG>
- Zakon o avtorski in sorodnih pravicah (Uradni list RS, št. 16/2007 – uradno prečišćeno besedilo; št. 68/2008, št. 110/2013, št. 56/2015) (a szlovén szerzői jogi törvény). Online: <https://goo.gl/GLS9wu>; angol nyelven: <https://goo.gl/nTUwIE>
- Закон о ауторском и сродним правима („Сл. гласник РС”, бр. 104/2009, 99/2011 и 119/2012 од 17.12.2012. године) (a szerb szerzői jogi törvény). Online: <https://goo.gl/CzfLp5>; angol nyelven: <https://goo.gl/kuBKtI>

Magyar jogforrások

Magyarország Alaptörvénye

1922. évi XIII. törvény Magyarország belépéséről az irodalmi és művészeti művek védelmére alakult berni nemzetközi unióba
1998. évi IX. törvény az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (a továbbiakban: GATT) keretében kialakított, a Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó Marrakesh-i Egyezmény és mellékleteinek kihirdetéséről. Online: <https://goo.gl/GqE4KN>
1998. évi XLIV. törvény az előadóművészek, a hangfelvétel-előállítók és a műsorsugárzó szervezetek védelméről szóló, 1961-ben, Rómában létrejött nemzetközi egyezmény kihirdetéséről
1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról
2001. évi CVIII. törvény az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről
2004. évi XLIX. törvény a Szellemi Tulajdon Világszervezete 1996. december 20-án, Genfben aláírt Szerzői Jogi Szerződésének, valamint Előadásokról és a Hangfelvételekről szóló Szerződésének kihirdetéséről
2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről
1975. évi 4. törvényerejű rendelet az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i Berni Egyezmény Párizsban, az 1971. évi július hó 24. napján felülvizsgált szövegének kihirdetéséről. Online: <https://goo.gl/VyswHS>

1986. évi 20. törvényerejű rendelet az ipari tulajdon oltalmára létesült uniós egyezmények 1967. július 14-én Stockholmban felülvizsgált, illetve létrehozott szövege módosításának kihirdetéséről

117/2004. (IV. 28.) Korm. rendelet a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény 38. §-ának (5) bekezdésében szabályozott szabad felhasználás esetében a nyilvánosság egyes tagjaihoz való közvetítés és a számukra történő hozzáférhetővé tétel módjának és feltételeinek meghatározásáról

A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény indokolása

Indokolás a szellemi tulajdonra vonatkozó egyes törvények módosításáról szóló 2013. évi XVI. törvényhez

Jogesetek

Európai uniós bírósági döntések

C-92/92. és C-326/92. sz. egyesített ügyek, Phil Collins v. Imtrat Handelsgesellschaft mbH és Patricia Im- und Export Verwaltungsgesellschaft mbH és Leif Emanuel Kraul v. EMI Electrola GmbH. Online: <http://curia.europa.eu/juris/celex.jsf?celex=61992CJ0092&lang1=hu&type=TEXT&ancr=>

C-5/08. Infopaq International A/S v. Danske Dagblades Forening. Online: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=72482&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=13149390>

C-403/08. és C-429/08. egyesített ügyek: Football Association Premier League Ltd v. QC Leisure. Online: <https://goo.gl/8cTzAT>

C-467/08. Padawan v. SGAE. Online: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=hu&num=C-467/08>

C-462/09. Stichting de Thuisakopie v. Opus Supplies Deutschland GmbH and Others. Online: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=85089&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=13530876>

C-70/10. Scarlet v. SABAM. Online: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=hu&num=C-70/10>

C-145/10. Painer v. Standard Verlags GmbH. Online: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=9F62A343A10636EECF215E100BB9CFAB?text=&docid=115785&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=13556630>

- C-302/10. Infopaq International A/S v. Danske Dagblades Forening. Online: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=118441&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=13557891>
- C-360/10. SABAM v. Netlog. Online: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-360/10&language=HU>
- C-510/10. DR & TV2 Danmark v. NCB. Online: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-510/10&language=EN>
- C-314/12. UPC Telekabel v. Constantin Film. Online: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-314/12>
- C-435/12. ACI Adam BV és társai v. Stichting de Thuis kopie és Stichting Onderhandeligen Thuis kopie vergoeding. Online: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=150786&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=13560040>
- C-463/12. Copydan Båndkopi kontra Nokia Danmark A/S. Online: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=162691&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=13560864>
- C-466/12. Svensson v. Retriever Sverige AB. Online: <http://goo.gl/SpD6Ls>
- C-117/13. Technische Universität Darmstadt v. Eugen Ulmer KG. Online: <https://goo.gl/LyyNhA>
- C-201/13. Johan Deckmyn v. Vandersteen. Online: <http://goo.gl/lSmdI7>
- C-348/13. BestWater International GmbH v. Michael Mebes. Online: <http://goo.gl/ydqSVU>
- C-360/13. Public Relations Ltd. Online: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=153302&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=13563431>
- C-117/15. Reha Training v. GEMA. Online: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-117/15>
- C-160/15. GS Media BV v. Sanoma Media Netherlands BV. Online: <http://goo.gl/9UjpHx>
- C-174/15. Vereniging Openbare Bibliotheken v. Vereniging Nederlands Uitgeversverbond. Online: <https://goo.gl/mGglis>
- C-301/15. Soulier Döke v. Premier ministre and Ministre de la Culture et de la Communication. Online: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-301/15&language=en>
- C-610/15. Stichting Brein v. Ziggo BV. Online: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-610/15>
- C-138/16. AKM v. Zürs.net. Online: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=c-138/16>
- C-161/17. Land Nordrhein-Westfalen v. Renckhoff. Online: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-161/17>

- C-469/17. Funke Medien GmbH v. Bundesrepublik Deutschland. Online: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=216545&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=13565451>
- C-476/17. Pelham GmbH és társai v. Ralf Hütter és Florian Schneider-Esleben. Online: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=216552&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=13565850>
- C-516/17. Spiegel Online GmbH v. Volker Beck. Online: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=216543&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=13564080>
- T-76/89. Independent Television Publications Ltd v. Commission of the European Communities. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:61989TJ0076&from=EN>

Az Egyesült Államok bírói fórumainak döntései

- Authors Guild v. Google, Inc. 804 F.3d 202 (2d Cir. 2015). Online: <https://casetext.com/case/guild-v-google-inc-1>
- Benny v. Loew's Incorporated. 239 F.2d 532 (9th Cir. 1956). Online: <https://casetext.com/case/benny-v-loews-incorporated>
- Berlin v. E.C. Publications, Inc. 329 F.2d 541 (2d Cir. 1964). Online: <https://casetext.com/case/berlin-v-ec-publications-inc>
- Blanch v. Koons. 467 F.3d 244 (2d Cir. 2006). Online: <https://cyber.harvard.edu/people/tfisher/IP/2006%20Blanch%20Abridged.pdf>
- Bloom Hamlin v. Nixon, C.C.E.D.Penn. 1903, 125 F. 977
- Bourne Co. v. Twentieth Century Fox Film Corp. 602 F. Supp.2d 499 (2009). Online: <https://goo.gl/BPU9p0>
- Burnett v. Twentieth Century Fox Film Corp., 491 F. Supp. 2d 962, 974 (2007). Online: <https://goo.gl/GfL9gZ>
- Campbell v. Acuff-Rose Music (92-1292), 510 U.S. 569 (1994). Online: <https://goo.gl/2fPCRG>
- Cariou v. Prince 714 F.3d 694 (2013). Online: https://cyber.harvard.edu/people/tfisher/cx/2013_Cariou.pdf
- Columbia Pictures Corp. v. National Broadcasting Co. 137 F. Supp. 348 (S.D. Cal. 1955). Online: <https://casetext.com/case/columbia-pictures-corp-v-national-broadcasting-co>
- Dr. Seuss Enterprises, L.P. v. ComicMix LLC. Case No. 16-CV-2779 JLS (BGS) (S.D. Cal. Mar. 12, 2019). Online: www.loeb.com/-/media/files/pdfs/dr-seuss-fair-use.pdf
- Dr. Seuss Enters., L.P. v. Comicmix LLC. Case No. 16-CV-2779-JLS (BGS). Decided Jun 21, 2018. Online: <https://tinyurl.com/y867n5pj>

Dr. Seuss Enters., L.P. v. Penguin Books USA, Inc., 109 F.3d 1394 (9th Cir. 1997). Online: <https://goo.gl/ghe8aR>

Elsmere Music v. National Broadcasting Co., 623 F. 2d 252. Court of Appeals, 2nd Circuit (1980). Online: <https://goo.gl/4F2BkS>

Fisher v. Dees 794 F.2d 432 (9th Cir. 1986). Online: <https://casetext.com/case/fisher-v-dees>

Galvin v. Ill. Republican Party 130 F. Supp. 3d 1187 (N.D. Ill. 2015). Online: <https://bit.ly/2QHzQXo>

Hill v. Whalen & Martell, Inc. 220 F. 359. No. 9-319. (S.D.N.Y. 1914)

Hustler Magazine v. Falwell 485 U.S. 46 (1988). Online: <https://casetext.com/case/hustler-magazine-v-falwell>

Hustler Magazine, Inc. v. Moral Majority Inc. 796 F.2d 1148 (9th Cir. 1986). Online: <https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/F2/796/1148/251916/>

Leibovitz v. Paramount Pictures Corporation, 137 F.3d 109 (2d Cir. 1998). Online: <https://goo.gl/kBljzi>

Loew's Incorporated v. Columbia Broadcasting System, 131 F. Supp. 165 (S.D. Cal. 1955). Online: <https://casetext.com/case/columbia-pictures-corp-v-national-broadcasting-co>

Lombardo v. Dr. Seuss Enters., L.P. 279 F. Supp. 3d 497 (S.D.N.Y. 2017). Online: <https://casetext.com/case/lombardo-v-dr-seuss-enters-lp>

MCA, Inc. v. Wilson 677 F.2d 180 (2d Cir. 1981). Online: <https://casetext.com/case/mca-inc-v-wilson>

Metro–Goldwyn–Mayer v. Showcase Atlanta Co-op. Prod. 479 F. Supp. 351 (N.D. Ga. 1979). Online: <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp/479/351/2263732/>

Northland Family Planning Clinic, Inc. v. Ctr. for Bio–Ethical Reform 868 F. Supp. 2d 962 (C.D. Cal. 2012). Online: <https://casetext.com/case/northland-family-planning-clinic-inc-v-ctr-for-bioethical-reform>

Rogers v. Koons 960 F.2d 301 (2d Cir. 1992). Online: <https://casetext.com/case/rogers-v-koons-3>

Sony Corp. of America v. Universal City Studios, Inc., 464 U.S. 417, 451 (1984). Online: <https://goo.gl/KA43Oa>

Twentieth Century Music Corp. v. Aiken 422 U.S. 151 (1975). Online: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/422/151/>

Walt Disney Productions v. Mature Pictures Corp. 389 F. Supp. 1397 (S.D.N.Y. 1975). Online: <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp/389/1397/1592249/>

Walt Disney Productions v. the Air Pirates, 581 F.2d 751 (9th Cir. 1978). Online: <https://goo.gl/jFuSXi>

Franciaország bírói fórumainak döntései

- Bauret v. Koons. Cour d'Appel de Paris, No. 17/09695, 17/12/2019.
- Bauret v. Koons. Tribunal de Grande Instance de Paris, No. 15-01086, 09/03/2017. Online: <https://drive.google.com/file/d/1Qqb2NXA1aZLzoSd7vbScX050dQntyB95/view>
- Buffet c. Fersing. Cour d'Appel de Paris, 1962
- Cinquin c. Lecocq. Cour de Cassation, Paris, 25/06/1902.
- Commissaire Crémèr. La Cour de Cassation, 13-14.629. 04/09/2012. Online: www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?oldAction=rechJuriJudi&idTexte=JURITEXT000029453424&-fastReqId=718780014&fastPos=21
- Dieudonné. Tribunal de Grande Instance de Paris, 15/01/2015. Online: www.huffingtonpost.fr/caroline-mecary/condamnation-dieudonne-barbara_b_6513612.html
- Godot. Tribunal de Grande Instance de Paris, 15/10/1992. *Revue internationale de droit d'auteur*, 155. (1992). Online: www.la-rida.com/fr/article-rida/3118?lang=fr
- Les Peanuts. Trib. de Grande Instance de Paris, 19/01/1977. *Revue internationale de droit d'auteur*, 92. (1977). Online: www.la-rida.com/fr/article-rida/2990?lang=fr
- Marquam c. Lehuby. Tribunal de Commerce, Paris, 22/08/1845. Online: <https://tinyurl.com/ssng4rg>
- Masson de Puit-Neuf c. Musard. Cour d'Appel de Paris, 08/08/1836. Online: <https://tinyurl.com/rtrtkk2h>
- Tarzoon. Tribunal de Grande Instance de Paris, 03/01/1978.
- Vauve Vergne c. Héritiers Vergne. Cour d'Appel de Paris, 11/01/1828. Online: <https://tinyurl.com/rlnryay>

Németország bírói fórumainak döntései

- Bundesgerichtshof, I ZR 9/15, 2016

Kanada bírói fórumainak döntései

- ATV Music Publishing of Canada Ltd. v. Rogers Radio Broadcasting Ltd. (982) 35 O.R. (2d) 417
- British Columbia Automobile Assn v. OPEIU, Local 378 (2001), 10 CPR (4th) 423
- CCH Canadian Ltd. v. Law Society of Upper Canada (2004), 1 S.C.R. 339, 2004 SCC 13. Online: <https://scc-csc.lexum.com/scc-csc/scc-csc/en/item/2125/index.do>

Ludlow Music Inc v. Canint Music Corp. (1967), 2 ExCR 109, 51 CPR 278
MCA Canada Ltd v. Gilberry & Hawke Advertising Agency Ltd. (1976), 28 CPR (2d)
Rotisseries St-Hubert Ltde v. Le Syndicat des Travailleurs (1986), 17 C.P.R. (3d) 461
United Airlines v. Jeremy Cooperstock (2017 FC 616). Online: <https://ccla.org/cclanewsites/wp-content/uploads/2018/07/UA-v-Cooperstock-CCLA-Memo-of-Fact-Law-FINAL-July-3-2018.pdf>

Hazai bírósági döntések

BDT2020. 2.
Fővárosi Törvényszék 3.P.23.174/2018/26.
Fővárosi Ítéletábla 8.Pf.20.424/2019/5.

A Szerzői Jogi Szakértői Testület szakvéleményei

SzJSzT 2/2001. szakértői vélemény: Engedélyezési és kivitelezési terv egymáshoz való viszonya a megváltoztatás és átdolgozás tükrében
SzJSzT 37/2001. szakértői vélemény: A mobiltelefon-csengőhangokkal összefüggő szerzői jogi kérdések
SzJSzT 19/2002. szakértői vélemény: Az Európai Unió keretében elfogadott jogi aktusok magyar nyelvű fordításaival kapcsolatos szerzői jogi kérdések
SzJSzT 35/02. szakértői vélemény: Kórház tervdokumentációjának átdolgozása
SzJSzT 39/2002. szakértői vélemény: Flintstones-figurák felhasználása reklámcélokra. Online: <https://goo.gl/DXh59j>
SzJSzT 13/2003. szakértői vélemény: Játékfilm lényeges elemeinek jogosulatlan felhasználása reklámfilmben. Online: <https://goo.gl/sQe8eA>
SzJSzT 18/2003. szakértői vélemény: Emblématerv felhasználása
SzJSzT 30/2003. szakértői vélemény: A szerzőnek a mű egységét védő személyhez fűződő joga Bartók Béla: *A csodálatos mandarin* című zeneművéből készült táncfilm esetében
SzJSzT 4/2004. szakértői vélemény: Emblématerv felhasználó általi megváltoztatásának kérdése
SzJSzT 7/2004. szakértői vélemény: Embléma és logó szerzői jogi védelme és felhasználása
SzJSzT 26/2004. szakértői vélemény: Építészeti látványtervek szerzői jogi oltalma és felhasználása

SzJSzT 29/2004. szakértői vélemény: Hazai és külföldi időszaki kiadványok tartalmának digitális archiválásával összefüggő szerzői jogi kérdések. Online: www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/SZJSZT_szakvelemenyek_pdf/szjszt_szakv_2004_029.pdf

SzJSzT 1/2006. szakértői vélemény: Építészeti mű átépítése

SzJSzT 17/2006. szakértői vélemény: A jogellenes forrásból történő másolás kérdése. Online: www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/SZJSZT_szakvelemenyek_pdf/szjszt_szakv_2006_017_rec.pdf

SzJSzT 06/07/01. szakértői vélemény: Beépítési tanulmánytervre vonatkozó szerzői jogok

SzJSzT 11/07. szakértői vélemény: Cikkek szerzői jogi védelme

SzJSzT 21/07/01. szakértői vélemény: A reprográfiai díjra jogosultak köre. Online: www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/SZJSZT_szakvelemenyek_pdf/szjszt_szakv_2007_021.pdf

SzJSzT 31/07/1. szakértői vélemény: IPTV-szolgáltatás szerzői jogi megítélése. Online: www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/SZJSZT_szakvelemenyek_pdf/szjszt_szakv_2007_031.pdf

SzJSzT 38/07/01. szakértői vélemény: Épület átalakítása során felmerülő egyes szerzői jogi kérdések

SzJSzT 07/08/1. szakértői vélemény: Szerzői művek online fájlcsereelő rendszerek segítségével megvalósuló felhasználása. Online: www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/SZJSZT_szakvelemenyek_pdf/szjszt_szakv_2008_007.pdf

SzJSzT 16/08. szakértői vélemény: Reklámozás céljából megrendelt mű felhasználása. Online: <https://goo.gl/n6TxhT>

SzJSzT 17/09. szakértői vélemény: Képregényfigura karakterelemeinek engedély nélküli felhasználása

SzJSzT 08/09. szakértői vélemény: Autópálya-tervezéssel kapcsolatos szerzői jogi kérdések

SzJSzT 17/10. szakértői vélemény: Könnyűzenei műveken fennálló személyhez fűződő jog, hangfelvételek felhasználása

SzJSzT 18/10. szakértői vélemény: Zenemű integritásához fűzött jog sérelme

SzJSzT 25/10. szakértői vélemény: A címhez a társított műfaji megjelölés szerzői jogi megítélése

SzJSzT 08/11. szakértői vélemény: Cím szerzői jogi védelme. Online: www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/SZJSZT_szakvelemenyek_pdf/szjszt_szakv_2011_8.pdf

SzJSzT 19/12. szakértői vélemény: A B. integrált rekonstrukciójával kapcsolatos szerzői jogi kérdések

SzJSzT 02/13. szakértői vélemény: A zeneművek átdolgozásával és integritásvédelmével kapcsolatos szerzői jogi kérdések

SzJSzT 13/13. szakértői vélemény: Köztéri szobor áthelyezése

SzJSzT 19/14. szakértői vélemény: Káreseményeket rögzítő képfelvételek szerzői jogi védelme.

Online: www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/SZJSZT_szakvelemenek_pdf/szjszt_szakvelemen_19_2014.pdf

SzJSzT 40/15. szakértői vélemény: Összekapcsolt közös művek védelmi ideje

SzJSzT 19/17. szakértői vélemény: Hírügynökségi fotók, hírek, tudósítások átvétele

Egyéb jogi jellegű források

A WCT megszövegező diplomáciai konferencia eredményeként létrejött közös nyilatkozat

Mellékletek

1. melléklet: A háromlépcsős teszt az egyes jogforrásokban

	Nyelv	1. lépcső	2. lépcső	3. lépcső	További rendelkezés
BUE 9(2)	HU	Az unióhoz tartozó országok törvényhozó szervei jogosultak arra, hogy <i>különleges esetekben lehetővé tegyék</i> az említett művek többszörösítését, [...]	[...] feltéve, hogy az ilyen többszörösítés <i>nem sérelmes a mű rendes felhasználására</i> , [...]	[...] és <i>indokolatlanul nem károsítja a szerző jogos érdekeit</i> .	–
	EN	It shall be a matter for legislation in the countries of the Union to permit the reproduction of such works <i>in certain special cases</i> , [...]	[...] provided that such reproduction <i>does not conflict with a normal exploitation of the work</i> [...]	[...] and <i>does not unreasonably prejudice the legitimate interests of the author</i> .	–
TRIPS 13	HU	A kizárólagos jogokra való korlátozásokat és kivételeket a tagok <i>olyan különleges esetekre szorítják</i> , [...]	[...] amelyek <i>nem állnak ellentétben a mű szokásos felhasználásával</i> , [...]	[...] és <i>indokolatlanul nem károsítják a jogosult jogos érdekeit</i> .	–
	EN	Members shall confine limitations or exceptions to exclusive rights to <i>certain special cases</i> [...]	[...] which <i>do not conflict with a normal exploitation of the work</i> [...]	[...] and <i>do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the right holder</i> .	–

	Nyelv	1. lépcső	2. lépcső	3. lépcső	További rendelkezés
WCT 10(1)	HU	A Szerződő Felek nemzeti jogszabályaikban <i>egyes különleges esetekben</i> korlátozásokat és kivételeket írhatnak elő az irodalmi és művészeti alkotások szerzőinek e Szerződés szerint biztosított jogok tekintetében, [...]	[...] amennyiben azok <i>nem sérelmesek a mű rendes felhasználására</i> , [...]	[...] és <i>indokolatlanul nem károsítják a szerző jogos érdekeit</i> .	10(2) A Berni Egyezményben biztosított jogokra vonatkozó korlátozásokat vagy kivételeket a Szerződő felek olyan különleges esetekre tartják fenn, amelyek nem sérelmesek a mű rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítják a szerző jogos érdekeit.
	EN	Contracting Parties may, in their national legislation, provide for limitations of or exceptions to the rights granted to authors of literary and artistic works under this Treaty in <i>certain special cases</i> [...]	[...] that <i>do not conflict with a normal exploitation of the work</i> [...]	[...] and <i>do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the author</i> .	10(2) Contracting Parties shall, when applying the Berne Convention, confine any limitations of or exceptions to rights provided for therein to certain special cases that do not conflict with a normal exploitation of the work and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the author.

	Nyelv	1. lépcső	2. lépcső	3. lépcső	További rendelkezés
WPPT 16(2)	HU	Az e Szerződésben biztosított jogokra vonatkozó korlátozásokat vagy kivételeket a Szerződő Felek <i>olyan különleges esetekre</i> szűkítik, [...]	[...] amelyek <i>nem sérelmesek az előadás, illetve a hangfelvétel rendes felhasználására</i> , [...]	[...] és <i>indokolatlanul nem károsítják az előadóművészek vagy a hangfelvétel-előállítók jogos érdekeit</i> .	16(1) A Szerződő Felek nemzeti jogszabályaikban ugyanolyan jellegű korlátozókat és kivételeket írhatnak elő az előadóművészek és a hangfelvétel-előállítók védelme tekintetében, mint amilyeneket az irodalmi és művészeti alkotásokhoz fűződő szerzői jog védelmével kapcsolatban is előírnak.
	EN	Contracting Parties shall confine any limitations of or exceptions to rights provided for in this Treaty to <i>certain special cases</i> [...]	[...] which <i>do not conflict with a normal exploitation of the performance or phonogram</i> [...]	[...] and <i>do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the performer or of the producer of the phonogram</i> .	16(1) Contracting Parties may, in their national legislation, provide for the same kinds of limitations or exceptions with regard to the protection of performers and producers of phonograms as they provide for, in their national legislation, in connection with the protection of copyright in literary and artistic works.

	Nyelv	1. lépcső	2. lépcső	3. lépcső	További rendelkezés
InfoSoc-irányelv 5(5)	HU	Az (1), a (2), a (3) és a (4) bekezdésben foglalt kivételek és korlátozások kizárólag <i>olyan különös esetekben</i> alkalmazhatók, [...]	[...] amelyek <i>nem sérelmesek a mű vagy más, védelem alatt álló teljesítmény rendes felhasználására</i> , [...]	[...] és <i>indokolatlanul nem károsítják a jogosult jogos érdekeit</i> .	–
	EN	The exceptions and limitations provided for in paragraphs 1, 2, 3 and 4 shall only be applied in <i>certain special cases</i> [...]	[...] which <i>do not conflict with a normal exploitation of the work or other subject-matter</i> [...]	[...] and <i>do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the rightholder</i> .	–
Bérléirányelv 10(3)	HU	Az (1) és (2) bekezdésben említett korlátozások kizárólag <i>olyan különleges esetekben</i> alkalmazhatók, [...]	[...] amelyek <i>nem sérelmesek a mű vagy más védelem alatt álló teljesítmény rendes felhasználására</i> , [...]	[...] és <i>indokolatlanul nem károsítják a jogosult jogos érdekeit</i> .	–
	EN	The limitations referred to in paragraphs 1 and 2 shall be applied only in <i>certain special cases</i> [...]	[...] which <i>do not conflict with a normal exploitation of the subject matter</i> [...]	[...] and <i>do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the rightholder</i> .	–

	Nyelv	1. lépcső	2. lépcső	3. lépcső	További rendelkezés
Szoftverirányelv 6(3) Adatbázis-irányelv 6(3) (közel azonos)	HU	–	[...] illetve akadályozza a számítógépi program/adatbázis <i>rendes felhasználását</i> .	[...] e cikk rendelkezései nem értelmezhetők úgy, hogy lehetséges legyen oly módon történő alkalmazásuk, ami <i>indokolatlanul károsítaná a jogosult jogos érdekeit</i> , [...]	Az irodalmi és művészeti művek védelméről szóló Berni Egyezményrel összhangban [...]
	EN	–	[...] or conflicts with a <i>normal exploitation</i> of the computer program/database.	[...] the provisions of this Article may not be interpreted in such a way as to allow its application to be used in a manner which <i>unreasonably prejudices the rightholder's legitimate interests</i> [...]	<i>In accordance with the provisions of the Berne Convention for the protection of Literary and Artistic Works, [...]</i>

	Nyelv	1. lépcső	2. lépcső	3. lépcső	További rendelkezés
Szjt. 33. § (2) bek.	HU	(2) A felhasználás a szabad felhasználásra vonatkozó rendelkezések alapján is csak annyiban megengedett, illetve díjtalan, [...] 33. § (3) A szabad felhasználásra vonatkozó rendelkezéseket <i>nem lehet kiterjesztően értelmezni.</i>	[...] amennyiben <i>nem sérelmes a mű rendes felhasználására</i> [...]	[...] és <i>indokolatlanul nem károsítja a szerző jogos érdekeit</i> , [...]	[...] továbbá amennyiben megfelel a <i>tisztesség</i> követelményeinek és nem irányul a szabad felhasználás <i>rendeltetésével össze nem férő célra.</i>
	EN	Use is allowed and can be done without remuneration even on the basis of the provisions pertaining to free use only [...] 33. § (3) <i>The provisions pertaining to free use cannot be interpreted inclusively.</i>	[...] to the extent that it is <i>not injurious to the regular use of the works</i> [...]	[...] and it <i>does not damage the authors legitimate interests without justification.</i> [...]	[...] Furthermore, use is allowed and can occur without remuneration if it <i>fulfills the requirements of decency and its goal is not inconsistent with the purpose of free use.</i>

Forrás: a szerző saját szerkesztése

2. melléklet: A kifejezett paródiakivétellel rendelkező európai országokban nevesített szabad felhasználási feltételek

	Ország	Feltétel(ek)	Műfaj(ok)
1.	Spanyolország	nyilvánosságra hozatal, nem össze- téveszthető, nem sérti az eredeti művet vagy szerzőt	paródia
2.	Franciaország	nyilvánosságra hozatal, a műfaj szabá- lyainak betartása	paródia, karikatúra, utánzat
3.	Svájc	létező mű	paródia vagy más hasonló
4.	Belgium	jogszerű nyilvánosságra hozatal, tisztes- séges gyakorlat	paródia, karikatúra, utánzat
5.	Luxemburg	jogszerű nyilvánosságra hozatal, a mű gúnyolását célozza, a műfaj tisztességes gyakorlatának megtartása, a kifigurázás- hoz szükséges minimum átvétele	paródia, karikatúra, utánzat
6.	Hollandia	nyilvánossághoz közvetítés és több- szörözés, társadalmi szokások alapján ésszerűen elfogadható	paródia, karikatúra, utánzat
7.	Észtország	szerző és mű megjelölése, jogszerű nyil- vánosságra hozatal, a cél által indokolt terjedelemben	paródia, karikatúra, utánzat
8.	Lettország	csak a szabad felhasználási esetek közé tartozást emeli ki	paródia, karikatúra
9.	Litvánia	csak a szabad felhasználási esetek közé tartozást emeli ki	paródia, karikatúra
10.	Lengyelország	a műfaj szabályai által indokolt terje- delem	paródia, karikatúra, utánzat
11.	Szlovákia	nem téveszthető össze az eredetivel	paródia, karikatúra, utánzat
12.	Szlovénia	nyilvánosságra hozatal, nem téveszthető össze az eredetivel, vagy nem valószínű	paródia, karikatúra, utánzat
13.	Horvátország	a cél által indokolt terjedelemben, szerző és mű megjelölése	paródia, karikatúra
14.	Bosznia- Hercegovina	nyilvánosságra hozatal, nem össze- téveszthető	paródia, karikatúra
15.	Szerbia	nyilvánosságra hozatal, nem össze- téveszthető	paródia, karikatúra
16.	Románia	nem összetéveszthető	paródia, karikatúra
17.	Málta	többszörözés, nyilvánossághoz közve- títés	paródia, karikatúra, utánzat

Forrás: a szerző saját szerkesztése

Vákát

Az alfa és a Z generáció tagjai bizonyára a mémeket és egyéb humoros, gúnyos felhasználói tartalmakat tekintik a paródia világának – és kétségtelen, hogy tömegével ömlik ránk a legkülönbébb „vicces” tartalom a modern kommunikációs csatornák mindegyikén. A paródia maga ugyanakkor évezredekre visszanyúló gyökerekkel rendelkezik, és valamennyi társadalomban meghatározó szerepe volt.

A Szerző visszatekint ezekre a gyökerekre, ugyanakkor a paródián mint irodalomtudományi műfajon és a paródia céljára készült műveken túllépve kifejezetten a szerzői művek paródiacélú felhasználására mint aktuális kihívásra koncentrál, amely a paródiakivétel hazai jogrendszerünkben való hiányára tekintettel különösen szembeötlő, mégis régóta húzódnó jogi probléma.

A Szerző feltárja a jelenlegi szabályozást, és továbbmenve vázolja annak – a hiányosságokat kiküszöbölő – kívánatos keretrendszerét. A szerzői jog nemzetközi és európai uniós szabályrendszerén magabiztosan kalauzolja végig az olvasót a téma szempontjából releváns rendelkezések elemzésével, a háromlépcsős teszt bonyolult viszonyrendszerének világos bemutatásával.

